

การพัฒนาารูปแบบการจัดการความรู้ เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา Development of a Practical Model for Knowledge Management on the Topic of “Sex Education” for Secondary School Students

ดาหวัน ทะสา¹ ผศ.ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ² ผศ.ดร.ศิริ ถีอาสนา³

Darwan Tasa¹ Asst. Prof. Dr. Kriangsak Praiwan² Asst. Prof. Dr. Siri Thee-asna

¹ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก ครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² วท.ด. (พืชไร่นา) อาจารย์คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา) อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของการจัดการความรู้ เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ เกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารครูและนักเรียน จำนวน 728 คน ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการจัดการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูที่ปรึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม ปีการศึกษา 2555 จำนวน 290 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบบันทึกการประชุม รูปแบบการจัดการความรู้ แบบทดสอบก่อนหลัง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติขั้นพื้นฐานและทำการวิเคราะห์เนื้อสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่อง เพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน การพัฒนารูปแบบ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ยืนยันว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่านักเรียน มีคะแนนทดสอบหลังเรียน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 43.31 บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความพึงพอใจในผลที่เกิดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนเกิดทักษะในการจัดการความรู้ เรื่องเพศศึกษา ตามกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน คือ 1) การบ่งชี้ ความรู้ 2) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 3) การสร้างและแสวงหาความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ 5) การเข้าถึง ความรู้ 6) การนำความรู้ไปใช้ และ 7) การวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ และ พบว่า นักเรียน สามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระตามองค์ประกอบ เรื่อง เพศศึกษาในระดับมัธยมศึกษาได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้, เพศศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to survey and analyze problems and needs of knowledge management on the topic of “Sex Education” for secondary school students, to develop a practical model for the knowledge management, and to try the model out with the target group. The research methodology was divided into three steps: 1) analysis of problems and needs of the knowledge management: the data were collected from thirty six thousand and seventy school administrators and secondary school students; 2) design and development of a practical model of the knowledge management: the model was developed by a group discussion method of fifteen experts; and 3) tryout the model with the target group: the research participants and informants were eight 10th grade teachers and the model was tried out with two hundred and ninety 10th grade students at Chiang Yuen Pitayakhom School.

The research results showed that the average level of the opinions of the school administrators and teachers towards the problems and needs of the knowledge management on the topic be proficient of “Sex Education” was high. The percentage of the students’ knowledge increased was 43.31 %. The percentage of the school personnel was satisfied with the learning outcomes was The most The 7-step-knowledge management process improved their learning skills in knowledge management of “Sex Education. The process was composed of knowledge identification, share of knowledge, knowledge acquirement, knowledge collection, gaining knowledge practical application and evaluation. The study indicated that the students learned and understood precisely the contents of sex education.

Key word : Development of a Practical Model for Knowledge Management, “Sex Education”

บทนำ

กระแสสังคมโลกยุคใหม่ ซึ่งเป็นโลกของการสื่อสารไร้พรมแดน เด็กไทยชายหญิงกำลังเติบโตด้วยค่านิยมของการมีเพศสัมพันธ์เสรี โดยขาดความตระหนักในความรับผิดชอบ และการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ซึ่งนำมาสู่ปัญหาสังคมมากมายไม่ว่าจะเป็นอัตราการทำแท้งที่สูงขึ้น จำนวนเด็กถูก กทอดทิ้งและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์ที่เพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น ปรากฏการณ์ เหล่านี้แสดงถึงทัศนคติของเด็กวัยรุ่นยุคใหม่ต่อเรื่องเพศที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของปัญหาที่ตามมา ถ้าพวกเขาไม่รู้ทัน [2]

ผลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศเด็กไทยของสถาบันครอบครัวไทยตามโครงการ “อดเปรี้ยวไว้กินหวาน” พบตัวเลขที่น่าเป็นห่วงว่า เด็กไทยมีแนวโน้มที่จะมีประสบการณ์ทางเพศในช่วงอายุที่น้อยลงเรื่อย ๆ จากการสำรวจเมื่อปี 2544 เด็กจะเริ่มมีประสบการณ์ทางเพศเมื่ออายุ 16 - 17 ปี และในปี 2545 อยู่ในอายุ 13 - 14 ปี และในปี 2546 จะมีช่วงอายุเพียง 9-10 ปี ขณะที่สถิติการทำแท้งในเด็กก็เพิ่มขึ้นจำนวนมาก มีตัวเลขยืนยันว่า เด็กมีการทำแท้งถึงปีละ 3 แสนคน และแต่ละวันมีเด็กแรกเกิดถูกทอดทิ้งถึง วันละ 8 คน และตัวเลขที่น่าเป็นห่วงก็คือ จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขชี้ว่า แนวโน้มของอายุผู้ติดเชื้อ เอช ไอ วี รายใหม่จะอายุน้อยลง ระหว่าง 15-16 ปี ตัวเลขสอดคล้องกับผลการวิจัยโครงการ “ดูเร็กซ์ โกลบอล เซ็กซ์ เซอร์เวย์ 2000” เสนอภาพรวมเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมที่มี

เพศสัมพันธ์ครั้งแรกมีสูงถึง 41 % ขณะเดียวกัน 70 % ของวัยรุ่นต่างกลัวการติดเชื้อ เอช ไอ วี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงการตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์

เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2554 กระทรวง ศึกษาธิการ ได้มอบนโยบายการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนตั้งครรภ์ไม่พร้อม โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 ได้แจ้งให้โรงเรียนในสังกัดดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานขององค์กรหลักที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ ซึ่งมีสาระสำคัญ โดยสถานศึกษา ต้องให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้นักเรียนมีทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย เช่น การรักษานวลสงวนตัว การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และเห็นคุณค่าทางเพศ จัดให้มีหลักสูตรเกี่ยวกับ อนามัยเจริญพันธุ์ เพศศึกษา บทบาทความสัมพันธ์ของหญิงชาย คุณธรรมจริยธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเหมาะสมกับเด็กเยาวชนในแต่ละช่วงวัย เพื่อป้องกันการมีเพศก่อนวัยอันควร และการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการคุมกำเนิด ในขณะที่วัยรุ่นสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตร วิธีสอน หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อผสมผสานการสอนวิชาเพศศึกษาและบทบาทความสัมพันธ์ของหญิงชาย เข้ากับมิติของสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เด็กและเยาวชน ตระหนักและมีพฤติกรรมทางเพศสอดคล้องกับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมไทย จัดให้มีการฝึกทักษะแก่ผู้สอนวิชาเพศศึกษา เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้แก่เด็กและเยาวชนแต่ละช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม และต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติบุคลากรด้านการศึกษาให้มีความเข้าใจเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถให้คำปรึกษา ชี้แนะ และควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการป้องกัน และการตั้งครรภ์ ไม่พร้อม ครูผู้สอนควรให้ทักษะชีวิต เพื่อให้นักเรียนรู้จักการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หรือกรณีถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว สามารถขอความช่วยเหลือที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมหรือได้รับคำชี้แนะ กรณีตั้งครรภ์จากการล่วงละเมิดทางเพศในการเลือกการตั้งครรภ์ต่อ หรือยุติการตั้งครรภ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป สนับสนุนให้โรงเรียนให้การศึกษอบรมแก่เด็กนักเรียนชายให้เห็นคุณค่าทางเพศ มีความรับผิดชอบเมื่อต้องเป็นพ่อวัยเยาว์ในขณะที่เรียน และร่วมกันดูแลบุตรให้ดีที่สุด สามารถปรับตัวให้ได้เมื่อต้องมีครอบครัวในสถานะที่ยังไม่พร้อม ที่สำคัญต้องให้ความรู้แก่ผู้ปกครองนักเรียนให้เข้าใจถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของเด็ก เป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศ และบทบาทความสัมพันธ์หญิงชาย เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวและวางตัวได้อย่างเหมาะสมเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควร เผื่อระวังและติดตามเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กและเยาวชนที่อยู่ในหอพัก หรือมีพฤติกรรมชอบเที่ยวเตร่ มั่วสุมในสถานบันเทิง ให้คำแนะนำ และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการยับยั้งชั่งใจ และการคุมกำเนิดทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนที่เป็นมิตรและเข้าถึงได้ง่ายเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมระหว่างเรียน ในลักษณะให้สถานศึกษาเปิดโอกาสให้แม่วัยเยาว์กลับไปศึกษาต่อหรือจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กรณีไม่สามารถกลับไปเรียนได้เต็มเวลา และสถานศึกษาต้องร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการผลักดันให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดและท้องถิ่น เป็นกลไกป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนตั้งครรภ์ไม่พร้อมในระดับจังหวัดและใน

จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในสถานศึกษา การให้ความรู้แก่เด็กยังมีน้อย ถึงแม้จะมีการสอนเพศศึกษาสอดแทรกอยู่บ้างในวิชาของหลักสูตรในโรงเรียนทุกระดับ แต่ครูผู้สอนก็ยังไม่มีความมั่นใจที่จะสอนเรื่องเพศศึกษาแก่นักเรียน อีกทั้งครูขาดความรู้และวิธีการสอนที่จะสร้างความเชื่อถือแก่นักเรียน แม้แต่บิดามารดาผู้ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดก็รู้สึกไม่มีความสะดวกใจที่จะพูดคุยหรือแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศแก่บุตรของตน จึงพบว่าความรู้เรื่องเพศที่เด็กได้รับส่วนใหญ่มาจากเพื่อน การอ่าน

หนังสือทางเพศ สื่อ วีซีดี หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นความรู้ทางเพศที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดปัญหาสังคมทางเพศตามมา อย่างไรก็ตามการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ทุกหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และสื่อมวลชนควรมีส่วนรับผิดชอบในการให้ความรู้ เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องแก่เด็ก จากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ในการจัดส่งเสริมความรู้ เพื่อให้ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลแห่งชาติ และรู้จักแก้ปัญหาชีวิตได้ด้วยตนเอง สามารถนำวิธีการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

ปัญหาเรื่องเพศศึกษาจะดีขึ้นถ้ามี การจัดการ ความรู้ (Knowledge Management) ในสถานศึกษา จัดระบบการจัดการความรู้จะสามารถแก้ปัญหาได้ เพราะจะทำให้ ความรู้ที่มีอยู่กระจุกกระจาย และมากมายในองค์กรนั้นถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบและส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในองค์กรเกิดการเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ร่วมกัน ซึ่ง ปรินดา พันภัย [5] และประเวศ วะสี [6] มีความเห็นว่า การจัดการความรู้ เป็นการจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หากทางนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตักตวงให้ถ่ายทอดการใช้สอย และมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้งดงามใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และกาลเทศะยิ่งขึ้น มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้ที่ไม่เหมือนกันมารวมกัน และที่สำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดปัญญา สามารถนำไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องยากๆ ได้สำเร็จการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เป็นผู้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ บูทเซอร์ และคณะ [10] ที่กล่าวว่าสถานศึกษา ต้องมีการบริหาร และจัดการที่เป็นระบบ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรสนับสนุน ผู้ปกครอง ชุมชน ต้องมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ แลกเปลี่ยน และกระจายความรู้ ไปยัง ทุกๆกลุ่ม ด้วยเหตุผลดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิจัยเรื่องนี้ ทำการศึกษาแบบผสมวิธี ทั้งประยุกต์การวิจัย แบบมีส่วนร่วม การวิจัยและพัฒนา การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันและการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการความรู้ ผู้วิจัยใช้วิธีการ สังเกต สัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มย่อย และใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลกำหนดเป็นกรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา จากนั้นนำข้อมูลกรอบแนวคิดที่ได้ร่างวิพากย์โดยการจัดการความรู้ ในภาคสนามเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้ จนกระทั่งมีรูปแบบ บการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้อง

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีกระบวนการจัดการความรู้ ใด
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านวิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การประสมประสานการวิจัยเชิงสำรวจจากผู้ปกครอง ครูผู้สอน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research : AR) โดยอาศัยแนวคิดของเคมมิส และแม็คแทกการ์ทที่ประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การกระทำ/การดำเนินการ (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อน/การทบทวนผล (Reflection) โดยเลือกพื้นที่ศึกษาคือ โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มหาสารคาม

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

2.1 ระยะที่ 1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครอง

ครู ผู้เกี่ยวข้องและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตที่ 26 จังหวัดมหาสารคาม ทั้งหมด จำนวน 35 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดใหญ่ 9 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 9 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 17 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 35 โรงเรียน มีผู้บริหาร 35 คน ครูผู้สอน 2,020 คน และนักเรียน 36,070 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 38,125 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน จากโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ในสัดส่วน 1 : 1 : 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 9 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 9โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 27 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร 27 คน ครูผู้สอน 322 คน และนักเรียน 379 คน รวมทั้งสิ้น 728 คน

2.2 ระยะที่ 2. ศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการสอนและการเรียนรู้เพศศึกษา และด้านการจัดการความรู้ ด้านละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

2.3 ระยะที่ 3 ศึกษาจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกเป็น

2.3.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร 4 คน ครูที่มจัดการการเรียนรู้เพศศึกษา 6 คน และ นักเรียนแกนนำเพศศึกษาของโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นนักเรียนที่ผ่านการอบรมเรื่อง เพศศึกษาจากองค์กรแพธ (PATH) จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

2.3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 – 4/8 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 290 คน ได้รับการสอน ผูกอบรม กิจกรรมการเรียนการสอนเพศศึกษาโดยครูที่ปรึกษา จำนวน 8 คนรวมเป็น 298 คน

3. ตัวแปรที่ทำการศึกษา ได้แก่ รูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

- 3.1 การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)
- 3.2 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
- 3.3 การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
- 3.4 การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Preservation)
- 3.5 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)
- 3.6 การนำความรู้ไปใช้ (Knowledge Usage)
- 3.7 การวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ (Knowledge Evaluation)

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามใช้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา

วิธีการสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. การศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดประเด็นโครงสร้างออกแบบ

แบบสอบถาม

3. จัดทำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา

4. นำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมของ

แบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถาม ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

6. ปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

7. นำแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับครูและนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

8. ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1.1 ผลการสังเคราะห์การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยทั้งในประเทศ และต่าง ประเทศ สามารถสรุปรูปแบบการจัดการความรู้ได้ 7 กระบวนการ ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ ซึ่ง

ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านพัฒนาการของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขภาพทางเพศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ปรากฏผล ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตามความเห็นของผู้บริหารและครู เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจากตารางที่ 6 ได้ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรมทางเพศ 2) ด้านสุขภาพทางเพศ 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านพัฒนาการของมนุษย์ และ 6) ด้านสัมพันธภาพ โดยผู้บริหารและครูได้เสนอแนะให้มีการปรับข้อความในองค์ประกอบย่อยให้สอดคล้องกับองค์ประกอบหลัก และทุกองค์ประกอบมีสภาพปัจจุบันปัญหาไม่แตกต่างกันมาก และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันมากนัก ดังนั้นต้องให้ความสำคัญขององค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน

2) สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามความเห็นของนักเรียน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจากตารางที่ 7 ได้ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรมทางเพศ 2) ด้านสุขภาพทางเพศ 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านพัฒนาการของมนุษย์ และ 6) ด้านสัมพันธภาพ โดยนักเรียนได้เสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ เนื้อหาสาระความรู้บางอย่างกว้างเกินไป และไม่สอดคล้องกับการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ควรสอนเรื่อง เพศศึกษาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง ควรมีสื่อการสอนที่น่าสนใจและทันสมัยเพื่อให้การเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสนุกสนานและน่าสนใจมากขึ้น

1.3 ความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1) ความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตามความเห็นของผู้บริหารและครู เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจากตารางที่ 8 ได้ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรมทางเพศ 2) ด้านสุขภาพทางเพศ 3) ด้านพัฒนาการของมนุษย์ 4) ด้านทักษะที่จำเป็น ในการดำเนินชีวิต 5) ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 6) ด้านสัมพันธภาพ โดยผู้บริหารและครู ได้เสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาในยุคปัจจุบันเป็นเรื่องเร่งด่วน และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากเด็กและเยาวชนขาดความรู้เรื่องเพศศึกษา ทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือในการดำเนินการอย่างจริงจัง ควรมีสื่อการสอนที่น่าสนใจ และทันสมัยเพื่อให้การเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสนุกสนานและน่าสนใจมากขึ้น

2) ความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตามความเห็นของนักเรียน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจากตารางที่ 9 ได้ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรมทางเพศ 2) ด้านสุขภาพทางเพศ 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต 4) ด้านพัฒนาการของมนุษย์ 5) ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 6) ด้านสัมพันธภาพ โดยนักเรียนได้เสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ ต้องการให้ครูสอนความรู้อย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ และให้ความสำคัญเรื่องเพศศึกษามากขึ้น ต้องการให้ครูใช้สื่อที่ทันสมัยในการสอน และควรสอดแทรกทักษะ แนวคิดที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

2. ผลการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

รูปแบบการจัดการความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบไปด้วย องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านพฤติกรรมทางเพศ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 5 ข้อ ด้านสุขภาพทางเพศ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 7 ข้อ ด้านพัฒนาการของมนุษย์ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 11 ข้อ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ และด้านสัมพันธภาพ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 8 ข้อ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3.1 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1) ผลการทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการสอนตาม รูปแบบ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 8 ห้อง จำนวน 290 คน ที่ทดลองเรียนรู้ตาม รูปแบบการจัดการความรู้ เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีคะแนนทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 10.62 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 35.41 และมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 23.62 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.72 มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้น ร้อย ละ 43.31 ซึ่งมีคะแนนสูงขึ้นทุกคน

2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา วรรณคดี 1 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่หลายอย่างสรุปประเด็นได้ดังนี้ นักเรียนและครูยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการสอนตามรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามรูปแบบการจัดการความรู้ได้ครบตามขั้นตอน 7 กระบวนการ โดยนักเรียนสามารถที่จะ บ่งชี้ ความรู้ จัดเก็บความรู้ เข้าถึงความรู้ ได้ แต่ยังไม่สามารถนำความไปใช้ วัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบ ความรู้ แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างและแสวงหาความรู้เองได้ ซึ่งครูจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการจัดการความรู้ครบทั้ง 7 กระบวนการ นอกจากนั้นยังพบประเด็นปัญหาเกี่ยวกับ พฤติกรรมของครูที่ใช้สื่อการสอนที่จะกระตุ้นและสร้างความสนใจของนักเรียนน้อยเกินไปควรมีการใช้สื่อที่หลากหลาย และให้น่าสนใจมากกว่านี้ เรื่องของเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่พอ ครูควรมอบหมายงานและ บูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มา กขึ้น และบางครั้งบางกิจกรรมครูยังยึดตนเองเป็นสำคัญ ยังอธิบาย บรรยายมากเกินไปทำให้เวลาในการทำงานของนักเรียนน้อยลงและทำงานเสร็จไม่ทันตามเวลาที่กำหนด

ส่วนประเด็นเนื้อหาสาระ ปัญหาที่พบคือ ครูผู้สอนไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ครบ ตาม องค์ประกอบ รูปแบบ การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ยังขาด องค์ประกอบหลัก ด้านสัมพันธภาพ ด้านสุขภาพทางเพศ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งครูที่ปรึกษาควรเน้นย้ำ เกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่อง เพศศึกษาให้ครอบคลุมและครบทุกองค์ประกอบ เพื่อจะส่งผลต่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา วรรณคดี 2 พบว่า ครูที่ปรึกษาทั้ง 8 คน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ดีขึ้น ลดบทบาทของตนเองในการบรรยาย ายน้อยลง ให้นเวลาให้นักเรียนในการปรึกษาหารือและทำกิจกรรมมากขึ้น นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจเรียน และสามารถปฏิบัติตามรูปแบบการจัดการความรู้ตามขั้นตอน 7 กระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การ จัดเก็บความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความไปใช้ และ การวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ ซึ่งถือ ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเริ่มเกิดทักษะในการจัดการความรู้ตามขั้นตอน 7 กระบวนการ ซึ่งถ้ามี การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่องก็จะสามารถพัฒนาทักษะ การจัดการความรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้น

ต่อไปได้นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับ การจัดการความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในการสรุปองค์ความรู้ เชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย

2.3.2 ผลการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 – 4/8 ทุกคน ต่างมีความพึงพอใจในผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยที่นักเรียนส่วนใหญ่เกิดทักษะในการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา ตามกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระตามองค์ประกอบหลักทั้ง 6 องค์ประกอบหลัก เรื่อง เพศศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คือ ด้านพัฒนาการของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขภาพทางเพศ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ภายในระยะเวลา 1 ภาคเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้รายงานและสรุปผลการวิจัยไปแล้วนั้น ขั้นตอนต่อไปขออภิปรายผลในสาระสำคัญ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผลการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบข้อมูลสำคัญ กล่าวคือทั้ง ผู้บริหาร ครู และนักเรียนต่าง มีความเห็นสอดคล้องกันว่า สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขภาพทางเพศ และด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตตามลำดับ ซึ่งการที่ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน นั้นแสดงว่า ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียนเห็นว่าครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับองค์ประกอบเรื่องเพศศึกษา โดยมีปัญหาอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน เรียงลำดับจากปัญหามากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ด้านพฤติกรรมทางเพศด้านสุขภาพทางเพศ ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านพัฒนาการของมนุษย์ และด้านสัมพันธภาพ ตามลำดับ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้จัก จัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา ด้านพฤติกรรมทางเพศ มากที่สุดทั้งนี้เพราะ ครูส่วนใหญ่มักจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นตนเองเป็นสำคัญ เน้นการบรรยายให้ นักเรียนฟัง สอนให้นักเรียนท่องจำเพื่อจดจำเนื้อหาสาระในหนังสือเรียน เพื่อไปทำข้อสอบ นักเรียนคนไหนจดจำได้มากกว่าคนอื่น ก็สามารถที่จะทำข้อสอบได้มากกว่า ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวไม่สามารถที่จะส่งเสริมทักษะในการ จัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา ของนักเรียนได้เลย ดังนั้นเมื่อมีการสอบถามสภาพปัญหา และความต้องการพัฒนา ของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา

ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาทั้ง 6 ด้าน คือ ด้าน พฤติกรรมทางเพศด้านสุขภาพทางเพศ ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ด้านสังคม และวัฒนธรรม ด้าน พัฒนาการของมนุษย์ และด้านสัมพันธภาพ จึงทำให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียน รู้สึกว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก และใน ขณะเดียวกันก็มีความต้องการที่จะพัฒนาในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับมากด้วย เช่นเดียวกัน

สอดคล้องกับ กรอบหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานเพื่อตอบสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวง ศึกษาธิการ ซึ่งเพศศึกษาจะเป็นหัวข้อที่สำคัญในหลักสูตรที่เกี่ยวกับสุขภาพพลานามัย ตั้งแต่ปีที่ 1-12 และจะมี เนื้อหาครอบคลุมทั้งด้านสุขวิทยา ชีววิทยา สรีร วิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา เพื่อให้สอดคล้องและสนองตอบ ความต้องการ และพัฒนาการ ของผู้เรียนตามวัย และวุฒิภาวะ ซึ่งจะมี 6 หัวข้อหลัก ดังนี้ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับ พัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเรียนรู้ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันของการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของมนุษย์ตามวัย 2) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความเป็นเพื่อน ความรัก ความใคร่ การมีคู่รัก การเลือกคู่ครอง การสมรส การ วางแผนชีวิต และครอบครัว 3) ความรู้ความสามารถในทักษะชีวิต และค่านิยมที่ดี นักเรียนควรจะได้ฝึกทักษะที่ จำเป็น และมีค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับ การรักศักดิ์ศรี การรักษาลงตนเอง และการวางตัวที่ถูกต้องกับเพื่อน ต่างเพศ การตัดสินใจ การปฏิเสธ การต่อรอง และโน้มไหว การป้องกัน และปกป้องสิทธิของตนเองเมื่อ อยู่นอกวง ละเมิดทางเพศ การรู้จักแสวงหาความช่วยเหลือเมื่อเผชิญปัญหา มีความรับผิดชอบที่จะควบคุมตนเอง รวมทั้ง สามารถจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ ของชีวิต รู้จักจัดการกับตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสมเมื่อมีความ ต้องการเพศ การเบี่ยงเบน และระงับอารมณ์เพศเมื่อถูกกระตุ้นยั่วยุ และรู้วิธีหลีกเลี่ยงด้วยสติ และปัญญา 5) ความรู้เรื่องสุขอนามัยทางเพศ นักเรียนจะมีความรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการดูแล ความสะอาดอวัยวะเพศ การคุมกำเนิด การใช้ถุงยางอนามัย การทำแท้ง การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ พฤติกรรม เบี่ยงเบนทางเพศ และการดูแลสุขภาพของระบบสืบพันธุ์ และ 6) ความรู้ความเข้าใจด้านสังคม และวัฒนธรรม นักเรียนควรจะได้รับความรู้ และฝึกอบ ปรมาจริยามารยาทศีลธรรมบทบาทชายหญิง เรื่องเพศกับกฎหมายคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน เรื่องเพศกับศาสนา เรื่องเพศกับศิลปะ และเรื่องเพศกับสื่อที่มาในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนกระบวนการใน การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษานั้นประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความ รู้ การสร้างและ แสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความไปใช้ และ การวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ ซึ่งได้มาจากผลการสังเคราะห์แนวคิดของ Alavi, 1997 ; Beckman, 1997 ; วิจารย์ พานิช, 2547 ; ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ, 2548.

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

จากการการวิเคราะห์ สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่อง เพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ในภาพรวม พบข้อมูลสำคัญ กล่าวคือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการสร้าง รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นมา เพื่อที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง เพศศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยก่อนที่จะนำ รูปแบบการ จัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไปใช้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้

เรื่องเพศศึกษาของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับ การสนทนากลุ่มที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 คน ได้ให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนาการประกอบย่อยของรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา นอกจากนั้นยังได้ร่วมกันพิจารณาแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งผลจากการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทำให้ได้รูปแบบที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์มากขึ้น ทั้งนี้ เพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม ทั้ง 15 คน ล้วนแล้วแต่มีความรู้ และประสบการณ์ ในหลากหลายสาขา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ด้านการสอนและการเรียนรู้เพศศึกษา และด้านการจัดการความรู้ ต่างเสนอแนวคิดที่มีประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบ ประกอบกับ การสนทนากลุ่มเป็นเทคนิค การวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้การสนทนากลุ่มสมาชิกที่มีลักษณะเหมือนกัน โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้สร้างให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเองในกลุ่ม จุดประเด็นคำถาม และคอยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มผู้ร่วมสนทนาได้มีการพูดคุย ซักถาม และโต้ตอบกันอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมชาติ ทำให้ทราบแนวคิดของแต่ละคนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เป็นการลดความเข้าใจไม่ถูกต้องในประเด็นที่พูดคุย และสมาชิกกลุ่มมีความเท่าเทียมกัน เกิดการแสดงความคิดเห็น ถกเถียง สาระร่วมกันนอกจากนั้นบรรยากาศของกลุ่มกระตุ้นให้มีการให้ข้อมูลที่กว้างขวาง ซึ่งเกิดผลดีต่อการนำข้อเสนอแนะและแนวคิดต่าง ๆ ที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็นมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

3. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามความเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ในภาพรวม พบข้อมูลสำคัญ กล่าวคือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีปัญหาและความต้องการในการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากถึง 6 ด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการสร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ขึ้นมาแล้วคัดเลือก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 – 4/8 พร้อมด้วยครูที่ปรึกษา จำนวน 8 คน โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม เพื่อทำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตาม รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วงรอบ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตหลายประการและขออภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

3.1 ผลการทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการสอนตามรูปแบบพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 8 ห้อง จำนวน 290 คน ที่ทดลองเรียนรู้ตาม รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีคะแนนทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 10.62 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 35.41 และมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 23.62 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.72 มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 43.31 ซึ่งมีคะแนนสูงขึ้นทุกคน ทั้งนี้เพราะว่า จากการพัฒนาความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการความรู้ พบว่า ภายหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความรู้เพิ่มสูงขึ้น ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่า รูปแบบการจัดการความรู้ต้องทำในลักษณะของกระบวนการ สอดคล้องกับแมคคิลีน และสมิท [1] เสนอว่าการจัดการความรู้ประกอบกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดความรู้ที่ต้องการ การเข้าถึงความรู้ การยึดกุมความรู้ การสร้างความรู้ และ การใช้ความรู้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการ

จัดการความรู้ ในเนื้อหาเรื่อง เพศศึกษา จึงทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระเรื่องเพศศึกษา โดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 7 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความไปใช้ และการวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ ซึ่งจะเห็นได้จากผลการสอบหลังเรียนที่นักเรียนทุกคนทำคะแนนได้สูงขึ้น

3.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบ การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้หลักการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ท โดยดำเนินการ 2 วนรอบ แต่ละวนรอบประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ทำให้ครูที่ปรึกษาทั้ง 8 คน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ลดบทบาทของตนเองในการบรรยายน้อยลง ให้นเวลาให้นักเรียนในการปรึกษาหารือและทำกิจกรรมมากขึ้น นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจเรียน และสามารถปฏิบัติตามรูปแบบการจัดการความรู้ตามขั้นตอน 7 กระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความไปใช้ และการวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเริ่มเกิดทักษะในการ การจัดการความรู้ตามขั้นตอน 7 กระบวนการ นอกจากนี้ยังพบว่า ครูที่ปรึกษาทั้ง 8 คน สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ครบตามองค์ประกอบรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ ด้านพัฒนาการของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขภาพทางเพศ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติจะเกิดผลสำเร็จตามที่คาดหวังตามหลักการของ การวิจัยแบบนี้ ดังเช่น วิโรจน์ สารรัตนะ [8] ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญและประโยชน์ของวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ดังนี้ คือ หลักของการสะท้อนผล จากการสังเกตสถานการณ์ การศึกษาเอกสาร จะทำให้เห็นความเป็นจริงขององค์การมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา ได้ หลักการสะท้อนผลจากผู้ปฏิบัติงานจริง จะทำให้เข้าใจปัญหา และจะสามารถนำหลักการทฤษฎีสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทได้ดี หลักของความร่วมมือ ถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ทุกคนเท่าเทียมกันทั้งในด้านความคิด และการปฏิบัติ หลักของการลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หลักของความเสีย ต้องกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ แม้จะมีความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นก็ตาม หลักของความหลากหลายทางความคิด การเขียนรายงานต้องให้ความสำคัญจากหลายความคิด มากกว่าการสรุปข้อเท็จจริงจากคนคนเดียว และหลักของทฤษฎี หลักการปฏิบัติ สู่หลักการใหม่ ผู้วิจัยจะต้องประยุกต์หรือบูรณาการระหว่างหลักการทฤษฎี และการปฏิบัติจริง สู่หลักการใหม่ให้ได้

อนึ่ง การวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการดำเนินการโดยเฉพาะในระยะที่ 3 พัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา คล้ายคลึงกับหลักกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา ดังเช่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2553) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า วิธีการวิจัยที่เป็นกระบวนการ R & D ที่ชัดเจน เช่น Action Research และ Participatory Action Research ซึ่งการออกแบบการวิจัยนี้ คำถามการวิจัยควรเป็นคำถามที่บ่งบอกถึงการพัฒนาหรือหาแนวทาง/รูปแบบการพัฒนาครู เช่น พัฒนาศักยภาพการดูแลตนเองของเยาวชนในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ซึ่งการพัฒนากระบวนการดูแลตนเองของสตรีทอผ้า พร้อมเสนอการออกแบบการวิจัย ให้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้คือ 1) Feat finding 2) Planning 3) Implanting และ 4) Evaluatingสอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ [8] กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนาประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจปัญหาเบื้องต้น เป็นการสำรวจว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง ขั้นตอนที่ 2 การสร้างสิ่งประดิษฐ์

เพื่อใช้แก้ปัญหาที่สำรวจพบในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้สิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้น เป็นการนำสิ่งประดิษฐ์ ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้น และขั้นตอนที่ 4 การประเมินสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้น เป็นการสรุปถึงความเหมาะสมของสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้น

3.3 ผลจากการติดตามประเมินผล คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบการจัดการความรู้เรื่อง เพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผนมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี มาก จำนวน 5 แผน คิดเป็นร้อยละ 62.50 ระดับดี จำนวน 3 แผน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และไม่มีแผนใดที่มี ผลการประเมินระดับปรับปรุง ผู้วิจัยเห็นว่าที่ผลออกมาเช่นนี้ เชื่อมั่นว่าเกิดจากการพัฒนาอย่างเข้มข้น การ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีส่วนช่วยได้มาก สมคิด

บางโม (2549) ได้พูดถึงข้อดีของการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า 1) เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ 2) กลุ่มมีบทบาทในการดำเนินการประชุมมากขึ้น 3) สามารถกำหนดเป้าหมายและวิธีการได้เอง ซึ่งขั้นตอนของการ ประเมินค่าโครงการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยและคณะก็ได้เปิดโอกาสได้ฝึกฝนการนำเสนอ และร่วมกันสะท้อนผลการ ดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ตามหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

อย่างไรก็ตามแม้ระดับคุณภาพของแผนการจัดการเรี ยนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับดี ถึงดีมากก็ตาม แต่ยังมี ข้อมูลส่วนหนึ่งซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่าการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครู ก็ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ จะเห็นได้จากการสะท้อนผลของผู้เกี่ยวข้อง อาทิ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้สะท้อนว่า ในการออกแบบการจัดกิจกรรมก การ เรียนรู้ บางทีพวกเรามีข้อจำกัดในเรื่องของ งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำสื่อ เพื่อ พัฒนาให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาและสามารถ ประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการเรียนไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป ครูบางคนยัง ไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องเพศศึกษาทั้งนี้ เพราะจบมาในสาขาวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเพศศึกษา เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ แต่ก็พยายาม ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และสอบถามจากเพื่อนครูที่จบในสาขาสุขศึ กษา และจะนำมา ปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับชั้นของนักเรียน (ครูผู้ถูกประเมิน. 9.53 ; December, 11,10)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา

1.1 ผลการสังเคราะห์การจัดการความรู้เรื่องเพศศึ กษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ สามารถสรุปรูปแบบการจัดการความรู้ได้ 7 กระบวนการ ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การ จัดเก็บความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความไปใช้ และ การวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ ซึ่ง ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านพัฒนาการของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะที่ จำเป็นในการดำเนินชีวิต ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขภาพทางเพศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา ปรากฏผล ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเ รียนระดับมัธยมศึกษาตาม ความเห็นของผู้บริหารและครู เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจากตารางที่ 6 ได้ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรมทางเพศ

2) ด้านสุขภาพทางเพศ 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม
5) ด้านพัฒนาการของมนุษย์ และ 6) ด้านสัมพันธภาพ โดยผู้บริหารและครูได้เสนอแนะให้มีการปรับข้อความใน
องค์ประกอบย่อย ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบหลัก และทุกองค์ประกอบมีสภาพปัจจุบันปัญหาไม่แตกต่างกันมาก
และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันมากนัก ดังนั้นต้องให้ความสำคัญขององค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน

2) สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตาม
ความเห็นของนักเรียน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจากตารางที่ 7 ได้ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรมทางเพศ 2)
ด้านสุขภาพทางเพศ 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านพัฒนาการ
ของมนุษย์ และ 6) ด้านสัมพันธภาพ โดยนักเรียนได้เสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการความรู้เรื่อง
เพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ เนื้อหาสาระความรู้บางอย่างกว้างเกินไป และ ไม่สอดคล้องกับการ
นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ควรสอนเรื่อง เพศศึกษาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง ควรมีสื่อการ
สอนที่น่าสนใจและทันสมัยเพื่อให้การเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสนุกสนานและน่าสนใจมากขึ้น

1.3 ความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1) ความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตามความเห็น
ของผู้บริหารและครูเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจากตารางที่ 8 ได้ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรมทางเพศ 2) ด้าน
สุขภาพทางเพศ 3) ด้านพัฒนาการของมนุษย์ 4) ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต
5) ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 6) ด้านสัมพันธภาพ โดยผู้บริหารและครูได้เสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการในการ
จัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาในยุคปัจจุบันเป็น
เรื่องเร่งด่วน และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนหนึ่งมาจากเด็กและเยาวชนขาดความรู้เรื่อง
เพศศึกษา ทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือในการดำเนินการอย่างจริงจัง ควรมีสื่อการสอนที่น่าสนใจ และทันสมัยเพื่อให้
การเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสนุกสนานและน่าสนใจมากขึ้น

2) ความต้องการของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตามความเห็น
ของนักเรียน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจากตารางที่ 9 ได้ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรมทางเพศ 2) ด้าน
สุขภาพทางเพศ 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต 4) ด้านพัฒนาการของมนุษย์ 5) ด้านสังคมและ
วัฒนธรรม และ 6) ด้านสัมพันธภาพ โดยนักเรียนได้เสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการความรู้เรื่อง
เพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ ต้องการให้ครูสอน ความรู้อย่างจริง ๆ จัง ๆ และให้ความสำคัญเรื่อง
เพศศึกษามากขึ้น ต้องการให้ครูใช้สื่อที่ทันสมัยในการสอน และควรสอดแทรกทักษะ แนวคิดที่สามารถนำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้

2. ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

รูปแบบการจัดการความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบไปด้วย
องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านพฤติกรรมทางเพศ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 5 ข้อ ด้าน
สุขภาพทางเพศ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ประกอบไปด้วย
องค์ประกอบย่อย 7 ข้อ ด้านพัฒนาการของมนุษย์ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 11 ข้อ ด้านสังคมและ
วัฒนธรรม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ และด้านสัมพันธภาพ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 8 ข้อ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3.1 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1) ผลการทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการสอนตามรูปแบบ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 8 ห้อง จำนวน 290 คน ที่ทดลองเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีคะแนนทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 10.62 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 35.41 และมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 23.62 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.72 มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 43.31 ซึ่งมีคะแนนสูงขึ้นทุกคน

2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา วงรอบที่ 1 พบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่หลายอย่างสรุปประเด็นได้ดังนี้ นักเรียนและครูยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการสอนตามรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามรูปแบบการจัดการความรู้ได้ครบตามขั้นตอน 7 กระบวนการ โดยนักเรียนสามารถที่จะ บ่งชี้ความรู้ จัดเก็บความรู้ เข้าถึงความรู้ ได้ แต่ยังไม่สามารถนำความไปใช้ วัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างและแสวงหาความรู้เองได้ ซึ่งครูจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการจัดการความรู้ครบทั้ง 7 กระบวนการ นอกจากนั้นยังพบประเด็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูที่ใช้สื่อการสอนที่จะกระตุ้นและสร้างความสนใจของนักเรียนน้อยเกินไปควรมีการใช้สื่อที่หลากหลายและให้น่าสนใจมากกว่านี้ เรื่องของเวลาที่ใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนไม่พอ ครูควรมอบหมายงานและบูรณาการในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น และบางครั้งบางกิจกรรมครูยังยึดตนเองเป็นสำคัญ ยังอธิบายบรรยายมากเกินไปทำให้เวลาในการทำงานของนักเรียนน้อยลงและทำงานเสร็จไม่ทันตามเวลาที่กำหนด

ส่วนประเด็นเนื้อหาสาระ ปัญหาที่พบคือ ครูผู้สอนไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ครบตามองค์ประกอบรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ยังขาดองค์ประกอบหลักด้านสัมพันธภาพ ด้านสุขภาพทางเพศ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งครูที่ปรึกษาควรเน้นย้ำเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่อง เพศศึกษาให้ครอบคลุมและครบทุกองค์ประกอบ เพื่อจะส่งผลต่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา วงรอบที่ 2 พบว่า ครูที่ปรึกษาทั้ง 8 คน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและบทบาทในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ลดบทบาทของตนเองในการบรรยายน้อยลง ให้นิเวศนักเรียนในการปรึกษาหารือและทำกิจกรรมมากขึ้น นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจเรียน และสามารถปฏิบัติตามรูปแบบการจัดการความรู้ตามขั้นตอน 7 กระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความไปใช้ และการวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเริ่มเกิดทักษะในการจัดการความรู้ตามขั้นตอน 7 กระบวนการ ซึ่งถ้ามีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่องก็จะสามารถพัฒนาทักษะ การจัดการความรู้ ของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไปได้นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับ การจัดการความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในการสรุปองค์ความรู้ เชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย

2.3.2 ผลการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 – 4/8 ทุกคน ต่างมีความพึงพอใจในผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยที่นักเรียนส่วนใหญ่เกิด ทักษะในการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษา ตามกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บ

ความรู้ การเข้าถึงความรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการวัดผลและประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบความรู้ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระตามองค์ประกอบหลักทั้ง 6 องค์ประกอบหลัก เรื่อง เพศศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คือ ด้านพัฒนาการของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขภาพทางเพศ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ภายในระยะเวลา 1 ภาคเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1) ผลจากการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาของการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัศึกษาด้านพฤติกรรมทางเพศมากที่สุด ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเรื่องพฤติกรรมทางเพศ

2) ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนมีความต้องการเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัศึกษาด้านพฤติกรรมทางเพศมากที่สุด ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้เรื่อง พฤติกรรมทางเพศมากเป็นพิเศษ

1.2 ข้อเสนอแนะที่เกิดจากการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการใช้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านล้วนแล้วแต่มากด้วยประสบการณ์และให้แง่คิดที่หลากหลายในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบเพื่อให้รูปแบบมีความถูกต้อง สมบูรณ์ ดังนั้นในการจะพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ควรมีการนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้รูปแบบที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) ในการพัฒนารูปแบบเพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมก่อนที่จะนำไปทดลองใช้จริง ๆ ควรมีการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ยก่อน เพื่อให้เห็นข้อบกพร่องของกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ และความเหมาะสมของกิจกรรมและระยะเวลาในการสอน เพื่อให้รูปแบบมีความถูกต้อง และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1.3 ข้อเสนอแนะที่เกิดจากการทดลอง ใช้รูปแบบ การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1) ในขณะที่ดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับเรื่อง ดังกล่าวโดยอาจลดภาระงานพิเศษต่าง ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าวให้น้อยลง หรืองดกิจกรรมที่ตรงกับเวลาที่ครูที่ปรึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบได้อย่างเต็มที่

2) ในการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การจัดการความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรดำเนิน การพร้อมกันทั้งโรงเรียนทุกระดับชั้น เพราะนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 อยู่ในช่วงระหว่างวัยรุ่นที่ต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่อง เพศศึกษาอย่างถูกต้อง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถและช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติศักดิ์ ไพรวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริ ถีอาสนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ขอบพระคุณผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย และ ผู้ทรงคุณวุฒิ สอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อคิด คำแนะนำ ตลอดจนการแก้ไขด้วยความเอาใจใส่ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (2540) **แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนว และทักษะชีวิต.** กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน.
- [2] กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข. (2543) **คู่มือการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : โรงพิมพ์ที่คอม.
- [3] “โครงการอนามัยเจริญพันธุ์วัยรุ่นไทย.” **ผู้จัดการ.** (12 ตุลาคม 2548) : 1.
- [4] ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2548) **การจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจ.** กรุงเทพมหานคร : เอ็กสเปอร์.
- [5] ปณิตา พันภัย. (2544) **การบริหารความรู้แนวคิดและกรณีศึกษา.** วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [6] ประเวศ วะสี. (2548) **การจัดการความรู้กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพเสรีภาพและความสุข.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สทส.).
- [7] วิจารณ์ พานิช. (2546) **การจัดการความรู้ในโรงเรียน.** ในเอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ เพื่อคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบปี 2545 ของสทศ. วันที่ 9 กันยายน 2546. ม.ป.ท.
- [8] วิโรจน์ สารรัตน์นะ. (2548) **การจัดการความรู้แบบปฏิบัติการ.** กรุงเทพมหานคร : ทีพีเอพลัสซึ่ง. สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2545) **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : เอส อาร์ ฟรินติ้ง.
- [9] Alavi, M. and **KPMG Peat Marwick U.S.:** (1997) **One Giant Brain.** Boston, MA.: Harvard Business School.
- [10] Butcher, T. G. (2001) **Specifications, Tolerances, and Other Technical Requirements for Weighing and Measuring Devices: As Adopted by the 86th National Conference on Weights and Measures.** Washington: U.S. Government Printing Office.

- [11] McKeen, J. D., and H. A. Smith. (2003) **Making IT Happen: Critical Issues in IT Management.** Ontario: Wiley.

การพัฒนาารูปแบบของผู้ปกครองโรงเรียนหนองแวงบึงงาม ในการเป็นครูที่บ้าน

Development of Parental Model on How to Homeschool their Children in Nongwang Bungnam School

ชุมพล สอปัญญา¹, ศิริ ถีอาสนา², อูรสา พรหมทา³
Chumpon Sopanya¹, Siri Thee-asana², U-rasa Promta³

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน 2) เพื่อสร้างและยืนยันรูปแบบ และ 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบ แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน โดยการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ระยะที่ 2 สร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน จำนวน 230 คน ร่างรูปแบบ นำเสนอรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ประเมินและรับรอง ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนหนองแวงบึงงาม จำนวน 10 คน

ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้านประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) การอบรมเลี้ยงดู 2) การดูแลสุขภาพและพัฒนาการตามวัย 3) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของบ้านที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) การสร้างระเบียบวินัย ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม 5) การสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน 6) การประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายกับครอบครัวอื่นๆ ชุมชนและโรงเรียน สำหรับความต้องการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้านนั้น ด้านการสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้านมากที่สุด และด้านการอบรมเลี้ยงดูน้อย ที่สุด รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครอง ประกอบไปด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาด้วยตนเอง การจัดเวทีชาวบ้านเรียนรู้ร่วมกัน และการประเมินผลการพัฒนา ส่วนการประเมินรูปแบบการพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสม และสอดคล้อง ในระดับมาก ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา จากการประเมินโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยและคณะผู้ร่วมวิจัยประเมิน ให้ผู้ปกครองประเมินตนเอง และการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ปกครองที่ร่วมพัฒนาพบว่า คุณลักษณะด้านการสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน สามารถปฏิบัติได้มากที่สุด และด้านการอบรมเลี้ยงดูปฏิบัติได้น้อยที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน , รูปแบบการพัฒนา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the characteristics of parents on how to homeschool their children, 2) to construct and confirm the model, and 3) to study the results of model implementation. The research was divided into three phases: the first phase was to study the characteristics of parents on how to homeschool their children using focus group discussion with 9 experts; the second phase was to construct and confirm the model using 230 parents in order to survey the demand of the parental characteristics on how to homeschool their children. The model was drafted and presented to 9 experts for assessment and assurance; and the third phase was to implement the model. The collaborative development group was 10 Prathomsuksa 1 to 6 students' parents in Nongwang Bungnam School.

The results of the research indicated that the characteristics of the parents on how to homeschool their children consisted of six aspects: 1) raising, 2) taking care of health and age development, 3) atmosphere and environmental arrangement of home learning support, 4) building disciplines, virtues, ethics, and good values, 5) teaching, passing on knowledge, and home learning arrangement, 6) collaborative network to other families, communities, and schools. For the parental characteristics development of teaching, passing on knowledge, and setting up home learning were rated at the highest level, whereas raising was rated the least. The model of parental development was comprised of action research, self-study, cooperative learning community arena, and developmental evaluation. The evaluation of developmental model by experts was appropriate and beneficial at a high level. The results of the implementation model using a questionnaire, self-assessment, and an in-depth interview from the parents' children revealed that teaching, passing on knowledge, and home learning was performed at the highest level whilst raising was rated the least.

Keywords : Development of Parental on How to Homeschool, Development models

บทนำ

การศึกษาไม่ใช่เรื่องของครูและโรงเรียนเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ของคนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน กระบวนการทางเศรษฐกิจทุกชนิด ศิลปะการแสดง การกีฬา สื่อมวลชน เรียกว่าการศึกษาเป็นวิถีชีวิต เป็นทั้งวิธีการ และเป้าหมายของกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์ โดยเฉพาะครอบครัว ทุกครอบครัวต้องเป็นสถาบันการเรียนรู้ ครอบครัวเป็นฐานชีวิตของทุกคน ถ้าส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกครอบครัวเป็นฐานของการเรียนรู้ ก็จะมีฐานการเรียนรู้ที่ใหญ่มากสำหรับทุกคน [1] เด็กที่ได้รับการฝึกฝนและส่งเสริมไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งจากที่บ้านและโรงเรียนจะเป็นเด็กที่พัฒนาได้สูงสุด ตรงข้ามหากทั้งบ้านและโรงเรียนส่งเสริมกันไปคนละทิศละทางจะทำให้การเรียนรู้ของเด็กมีปัญหาได้ ซึ่งนับวันเด็กกลุ่มนี้จะเพิ่มมากขึ้น [2] การดึงเอาครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ และดำเนินการศึกษาในโรงเรียนอย่างใกล้ชิดขึ้น ซึ่งจะเปิดประตูโรงเรียนให้แก่ผู้ปกครองและคนในชุมชนอย่างกว้างขวาง มีการประสานความร่วมมือกันมากขึ้น

และทำให้การศึกษาของไทยสอดคล้องกับความเป็นจริง การตั้งเอาครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับโรงเรียน จะเป็นการประหยัดงบประมาณต่างๆ ได้อย่างมากและประสบความสำเร็จได้เร็วกว่าด้วย [3]

ในสังคมชนบทการจัดการศึกษาโดยครอบครัวยังไม่เป็นที่แพร่หลายและเป็นความยุ่งยาก ที่ครอบครัวจะสามารถจัดการศึกษาโดยลำพัง บทบาทของพ่อแม่ที่คอยให้การศึกษาโดยจัดให้บ้านเป็นเสมือนโรงเรียน เอื้อให้เกิดการเรียนรู้โดยมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นครูที่บ้านหลังจากที่นักเรียนกลับจากโรงเรียน โดยไม่เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนเหมือนที่โรงเรียน แต่ให้ความสนใจดูแลเอาใจใส่ทั้งการทำกรบ้าน การทำงานอดิเรก การอบรมสั่งสอนหรือรวมกลุ่มผู้ปกครองคอยให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กมีปัญหาในการเรียนที่โรงเรียนและการปรับตัว [4]

จากที่กล่าวมาข้างต้น การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ในการจัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบ ช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครู และรับผิดชอบดำเนินการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาในรูปแบบของผู้ปกครองโรงเรียนหนองแวงบึงงามในการเป็นครูที่บ้าน เพื่อพัฒนานักเรียนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน
2. เพื่อสร้าง และยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ซึ่งเป็นความร่วมมือของผู้วิจัย คณะครู และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนหนองแวงบึงงาม ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 เป็นผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2 ประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตอยู่ที่หมู่บ้าน หรือเขตบริการของโรงเรียนในปัจจุบัน (ไม่ไปทำงานต่างจังหวัด หรือกรุงเทพมหานคร)

1.3 อาสาให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ เข้าร่วมประชุมและเข้ารับการพัฒนาผู้ปกครองนักเรียนตามที่ผู้วิจัยกำหนด อย่างมีส่วนร่วม ในระยะเวลา 6 เดือน

2. กลุ่มเป้าหมาย

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 230 คน ของโรงเรียนหนองแวงบึงงาม ตำบลบึงงาม อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นการเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 7 คน ได้แก่

1) ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองแวงบึงงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

2) ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนหนองแขวงบึงงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

3) ครูผู้สอนในโรงเรียนหนองแขวงบึงงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 5 คน

2.3 กลุ่มผู้ปกครองที่ใช้รูปแบบการพัฒนา จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนหนองแขวงบึงงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ปีการศึกษา 2555

3. ตัวแปรที่ทำการศึกษาได้แก่ คุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน ประกอบไปด้วย

- 3.1 การอบรมเลี้ยงดู
- 3.2 การดูแลสุขภาพและพัฒนาการตามวัย
- 3.3 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของบ้านที่ส่งเสริมการเรียนรู้
- 3.4 การสร้างระเบียบวินัย ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม
- 3.5 การสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน
- 3.6 การประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายกับครอบครัวอื่นๆ ชุมชนและโรงเรียน

4. การวิจัยครั้งนี้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

- ระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน ระยะเวลา 3 เดือน
- ระยะที่ 2 สร้าง และยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน ระยะเวลา 3 เดือน
- ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน ระยะเวลา 6 เดือน

5. เก็บรวบรวมข้อมูล ในระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน จากเอกสาร ตำราต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย การพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน ในระยะที่ 2 สร้าง และยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน 3 ขั้นตอน 1) วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เอกสาร และผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นกลุ่มเป้าหมายความต้องการพัฒนา เพื่อยกร่างรูปแบบ 2) ร่างรูปแบบ คู่มือการใช้รูปแบบและสร้างแบบประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน 3) นำรูปแบบ คู่มือการใช้รูปแบบไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เพื่อประเมิน และยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน ในระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน โดย 1) กำหนดกลุ่มผู้ปกครองที่ร่วมพัฒนา 2) ประชุมชี้แจงคณะทำงาน 3) ดำเนินการพัฒนาผู้ปกครอง โดยการปฏิบัติจริงตามรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน 4) กำกับติดตามการพัฒนาผู้ปกครอง 5) ประเมินผล การพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน

6. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

6.1 ศึกษาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน จากเอกสาร ตำราต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิ นำเสนอข้อมูลในรูปตาราง และเสนอในรูปความเรียงสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

6.2 ศึกษาระดับความต้องการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน รูปแบบการพัฒนา วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลในรูปตาราง และเสนอในรูปความเรียงสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

6.3 สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ปกครองที่ร่วมพัฒนา ใช้แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน โดยผู้ปกครองประเมินตนเอง ผู้วิจัย และคณะผู้ร่วมวิจัยประเมิน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลในรูปตาราง และเสนอในรูปความเรียงสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. ศึกษาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน

1.1 จากการศึกษาเอกสาร (Documentary) เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้แก่คุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน 6 ด้าน คือ 1) การอบรมเลี้ยงดู 2) การดูแลสุขภาพ และพัฒนาการตามวัย 3) การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของบ้านที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) การสร้างระเบียบวินัย ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม 5) การสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน 6) การประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายกับครอบครัวอื่นๆ ชุมชนและโรงเรียน

1.2 ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 คน เพื่อวิพากษ์คุณลักษณะ และรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน เพื่อจัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้ได้ตัวแปรในการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งได้คุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน 6 ด้าน

2. การสร้าง และยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน

2.1 รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน ประกอบด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูด้วยตนเอง เวทีชาวบ้านเรียนรู้ร่วมกัน การประเมินและสรุปผลการพัฒนา ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลาในการพัฒนารวมทั้งหมด 6 เดือน

2.2 ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน

3.1 การใช้แบบสอบถามประเมินการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน โดยผู้วิจัย และคณะผู้ร่วมวิจัยประเมิน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน ($\bar{X} = 4.50$) ด้านการสร้างระเบียบวินัย ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.30$) การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของบ้านที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.23$) ด้านการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายกับครอบครัวอื่นๆ ชุมชนและโรงเรียน ($\bar{X} = 4.21$) ด้านการดูแลสุขภาพและพัฒนาการตามวัย ($\bar{X} = 4.09$) และด้านกรอบรมเลี้ยงดู ($\bar{X} = 4.00$)

3.2 การใช้ แบบสอบถามประเมินการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน โดยผู้ปกครองประเมินตนเอง พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน ($\bar{X} = 4.49$) การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของ

บ้านที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (= 4.40) ด้านการสร้างระเบียบวินัย ปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม (= 4.36) ด้านการประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายกับครอบครัวอื่นๆ ชุมชนและโรงเรียน (= 4.31) ด้านการดูแลสุขภาพและพัฒนาการตามวัย (= 4.29) และด้านการอบรมเลี้ยงดู ($\bar{X} = 4.24$)

3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ปกครองที่ร่วมพัฒนา เพื่อประเมินคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน พบว่า ผู้ปกครองที่ร่วมพัฒนามีคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้านทั้ง 6 ด้าน

อภิปรายผล

ขออภิปรายผลในสาระสำคัญ 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ และการจัดสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ(Focus Group Discussion) เพื่อวิพากษ์คุณลักษณะและรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน ได้แก่คุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน 6 ด้าน คือ 1) การอบรมเลี้ยงดู 2) การดูแลสุขภาพ และพัฒนาการตามวัย 3) การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของบ้านที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) การสร้างระเบียบวินัย ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม 5) การสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน 6) การประสานความร่วมมือ สร้างเครือข่ายกับครอบครัวอื่นๆ ชุมชนและโรงเรียน และรูปแบบวิธีการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ จุมพล หินนิพนธ์ [5] การอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นโอกาสให้พ่อแม่กับลูกคลุกคลีกันในแบบที่มีการให้และการรับ การคลุกคลีกันนี้ย่อมเกิดผลเป็นพิเศษในการสร้างความสัมพันธ์ พ่อแม่ คือ ต้นเหตุของความสุขหรือความทุกข์ทั้งปวงของเด็ก สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต [6] ที่กล่าวว่า สายใยความรักความผูกพันระหว่างเด็กกับพ่อแม่เป็นความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง มั่นคง และยาวนาน เป็นพลังยิ่งใหญ่ที่ช่วยผลักดันให้การดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับสุพัตรา สุภาพ [7] ที่กล่าวว่า พ่อแม่เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการให้การศึกษากับบุตรหลานของ สอดคล้องกับรุ่ง แก้วแดง [8] กล่าวว่า ลักษณะเด่นในความเป็นครูของพ่อแม่ที่แตกต่างไปจากครูปกติหรือมากกว่าครูทั่วไป ก็คือ 1) พ่อแม่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความห่วงใยต่อลูก อย่างมากจนยากที่จะหาความรักของครูอาชีพอามาทดแทนได้ 2) พ่อแม่เป็นครูตลอดชีวิต ที่ให้การอบรมสั่งสอนลูกได้ตลอดเวลา トラบเท่าที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ 3) พ่อแม่เป็นครู 24 ชั่วโมง คือ ไม่ได้เป็นครูเฉพาะในเวลาราชการเหมือนครูอาชีพ ลักษณะความเป็นครูของพ่อแม่ทั้ง 3 ประการนี้ เป็นคุณสมบัติของครูที่ดีที่สุดในโลก และ พนม พงษ์ไพบูลย์ [9] กล่าวว่า การเรียนรู้ในยุคใหม่นั้น มิได้เกิดขึ้นที่โรงเรียนหรือห้องเรียนเท่านั้น แต่เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวางในสถานที่ต่าง ๆ แม้แต่ในบ้านก็จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้ เพราะความรู้ต่างๆ สามารถเรียนรู้ได้เองในเวลารวดเร็ว เข้าใจง่าย โดยผ่านทางสื่อทันสมัยต่างๆ เช่นคอมพิวเตอร์ สื่อมวลชน ฯลฯ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น น่าสนใจมากขึ้น และเกิดประสิทธิภาพได้มากขึ้นด้วย ในส่วนของพรชัย ภาพันธ์ [10] กล่าวว่า หากผู้ปกครองจัดบรรยากาศที่บ้านให้เกิดการเรียนรู้หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ก็จะทำให้เวลาที่เด็กอยู่นอกโรงเรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ทุกสถานที่เป็นการสร้างลักษณะนิสัยในการเรียนรู้ให้แก่เด็กด้วย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ [11] ก็กล่าวถึงการศึกษาที่บ้านและชุมชนร่วมรับผิดชอบ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และจะเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในที่สุด ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย และยังเป็นการศึกษาที่ผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตอีกด้วย สอดคล้องกับศิรินทร์รัตน์ ทองปาน [12] กล่าวว่าผู้ปกครอง คือแหล่งทรัพยากรของโรงเรียนหากมีการจัดการและประสานงานที่เหมาะสมก็จะนำพลังที่ซ่อนเร้นเหล่านี้ออกมาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุตรหลานและโรงเรียนอันเป็นที่รักของพ่อแม่ ผู้ปกครองทุกคน สอดคล้องกับ Grolnick and Slowiazek [13] ได้กล่าวถึงและให้นิยามของการประสานความร่วมมือของผู้ปกครอง คือ การอุทิศทรัพยากรโดยผู้ปกครอง ประกอบกับครอบครัว ก็คือตัวแบบจำลองของชุมชนหรือสังคม สอดคล้องกับ ณรงค์ เส็งประชา [14] กล่าวว่า โดยธรรมชาติ ผู้ปกครองต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ กับชุมชนที่โรงเรียนนั้นๆ ตั้งอยู่ (Parents are a natural link to the communities) สอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ [15] กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการระดมทรัพยากรทุกส่วนของสังคมเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษา (All for Education) ได้โดยง่าย

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของ ผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน

ประเมินโดย 1) การใช้แบบสอบถาม โดยผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยประเมิน 2) การใช้แบบสอบถามโดยการให้ผู้ปกครองประเมินตนเอง และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ปกครองที่ร่วมพัฒนา เพื่อประเมินการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้านทั้ง 6 ด้าน รูปแบบการพัฒนา สามารถพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปกครองที่ร่วมพัฒนาทั้ง 10 คน โดยมีข้อค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ คือคุณลักษณะด้านการสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้านปฏิบัติได้มากที่สุด ส่วนด้านการอบรมเลี้ยงดูปฏิบัติได้น้อยที่สุด

2.1 ด้านการการสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะในด้านการการสอน การถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้าน ของพ่อแม่ผู้ปกครอง คือความสามารถด้านการสอน การถ่ายทอดความรู้ จัดการเรียนรู้ที่บ้าน การสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ซึ่งเป็นความต้องการพัฒนาสูงสุดของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้าน จึงทำให้นำไปสู่การปฏิบัติตามคุณลักษณะของผู้ปกครองในการเป็นครูที่บ้านได้มากที่สุดสอดคล้องกับ พิมพา ตามี [16] ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บทบาทและความสำคัญของบ้านเป็นพื้นฐานให้การศึกษาอบรมเด็ก พ่อแม่ผู้ปกครองมีบทบาทตอบสนองความต้องการทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ผู้ปกครองต้องการร่วมเป็นวิทยากรพิเศษ สนับสนุนอุปกรณ์การสอน แหล่งความรู้ สถานประกอบการ ต้องการให้ครูแนะนำการสอนที่บ้าน การสอนอ่าน การสอนเขียน การสอนคณิตศาสตร์ และชี้แจงเกี่ยวกับการวัดประเมินผลให้ผู้ปกครองเข้าใจ นอกจากนี้ยังต้องการให้ครูเยี่ยมบ้านนักเรียน ต้องการร่วมประชุม ปรึกษาหารือเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนรวมถึงการฝึกอบรมวิชาชีพครูด้วย สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ [11] ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาและเรียนรู้ที่บ้าน ซึ่งบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองต่อการพัฒนาสติปัญญา โดยเชื่อว่าการศึกษาในวัยเรียนผู้ปกครองควรจัดให้เพิ่มเติมที่บ้าน พ่อแม่ควรเป็นครูคนแรกของลูก ความรักของพ่อแม่เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษาในระยะแรกของเด็กที่บ้าน พ่อแม่สามารถใช้ความรักเป็นสิ่งส่งเสริมความกล้าซึ่งจะเพิ่มความองกามทางสติปัญญา งานที่เด็กทำในหน้าที่ประจำวันภายในบ้าน เด็กจะเรียนรู้ขณะที่กิน เล่น ช่วยเหลืองาน และร่วมกิจกรรมในครอบครัว เครื่องใช้และของเล่นภายในบ้านจะถูกนำมาเป็นอุปกรณ์การสอนให้กับเด็ก พ่อแม่ควรหาโอกาสสอนลูกโดยวิธีการที่ไม่ต้องมีแบบแผน เพียงแต่ใช้เวลาอยู่กับลูกให้มากขึ้น อยู่ข้างค้ำให้เด็กเรียน สอนเมื่อความสนใจของเด็กอยู่ในระดับสูง และหยุดสอนเมื่อความสนใจของเด็กลดลง อีกทั้งควรให้การเสริมแรงที่เหมาะสม สอดคล้องกับสมพร พึ่งอุดม [17] กล่าวถึงคุณสมบัติหนึ่งของคุณพ่อคุณแม่ คือพ่อแม่ต้องรู้จักลูกในทุกๆ ด้านเช่นการเรียนรู้อตามแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน บทบาทของคุณพ่อคุณแม่จะต้องคอยสังเกต คอยศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของเด็กๆ อย่างเปิดใจกว้าง หากผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ทั้งพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ พี่เลี้ยงและคุณครูสามารถ เข้าถึงศักยภาพอันเป็นปัจเจกลักษณะของเขาได้ มีปฏิสัมพันธ์กับเขาอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน ที่สำคัญผู้ใหญ่ต้องกลับไปเรียนรู้ธรรมชาติการอยู่ร่วมกับเด็ก ต้องหัดมองโลกด้วยสายตาแบบเด็กๆ จะเอาเหตุผลและวิธีคิดแบบผู้ใหญ่มาใช้ทุกเรื่องไม่ได้ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [4] ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดความรู้ และจัดการเรียนรู้ที่บ้านโดย ครอบครัวเรียนรู้ร่วมกัน บ้านเรียนไม่ใช่การย้ายโรงเรียนไปไว้ที่บ้านและไม่ใช่ว่าพ่อแม่ตั้งตัวเป็นผู้สอนวิชาความรู้ให้กับลูกแทนครู แต่ที่ถูกต้องควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบครัวทั้งครอบครัวกำลังเรียนรู้ร่วมกัน พ่อแม่เรียนรู้ร่วมกันไปกับลูก สามารถที่จะเรียนรู้ได้จากกันและกัน ซึ่งสุดท้ายจะไม่ใช่ว่าการเรียนการสอน แต่จะกลายเป็นทั้งเนื้อทั้งตัวเป็นวิถีชีวิตทั้งหมดของครอบครัว นอกจากนี้ยังขยายไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทาง การเรียนรู้กับสังคมนอกบ้านทั้งในครอบครัว ญาติมิตร

สอดคล้องกับ บุขบา สามย่าน [18] ได้กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่กับการศึกษาและการเรียนรู้ของลูกว่า พ่อแม่คือครูคนแรกของลูก พ่อแม่ต้องไม่ลืมบทบาท นอกจากเป็นพ่อแม่ก็ต้องเป็นครูคอยสอน ควรแบ่งเวลามาดูแลลูกในการปูพื้นฐาน เช่น ทำสิ่งแวดล้อมรอบตัวของลูกเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้สนุก การหัดอ่าน หัดเขียนก็ควรเริ่มจากภาพที่ดูสวยงาม เมื่อถึงเวลาเลิกเรียนก็ควรแบ่งเวลามาสอนการบ้าน อธิบายในเรื่องที่ลูกไม่เข้าใจให้เข้าใจอย่างใจเย็น ข้อแตกต่างระหว่างความเป็นพ่อแม่กับครูคือพ่อแม่มีความรักเอ็นดูมากกว่า และลูกจะอ่อนพ่อแม่ได้แต่จะอ่อนคุณครูไม่ได้ พ่อแม่เวลาสอนลูกจะต้องสอนแบบเอาจริง ตัดความใจอ่อนเพราะความรักความเอ็นดู ที่เป็นทุนเดิมออกให้หมดก่อน

2.2 ด้านการอบรมเลี้ยงดู จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะในด้าน การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง คือการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด พูดคุยและสื่อสารที่ดี รับฟังความคิดเห็น ให้คำปรึกษาชมเชย ให้กำลังใจ ปฏิบัติต่อลูกอย่างยุติธรรมไม่บังคับหรือตามใจมากเกินไป ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ผู้ปกครองมีความต้องการพัฒนาน้อยที่สุด จึงทำให้การปฏิบัติตามคุณลักษณะในด้าน การอบรมเลี้ยงดูทำได้น้อยที่สุด สอดคล้องกับ การศึกษาของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช [19] ได้กล่าวถึงบทบาทและคุณลักษณะของพ่อแม่ผู้ปกครองในด้าน การอบรมเลี้ยงดู ซึ่งครอบคลุมอารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติและค่านิยม พ่อแม่และผู้ใกล้ชิดเป็นแบบอย่างที่มีอิทธิพลต่อเด็กสูงมาก พ่อแม่ควรเห็นความจำเป็นที่จะอยู่กับลูกมากขึ้น ให้ลูกได้สัมผัสความรักและความอบอุ่นของพ่อแม่เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กมีปัญหาในการปรับตัวในอนาคต พ่อแม่มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กให้ดียิ่งขึ้น การที่พ่อแม่ไม่สนใจเด็กเป็นการผลิตประชาชนที่มีปัญหาให้แก่ประเทศในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ จันทนา ภาคบงกช [20] กล่าวไว้ว่า ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูเพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานแก่เด็ก เด็กจะเติบโตได้อย่างมีความสุขได้นั้นต้องอาศัยการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ความรัก ความอบอุ่นที่เด็กได้รับในช่วงวัยนี้มีความสำคัญและมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาการด้านสังคม ทำให้เด็กมีลักษณะของผู้ที่สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ อมรวิรัช นาคทรพร [21] ได้นำเสนอบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ที่นำไปสู่การส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของลูกและการพัฒนาบุคลิกภาพของลูกไว้ว่า บทบาทของพ่อแม่สามารถเป็นโปรโมเตอร์นักคิดจัดสถานการณ์ให้ลูกสำรวจสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอแสดง ความชื่นชมต่อผลงาน และความคิดที่แปลกใหม่ ของลูก เป็นต้นแบบที่ดีของการริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยการหากิจกรรมต่างๆ ที่ครอบครัวสามารถสร้างสรรค์ร่วมกัน สามารถส่งเสริมให้ลูกตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้เองมีกิจกรรมระดมสมองเพื่อแก้ปัญหา ร่วมกับลูก ช่วยลูกคิดถึงผลกระทบต่างๆ จากการตัดสินใจ ส่งเสริมการเป็นนักหาข้อมูลของลูก ให้กำลังใจเมื่อลูกตัดสินใจไม่ถูกบ้าง เป็นผู้ว่าการสื่อสารโดยให้ลูกมีส่วนร่วมอยู่ในวงสนทนาอยู่เสมอ กระตุ้นให้ลูกพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก แนะนำวิธีการพูดและการแสดงออกที่เหมาะสมแก่โอกาสต่างๆ พ่อแม่เป็นตลกประจำบ้านโดยการหาเวลาว่างแต่ละวันเล่นกับลูก หออะไรสนุกสนานทำด้วยกัน มีอารมณ์ขันและแสดงอารมณ์ขันในกิจวัตรประจำวัน พ่อแม่เป็นนักทรงศีลที่มีมนุษยชน โดยแสดงความเคารพในสิทธิและแสดงความคิดเห็นของลูก ส่งเสริมให้ลูกได้สัมผัสกับบุคคลและความคิดที่หลากหลายเพื่อเพาะสร้างความเคารพแก่ผู้อื่น สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน [22] ที่เสนอกิจกรรมของผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ที่บ้าน คือการให้ความรัก โดยการเอาใจใส่ดูแล ให้ความสบาย และความปลอดภัย มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน การให้ลูกได้มีเวลาส่วนตัวที่จะทำในสิ่งที่เขาสนใจและแสดงออกอย่างหลากหลาย ให้อิสระทางความคิด การพูดและการกระทำแก่เด็กอย่างเหมาะสม แสดงความสนใจหรือชื่นชมในสิ่งที่ลูกนำเสนอหรือการค้นพบสิ่งต่างๆ แก่ลูกตามควรแก่กรณี มีการอดทนในการรับฟังความคิดเห็นและผลงาน โดยการหลีกเลี่ยงการลงโทษที่ลูกไม่เข้าใจความคิดของตน เสริมสร้างให้ลูกมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพึงพอใจ และให้การยกย่อง หรือเลือกดูรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ สอดคล้องกับ รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกา (U.S.

Department of Education) [23] ได้ประกาศวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ข้อ 8 ซึ่งก็มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในฐานะเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นหน้าที่ตามธรรมชาติของพ่อแม่อยู่แล้ว เน้นผู้ปกครองให้อบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเหมาะสมโดยเฉพะการจัดการ และการตรวจความพร้อมทางด้านร่างกายของเด็กเพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้อื้ออำนวยต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็ก

กิตติกรรมประกาศ

- เป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม นำเสนอผลงานวิจัยระดับปริญญาเอก ภาคภาษาอังกฤษ ณ Auckland University of Technology ประเทศ New Zealand

- เข้าร่วมการนำเสนอผลงานวิจัย ภาคภาษาอังกฤษ ในงาน NCSSS 2012 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- [1] ประเวศ วะสี. (2540). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : พิมพ์เนศพริ้นติ้งเซนเตอร์.
- [2] วนัดดา ปิยะศิลป์. (2554). “ อัจฉริยภาพเด็กต้นดี ปลายร้าย ” *มติชน*. 8 ตุลาคม 2554. หน้า 32
- [3] นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). *นอกรั้วโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก .
- [4] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *รายงานผลการประเมินโอกาสและคุณภาพการศึกษาของคนไทย*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- [5] จุมพล หนีมนานิช. (2539). *สังคมและวัฒนธรรม*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยกับสังคม*. หน่วยที่ 1-8. หน้า 276 - 372. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [6] กรมสุขภาพจิต. (2548). *ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก*. นนทบุรี : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- [7] สุพัตรา สุภาพ. (2531). *สังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [8] รุ่ง แก้วแดง. (2541). *ปฏิวัติการศึกษาไทย : คืนการศึกษาให้ครอบครัว*. กรุงเทพฯ : พิมพ์เนศพริ้นติ้งเซนเตอร์.
- [9] พนม พงษ์ไพบูลย์. (2543). *การศึกษาปัจจัยที่ 5 ของชีวิต*. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ 1999.
- [10] พรชัย ภาพันธ์. (2547, มกราคม-มีนาคม). เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคล ทุกคนต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิชาการ*. 7(1): 42- 44.
- [11] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *สรุปข้อคิดเห็นเครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อการปฏิรูป การเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- [12] ศิริจันทร์รัตน์ ทองปาน. (2544). *รูปแบบและบทบาทการมีส่วนร่วมที่พึงประสงค์ของผู้ปกครอง : ศึกษาเฉพาะ กรณีผู้ปกครองที่เป็นกรรมการโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- [13] Grolnick, S.W. and Slowiaczek, L.M. (1994,December). Parent's Involvement in Children's Schooling : A Multidimensional Conceptualization and Motivational Model. *Child Development*. 65(7): 237-252.

- [14] ณรงค์ เสียงประชา. (2538). *มนุษย์กับสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- [15] เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). *ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประมวล สาระ ชุติวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางบริหารการศึกษา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [16] พิมพา ตามี. (2540). *ความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ประถมศึกษา อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์. ศษ.ม.(ประถมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ต่ายเอกสาร.
- [17] สมพร พึ่งอุดม. (2544). *ทำไมต้อง Homeschool*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : แพลน พับลิชชิ่ง.
- [18] บุษบา สามย่าน. (2552). *50 วิธีเปลี่ยนเด็กหัวไม่ดีให้เรียนเก่ง เปลี่ยนเด็กดื้อให้เป็นเด็กดี*. กรุงเทพฯ : ไพลิน.
- [19] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2536). *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 3-7*. นนทบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [20] ฉันทนา ภาคบงกช .(2536). *ผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัย*. ใน *เอกสารประกอบชุดวิชา หลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย*. หน่วยที่ 8 -15. หน้า 1-47.นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [21] อมรวิรัช นาครทรรพ. (2543). *ภาคผนวก บนทางสู่คุณภาพ : รายงานการติดตามผลการประกันคุณภาพ และรับรองมาตรฐานการอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ.
- [22] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2544). *แนวปฏิบัติของพ่อแม่ผู้ปกครองในสถานศึกษา เอกชนเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.
- [23] U.S. Department of Education. (2005). *What Is Instructional Leadership and Why Is It So Important? The Newsletter for the Reading Program*. Retrieved on June 5, 2007 from [http://72.14.235.104/search?cache : moxlGkY7cYJ:www.readingfirstsupport](http://72.14.235.104/search?cache=moxlGkY7cYJ:www.readingfirstsupport).

การพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

A Development of Quality of Educational Management Indicators In Network classroom, Faculty of Arts, Bunditpatanasilpa Institute

พิริยะพัฒน์ สุขไกร¹, สำเร็จ บุญเรืองรัตน์², กรองทิพย์ นาควิเชตร³, สงวนพงศ์ ชวนชม⁴

Phiriyaphat Sukkrai¹, Samreng Boonruangratana², Krongtip Nakvichet³, Sangaunpong Chuanchom⁴

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

² ศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

⁴ อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีที่มาจากการที่คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังห้องเรียนเครือข่ายตามวิทยาลัยนาฏศิลป์ต่างๆ ทั่วประเทศ แต่ด้วยข้อจำกัดในการดำเนินงานจึงทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาดัชนีชี้วัดเพื่อนำมาใช้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรของห้องเรียนเครือข่ายจำนวน 495 คน เป็นผู้บริหารจำนวน 55 คนและเป็นบุคลากรสายผู้สอนจำนวน 440 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดยใช้เทคนิคเดลฟายจำนวน 2 รอบ สอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 19 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) สกัดองค์ประกอบโดยหมุนแกนแบบออร์โธโกนอล (Orthogonal) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax) และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพจากกลุ่มที่รู้แน่ชัดด้วยการวิเคราะห์ความแตกต่างๆโดยใช้สถิติ Mann - Whitney U Test ผลการศึกษาพบว่า มีองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และดัชนีชี้วัด ที่เหมาะสมกับการใช้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ทั้งสิ้นจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก ดังต่อไปนี้ (1) การบริหารองค์การ (2) กระบวนการบริหารการจัดการเรียนการสอน (3) ทรัพยากรสนับสนุน (4) การวิจัย และ (5) การแสดงเผยแพร่ มีองค์ประกอบย่อย 15 องค์ประกอบ และมีดัชนีชี้วัด 58 ดัชนี วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .938 แต่ละดัชนีมีค่าอำนาจจำแนกเหมาะสมคืออยู่ระหว่าง .290 ถึง .609 และเมื่อนำไปตรวจสอบกับกลุ่มที่รู้แน่ชัดพบว่า แบบวัดมีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง

Abstract

Expanding tertiary educational opportunities in the form of net-working classrooms to regional Colleges of Dramatic Arts is a policy made by Faculty of Arts Education, Buriwitpatanasilpa Institute. However, regarding to the technical circumstances and regional restrictions, the quality of education has not met the Institute's goal yet. This study, therefore, aimed to develop Key Performance Indicators (KPIs) used by the Faculty of Arts Education in assessing the quality of education of the net-working classrooms management by intensively investigate the key components and sub-components of the KPIs before modifying them for better suit the regional circumstances and regional restrictions. Questionnaires were designed following Delphi technique were distributed to 495 subjects; 55 administrators and 440 teachers. 19 experts were selected to check construct validity with the exploratory factor analysis (EFA) and Orthogonal matrix with Varimax rotation technique was used to reduce unnecessary components while Mann-Whitney U Test was used for reliability check.

The findings revealed that five key components were needed for the Faculty of Arts Education in assessing the quality of the education for the net-working classrooms: 1) organization administration, 2) instructional procedure management, 3) supportive resources, 4) researches, and 5) publicizing. The findings also indicated salient 15 sub-components and 58 KPIs. The reliability analysis in this study is .938 whereas the index of discrimination scores are .290 - .609 while the concurrent validity was also applied.

บทนำ

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสร้างกำลังคนของประเทศให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวัง เพราะฉะนั้นกำลังคนจะมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญด้วย [1] คุณภาพการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน แล้วนำคนที่มีคุณภาพไปพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมเพื่อพัฒนาชาติต่อไป [2] การจัดเตรียมทรัพยากรบุคคลของประเทศให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่สูงขึ้น อย่างเป็นผลนั้น กล่าวได้ว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาระดับอุดมศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการสร้างความรู้ความงอกงามทางปัญญาผ่านกระบวนการผลิต การวิจัย การส่งเสริมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ฯลฯ [3] สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาทุกแห่งทั้งที่เปิดดำเนินการมานานแล้วและที่เพิ่งจัดตั้งใหม่จึงต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง บทบาทที่จัดกล่าว หนึ่งในนั้นคือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่สถาปนาใหม่ เดิมเป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสถานศึกษาระดับปริญญาตรี ตามพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ.2541 ปัจจุบันสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถานศึกษาที่มีระดับการบังคับบัญชาเทียบเท่ากรม ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินการตามพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ.2550 จัดการเรียนการสอนได้ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านวิชาชีพเฉพาะ ถึงระดับปริญญาเอก [4]

ที่ผ่านมาแนวทางการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ในรอบที่สอง โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่ม

ที่ 4 คือเน้นการผลิตบัณฑิต ได้แยกรับการประเมิน และตัดสินผลการประเมิน ตามสถานที่ ที่เปิดทำการเรียนการสอน และแยกเป็นคณะวิชา ซึ่งแบ่งเป็น 7 มาตรฐาน 48 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานที่ 2 ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการ มาตรฐานที่ 4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มาตรฐานที่ 5 ด้านการพัฒนาสถาบันและบุคลากร มาตรฐานที่ 6 ด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน และมาตรฐานที่ 7 ด้านระบบประกันคุณภาพ

ผลการประเมินในส่วนของคณะศิลปศึกษา ที่เปิดทำการเรียนการสอนในกลุ่มสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ทั้งใน ส่วนกลางและในท้องถิ่นเครือข่ายตามวิทยาลัยนาฏศิลป์ต่างๆ ทั้ง 12 แห่งปรากฏว่า ตัวสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ใน ส่วนกลาง มีผลการประเมินคุณภาพโดยรวมเฉลี่ยทั้ง 7 มาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก แต่สำหรับของท้องถิ่นเครือข่าย เมื่อสังเคราะห์ตามรายมาตรฐานแล้วพบว่า มาตรฐานที่ 1 2 3 และ 6 ผลการประเมินอยู่ในระดับ ดี มาตรฐานที่ 4 และ 7 ผลการประเมินอยู่ในระดับ ดีมาก ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่มาตรฐานที่ 5 ด้านการพัฒนาสถาบันและบุคลากร เพราะ ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 7 วิทยาลัย อีก 5 วิทยาลัย ผลการประเมินอยู่ในระดับดี [5] นอกจากนี้ยังมี มาตรฐานอื่น ๆ อีกที่ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ด้วยเช่นกัน ซึ่งจากผลการประเมินในรอบที่ 2 นี้ เมื่อพิจารณา ด้วยเหตุผลเบื้องต้นแล้วสันนิษฐานว่าน่าจะมีสาเหตุมาจากการที่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้ขยายโอกาสการจัด การศึกษาระดับปริญญาตรี ในลักษณะห้องเรียนเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน คณะศิลปศึกษา ออกสู่วิทยาลัยนาฏ ศิลป์ส่วนภูมิภาคทั้ง 12 แห่งในลักษณะไม่ได้เตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ด้านทรัพยากรสนับสนุน และด้านอื่นๆ ไว้ล่วงหน้า ทำให้การระดมรับผิดชอบของวิทยาลัยนาฏศิลป์ส่วนภูมิภาคเพิ่มขึ้น ในขณะที่กระบวนการบริหารจัดการ ยังไม่มีความชัดเจนและเป็นเอกภาพ ผลการประเมินในรอบที่ 2 นี้ จึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการ การศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของคณะศิลปศึกษา จึงถือปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ในระดับผู้นำด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญทั้งในด้าน การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน การวิจัย การสร้างไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม และการบริการทางวิชาการแก่สังคม เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่การ พัฒนาประเทศ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เอง ในฐานะที่เป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เพิ่งเปิดดำเนินการใหม่ โดยเฉพาะในส่วนของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา ที่ได้ขยายโอกาสทางการศึกษาออกสู่ส่วนภูมิภาคโดยใช้ วิทยาลัยนาฏศิลป์ทั่วประเทศ 12 แห่ง เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งได้เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ ปี การศึกษา 2547 นั้น โดยภาพรวมนับว่าดำเนินการได้ดีในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีประเด็นที่ต้องทบทวนเช่น เรื่องความ พร้อมในด้านต่าง ๆ และที่สำคัญผลจากการประเมินในรอบที่สอง ที่ยังมีบางมาตรฐานของห้องเรียนเครือข่ายอยู่ใน ระดับพอใช้ เช่นในมาตรฐานที่ 5 เป็นต้น จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาองค์กรต่อไป

สำหรับการศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ การใช้สารสนเทศหรือดัชนีชี้ วัด (Indicators) ที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงอย่างเป็นระบบดีแล้วนั้น สามารถที่จะนำไปวัดหรือบ่งชี้สภาพการณ์ของ คุณภาพการจัดการศึกษาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งได้เป็นอย่างดี [6] แต่ทว่า องค์ประกอบ ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษานั้น มีอยู่หลายองค์ประกอบ ดังนั้น จึงควรใช้ดัชนีชี้วัดจากหลาย ๆ องค์ประกอบเป็นตัวบ่งชี้ร่วมกันในการอธิบาย คุณภาพการศึกษา ซึ่งย่อมจะมีความถูกต้องและเหมาะสมมากกว่า ห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์นั้น ก็ควรจะมีการพัฒนาและนำดัชนีชี้วัดคุณภาพการศึกษาเพื่อจะได้สะท้อนผลการจัดการศึกษา

อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการวางแผนเพื่อการดำเนินงานของห้องเรียนเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งดัชนีชี้วัดที่ได้สามารถที่จะนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบาย การติดตามระบบการศึกษา และวางแผนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการยกระดับการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการ คือ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง และสังคมได้เป็นอย่างดี ในอีกเหตุผลหนึ่งหากผลการประเมินโดยการใช้ดัชนีชี้วัดนี้ ปรากฏว่าการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย ไม่ประสบความสำเร็จหรือไม่ได้คุณภาพตามที่ต้องการก็จะได้มีการพิจารณาหาสาเหตุที่แท้จริงเพื่อจะได้กำหนดแนวทางในการแก้ไขให้ตรงจุดตรงประเด็น ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. เพื่อพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสม และการนำไปใช้ได้จริง ของดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จำนวน 100 ดัชนี โดยผู้เชี่ยวชาญ 19 คน ด้วยเทคนิคเดลฟาย จำนวน 2 รอบ

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองเครื่องมือเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น และค่าอำนาจจำแนก จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 คน มีผู้ตอบและได้รับคืนจำนวน 100 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.91 นำคำตอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค [7] และหาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้างของดัชนีชี้วัด ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย จำนวน 495 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารของห้องเรียนเครือข่าย ที่เลือกด้วยวิธีเจาะจง 55 คน และอาจารย์สายผู้สอนที่สุ่มมา 440 คน มีผู้ตอบและได้รับคืนจำนวน 463 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 93.45 นำคำตอบมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ตามขั้นตอน ดังนี้ (1) ทดสอบความสัมพันธ์ของดัชนีด้วยวิธีของบาร์ทเลทท์ [8] (2) ทดสอบความเพียงพอของข้อมูลด้วยวิธีของ KMO (3) สกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และ (4) หมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรโทโกนอลด้วยวิธีแวนแมกซ์

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพจริงจากกลุ่มที่รู้แน่ชัด โดยนำดัชนีที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเรียบร้อยแล้วมาสร้างเป็นแบบวัด แล้วนำไปวัดกับกลุ่มที่รู้แน่ชัด ซึ่งเป็นห้องเรียนเครือข่าย 2 กลุ่มๆ ละ 3 แห่ง โดยใช้คะแนนเฉลี่ยจากผลการประเมินภายนอก รอบ ที่ 2 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มห้องเรียนเครือข่ายที่มีคะแนน

เฉลี่ยจากการประเมินสูง และ (2) กลุ่มห้องเรียนเครือข่ายที่มีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินต่ำ สถิติที่ใช้ทดสอบ บทความ
แตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่ม คือ Mann Whitney U Test [9]

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดเกณฑ์ดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้คือศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ แล้วกำหนดเป็น สมมติฐานการวิจัยไว้ จากนั้นจึงนำไปสู่การพัฒนาดัชนีชี้วัด สิ่งสำคัญคือการได้มาซึ่งดัชนีชี้วัดที่มีคุณภาพ ซึ่งหลังจาก ดำเนินการครบ 5 ขั้นตอนแล้ว พบว่า องค์ประกอบและดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะ ศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่เหมาะสมและผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากหลายๆ ขั้นตอน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย และ 58 ดัชนีชี้วัด ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการบริหารองค์การ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ องค์ประกอบย่อยที่ 1.1 วิสัยทัศน์ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .417 ถึง .791 และค่าอำนาจ จำแนกอยู่ระหว่าง .324 ถึง .393 องค์ประกอบด้วย 4 ดัชนีคือ

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของห้องเรียนเครือข่ายดำเนินการโดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีส่วนร่วม
2. มีการสร้างความเข้าใจในวิสัยทัศน์ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ ของห้องเรียนเครือข่ายแก่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ
3. มีการติดตามผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ ของห้องเรียนเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
4. มีการนำผลจากการติดตามมาใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง วิสัยทัศน์ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของ ห้องเรียนเครือข่ายให้เหมาะสม

องค์ประกอบย่อยที่ 1.2 แนวทางการบริหารห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .477 ถึง .755 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .324 ถึง .393 ประกอบด้วย 5 ดัชนี คือ

1. มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารห้องเรียนเครือข่ายให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศและสอดคล้องกับ การประกันคุณภาพการศึกษา
2. มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมภารกิจและทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
3. มีการมอบหมายงานในประกาศคำสั่งต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคลและสมดุลกันใน ห้องเรียนเครือข่าย
4. มีการบูรณาการอัตรากำลังของบุคลากรระหว่างชั้นพื้นฐานวิชาชีพกับชั้นอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
5. มีการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองเพื่อให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบและชัดเจน

องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารการจัดการเรียนการสอน มี 6 องค์ประกอบย่อย คือ

องค์ประกอบย่อยที่ 2.1 การบริหารหลักสูตรของห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .522 ถึง .732 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .324 ถึง .461 ประกอบด้วย 3 ดัชนี คือ

1. มีคณะกรรมการประจำหลักสูตรที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
2. มีการสร้างความเข้าใจในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ให้กับบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
3. มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำผลมาปรับปรุงหลักสูตรในทุกๆ 5 ปี

องค์ประกอบย่อยที่ 2.2 การควบคุมคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .567 ถึง .696 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .300 ถึง .570 ประกอบด้วย 5 ดัชนี คือ

1. มีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานประจำปีของฝ่ายวิชาการและแจ้งให้บุคลากรทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน
2. มีการจัดทำแผนการเรียนและแผนลงทะเบียนล่วงหน้าให้กับนักศึกษาทุกชั้นปีตลอดหลักสูตร
3. มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการเรียน รายละเอียดเนื้อหา และวิธีการประเมินผลให้กับนักศึกษาได้รับทราบในทุกรายวิชา
4. มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายโดยระบุไว้ใน มคอ.3 อย่างชัดเจน
5. มีกลไกการประสานความร่วมมือในรายวิชาที่มีอาจารย์ผู้สอนหลายคนอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบย่อยที่ 2.3 คุณภาพอาจารย์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .436 ถึง .623 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .438 ถึง .568 ประกอบด้วย 4 ดัชนี คือ

1. มีคุณสมบัติหรือประสบการณ์วิชาชีพตรงตามสาขาวิชาที่สอน
2. มีจำนวนชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ที่เหมาะสมกับตำแหน่งและสมดุลกับภาระงานอื่นๆ ที่รับผิดชอบ
3. มีงานพิเศษที่เหมาะสมตามโครงสร้างของห้องเรียนเครือข่ายและปฏิบัติได้จริง
4. มีแผนพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่

องค์ประกอบย่อยที่ 2.4 กิจกรรมพัฒนานักศึกษา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .345 ถึง .635 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .325 ถึง .443 ประกอบด้วย 4 ดัชนี คือ

1. มีแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร
2. มีสโมสรนักศึกษาที่ดำเนินการโดยนักศึกษาและอยู่ในการกำกับดูแลของอาจารย์
3. มีกิจกรรมชมรมให้นักศึกษาเลือกเข้าร่วมตามความสนใจ
4. มีการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนานักศึกษาและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบย่อยที่ 2.5 คุณลักษณะของนักศึกษาห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .600 ถึง .689 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .381 ถึง .440 ประกอบด้วย 3 ดัชนี คือ

1. มีทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีความรู้ในวิชาการและวิชาชีพผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่หลักสูตรกำหนด
3. มีความตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและแสดงออกถึงบทบาทการเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ สืบสาน และสร้างสรรค์

องค์ประกอบย่อยที่ 2.6 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง.529 ถึง .698 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .370 ถึง .488 ประกอบด้วย 4 ดัชนี คือ

1. มีคณะกรรมการที่ดูแลงานเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาที่ชัดเจน
2. มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสถานศึกษาสำหรับใช้เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพและมีการประสานงานกันล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ภาคเรียน
3. มีหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งอาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยงที่ชัดเจนและเหมาะสม
4. มีปฏิทินการนิเทศการสอนและดำเนินการตามปฏิทินอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านทรัพยากรสนับสนุน มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ

องค์ประกอบย่อยที่ 3.1 อาคารสถานที่ของห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .489 ถึง .726 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .290 ถึง .570 ประกอบด้วย 5 ดัชนี คือ

1. มีห้องเรียนทฤษฎีและห้องเรียนปฏิบัติอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับธรรมชาติวิชาและได้มาตรฐานตามเกณฑ์

2. มีห้องสนับสนุนกิจกรรมหรือให้บริการอื่นๆ ตลอดจนอาคารประกอบต่างๆ ที่เพียงพอและเหมาะสมกับหลักสูตรที่เปิดสอน

3. มีการบริหารจัดการเพื่อการใช้ห้องเรียนร่วมกันระหว่างระดับชั้นพื้นฐานกับระดับ อุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

4. มีการจัดระบบบำรุงรักษาและดูแลความปลอดภัยของอาคารสถานที่ ที่ได้มาตรฐานและเอื้อต่อการใช้งานอยู่ตลอดเวลา

5. มีการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการให้บริการอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบย่อยที่ 3.2 สื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .508 ถึง .675 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .453 ถึง .482 ประกอบด้วย 3 ดัชนี คือ

1. มีสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่เพียงพอและมีคุณภาพสำหรับใช้สอนทั้งวิชาทฤษฎีและวิชาปฏิบัติ

2. มีการสนับสนุนให้อาจารย์ผลิตและพัฒนาสื่อสำหรับนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

3. มีการประเมินผลคุณภาพของสื่อและอุปกรณ์และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบที่ 3.3 ห้องสมุดของห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .505 ถึง .594 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .475 ถึง .519 ประกอบด้วย 3 ดัชนี คือ

1. มีเอกสาร ตำรา วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เพียงพอและเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เปิดสอนอยู่ในห้องเรียนเครือข่าย

2. มีการสำรวจความต้องการด้านประเภทและเนื้อหาของหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ก่อนจัดซื้อ/จัดหา

3. มีการสรุปและประเมินผลการให้บริการเดือนละ 1 ครั้งและนำผลการประเมินมาปรับปรุงการให้บริการอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบหลักที่ 4 ด้านการวิจัย มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ

องค์ประกอบย่อยที่ 4.1 นโยบายและแผนงานการวิจัยของห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .695 ถึง .803 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .477 ถึง .556 ประกอบ 3 ดัชนี คือ

1. มีนโยบายและแผนปฏิบัติงานด้านการวิจัยของห้องเรียนเครือข่ายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับภารกิจ

2. มีคณะทำงานด้านการวิจัยที่ชัดเจนและเหมาะสม

3. มีการกำหนดภาระงานในระดับภาควิชาให้ส่งผลงานวิจัยอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 เรื่อง

องค์ประกอบที่ 4.2 การสนับสนุนและการเผยแพร่ผลงานวิจัยของห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .540 ถึง .585 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .478 ถึง .609 ประกอบด้วย 5 ดัชนี คือ

1. มีการสร้างภาคีเครือข่ายการวิจัย ระหว่างห้องเรียนเครือข่ายด้วยกันและระหว่างห้องเรียนเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น ๆ

2. มีการจัดสรรหรือหาแหล่งเงินทุนเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยให้กับบุคลากรของห้องเรียนเครือข่ายอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

3. มีการส่งเสริมให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง
4. มีการสนับสนุนให้นำผลงานการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพและการการเรียนการสอน
5. มีระบบและกลไกในการเผยแพร่ผลงานวิจัยของบุคลากรห้องเรียนเครือข่ายอย่างชัดเจน

องค์ประกอบหลักที่ 5 ด้านการแสดงผลเผยแพร่ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ

องค์ประกอบย่อยที่ 5.1 กระบวนการบริหารจัดการด้านการแสดงผลเผยแพร่ของห้องเรียนเครือข่าย

มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .515 ถึง .691 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .331 ถึง .488 ประกอบด้วย 3 ดัชนี คือ

1. มีการกำหนดโครงสร้างและระบบภาระงานด้านการแสดงผลเผยแพร่ของห้องเรียนเครือข่ายไว้อย่างชัดเจน
2. มีผู้รับผิดชอบตามโครงสร้างงานด้านการแสดงผลเผยแพร่ที่บูรณาการร่วมกันระหว่างระดับชั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา
3. มีคำสั่งการปฏิบัติงานการแสดงผลเผยแพร่และผู้ปฏิบัติได้รับทราบเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนการปฏิบัติงานจริงทุกครั้ง

องค์ประกอบย่อยที่ 5.2 การควบคุมคุณภาพการแสดงผลเผยแพร่ของห้องเรียนเครือข่าย มีค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบอยู่ระหว่าง .621 ถึง .689 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .268 ถึง .496 ประกอบด้วย 4 ดัชนี คือ

1. มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ชมทุกครั้งที่ออกให้บริการด้านการแสดงผล
 2. มีการควบคุมจำนวนครั้งของการแสดงผลเผยแพร่ในรอบปีการศึกษาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม
 3. มีการประเมินผลการดำเนินงานด้านการแสดงผลเผยแพร่ของห้องเรียนเครือข่าย และรายงานให้กับหน่วยงานบังคับบัญชา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
 4. มีการนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนางานด้านการแสดงผลเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรม
- เมื่อนำดัชนีชี้วัดทั้ง 58 ดัชนีมาสร้างเป็นแบบวัดใช้ระดับคะแนน 5 ระดับ คือ 5 4 3 2 1 แล้วนำไปวัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .938 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .290 ถึง .609

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบที่บ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มี 5 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย และ 58 ดัชนีชี้วัด เมื่อแยก แต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้ องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการบริหารองค์การ มี 2 องค์ประกอบย่อยและ 9 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอน มี 6 องค์ประกอบย่อย และ 23 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านทรัพยากรสนับสนุน มี 3 องค์ประกอบย่อยและ 11 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลักที่ 4 ด้านการวิจัย มี 2 องค์ประกอบย่อยและ 8 ดัชนีชี้วัด สุดท้ายองค์ประกอบหลักที่ 5 ด้านการแสดงผลเผยแพร่ มี 2 องค์ประกอบย่อย และ 7 ดัชนีชี้วัด เมื่อนำดัชนีชี้วัดทั้ง 58 ดัชนีมาสร้างเป็นแบบวัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .938 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .290 ถึง .609 แต่ละดัชนีมีค่าคะแนน 5 ระดับ คือ มีคุณภาพในการจัดการศึกษาระดับต่ำมากคะแนน 1 คะแนน ระดับต่ำ 2 คะแนน ระดับปานกลาง 3 คะแนน ระดับมาก 4 คะแนน และระดับมากที่สุด 5 คะแนน โดยมีเกณฑ์ในการวัดระดับคุณภาพ ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ความมีคุณภาพทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำมาก
 คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ความมีคุณภาพทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ
 คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ความมีคุณภาพทางการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ความมีคุณภาพทางการศึกษาอยู่ในระดับสูง
 คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ความมีคุณภาพทางการศึกษาอยู่ในระดับสูงมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการที่จะศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และพัฒนาเป็นดัชนีชี้วัด เพื่อนำไปสร้างเป็นเครื่องมือวัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย สิ่งสำคัญของการพัฒนาดัชนีชี้วัดจึงอยู่ที่การตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น และอำนาจจำแนกของดัชนี ชี้วัดนั้น ๆ [10] การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งอภิปรายที่กระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น และอำนาจจำแนก ของดัชนีชี้วัด ตลอดจนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของดัชนีชี้วัด ดังนี้

ความเที่ยงตรง การตรวจสอบความเที่ยงตรงของดัชนีชี้วัด ได้ดำเนินการในหลายแง่มุม คือ

1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของดัชนีชี้วัดในครั้งนี้ได้ดำเนินการควบคู่กับการตรวจสอบความเหมาะสม และการนำไปใช้ได้จริงของดัชนี การอภิปรายจึงอภิปรายครอบคลุม ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

ดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จำนวน 100 ดัชนีตามสมมติฐานนั้น ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสม และการนำไปใช้ได้จริง ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 2 รอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 19 คน แล้ววิเคราะห์คำมัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ ผลปรากฏว่า รอบที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ดัชนีที่มีค่าตามเกณฑ์ คือ คำมัธยฐาน มากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 จำนวน 98 ดัชนี ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 2 ดัชนี ด้านความเหมาะสม มีดัชนีที่เป็นไปตามเกณฑ์ จำนวน 98 ดัชนี ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 2 ดัชนี ด้านการนำไปใช้ได้จริง มีดัชนีที่เป็นไปตามเกณฑ์จำนวน 95 ดัชนี ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 5 ดัชนี และในส่วนของค่าพิสัยควอไทล์ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ด้านความเที่ยงตรง ดัชนีที่มีค่าตามเกณฑ์ คือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 จำนวน 77 ดัชนี ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 23 ดัชนี ด้านความเหมาะสม มีดัชนีที่เป็นไปตามเกณฑ์จำนวน 84 ดัชนี ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 16 ดัชนี และด้านการนำไปใช้ได้จริง มีดัชนีที่เป็นไปตามเกณฑ์จำนวน 63 ดัชนี ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 37 ดัชนี ซึ่งคำมัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์นี้ แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 19 คนมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน เช่น เห็นว่าการใช้ภาษายังไม่ชัดเจนและรัดกุม และบางดัชนีควรปรับเปลี่ยนข้อความ หรือบางดัชนีควรตัดออก เนื่องจากไม่ สัมพันธ์กับเนื้อหาของ การวิจัย ทำให้หลังการตรวจสอบในรอบที่ 1 คงเหลือดัชนีชี้วัด 92 ดัชนี เพราะบางดัชนีถูกตัดออกไป จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงภาษาตามคำแนะนำ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมจำนวน 19 คน ได้พิจารณาใหม่ในรอบที่ 2 ปรากฏว่าหลังเสร็จสิ้นในรอบที่ 2 คำมัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ ของทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสม และการนำไปใช้ได้จริง เป็นไปตามเกณฑ์ทั้ง 92 ดัชนี แต่มีผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้เสนอแนะให้ตัดองค์ประกอบย่อยที่ 2.1 เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร พร้อมดัชนีชี้วัด 4 ดัชนีในองค์ประกอบย่อยนี้ออกไป เนื่องจากไม่ สัมพันธ์กับเนื้อหา ทำให้คงเหลือดัชนีในรอบที่ 2 จำนวน 88 ดัชนี เหตุผลสำคัญที่ทำให้คำมัธยฐาน และค่าพิสัย ควอไทล์ ในรอบที่ 2 เป็นไปตามเกณฑ์ทั้งหมด เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้ปรับเปลี่ยนคำตอบให้สอดคล้องกับของ

กลุ่ม ทั้งนี้ เพราะในรอบแรกภาษาอาจจะไม่ชัดเจน เมื่อผู้วิจัยได้ปรับแก้ให้ชัดเจนและรัดกุมยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษา อีกทั้งในรอบที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้แสดงตำแหน่งการตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และตำแหน่งการตอบของตัวผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านลง ไปในแบบสอบถามด้วย ทำให้สามารถพิจารณาคำตอบสำหรับการตอบในรอบที่ 2 ได้สะดวกขึ้น และผลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ดัชนีมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริง

2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง

การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้างของดัชนีชี้วัดในครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง 463 คน ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจประกอบด้วย (1) การทดสอบความสัมพันธ์ของดัชนีด้วยวิธีการของบาร์ทเลทท์ (Bartlett's Test of Sphericity) [8] ปรากฏว่าได้ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 26900.731 ซึ่งเป็นค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าดัชนีทั้งหมดมีความสัมพันธ์กัน สามารถทำการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (2) ทดสอบความเพียงพอของข้อมูลด้วยวิธีการของไกเซอร์ – เมเยอร์ – ออลคิล (KMO) [8] ได้ค่า KMO เท่ากับ .897 แสดงว่าข้อมูลมีความเพียงพอที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบ (ค่า KMO ที่ใช้ได้ คือ เท่ากับหรือมากกว่า .80 ขึ้นไป) (3) หมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรทอนอล (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax) เพื่อหาดัชนีที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบ ผลคือได้องค์ประกอบจากการหมุนแกน 12 องค์ประกอบ และมีดัชนีชี้วัดจำนวน 74 ดัชนี ซึ่งองค์ประกอบ กับดัชนีชี้วัดที่ได้ ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้ 8 องค์ประกอบหลัก 24 องค์ประกอบย่อย และ 88 ดัชนี ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในทุก ๆ ขั้นตอน แสดงให้เห็นว่าดัชนีมีความเที่ยงตรงตามโครงสร้างสูง เหมาะที่จะนำไปสร้างเป็นเครื่องมือวัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

3) การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพ

เป็นการนำเอาเครื่องมือวัดคุณภาพการจัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่าย ที่มีจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย และ 58 ดัชนีชี้วัด ไปวัดกับกลุ่มที่รู้แน่ชัด 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นห้องเรียนเครือข่ายที่มีคะแนนจากการประเมินภายนอกรอบ 2 เฉลี่ยในระดับสูง และกลุ่มที่ 2 คือห้องเรียนเครือข่ายที่มีคะแนนจากการประเมินภายนอกรอบ 2 เฉลี่ยต่ำ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มละ 30 คน เปรียบเทียบความแตกต่างของทั้ง 2 กลุ่มด้วยสถิติ Mann - Whitney U Test [9] ปรากฏว่าทั้ง 2 กลุ่มมีระดับของคุณภาพการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือกลุ่มแรกมีค่าเฉลี่ยของคุณภาพสูงกว่ากลุ่มที่ 2 คือ 3.64 และ 1.50 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงถือได้ว่าดัชนีชี้วัดนี้มีความเที่ยงตรงตามสภาพสูง ทั้งนี้เพราะสามารถให้ผลการวัดที่สอดคล้องกับผลการประเมินภายนอกรอบที่ 2 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) อย่างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือกลุ่มห้องเรียนเครือข่ายที่ผลการประเมินภายนอก มีคะแนนเฉลี่ยสูง ค่าเฉลี่ยของคุณภาพเมื่อนำแบบวัดไปใช้ก็สูงเช่นกัน และในทางตรงกันข้ามกลุ่มห้องเรียนเครือข่ายที่ผลการประเมินภายนอกมีคะแนนเฉลี่ยต่ำ ค่าเฉลี่ยของคุณภาพเมื่อนำแบบวัดไปใช้ก็ต่ำกว่าเช่นกัน

ความเชื่อมั่น

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณภาพการจัดการศึกษาในครั้งนี้ ก็เพื่อยืนยันว่าแบบวัดให้ผลการวัดที่คงที่และสม่ำเสมอหรือไม่ และอยู่ในระดับใด ถ้าให้ผลคงที่ หรือใกล้เคียงกับ ของเดิมและค่าอยู่ในระดับที่สูง แสดงว่าแบบวัดนั้นมีคุณภาพ โดยค่าความเชื่อมั่นที่ดีควรมากกว่า .80 ขึ้นไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำดัชนีชี้วัด จำนวน

88 ดัชนี ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาสร้างเป็นเครื่องมือวัดแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
จากนั้นจึงวิเคราะห์ความเชื่อมั่น โดยได้ดำเนินการจำนวน 3 ครั้ง ผลในแต่ละครั้ง มีดังนี้

ครั้งที่ 1 ดัชนีชี้วัด 88 ดัชนี กลุ่มตัวอย่าง 100 คน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .969

ครั้งที่ 2 ดัชนีชี้วัด 88 ดัชนี กลุ่มตัวอย่าง 463 คน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .957

ครั้งที่ 3 ดัชนีชี้วัด 58 ดัชนี กลุ่มตัวอย่าง 463 คน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .938

ผลของค่าความเชื่อมั่นทั้ง 3 ครั้ง แสดงให้เห็นว่าแบบวัดนี้ มีค่าความเชื่อมั่นสูง เพราะเมื่อนำไปใช้วัดก็ครั้ง
ค่าที่ได้ก็สูงทุกครั้งและอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน แม้จำนวนของดัชนี และจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จะเปลี่ยนไปก็ตาม
แต่ค่าความเชื่อมั่นก็มากกว่า .80 ทุกครั้ง ซึ่งให้เห็นว่าดัชนีชี้วัดนี้มีความเหมาะที่จะนำไปพัฒนาเป็นเครื่องมือวัด
คุณภาพการจัดการศึกษาได้

อำนาจจำแนก

การหาค่าอำนาจจำแนกรายดัชนีของงานวิจัยครั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการยืนยันคุณภาพของดัชนีอีกขั้นตอนหนึ่ง
โดยค่าอำนาจจำแนกที่ดี ควรมากกว่า .20 ขึ้นไป การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการ หาค่าอำนาจจำแนก 3 ครั้ง เหมือนการหา
ค่าความเชื่อมั่น ผลที่ได้มีดังนี้

ครั้งที่ 1 ดัชนีชี้วัด 88 ดัชนี กลุ่มตัวอย่าง 100 คน ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .292 ถึง .685

ครั้งที่ 2 ดัชนีชี้วัด 88 ดัชนี กลุ่มตัวอย่าง 463 คน ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .219 ถึง .597

ครั้งที่ 3 ดัชนีชี้วัด 58 ดัชนี กลุ่มตัวอย่าง 463 คน ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .290 ถึง .609

จะเห็นว่าผลของค่าอำนาจจำแนกเป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่ามากกว่า .20 ทุกครั้ง และทุกดัชนี
แสดงว่าทุกดัชนีมีอำนาจจำแนกเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาเป็นเครื่องมือวัดคุณภาพการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี
เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามดัชนีที่ได้ทั้ง 58 ดัชนีนี้ ถือว่าเป็นตัวแทนของดัชนีที่สามารถ นำไปใช้วัดระดับคุณภาพการ
จัดการศึกษาของห้องเรียนเครือข่ายที่เหมาะสมเป็นอย่างดี เพราะมีจำนวนข้อคำถามที่พอเหมาะ คือ ไม่มากไม่น้อย
จนเกินไป และที่สำคัญทุกดัชนีเป็นข้อคำถามที่ครอบคลุมบริบทการจัดการศึกษาของห้องเรียน เครือข่าย คณะ
ศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในระดับหนึ่งแล้ว

ประการสำคัญ คือ องค์ประกอบหลักที่ 5 ด้านการแสดงผลเผยแพร่ ที่มี 2 องค์ประกอบย่อย และ 7 ดัชนีชี้วัด นั้น จัดเป็น
องค์ประกอบและดัชนีชี้วัดเฉพาะทาง หากพิจารณาจากน้ำหนักขององค์ประกอบและอำนาจจำแนกของแต่ละดัชนีจะ
พบว่ามีค่าที่สูง คือ น้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .515 ถึง .691 ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่เหมาะสม คือ มากกว่า
หรือเท่ากับ .30 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 : 129) และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .268 ถึง .496 ซึ่งค่าดังกล่าวแสดง
ให้เห็นว่าดัชนีทั้ง 7 ข้อ มีคุณภาพและเหมาะสมสำหรับใช้ เป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพด้านการแสดงผลเผยแพร่ ได้เป็นอย่างดี
และแม้จะมีจำนวนดัชนีที่พัฒนาได้แค่ 7 ดัชนี จากเดิมที่ตั้ง สมมติฐานไว้ 12 ดัชนีก็ตาม แต่ทั้ง 7 ดัชนี ก็ครอบคลุม
ภาระงานด้านการแสดงผลเผยแพร่เกือบทั้งหมดแล้ว กล่าวคือ ครอบคลุมเรื่องกระบวนการบริหาร ขั้นตอนกา รจัดการ
แสดง และการประเมิน ผลการแสดง ที่สำคัญยังไม่ปรากฏว่าเคยมีการพัฒนาดัชนีเฉพาะด้านในลักษณะนี้มาก่อน หาก
มีการนำ 7 ดัชนีนี้ไปพัฒนาเพิ่มเติมให้ละเอียดและครอบคลุมภาระงานด้านการแสดงผลเผยแพร่ในทุกๆ มิติ ก็จะสามารถ
พัฒนาคุณภาพงานด้านการแสดงผลเผยแพร่ ให้กับห้องเรียน เครือข่ายต่าง ๆ ทั่วประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่าง
แน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- [1] สุณีย์ ภูพันธ์. (2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรยุคปฏิรูปการศึกษา. เชียงใหม่ : The Knowledge Center.
- [2] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : ระเบียบวาระแห่งชาติ(พ.ศ.2551-2555). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- [3] สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). สรุปผลการประชุมวิชาการระดับชาติ 2552 ปีแห่งคุณภาพการอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : ออนป้า.
- [4] สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2555). คู่มือนักศึกษาระดับปริญญาตรี. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- [5] สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2554). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2555. จาก <http://onesqa.or.th/onesqa/th/Report/university.php>.
- [6] อาทิตยา ดวงมณี. (2540). การพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมสำหรับความเป็นเลิศทางวิชาการของสาขาทางการวิจัยการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [7] Cronbach, L.J. (1949). **Essentials of Psychological Testing**. New York : Harper and Bros.
- [8] สำเริง บุญเรืองรัตน์. (2540). เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรพหุคูณ. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : ต้นอ้อแกรมมี.
- [9] Kirk, R.E. (1968). **Experimental Design : Procedures for the Behavior Sciences**. California : Brooks/Cole Publishing Company.
- [10] สำเริง บุญเรืองรัตน์. (2529). ทฤษฎีการวัดและประเมินผลการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามศึกษา
- [11] Harman, H.H. (1968). **Modern Factor Analysis**. Chicago : The University of Chicago Press.

**การพัฒนาครูเพื่อการออกแบบจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการคิด
แบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา**

**A Teacher Development for Activity Designing for Systematic Attention
(Yonisomanasikara) Based on the Four Noble Truths of Students of
Phrapariyatidhamama Schools.**

พระครูพรหมเขตคณารักษ์¹, วิชัย วงษ์ใหญ่², จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์³, สงวนพงศ์ ชวนชม⁴
Phrakruprommakhetkanarak. (Chaiyasit Ruangrod)¹, Wichai Wongyai², Chamroenrat Chitchirachan³,
Sanguanpong Chuanchom⁴

¹นักศึกษาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

²รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

⁴อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาครูในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 และ 2) เพื่อประเมินความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 รูป/คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเลือกเจาะจง ดำเนินการวิจัยโดย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาลักษณะการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษาแนวคิดตามหลักพุทธธรรม คือ การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค 2) การออกแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งมี กิจกรรมย่อย 6 กิจกรรมได้แก่ 1) การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา 2) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) จิตอาสา 4) การส่งเสริมระเบียบวินัย 5) การลดภาวะโลกร้อน 6) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา และ 3) การทดลองใช้และประเมินประสิทธิภาพของการออกแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งเป็นครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใช้เวลา 30 ชั่วโมง โดยใช้วิธีการฝึกอบรมแบบ อนุกรมเวลา (Time Series) เป็นการฝึกฝนอบรมและนำไปทดลองใช้ในสถานศึกษาของตนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน หลังจากนั้นนำผลการนำไปใช้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการสำรวจความต้องการจำเป็น (Need Assessment) จากครูผู้เข้าฝึกอบรม พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูเพื่อการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยรวม มีค่าเฉลี่ยความต้องการในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

2. ผลการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยมีองค์ประกอบ 7 ประการดังต่อไปนี้ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. เนื้อหาและระยะเวลา 4. กิจกรรมการฝึกอบรม 5. สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม 6. การวัดและประเมินผล และ 7. โครงสร้างการออกแบบกิจกรรม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมเพื่อวัดความรู้เบื้องต้นของครูผู้เข้าฝึกอบรม พบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการฝึกอบรมในทุกรายการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ จำแนกการประเมินออกเป็น 3 รูปแบบคือ 1) ผู้วิจัยประเมินผู้เข้าอบรมโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.00 2) ผู้เข้าอบรมประเมินตนเองโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.81 และ 3) วิทยากรประเมินผู้เข้าอบรมโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 88.85

5. ด้านความพึงพอใจโดยรวมของผู้เข้าอบรม พบว่า มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบ โยนิโสมนสิการตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาครู, กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญศึกษา, โยนิโสมนสิการ, การคิดตามหลักอริยสัจ 4

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) develop teachers at Phrapariyatidhamama Schools to design Learner Development Activities based on Yonisomansikara thinking process activities focusing on Four Nobles Truths and 2) evaluate the effectiveness of teacher development to design learner development activities. The subjects of the study were 30 teachers at Phrapariyaudhamama School The study was carried out by using research and development process which follows these three steps: 1) The researchers reviewed the document on the Basic Education Curriculum2008 and Yonisomanasikara thinking process focusing on Four Nobles Truths. 2) Yonisomanasikara critical thinking activities were designed according to 6 topics: 1) Keeping the School Clean, 2) Environmental Conservation, 3) Public Mind, 4) Rules and regulations Enhancement, 5) Reducing Global Warming and 6) Applying self-sufficiency economy to schools. 3) The research instruments were implemented with 30 teachers at Phrapariyatidhamama Schools for 30 hours according to time series design. After the teachers had been trained to design Yonisomansikara thinking process activities, they implemented them at their schools and

came back to share experiences among each other. The data obtained from the study was analyzed to find out percent, means and standard deviation. The results of the study were as follow:

1. According to the need assessment from the teachers, the mean of the teachers' needs to be trained in designing the Yonisomansikara thinking process activities was at high level.

2. The Yoonisomansikara thinking process activities based on four nobles consisted of 7 components: 1) principle, 2) purposes, 3) content and amount of time, 4) training activities, 5) training materials, 6) assessment and evaluation, and 7) the structure of activities. The appropriateness of the structures of the activities by the specialists was at high level.

3. The means of posttest of the teachers' learning achievement on Yonisomanasikara was higher significantly than the pretest at 0.05 level of significance.

4. The means of the assessment of teachers' ability to design the learner development activities were divided into three categories: the researcher evaluated the teachers (95.00%), the teacher evaluated themselves (95.81 %) and the speaker evaluated the teachers (88.85%).

5. The satisfaction of the teachers on designing the Yonisomanasikara thinking skills learner development activities was at high and the students' satisfaction of the activities were also at high level.

Keywords: Teacher Development, leaner development activities, Phrapariyatidhamama Schools. Activity Designing, Systematic Attention (Yonisomanasikara), The Four Noble Truths,

บทนำ

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยได้กำหนดแนวนโยบายในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80 มีสาระสำคัญว่า รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน และให้การศึกษาในทุกระดับ ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชนรวมทั้งต้องส่งเสริมสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการ และทุพพลภาพ และอยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพึ่งพาตนเองได้ โดยจะต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ และทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติโดยตราเป็นกฎหมาย เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกรวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข [1]

สาระสำคัญอันเป็นนโยบายของการจัดการศึกษาของรัฐดังกล่าวได้นำมากำหนดไว้อย่างชัดเจน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ โดยเฉพาะกำหนดไว้เป็นปรัชญาการศึกษาหรือจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ใน มาตรา 6 อันเป็นความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและ

วัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาตามความมุ่งหมายนั้นให้ยึดหลักการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง สำหรับมาตรา 24 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนที่บัญญัติไว้ในมาตรา 52 กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิตการพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูคณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่องรัฐพึงจัดสรรงบประมาณ และจัดตั้งกองทุนพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ [2]

ปัจจุบันมีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่า เด็กไทยจำนวนมากขาดทักษะการแก้ปัญหาชีวิต อาทิ เด็กวัยรุ่นหนีตึกหวัดในความรักรั หรือเรื่องเรียนหาทางออก โดยการฆ่าตัวตาย โครงการติดตามพฤติกรรมเด็กโดยสถาบันรามจิตติ ได้สรุปสภาวะการณ์เด็กไทยด้านต่าง ๆ ไว้ในช่วงปี 2548-2549 ด้านภาวะสุขภาพจิตของเด็กไทยพบว่า เยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปีพยายามฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นจาก 30 เป็น 40 คนต่อแสนคน หรือคิดเป็นจำนวนเยาวชนที่พยายามฆ่าตัวตายปีละ 7,800 คน หรือเฉลี่ยวันละ 21 คน และที่ฆ่าตัวตายสำเร็จปีละ 800 หรือเฉลี่ยวันละ 2 คน ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้อธิบายสาเหตุการฆ่าตัวตายว่า เกิดจากอาการซึมเศร้าซึ่งมาจากความวิตกกังวล และไม่สามารถจัดการกับปัญหาตนเองได้ การวิจัยของนักจิตวิทยาพบว่า ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กจะพัฒนาขึ้นตามอายุ โดยเด็กอายุ 3 ขวบ เริ่มมีพัฒนาการด้านนี้แล้วขึ้นกับว่า ระหว่างที่เด็กเจริญเติบโตนั้นมีปัจจัยใดบ้างที่เข้ามาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา อาทิ เด็กมีปัญหาขณะที่สถาบัน ครอบครัวและสถาบันการศึกษาไม่ได้มีความเข้าใจ และมีวิธีการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาให้แก่เด็กอย่างถูกต้องหลักสูตรที่สอนทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีการสอนอย่างจริงจังในขณะที่ต่างประเทศมีหลักสูตรดังกล่าวแล้ว [5]

ครูผู้สอนเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญ แม้ว่าในปัจจุบันการเรียนการสอนมีการนำปรัชญาการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเข้ามาปรับใช้ก็ตาม ซึ่งครูจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เป็นผู้นำในการแสวงหาความรู้ อันจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน หากนักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอันเป็นผลลัพธ์จากการจัดการเรียนการสอนแล้ว จะส่งผลดีต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติโดยรวม ดังนั้นครูผู้สอนทั้งหลายโดยเฉพาะครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งทำหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณรทั้งหมด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาตนทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ ต่าง ๆ ให้มีความก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา และครูเหล่านั้นจะได้เป็นต้นแบบให้เกิดครูพันธุ์ใหม่ จึงสมควรมีการมุ่งพัฒนาการคิด เพื่อให้สามารถริเริ่มการเรียนการสอนได้อย่างสร้างสรรค์ วิธีคิดสร้างสรรค์มีหลากหลาย ภายวิธี ซึ่งวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมก็เป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่มีความสำคัญ มีความเหมาะสมที่จะนำไปปรับใช้เป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาการคิดเป็นอย่างยิ่ง หลักวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมที่สำคัญประการหนึ่งคือ หลักโยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย หรือหมายถึงการคิดถูกวิธี การรู้จักคิด คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

ดังนั้น การนำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ทั้งระบบในด้านการจัดการศึกษา และฝึกฝนอบรมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น คือ การคิดตามหลัก โยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาที่อยู่เหนือระดับศรัทธา เพราะเป็นขั้นที่เริ่มใช้ความคิดของตนเองเป็นอิสระ ส่วน

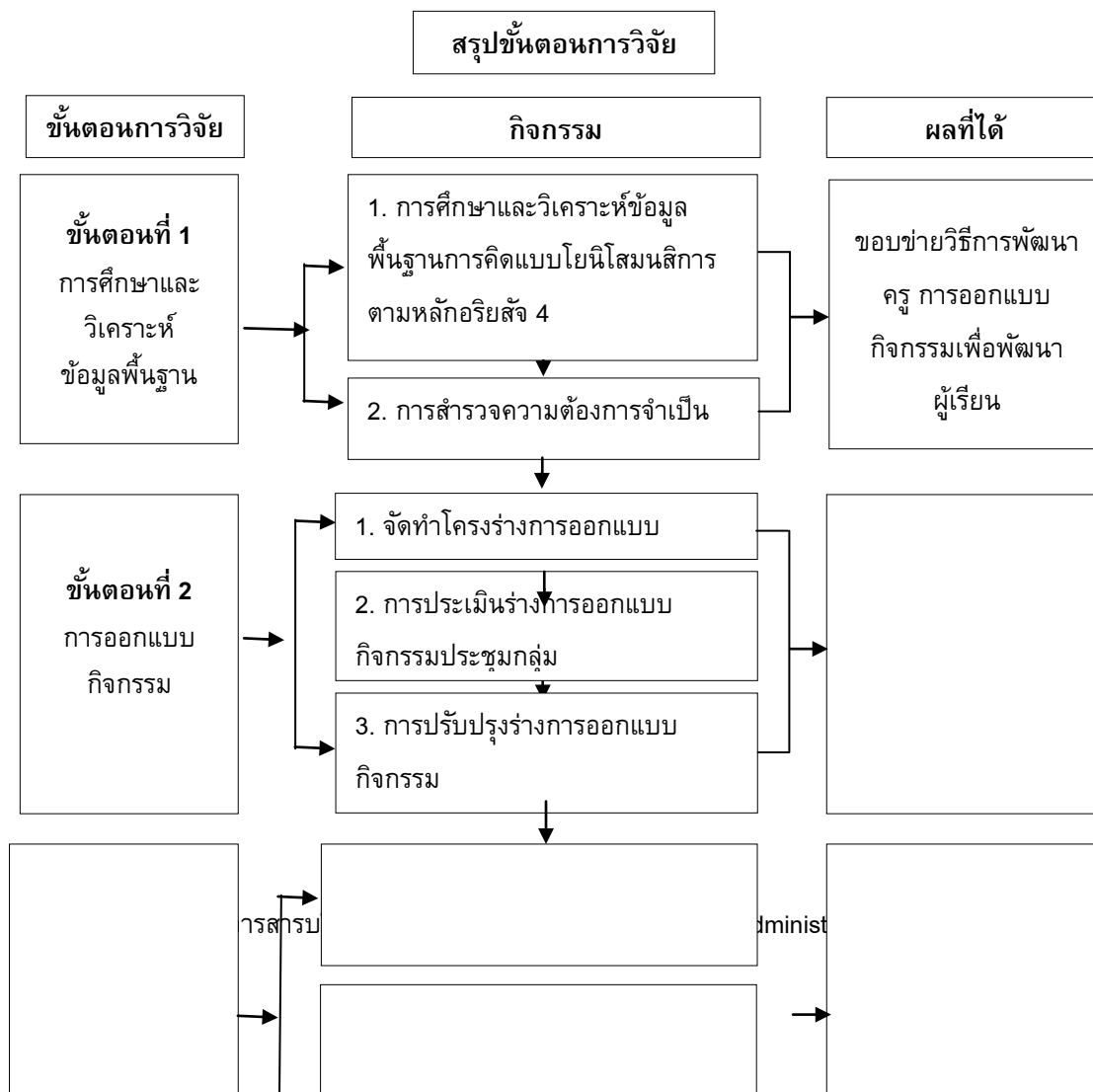
ในระบบการศึกษาอบรม โยนิโสมนสิการ เป็นการฝึกการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิด วิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างตื้น ๆ ผิวกิน เป็นขั้น ที่สำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระทำให้ทุกคน ช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตรธรรมอย่างแท้จริง [4]

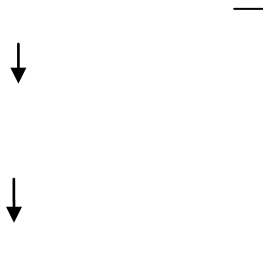
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
2. เพื่อประเมินความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประชากรคือ ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช 5 โรงเรียน จำนวน 30 รูป/คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาครูเพื่อการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ประเด็นการออกแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งมีสาระสำคัญโดยย่อ ดังนี้ 1) ทฤษฏ์ หมายถึง การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ว่าด้วยสภาพที่เป็นปัญหา เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) สมุทัย หมายถึง การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการค้นหาสาเหตุของปัญหา คือ การออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ได้รู้สาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ หมายถึง การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกิจกรรมการค้นพบคำตอบ โดยเน้นการลดปัญหาและ 4) มรรค หมายถึง การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเน้นถึงกิจกรรมวิธีการที่จะแก้ปัญหา โดย นำไปจัดกิจกรรมแก้ปัญหา 6 กิจกรรม คือ 1) การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา 2) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) จิตอาสา 4) การส่งเสริมระเบียบวินัย 5) การลดภาวะโลกร้อน และ 6) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

ผลสำรวจความต้องการจำเป็นจำเป็น (Need Assessment) กับผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำนวน 30 รูป/คน ได้ผลการสำรวจความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมาก

2. ผลการออกแบบกิจกรรมพัฒนาครูเพื่อการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 สรุปได้ดังนี้

ผลการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus group) เพื่อประเมินร่างการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 แสดงไว้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินองค์ประกอบของการออกแบบจัดกิจกรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (N=7)

ที่	องค์ประกอบของการออกแบบจัดกิจกรรม	ความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล

1	หลักการของการออกแบบกิจกรรม	4.45	0.69	มาก
2	วัตถุประสงค์ของการออกแบบกิจกรรม	4.68	0.30	มากที่สุด
3	เนื้อหาและระยะเวลาของการฝึกอบรม	4.14	0.40	มาก
4	กิจกรรมการฝึกอบรม	4.30	0.24	มาก
5	สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม	4.65	0.52	มากที่สุด
6	การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม	4.33	0.25	มาก
7	โครงสร้างการออกแบบกิจกรรม	4.52	0.60	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	4.44	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการออกแบบจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D.= 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ประเด็นวัตถุประสงค์ของการออกแบบกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D.= 0.30) รองลงมา คือ สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.65$, S.D.= 0.52) และ เนื้อหาและระยะเวลาของการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D.= 0.40)

ผลจากการประเมินความเหมาะสมของร่างการออกแบบกิจกรรม แสดงไว้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินหน่วยการฝึกอบรมที่ 3 การเขียนแผนการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม (N=7)

ที่	กิจกรรม	ความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา	4.42	0.26	มาก
2	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.45	0.31	มาก
3	จิตอาสา	4.44	0.37	มาก
4	การส่งเสริมระเบียบวินัย	4.45	0.36	มาก
5	การลดภาวะโลกร้อน	4.45	0.36	มาก
6	การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา	4.48	0.19	มาก
	เฉลี่ยรวม	4.45	0.31	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมของการเขียนแผนการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D.=0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D.=0.19) และ การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D.=0.26)

ผลจากการประเมินความเหมาะสมของร่างการออกแบบกิจกรรมโดยรวม แสดงไว้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินร่างการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม (N=7)

ที่	หน่วยการฝึกอบรม	ความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	องค์ประกอบของการออกแบบจัดกิจกรรม	4.44	0.43	มาก
2	หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.16	0.55	มาก
3	หน่วยที่ 2 อริยสัจ 4 คืออะไร	4.46	0.33	มาก
4	หน่วยที่ 3 การเขียนแผนการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.45	0.31	มาก
	เฉลี่ยรวม	4.38	0.41	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมของการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.38, S.D.=0.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า หน่วยที่ 2 อริยสัจ 4 คืออะไร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{x}=4.46, S.D.=0.33$ และ หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.16, S.D.=0.55$)

3. ผลการทดลองใช้และการประเมินความสามารถในการออกแบบกิจกรรม

การทดลองใช้และการประเมินความสามารถในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ผลการทดลองใช้ในการออกแบบกิจกรรม พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการฝึกอบรมในทุกรายการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เพื่อพิจารณาร้อยละของความก้าวหน้าในการพัฒนาการออกแบบกิจกรรม ด้านการรักษาสมาคมสะอาด ด้านหลักอริยสัจ 4 ด้านการส่งเสริมระเบียบวินัย และด้านจิตอาสา พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการฝึกอบรมร้อยละ 4.28, 3.88, 3.79 และ 3.71 ตามลำดับ

2. ผลการประเมินความสามารถในการใช้การออกแบบกิจกรรม

ผลการประเมินความสามารถในการใช้การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลัก อริยสัจ 4 โดยประเมินแบบ สามเส้า คือ ผู้วิจัยประเมินครูผู้เข้าอบรม ผู้เข้าอบรมประเมินตนเอง และวิทยากรประเมินผู้เข้าอบรม สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินผู้เข้าอบรม การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการตามหลักอริยสัจ 4 (ผู้วิจัยประเมินครูผู้เข้าอบรม)

ที่	กิจกรรม	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	รวม %
1	การค้นหาคำปัญหาได้	94.04	94.01	66	97.62	98.33	100	91.67
2	การวิเคราะห์ปัญหาได้	97.61	100	100	98.81	100	78.33	95.79
3	กำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาได้	91.66	91.67	100	98.81	100	86.67	94.80

4	วิธีการแก้ปัญหาได้	91.42	97.62	100	97.62	100	100	97.78
	รวมค่าเฉลี่ย	93.68	95.83	91.5	98.21	99.58	91.25	95.00

จากตาราง 4 พบว่า ผลการประเมินของผู้วิจัยประเมินผู้เข้าอบรมในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า วิธีการแก้ปัญหาได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 97.78 ส่วนการค้นหาคำปัญหา มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดร้อยละ 91.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 5 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 99.58 และ กลุ่มที่ 6 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 91.25

ตารางที่ 5 ผลการประเมินของผู้เข้าอบรม การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 (ผู้เข้าอบรมประเมินตนเอง)

ที่	กิจกรรม	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	รวม %
1	การค้นหาคำปัญหาได้	96.19	86.67	100	98.1	100	88	94.83
2	การวิเคราะห์ปัญหาได้ กำหนดเป้าหมายใน	98.41	96.83	100	96.03	100	87.78	96.51
3	การแก้ปัญหาได้	96.82	99.2	95.23	98.41	100	83.33	95.50
4	วิธีการแก้ปัญหาได้	97.61	87.3	100	96.83	100	96.67	96.40
	รวมค่าเฉลี่ยเป็น ร้อยละ	97.26	92.5	98.81	97.34	100	88.95	95.81

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินของผู้เข้าอบรมประเมินตนเองในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า การวิเคราะห์ปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ **97.78** ส่วนการค้นหาคำปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 94.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 5 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 100 และ กลุ่มที่ 6 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 88.95

ตารางที่ 6 ผลการประเมินของผู้เข้าอบรม การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 (วิทยากรประเมินผู้เข้าอบรม)

ที่	กิจกรรม	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	รวม %
1	การค้นหาคำปัญหาได้	95.23	90.47	88	96.42	91.66	90	91.96
2	การวิเคราะห์ปัญหาได้ กำหนดเป้าหมายในการ	91.66	83.33	88.09	95.23	93.33	80	88.61
3	แก้ปัญหาได้	89.28	79.76	89.28	90.47	90	80	86.47
4	วิธีการแก้ปัญหาได้	94.04	85.71	84.52	89.28	95	81.66	88.37
	รวมค่าเฉลี่ย	92.55	84.82	87.47	92.85	92.50	82.92	88.85

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการประเมินของวิทยากรประเมินผู้เข้าอบรมในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 88.85 เมื่อพิจารณาเป็นราย

กิจกรรมพบว่า การค้นหาปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 91.96 ส่วนการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 86.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 1 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 92.55 และ กลุ่มที่ 6 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 82.92

ตารางที่ 7 ผลการประเมินผู้เข้าอบรม ในการฝึกปฏิบัติและการนำเสนอผลงาน การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 (ผู้วิจัยประเมินผู้เข้าอบรม)

ที่	กิจกรรม	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	รวม %
1	การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา	98.41	94.05	97	98.81	100	91.67	96.66
2	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	97.61	91.67	100	98.81	97.33	100	97.57
3	จิตอาสา	98.41	95.24	80	99.21	100	94.44	94.55
4	การส่งเสริมระเบียบวินัย	92.85	96.03	100	99.71	100	100	98.10
5	การลดภาวะโลกร้อน	94.04	79.76	90.47	88.09	91.66	86.66	88.45
6	การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา	96.42	97.61	95.23	98.8	95	95	96.34
รวมค่าเฉลี่ยเป็นร้อยละ		96.29	92.39	93.78	97.24	97.33	94.63	95.28

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้วิจัยประเมินผู้เข้าฝึกอบรมในฝึกปฏิบัติและการนำเสนอผลงาน การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า การส่งเสริมระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 98.10 ส่วนการลดภาวะโลกร้อน มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายร้อยละ 88.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 6 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 97.33 และกลุ่มที่ 2 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 92.39

ตารางที่ 8 ผลการประเมินผู้เข้าอบรม ในการนำไปฝึกปฏิบัติและการนำเสนอผลงาน การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 (ผู้เข้าอบรมประเมินตนเอง)

ที่	กิจกรรม	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	รวม %
1	การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา	95.23	90.47	88	96.42	91.66	90	91.96
2	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	100	94.05	97	88.81	100	88.33	94.70
3	จิตอาสา	87.3	90.48	97.52	96.82	97.62	93.23	93.83
4	การส่งเสริมระเบียบวินัย	98.1	98.81	95.23	90.46	97.33	92.38	95.39
5	การลดภาวะโลกร้อน	94.29	82.86	100	99.04	98.66	88	93.81
6	การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา	100	100	98.81	100	98.81	78.33	95.99

รวมค่าเฉลี่ยเป็นร้อยละ	95.82	92.78	96.09	95.26	97.35	88.38	94.28

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้เข้าอบรมประเมินตนเอง การฝึกปฏิบัติและการนำเสนอผลงาน การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 94.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 95.99 ส่วน การรักษาความสะอาดในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดร้อยละ 91.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มพบว่า กลุ่มที่ 5 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 97.35 และ กลุ่มที่ 2 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 92.78

ตารางที่ 9 ผลการประเมินผู้เข้าอบรม ในการนำไปฝึกปฏิบัติและการนำเสนอผลงาน การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการตามหลักอริยสัจ 4 (วิทยากรประเมินผู้เข้าอบรม)

ที่	กิจกรรม	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	รวม %
1	การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา	96.19	86.67	100	98.1	100	88	94.83
2	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	98.41	96.83	100	96.03	100	87.78	96.51
3	จิตอาสา	96.82	99.2	95.23	98.41	100	83.33	95.50
4	การส่งเสริมระเบียบวินัย	97.61	87.3	100	96.83	100	96.67	96.40
5	การลดภาวะโลกร้อน	99.2	86.69	99.1	97.12	95.5	89.74	94.56
6	การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา	94.58	88.65	94.65	89.21	98.87	95.45	93.57
รวมค่าเฉลี่ยเป็นร้อยละ		97.14	90.89	98.16	95.95	99.06	90.16	95.23

จากตาราง 9 พบว่า วิทยากรประเมินผู้เข้าอบรมการฝึกปฏิบัติและการนำเสนอผลงาน การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 96.51 ส่วน การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดท้ายร้อยละ 93.57 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 5 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 99.06 และกลุ่มที่ 6 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 90.16

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

จากการศึกษาการออกแบบกิจกรรมพัฒนาครูเพื่อการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า

ผลการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus group) เพื่อประเมินร่างการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการออกแบบจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D.= 0.43) ผลจากการประเมินความเหมาะสมของร่างการออกแบบกิจกรรม 6 กิจกรรม พบว่าความเหมาะสมของ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) และ การรักษาความสะอาดในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย เป็นต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) ผลการประเมินร่างการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$)

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนน หลังการฝึกอบรมมากกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการฝึกอบรมในทุกรายการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เพื่อพิจารณาร้อยละของความก้าวหน้าในการพัฒนาการออกแบบกิจกรรม ด้านการการรักษาความสะอาด ด้านหลักอริยสัจ 4 ด้านการส่งเสริมระเบียบวินัย และด้านจิตอาสา พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนหลักการฝึกอบรมมากกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการฝึกอบรมร้อยละ 4.28, 3.88, 3.79 และ 3.71 ตามลำดับ

3. ผลด้านความพึงพอใจโดยรวมของผู้เข้าอบรม พบว่า มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการตามหลักอริยสัจ 4 จำแนกตามเพศ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผลการวิจัย พบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความพึงพอใจด้านสถานที่ /ระยะเวลา/อาหาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความรู้ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ผลด้านความพึงพอใจของผู้เรียนนั้นพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการคิดแบบโยนิโสมนสิการตามหลักอริยสัจ 4 จำแนกตามระดับ ชั้นโดยรวม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความพึงพอใจด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ตรงข้ามกับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความพึงพอใจด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำสุดอยู่ในระดับมาก

4. ในการประเมินความสามารถของครูในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น ได้จำแนกการประเมินออกเป็น 3 รูปแบบคือ 1) ผู้วิจัยประเมินผู้เข้าอบรม 2) ผู้เข้าอบรมประเมินตนเอง และ 3) วิทยากรประเมินผู้เข้าอบรม พบว่าผลการประเมินที่ผู้วิจัยประเมินผู้เข้าอบรมนั้น โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า วิธีการแก้ปัญหาได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 97.78 ส่วนการค้นหาคำปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 91.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 5 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 99.58 และ กลุ่มที่ 6 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ร้อยละ 91.25 ผลการประเมินที่ผู้เข้าอบรมประเมินตนเองนั้น โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า การวิเคราะห์ปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 97.78 ส่วนการค้นหาคำปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 94.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 5 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 100 และ กลุ่มที่ 6 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ร้อยละ 88.95 ผลการประเมินที่วิทยากรประเมินผู้เข้าอบรมนั้น โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 88.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า กิจกรรม การค้นหาคำปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 91.96 ส่วนการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ร้อยละ 86.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 1 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ร้อยละ 92.55 และ กลุ่มที่ 6 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ร้อยละ 82.92

อภิปรายผล

ผลการออกแบบกิจกรรมพัฒนาครูเพื่อการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

1. ผลการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริย สัจ 4 พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นหลังการอบรม และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกหน่วยการฝึกอบรม เนื่องจากกิจกรรมการฝึกอบรมนั้น มีกิจกรรมที่หลากหลาย ประกอบด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การ ร่วมกันออกแบบกิจกรรม การให้แต่ละโรงเรียนได้นำกิจกรรมที่ออกแบบแล้วไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนของตนเอง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นมอบหมายให้ตัวแทนนำเสนอ ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นในที่ประชุม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ [5] ที่ได้เสนอแนะว่า ระบบการพัฒนาบุคลากรที่ดีควรจะครอบคลุมการพัฒนา ระดับบุคคล และกระบวนการ พัฒนาจะต้องอาศัยหลักการเรียนรู้ เพื่อให้ครูเกิดการเรียนรู้ อีกทั้งบุคลากรทางการศึกษาควรจะมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา อีกทั้งกระบวนการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 นั้น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ [6] ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูว่ามีลักษณะเป็นการอบรมระหว่างประจำการโดยเน้นความเป็นครู การรับความรู้ การจำ และการเลียนแบบ และต่อมาได้เปลี่ยนไปสู่การพัฒนาวิชาชีพครู โดยเน้นการคิดสร้างความรู้ ซึ่งครูผู้สอนเป็นครูที่กำลังปฏิบัติงานและประจำการอยู่จริงในสถานศึกษา และนำคว ามรู้ที่ได้รับจากการอบรมกลับไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนอีกทอดหนึ่ง

2. ผลการจัดกิจกรรมพัฒนา พบว่า ครูมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมเป็นอย่างมากทั้งในด้านความพึงพอใจที่เป็นเจตคติ และในด้านการพัฒนาครูเอง ดังจะเห็นได้จากความพึงพอใจโดยรวมของผู้เข้าอบรม พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมเกี่ยวกับการออกแบบจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการ สืบหาความต้องการจำเป็นจากครูผู้สอน ที่ต้องการพัฒนาเพื่อการสร้างเจตคติมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น การ พัฒนาครูในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในครั้งนี้ จึงตรงกับความต้องการที่แท้จริงของทั้งครูผู้สอนและนักเรียน และส่งผลให้ ครูมีความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ [7] ที่ศึกษาผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีดังกล่าว มีประสิทธิภาพสูง ดัชนีประสิทธิผลของแผนมีค่าสูงเช่นกัน ซึ่งแสดงว่า การสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการช่วยให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ [8] ที่ได้ทดลองนำวิธีการคิดตามหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษาและพ พบว่า สามารถนำประยุกต์ใช้ได้ในทุก ๆ องค์การ เป็นอย่างดี

3. ผลการประเมินสามารถของครูเองในการออกแบบจัดกิจกรรม นั้น มีการประเมิน 3 ด้านคือ ผู้วิจัยประเมินผู้เข้าอบรมประเมินตนเอง และวิทยากรประเมิน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 95.00 ร้อยละ 95.81 และร้อยละ 88.85 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าคะแนนที่สูงมาก แสดงถึง ความสามารถของครูเองในการออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ [9] ที่ว่า การเข้ากลุ่มโดยเรียนรู้จากประสบการณ์ การได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ได้มีการไตร่ตรองและใช้ทักษะการทำงานกลุ่ม สามารถพัฒนากระบวนการในการเปลี่ยนแปลงการรู้คิด

(Cognitive) เจตคติ (Attitude) และแบบแผนของพฤติกรรม (Behavioral pattern) ได้” และ [10] ที่กล่าวว่า “ยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ด้วยการให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง (Active participation) เช่น การร่วมมือกันปฏิบัติมีประสิทธิภาพต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติความเชื่อ เจตจำนงและพฤติกรรม มากกว่าการมีส่วนร่วมโดยไม่ได้ทำอะไร (Passive participation) เพราะการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะทำให้เกิดประสบการณ์ตรง มีความเชื่อถือข้อมูลที่ได้รับใหม่ และมีความเชื่อมั่นในสิ่งที่เรียนรู้ ” นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ [11] ที่ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะทัศนคติที่ดีในการทำงาน เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) และพัฒนาการทำงาน เป็นคณะ ดังนั้น เมื่อครูผู้สอนเข้ารับการอบรม การออกแบบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนเหล่านี้จึงมีความสามารถมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] ราชกิจจานุเบกษา. (2550). เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.
- [2] _____. (2553). เล่มที่ 127 ตอนที่ 47 ก. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3)
- [3] เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). “ขอคิดอย่างสร้างสรรค์”. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2553, จาก <http://www.oknation.net/blog/kriengsak>.
- [4] พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- [5] เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.
- [6] Sergiovanni, Thomas. J and Others. (2006). *The Principalsip : A Reflective Practice Perspective*, 6nd ed. Allyn and Bacon, Boston, MA.
- [7] พระมหาประทีป เกสรอินทร์. (2550). ผลการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรการสอน). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [8] สำเริง บุญเรืองรัตน์ . (2549). การบริหารตามหลักอริยสัจ 4. นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. ชั้นพรีนดิง.
- [9] Johnson, David W; and Johnson, Frank P. (1994). *Joining Together: Group Theory and Group Skills*. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- [10] รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2543). ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปรียญานินพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- [11] สงบ อินทรมณี. (2552). รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูสภา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

A Development Model for Producing of Traditional Herbal Medicines from *Ziziphus Attopensis* Pierre with Community Participation in Unit 7 of Nong Peu, Kok Kon sub-district, Tha Bo District, Nongkhai Province.

แดนวิชัย สายรักษา¹ ชาตรี ศิริสวัสดิ์² รังสรรค์ สิงห์เลิศ³
Danwichai Sairuksa,¹ Chatee Sirisawat,² Rungson Singhalert,³

¹ ปรัชญาดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การพัฒนามิภาค กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การพัฒนามิภาค คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² วท.ด. (พืชไร่นา) อาจารย์คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ศษ.ด. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชน บริบทสมุนไพร ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการถอดบทเรียนในชุมชนต้นแบบ นำมาเป็นต้นแบบในการหาวิธีการแปรรูป และหาวิธีการจำหน่ายให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 3) เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เปรียบเทียบรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง จากสภาพเดิมก่อนการพัฒนามกับสภาพที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินการพัฒนา วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 โดยการศึกษาบริบทชุมชน บริบทสมุนไพร ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากชุมชนต้นแบบ โดยวิธีการสำรวจและศึกษาดูงาน เพื่อถอดบทเรียนนำมาเป็นต้นแบบในการร่างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ประชากรคือ หัวหน้าครัวเรือนที่ปลูกสมุนไพรกำลังเสือโคร่ง จำนวน 82 ครัวเรือน สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาการแปรรูป การจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งที่ได้จากผลวิจัยในระยะที่ 1 ด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในการวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 25 คน มาร่วมกันวิพากษ์ จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง และนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ระยะที่ 3 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 40 คน ถึงความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามตัวแปรด้านความรู้ ด้านรายได้ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านความ

พึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนา ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง เพื่อวิเคราะห์ผลการทดลองยืนยันประสิทธิภาพผล เปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังโดยวิเคราะห์ด้วย MANOVA (Repeated Measure)

ผลการวิจัย พบว่า ผลการประชุมปฏิบัติการ และการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนา ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีกิจกรรมทั้งหมดจำนวน 11 กิจกรรม ได้แก่ 1) การเล่าเรื่องความต้องการเกี่ยวกับการ พัฒนาสมุนไพร 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) กิจกรรมการอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง 4) กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดผงชาใบอ่อน 5) กิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดแคปซูล 6) กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดลูกกลอน 7) กิจกรรมการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ 8) กิจกรรมการบรรจุภัณฑ์ 9) กิจกรรมการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง 10) กิจกรรมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง และ 11) กิจกรรมติดตามตรวจเยี่ยมและประเมิน ผลกลุ่ม สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยชุมชนบ้านหนองผือ ซึ่งเป็นผลการวิจัยระยะที่ 2 จากนั้นผู้วิจัยได้นำ รูปแบบมาใช้กับ กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชุมชนบ้านหนองผือ จำนวน 4 กลุ่ม ไปทดลองในการ ดำเนินงานตามรูปแบบที่ได้ และกำหนดให้มีกา รวัดผลก่อนและหลังการดำเนินงาน พบว่า หลังการทดลองมีการ พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ดีขึ้นกว่าก่อนทดลอง อันนำมาซึ่งผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลจากการเปรียบเทียบความแตกต่าง ที่ละตัวแปร พบว่า ความรู้ รายได้ การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งแสดงว่าหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาทำให้ ความรู้ รายได้ การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจของกลุ่มทดลองมากกว่า ก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมี ส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to study the context of community, availability of herbs and the demand in producing traditional herbal medicines with community participation of Unit 7 of Nong Peu, Kok Kon sub-district, Tha Bo District, Nongkhai Province; 2) to construct a development model for producing traditional herbal medicines from *Ziziphus Attopensis* Pierre from community participation in sharing their lessons learned and their experience, taken from that the method of production and means of selling the traditional herbal product were formed; and 3) to experiment and evaluate the development model for producing traditional herbal medicines from *Ziziphus Attopensis* Pierre and the incomes from selling product prior using the development model and after using the model. The three stages of the research were presented as follow:

Stage 1: To study the context of community, availability of herbs and the demand in producing traditional herbal medicines by exploring and study tour in order to take lessons learned and experience to construct the development model in producing traditional herbal medicines from *Ziziphus Attopensis* Pierre of

Unit 7 of Nong Peu, Kok Kon sub-district, Tha Bo District, Nongkhai Province. The population groups are the 82 household heads who grow *Ziziphus Attopensis* Pierre as herbal medicines. The formal in-depth interview form was developed and used to collect the data from the target groups. The research statistics used for data analysis is percentage.

Stage 2: To construct a development model in producing traditional herbal medicines from *Ziziphus Attopensis* Pierre using the result findings from stage1 by organizing a reviewing workshop and inviting 25 experts to criticize on the draft model. The model was then revised in accordance with the experts' feedback and inputs. Then, the researcher consulted with the experts on the revised model in order to evaluate it.

Stage 3: To evaluate the development model in producing traditional herbal medicines from *Ziziphus Attopensis* Pierre with participation of 40 community members on the success in production development of traditional herbal medicines from *Ziziphus Attopensis* Pierre. The casual factor variables used for evaluating the model are knowledge, income, and satisfaction of the development model of traditional herbal medicine product from *Ziziphus Attopensis* Pierre.

The research statistics or MANOVA (Repeated Measure) was used to test the efficiency of the model and comparing the result before using the development model and after using it with participation of community.

It was found that, from the research findings found from the reviewing workshop and the experts, the development model for producing traditional herbal medicine product from *Ziziphus Attopensis* Pierre was constructed with community participation of Unit 7 of Nong Peu, Kok Kon sub-district, Tha Bo District, Nongkhai Province; and there are totally 11 activities to implement: 1) Orientation of traditional herbal medicine demand; 2) Community participation ; 3) Traditional herbal medicine production of *Ziziphus Attopensis* Pierre; 4) Tea production from green leafs of *Ziziphus Attopensis* Pierre; 5) Capsule herbal medicines of *Ziziphus Attopensis* Pierre; 6) Small meat-ball herbal medicine product of *Ziziphus Attopensis* Pierre; 7) Product designing; 8) Product packaging; 9) Marketing and sale promotion of product; 10) Product sale; and 11) Monitoring and evaluating the traditional herbal medicine production groups of Nong Peu which is the research result of stage 2. Then, the development model was used in the seven traditional herbal medicine production groups of Nong Peu, Kok Kon sub-district, Tha Bo District, Nongkhai Province. The result from using the development model in the seven target groups was better than before using the model. From this, it led to the research in stage 3. The result findings from studying the variables of knowledge, income, participation and satisfaction are statistically significant at .05 level. This represented that the development model improved the knowledge, income, participation and satisfaction of traditional herbal medicine production groups of Nong Peu, Kok Kon sub-district, Tha Bo District, Nongkhai Province and it was correct with the hypothetical model.

Keywords : A Development Model for Producing of Traditional Herbal Medicines from *Ziziphus Attopensis* Pierre

บทนำ

มนุษย์รู้จักการใช้สมุนไพรในด้านการบำบัดรักษาโรคมานานถึง 5,000 ปีมาแล้ว ซึ่งสมุนไพรนั้นได้จาก พืช สัตว์ และแร่ธาตุ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ทั้งในทางประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความเป็นอยู่ และทางเศรษฐกิจ ครั้งแรกเมื่อหลายพันปีมาแล้วพบว่าชาวอินเดียแดงในเม็กซิโก ใช้ต้นตะบองเพชร (Peyate) เป็นยาฆ่าเชื้อและรักษาบาดแผล จนปัจจุบันพบว่า ต้นตะบองเพชรมีฤทธิ์กล่อมประสาท ต่อมาเมื่อประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว พบหลักฐานว่ามี ชาวสุเมเรียนได้เข้ามาตั้งรกราก ณ บริเวณแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติส ซึ่งปัจจุบัน คือ ประเทศอิรัก พบมีการใช้สมุนไพร ต่อมาชาวบาบิโลเนียน มีการใช้สมุนไพรเพิ่มเติมจากชาวสุเมเรียน ในยุคต่อมาซึ่ง อยู่ในยุคอียิปต์โบราณได้มี อิมโฮเทป ซึ่งเป็นแพทย์ผู้มีชื่อเสียง ได้รับการยกย่องให้เป็นเทพเจ้าแห่งการรักษาโรค ของอียิปต์ ได้ใช้สมุนไพรในรักษาผู้ป่วย [9] นอกจากนี้ยังมีตำราสมุนไพรที่เก่าแก่ คือ Papyrus Ebers ซึ่งเขียนเมื่อ 1,600 ปี ก่อนคริสตกาล ซึ่งค้นพบโดยนักอียิปต์วิทยาชาวเยอรมันนี้ ชื่อ Georg Ebers ในตำราได้กล่าวถึง ตำราสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยาและนำมาใช้เป็นยารักษาโรคมามากกว่า 800 ตำรับ ซึ่งในตำราสมุนไพรที่มีสรรพคุณ ทางยาซึ่งได้มาจากพืชมากกว่า 700 ชนิด โดยมี รูปแบบในการเตรียมยาในสมัยนั้น คือ การต้ม การชง ทำเป็น ผง กลั่นเป็นเม็ด ทำเป็นยาพอก เป็นขี้ผึ้ง นอกจากนี้ยังพบว่าชาติต่างๆ [8] ในแถบยุโรปและแอฟริกา มีหลักฐาน การใช้สมุนไพรมาก่อน ในระยะเวลาต่อมาของการใช้สมุนไพร คือ หลังจากสมุนไพรได้เจริญรุ่งเรืองในยุคอียิปต์แล้ว ก็ได้มีการสืบทอดกันมา เช่น กรีกโรมัน อาหรับ อิรัก เยอรมันนี โปรตุเกส สวีเดน และโปแลนด์ ส่วนในแถบ เอเชีย ตามบันทึกทางประวัติศาสตร์พบว่ามีการใช้สมุนไพรที่ประเทศอินเดียก่อน แล้วสืบทอดมาที่ประเทศจีน ประเทศมะละกา และประเทศไทย จากประวัติการใช้พืชสมุนไพรของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีภูมิอากาศ ที่เหมาะสมต่อการเจริญงอกงามของพืชนานาชนิด โดยเฉพาะพืชสมุนไพรมีอยู่ มากมายเป็นแสนชนิด ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและจากการเพาะปลูก บางชนิดก็ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตยาแผนปัจจุบัน สมุนไพรหลายชนิด ถูกนำมาใช้ในรูปแบบของยากลางบ้าน ยาแผนโบราณ ความรู้ ด้านสมุนไพรและความรู้เรื่องสมุนไพรที่มาใช้เป็นยาของไทย มีพื้นฐานการใช้สมุนไพรมายาวนาน นอกจากการเกิดจากภูมิปัญญาแท้ๆ ภายในสังคมของไทยแล้ว ยังมีการสืบทอดกันมาโดยหมอฟันบ้าน ดังที่ยังพบเห็นได้ตามชนบทที่ห่างไกลในภาคต่างๆ ของประเทศไทยแล้ว ยังประกอบเข้ากับ ความรู้ที่มีการผสมผสานจากภายนอก ซึ่งได้รับโดยตรงจากการติดต่อกันทางการค้าขาย หรือทางอ้อมโดยผ่าน อิทธิพลทางวัฒนธรรม วรรณคดี และศาสนา ทั้งจากประเทศจีน ประเทศอินเดีย และปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า ประเทศไทยได้อาศัยคัมภีร์อายุรเวทของประเทศอินเดียเป็นบรรทัดฐาน คือ การวินิจฉัยโรค ชื่อสมุนไพรที่ใช้รักษา โรคมียาคำชื่อของภาษาบาลีสันสกฤตอยู่มากมาย เช่น คำว่า มะลิ (ในภาษาสันสกฤตว่า มัลล) เป็นต้น การใช้สมุนไพรจนมีความกลมกลืนเป็นรูปแบบเฉพาะในการใช้สมุนไพรเป็นยาอย่างเป็นระบบ มีการบันทึกเป็นหลักฐานใน ศิลลาจารึก ไบลาน สมุดไทย ตกทอดกันมาถึงปัจจุบัน รู้จักกันว่า การแพทย์แผนโบราณ หรือปัจจุบันเรียกว่า การแพทย์แผนไทย

จากความสำคัญของพืชสมุนไพร 1) ด้านสาธารณสุข ปัจจุบันทั่วโลกได้ยอมรับแล้วว่าผลที่ได้จากการสกัดสมุนไพร ให้คุณประโยชน์ได้ดีเท่าเทียมกับยาแผนปัจจุบัน ยังขาดก็แต่เพียงการค้นคว้าวิจัยในทางที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้นเท่านั้น [4]ความตื่นตัวที่จะพัฒนาความรู้ด้านพืชสมุนไพร ในประเทศไทย ได้รับความนิยมนับเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในปี พ .ศ. 2522 โดยทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการรวบรวมศึกษาค้นคว้า ในเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพรทุกด้าน เป็นสาเหตุให้มีการกำหนดนโยบาย สาธารณสุขขั้นมูลฐานอย่างเป็นทางการของประเทศไทย โดยเพิ่มโครงการสาธารณสุขขั้นมูลฐานเข้าในแผนพัฒนาการสาธารณสุข

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้มีการพัฒนาสมุนไพรและการแพทย์แผนไทยในงานสาธารณสุขมูลฐาน คือ (1) สนับสนุนและพัฒนางานวิชาการและเทคโนโลยีพื้นบ้านอันได้แก่ การแพทย์แผนไทย เกษัตริกรรมแผนไทย การนวดแผนไทย สมุนไพรและเทคโนโลยีพื้นบ้าน เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชน (2) สนับสนุนและส่งเสริมการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง โดยใช้สมุนไพร การแพทย์พื้นบ้าน การนวดแผนไทย ในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นระบบ สามารถนำมาปรับใช้เพื่อการดูแลสุขภาพแผนปัจจุบันได้ อาจกล่าวได้ว่าสมุนไพรสำหรับสาธารณสุขมูลฐานคือสมุนไพรที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาโรค อากาศเจ็บป่วยเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น 2) ด้านเศรษฐกิจ ในปัจจุบันพืชสมุนไพรจัดเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ต่างประเทศกำลังหาทางลงทุน และคัดเลือกสมุนไพรไทยไปสกัดหาตัวยาเพื่อรักษาโรคบางโรค และมีหลายประเทศที่นำสมุนไพรไทยไปปลูกและทำการค้าขายแข่งกับประเทศไทย สมุนไพรหลายชนิดที่เราส่งออกเป็นรูปของวัตถุดิบ ที่ตลาดต่างประเทศต้องการ [6]ซึ่งปัจจุบันโรงพยาบาลศูนย์เจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี เป็นโรงพยาบาลที่ให้ความสำคัญกับสมุนไพรเป็นอย่างมาก โดยได้เริ่มโครงการสมุนไพรในปี พ.ศ. 2526 บริบทของสังคมไทยในช่วงนั้นเอื้อให้งานสมุนไพรมีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนา เริ่มจากงานสาธารณสุขมูลฐานซึ่งเป็นนโยบายหลักของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงนั้น ต่อมานโยบายนี้ได้รับการผลักดันและสนับสนุนจากองค์ การอนามัยโลกที่มุ่งหวังให้เกิดสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2543 กลยุทธ์ที่ใช้คือการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการแพทย์พื้นบ้านและการใช้สมุนไพรของชาวบ้าน ดังนั้นจึงมีการผสมผสานการแพทย์พื้นบ้านและสมุนไพรเข้ามามีส่วนในการรักษา พยาบาล และการดูแลสุขภาพเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน [10]

บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งในจังหวัดหนองคาย เป็นแหล่งปลูกสมุนไพรกำลังเสือโคร่งจำนวนมาก โดยสมุนไพรกำลังเสือโคร่งมีสรรพคุณเป็นสมุนไพรชนิด ครอบฟัน บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ บำรุงเส้น แก้อาการเหน็บชาตามร่างกาย และเป็นยาอายุวัฒนะ มีการปลูกกันไปทั่วทั้งหมู่บ้าน โดยตอนแรกกลุ่มที่ปลูกแรก ๆ มีไม่กี่ครัวเรือน สามารถตัดเป็นมัดๆ วางขายได้ เมื่อขายได้มากขึ้นก็มีเพื่อนบ้านเห็น ลู่ทางทำมาหากิน จึงขยาย การปลูกแทบทุกครัวเรือน ก่อให้เกิดปัญหาตามมา คือ มีจำนวนมากจนล้นขายไม่ออก และมีการตัดทิ้งเปล่าๆ ซึ่งดูแล้วขาดคุณค่าไป จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึง ความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยมีเป้าหมายพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้มีการเก็บรักษาอย่างถูกวิธี ไม่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อ การบริโภคสมุนไพร และชุมชนสามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการอาหารและ ยา (อย.) เพื่อให้เกิดการยอมรับในผลิตภัณฑ์ถึงวิธีการแปรรูป วิธีการเก็บรักษาที่ถูกต้อง และมีสรรพคุณจริงตามที่ กล่าว โดยเน้นการผลิตเพื่อใช้สอยในครัวเรือนและชุมชน เหลือใช้แล้วก็นำไปสู่ตลาดเพื่อเป็นรายได้ให้แก่กลุ่มผู้ปลูก สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง และอาจสามารถยัดเป็นอาชีพได้ หรือจะพัฒนาต่อไปเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำไปสู่การ สร้างงานสร้างรายได้ในกลุ่มประกอบการ ซึ่งการศึกษาเรื่องนี้มีผู้เคยศึกษาไว้แล้วแต่เป็นสมุนไพรชนิดอื่น การวิจัย ครั้งนี้จึงเน้นการศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากชุมชนต้นแบบ (best practice) จากหมู่บ้านศรีบุญ เรือง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย และหมู่บ้านหนองทาใต้ เมืองจันทบุรี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นหมู่บ้านต้นแบบเพื่อนำมาปรับใช้ เนื่องจากมีสมุนไพร มีการแปรรูปคล้ายกัน มีการ ร่วมมือร่วมใจของชุมชนและถือว่าเป็นชุมชนต้นแบบ ให้กับชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ

จังหวัดหนองคาย ได้พัฒนามุ่งสู่ชุมชนแห่งการพัฒนา ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาในชุมชนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรักษาและความต้องการในรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาเสื่อโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาเสื่อโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จากการถอดบทเรียนในชุมชนต้นแบบ
3. เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาเสื่อโคร่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้วยการเปรียบเทียบความรู้ รายได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และความพึงพอใจในรูปแบบการพัฒนาของกลุ่มแปรรูปสมุนไพรรักษาเสื่อโคร่ง ก่อนการพัฒนาและหลังการดำเนินการพัฒนา

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาเสื่อโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากชุมชนต้นแบบสามารถนำมาปรับใช้ได้กับ รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาเสื่อโคร่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายได้
2. หลังจากการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรรักษาเสื่อโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้หลายรูปแบบ ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มแปรรูปสมุนไพรรักษาเสื่อโคร่ง มีรายได้ เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น และมี ความพึงพอใจในรูปแบบการพัฒนาของกลุ่มแปรรูปสมุนไพรรักษาเสื่อโคร่งบ้านหนองผือเพิ่มขึ้นจากเดิม

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาทฤษฎี กรอบแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรักษาเสื่อโคร่งและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาเสื่อโคร่ง
2. **ขอบเขตด้านพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย** ชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย และชุมชนต้นแบบที่ 1 บ้านศรีบุญเรือง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยในประเทศไทย ชุมชนต้นแบบที่ 2 บ้านหนองท่าใต้ เมืองจันทะบุลี นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว)
3. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย**
 - ระยะที่ 1 ประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่ปลูกสมุนไพรรักษาเสื่อโคร่ง จำนวน 82 ครัวเรือน
 - ระยะที่ 2 ประชากร ได้แก่ นักวิชาการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 22 คน และผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการ จำนวน 3 คน รวม 25 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling)
 - ระยะที่ 3 กลุ่มทดลอง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านหนองผือ จำนวน 40 ครัวเรือน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ
4. **ขอบเขตการวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Triangulation)
5. **ขอบเขตเวลาในการวิจัย**

เดือนมีนาคม 2555 – 30 พฤษภาคม 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรักษาและความต้องการ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ใช้ระยะเวลาดำเนินการ 3 เดือน

ขั้นตอนที่ 1 สสำรวจสภาพทั่วไป เกี่ยวกับบริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรักษา และความต้องการ รูปแบบการพัฒนาของชุมชน ในชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาชุมชนต้นแบบ 2 แห่ง (ตามขั้นตอนที่ 1) ในชุมชนต้นแบบ 1 บ้านศรีบุญเรือง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ประเทศไทย และชุมชนต้นแบบ 2 บ้านหนองท่าใต้ เมืองจันทบุลี นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศ สปป.ลาว พร้อมนัดหมายวันเวลาในการมาศึกษาดูงานในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ 2 แห่ง โดยกลุ่มเป้าหมาย 40 คน จากชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย ร่วมกันศึกษาและถอดบทเรียนบริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรักษาและความสำเร็จจากการดำเนินการในชุมชนต้นแบบ 1 และ 2

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ขั้นตอนที่ 2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus group) และจัดประชุมระดมสมอง (Brain Storming)

ขั้นตอนที่ 3 นำผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากกิจกรรม 11 กิจกรรม เพื่อประเมินความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามตัวแปรตามด้านความรู้ ด้านรายได้ ด้านการมีส่วนร่วม และความพึงพอใจก่อนและหลังการทดลอง

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มแปรรูปสมุนไพรชุมชนบ้านหนองผือ จำนวน 11 กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มแปรรูปสมุนไพรชุมชนบ้านหนองผือ จำนวน 11 กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 จัดเวทีวิพากษ์ โดยนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยช่วยกันตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และจัดเวทีวิพากษ์ เพื่อนำเสนอผลการวิจัย เพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง คณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 มีดังนี้

1. แบบสำรวจ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจสภาพทั่วไป เกี่ยวกับบริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรักษาและความต้องการในรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรของชุมชน

2. แบบบันทึก เกี่ยวกับบริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรักษาและความสำเร็จจากการดำเนินการในชุมชนต้นแบบ บ้านศรีบุญเรือง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ประเทศไทย และบ้านหนองท่าใต้ เมืองจันทร์บุรี นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศ สปป.ลาว

3. แบบสัมภาษณ์ ประเด็นปัญหาและความสำเร็จจากการดำเนินการในชุมชนต้นแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 มีดังนี้

แบบบันทึก เป็นแบบบันทึกความคิดเห็นในการสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 มีดังนี้

1. แบบวัดความรู้ มีลักษณะเป็นข้อสอบ 10 ข้อ โดยทดสอบก่อนการทดลอง และทดสอบหลังการทดลอง

2. แบบสอบถาม ด้านรายได้ มีลักษณะถามจำนวนรายได้เป็นจำนวนเงิน ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง เป็นบาทต่อเดือน

3. แบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และความพึงพอใจในรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสื่อโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นลักษณะแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ของลิเคิร์ต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยและทีมงานผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและประชุมชี้แจงผู้ช่วยวิจัยให้เข้าใจในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ในเบื้องต้นไปพร้อมๆ การเก็บข้อมูลโดยในแต่ละครั้งที่ทำการเก็บข้อมูลได้บันทึกข้อมูลอย่างละเอียด และนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นการวิเคราะห์ตีความจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตีความจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา(Category) จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็นร่วม หรือประเด็นหลัก (Theme) และอธิบายเนื้อหา (Text) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจ และข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดหมวดหมู่และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเปรียบเทียบสภาพการของรายได้จากการจำหน่าย ระหว่างก่อนและหลังการพัฒนา การวัดความรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรตาม ไซส์ถิติ (MANOVA แบบ Repeated Measure)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 11 กิจกรรม ได้แก่

1) กิจกรรมการเล่าเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสมุนไพร 2) กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) กิจกรรมการอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง 4) กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดผงชาใบอ่อน 5) กิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดแคปซูล 6) กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดลูกกลอน 7) กิจกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ 8) กิจกรรมการบรรจุภัณฑ์ 9) กิจกรรมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง 10) กิจกรรมการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง และ 11) กิจกรรมติดตามตรวจเยี่ยมและประเมินผลกลุ่มสมุนไพรชุมชนหนองผือ ซึ่งเป็นผลการวิจัยระยะที่ 2 จากนั้นผู้วิจัยได้นำมาเป็นรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนหนองผือ ไปทดลองในการดำเนินงานตามรูปแบบที่ได้ และกำหนดให้มีการวัดผลก่อนและหลังการดำเนินงาน พบว่า หลังการทดลองมีรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ดีขึ้นกว่าก่อนทดลอง อันนำมาซึ่งผลการวิจัยระยะที่ 3 เป็นผลที่ทำให้เกิดความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากปัจจัย 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านรายได้ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความพึงพอใจในรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง หลังการทดลองดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

การอภิปรายผล

1. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรของชุมชนต้นแบบ นำมาปรับใช้กับรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า ผลการศึกษาแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนต้นแบบสามารถนำมาปรับใช้ได้และจะส่งผลสำเร็จกับ รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่บ้านหนองผือ ตำบล โคกคอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จากการศึกษาเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบ ที่มีเนื้อหาสาระตรงกันในแต่ละประเด็น ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำมาปรับใช้ได้โดยได้สร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 11 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการเล่าเรื่องความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมุนไพร 2) กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนและศึกษาดูงาน 3) กิจกรรมการอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง 4) กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลัง เสือโคร่งชนิดผงชาใบอ่อน 5) กิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดแคปซูล 6) กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดลูกกลอน 7) กิจกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ 8) กิจกรรมการบรรจุภัณฑ์ 9) กิจกรรมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง 10) กิจกรรมการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง และ 11) กิจกรรม

ติดตามตรวจเยี่ยมและประเมินผลกลุ่มสมุนไพรมุขมนหนองผือ มีผลต่อความสำเร็จในรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอง อำเภอกำบอง จังหวัดหนองคาย

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอง อำเภอกำบอง จังหวัดหนองคาย

จากการวิจัยได้มีการสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอง อำเภอกำบอง จังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการและการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จนได้รูปแบบจากปัจจัย 4 ด้าน คือ 1) การสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง 2) การเตรียมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง 3) การสร้างรูปแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง 4) การสร้างรูปแบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง ประกอบด้วย กิจกรรม จำนวน 11 กิจกรรม ได้มีการกำหนดรูปแบบเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง และด้านการพัฒนาวิธีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง ผู้วิจัยได้นำมาทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผลหลังจากการทดลองใช้รูปแบบปรากฏว่าการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงนั้นดีขึ้นและด้านการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง มีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีรายได้เพิ่มมากขึ้นตามมา

สรุปผลการวิจัย

ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอง อำเภอกำบอง จังหวัดหนองคาย ที่ได้ถูกสร้างขึ้นจากการวิจัย ซึ่งได้มาจากรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 4 รูปแบบ และได้นำมาสร้างรูปแบบ นำเข้าสู่ที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ ตำบลโคกคอง อำเภอกำบอง จังหวัดหนองคาย จำนวน 11 กิจกรรม แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง และด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง และได้นำเอาทั้ง 11 กิจกรรมมาทดลองปฏิบัติ ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ของกลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาอยู่ในระดับที่ดีขึ้น และได้นำไปวิเคราะห์ค่าสถิติ Repeated Measures MANOVA การเปรียบเทียบ ด้านความรู้ ด้านรายได้ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความพึงพอใจ ก่อนและหลังการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง โดยการทดสอบ Multivariate โดยใช้การวัดด้วยวิธี Pillai's Trace, Wilks' Lambda, Hotelling's Trace, และ Roy's Largest Root พบว่า มีค่า Significant ที่ระดับ .000 เท่ากัน และผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบ Univariate Tests โดยเปรียบเทียบความรู้ รายได้ การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจ ก่อนและหลังการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง มีค่า Significant ที่ระดับ .000 แสดงว่าคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในภาพรวม และรายปัจจัย มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าคะแนนหลังการดำเนินงานสูงกว่าก่อนการดำเนินงาน ซึ่งทำให้สรุป ตามสมมุติฐานได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมุขมนไฟงลือโครง

โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนดีขึ้น หลังจากได้ดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

- 1) การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อหารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ศึกษาจากชุมชนต้นแบบ ควรเพิ่มชุมชนต้นแบบในการศึกษากับกลุ่มแปรรูปสมุนไพรชุมชน เพื่อเพิ่มประสบการณ์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการทำให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น
- 2) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะพื้นที่การวิจัยจึงทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีข้อจำกัด ควรจะมีการศึกษาในพื้นที่อื่นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบได้ว่ามีผลการวิจัยสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร อันจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ ๆ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
- 3) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในสังคมไทยยังไม่ชัดเจน เนื่องจากในการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรยังไม่มีมีการยอมรับเท่าที่ควรหรือมีการควบคุมอย่างเข้มงวดด้านอาหารและยา ควรเปลี่ยนให้เป็นวิธีการให้ความรู้กับผู้สนใจด้านสมุนไพรเพิ่มขึ้น
- 4) ควรส่งเสริมให้มีหมู่บ้านและตำบลต้นแบบ เพื่อเป็นการรณรงค์หมู่บ้านต้นแบบในการเพิ่มค่านิยมในเรื่องผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น ซึ่งรูปแบบการดำเนินงาน ได้แก่
- 5) การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีหลายชนิดเพิ่มขึ้น มีความเหมาะสมของขนาด รูปร่างผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงามเป็นที่พอใจของผู้ซื้อ ซึ่งบางครั้งผู้ซื้อไม่ได้ซื้อด้วยสรรพคุณแต่ซื้อเพราะความสวยงามของผลิตภัณฑ์ หลังจากการวิจัยนี้ทางกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง ยังได้มีการเตรียมการต่อยอดจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดผงชาใบอ่อน ชนิดแคปซูล และชนิดลูกกลอน โดยการพัฒนาเพิ่มเป็นชนิดชาเขียวบรรจุขวดพร้อมดื่ม และชนิดอื่น ๆ ตามขีดความสามารถต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ดร.ชาติรี ศิริสวัสดิ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ดร.อรนุช วงศ์วัฒนาเสถียร ผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และอาจารย์ทุกท่านในสาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค ที่ได้เมตตาให้ความรู้ คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1]กรมการพัฒนาชุมชน. (2543) คู่มือการดำเนินงาน พัฒนาอาชีพและเงินทุน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการพัฒนาชุมชน.
- [2]กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2556) ความรู้ด้านรายได้. กรุงเทพฯ : กระทรวงการคลัง.

- [3] ทิศนา แชมมณี.(2551) ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] บุญชม ศรีหาราช.(2552) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนใน
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ ปร.ด. เลย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- [5] บรรณรักษ์ ปันทะรส.(2545) การสำรวจและเก็บรวบรวมพืชสมุนไพรบริเวณหมู่บ้านบางขวาง อำเภอ
บ่อเกลือ จังหวัดน่าน เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [6] ประเวศ วะสี. (2548) การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรม เป็นตัวตั้ง. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.
- [7] พรณี ชัยยาโน. (2545) การอนุรักษ์แหล่งสมุนไพรเพื่อการรักษาแบบพื้นบ้านของชนเผ่าลาฮู :
กรณีศึกษาบ้านแม่คำน้อย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [8] พิณีจ จันทร. (2554) เครื่องดื่มสมุนไพรอินเตอร์. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- [9] มานิตา ชมเปราะ. (2542) การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านของชาวไร่บ้านเตี้ยกลาง
ดอกกุคา จังหวัดน่าน เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [10] สุภาภรณ์ ปิติพร. สมุนไพรอภัยภูเบศร พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัย
ภูเบศ ปรจันบุรี, 2547.
- [11] Kotlor. P. (2000) **Marketing Management 9 ed.** New Jersey : Prentice Hall.
- [12] Longman. (1995) **Dictionary of Contemporary English.** 10th ed. Span : Caytosa.

**การศึกษาสภาพและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1**

**The State of the Dropout Problem in the Lower Secondary Education Level
under Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1**

เบญจลักษณ์ ลอยนอก¹, ดร.ธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง², รศ.ดร.ประภัสสร ปรีเอี่ยม³
(Benjalak Loinok,¹ Dr. Tirawat Yeamsang,² Assoc. Prof. Dr. Prapatsorn Pree-iam³)

¹ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา กำลังศึกษาระดับปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 2) ศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประชากร ได้แก่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และผู้แทนครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ทั้งหมด 38 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 119 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู จำนวนทั้งสิ้น 10 คน และกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษารายกรณี ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านเหล่าตามาที่ออกกลางคันในปีการศึกษา 2554 จำนวน 1 คน ซึ่งได้มาโดยการ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่วนใหญ่ คือ ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว และด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน นักเรียนมีปัญหาสุขภาพ มีโรคประจำตัว และไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง ทำให้ขาดเรียนบ่อย เรียนไม่ทันเพื่อน นักเรียนไม่สนใจ ไม่มีสมาธิและเบื่อหน่ายต่อการเรียน ไม่รู้จักใช้เวลา

ว่างให้เกิดประโยชน์ โดยเกิดมาจากสาเหตุของสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน หรือสังคม นักเรียนขาดการวางแผน การจัดแบ่งเวลาในการเรียนไม่เหมาะสม ขาดความรับผิดชอบ มีนิสัยและทัศนคติต่อการเรียนไม่เหมาะสม

1.2 ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว พบว่า ครอบครัวของนักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ต่ำ ยากจน และผู้ปกครองต้องเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง ทำให้มีรายได้น้อยเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวและการเรียน สภาพครอบครัวไม่อบอุ่น ผู้ปกครองหย่าร้างไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูหรืออบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม และไม่เข้าใจพัฒนาการของวัยรุ่น ไม่เสมอต้นเสมอปลาย เข้มงวด รุนแรง

1.3 ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา พบว่า ใน 1 ห้องเรียนมีนักเรียนที่มีความแตกต่างทั้งในด้านสติปัญญา พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมส่วนตัว ทำให้ครูผู้สอนให้ความสนใจไม่ทั่วถึง จึงไม่สามารถตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนได้ครบทุกคน โรงเรียนมีกฎระเบียบเข้มงวดมากเกินไปทำให้นักเรียนต่อต้าน และไม่ปฏิบัติตาม

2. แนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า

2.1 ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน พบว่า สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายด้านระบบการช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจนว่าทางโรงเรียนให้ความสำคัญในด้านกิจกรรมเป็นส่วนสำคัญ ไม่น้อยไปกว่าด้านวิชาการ การส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

2.2 ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว พบว่า โรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือ โดยการให้คำปรึกษารายบุคคล และให้คำปรึกษากลุ่ม ให้ข้อมูลและแนวทางเพื่อสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำวิชา อาจารย์ที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ปกครอง เพื่อปรึกษาปัญหาและหาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้นักเรียน

2.3 ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรมีการจัดทำกรอบแนวคิด และนโยบายในด้านการช่วยเหลือนักเรียน โดยยึดแนวทางทางการบริหารและจัดการศึกษา โดยอาศัยปรัชญาการจัดการศึกษาของโรงเรียน คือ ความรู้ คู่คุณธรรม โดยโรงเรียนให้ความสำคัญทั้งสองส่วนเท่า ๆ กันมีการจัดการดูแลในเรื่องของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการเรียน การให้โอกาสนักเรียนในการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ แสวงหาความก้าวหน้าในวิชาชีพของตน

คำสำคัญ : ปัญหาการออกกลางคัน, ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคัน

ABSTRACT

This research had the objectives to: 1) study the present state of the causes of dropouts in the lower secondary education level in the extended educational opportunity schools under Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1; 2) study the recommendations and means to solve the dropout problem in the lower secondary education level in the extended educational opportunity schools under Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1. The population comprised chairmen of the educational institution committees, school administrators, and teacher representatives in the 38 extended educational opportunity schools under Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1, totally 119 persons. The target group comprised the deputy director of Maha Sarakham Office of Primary Education

Service Area 1, the director of the Policy and Plans Group, Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1, chairmen of the educational institution committees, school administrators, and teacher representatives, totally 10 persons, and the target for a case study was a dropout who quit school in the academic year 2011 from Ban Laotama School, obtained through purposive sampling. The instruments were a questionnaire and an interview form. The data analysis employed a ready-made computer program to find the percentage.

The results are as follows:

1. The causes of most dropouts in the lower secondary education level in extended educational opportunity schools under Maha Sarakham Office of Primary Education Service Area 1 were related to the student, the causes second to the most were related to the family and the third were related to the educational institution. When each aspect was considered, it was found that:

1.1 On the student aspect it was found that the students had health problems; some had a congenital disease that had not been cured correctly which resulted in frequent absence from class; they were unable to catch up with classmates, they lacked attention, concentration and they had boredom of learning; they did not know how to use free time effectively, that was caused by the environment, the family, the school, or the society; the student lacked planning; they lacked suitable use of learning time, responsibility, and they had unfavorable attitude toward learning.

1.2 On the family aspect it was found that the students' families had low income and so they were economically poor; the parents' income could not cover the expense of the household and the expense on education; they lacked family warmth; they had a broken home; they had inadequate time for raising the child or they had unsuitable child raising, they lacked understanding of adolescent development; they lacked consistency; they were too strict and violent.

1.3 On the educational institution aspect it was found that in one class there were students who were different in their intelligence, learning behavior, and personal behavior. The teacher could not pay enough attention to all students and could not examine every one's knowledge and understanding; the school had too many and too strict regulations that the student went against and did not conform to.

2. In terms of means to solve the dropout problem, recommendations are as follows:

2.1 On the student aspect, the school should clearly set the policy on the student assistance system that the school would give no less emphasis to the activities, compared to the academic affairs, and would encourage the students to take part in the activities.

2.2 On the family aspect, the school should give assistance to the family by giving counseling to individuals and groups, giving data and means to create understanding, asking for cooperation of advisor teachers, course teachers, teachers who are in charge of the student assistance system, the school director, and parents, in order to discuss problems and find means to solve the student's problem.

2.3 On the educational institution aspect, the school should set a conceptual framework and policy on the student assistance system, basing on the guidelines for educational administration and the school philosophy on educational management which comprises knowledge and morality; the school should give equal weight to each part; there should be management of the student assistance system regarding learning, providing opportunities for students to develop themselves, and encouraging students to create a learning process to seek progress in their own career.

Key word : The the Dropout Problem, the recommendations and means to solve the dropout problem

บทนำ

การประเมินคุณภาพการศึกษาของการศึกษาระดับพื้นฐานสามารถวัดได้จากผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งอาจแบ่งซึ่งได้หลายรูปแบบ เช่น คะแนนการทดสอบตามมาตรฐานระดับชาติ (National Test) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ความพึงพอใจของผู้ปกครอง หรือการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นแล้วอัตราการออกกลางคัน (Drop out Rate) ก็เป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพทางการศึกษาประเด็นหนึ่ง ที่ไม่อาจมองข้ามความสำคัญไปได้ เพราะนักเรียนที่ออกกลางคันต้องประสบกับปัญหาในการรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมและประเทศชาติด้วย อันเป็นความสูญเสียทางการลงทุนทางสังคมการพัฒนาสังคมและประเทศชาติในอนาคต

ปัญหาการออกกลางคัน ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความสูญเสียทางการศึกษา ที่มีผล ต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตในระยะยาว เพราะเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อตัวนักเรียนเองและส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกหลายประการ ดังเช่น นักเรียนขาดความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้ไม่มีงานทำ หรือทำงานที่มีผลตอบแทนต่ำ เมื่อมองในภาพรวมจะทำให้มีสัดส่วนประชากรที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือที่มีรายได้ต่ำอยู่ในสัดส่วนที่มาก ก็จะทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรลดลง และส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศโดยตรง อีกทั้งนักเรียนที่ออกกลางคันยัง ขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกกลางคันในช่วงที่เป็นวัยรุ่น มักมีสาเหตุจากการมีความประพฤติไม่ค่อยดี เช่น การเสพยาเสพติด การเสพสื่อลามก การมีเพศสัมพันธ์จนตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การเล่นการพนัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพอนามัยในระยะยาว ดังนั้น หากมีอัตราการออกกลางคันสูง จำนวนประชากรที่มีปัญหาเรื่องสุขภาพก็จะมีมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ที่นักเรียนเหล่านี้ยังมีโอกาสที่จะเป็นบุคคลที่เป็นปัญหาของสังคม เพราะผู้ที่ออกกลางคันอาจจะถูกชักนำไปเข้าร่วมก่อเหตุอันเป็นปัญหาต่อสังคม เช่น การลักเล็กขโมยน้อย การวิ่งราว การปล้นฆ่า ช่มชู้ ดั งนั้น การออกกลางคันของนักเรียนก่อนวัยอันควรอาจส่งผลต่อความสงบสุขของสังคม ด้วยการก่อปัญหาทางอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

เมื่อศึกษาข้อมูลนักเรียนออกกลางคันของนักเรียน พบว่า ในปีการศึกษา 2552 มีนักเรียนออกกลางคันตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายรวม 49,562 คน คิดเป็นร้อยละ 0.63 ของนักเรียนทั้งหมด 7,892,915 คน เป็นนักเรียนชาย 30,357 คน เป็นหญิง 19,205 คน โดยแยกออกตามสาเหตุได้ตามลำดับ ดังนี้ กรณีอื่นๆ 19,205 คน อพยพตามผู้ปกครอง 8,919 คน มีปัญหาครอบครัว 6,336 คน มีปัญหาในการปรับตัว 5,060คน ฐานะยากจน 3,321 คน สมรส 3,259 คน หาเลี้ยงครอบครัว 2,803 คน เจ็บป่วย/อุบัติเหตุ 549 คน และต้องคดีหรือถูกจับ 110 คน

เมื่อพิจารณาเป็นระดับช่วงชั้นพบว่า มีนักเรียนออกกลางคันเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่ออกกลางคันในแต่ละระดับชั้นจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาตอนต้น) จำนวน 10,439 คน คิดเป็นร้อยละ 1.31 ระดับช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาตอนปลาย) 1,910 คน คิดเป็นร้อยละ 1.05 ระดับช่วงชั้นที่ 2

(ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6) 4,573 คน คิดเป็นร้อยละ 0.68 ระดับช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) 3,899 คน คิดเป็นร้อยละ 0.66 และระดับอนุบาล 1,753 คน คิดเป็นร้อยละ 0.17 (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน . 2553 : 25-26)

ปัญหาการออกกลางคันที่ปรากฏเป็นปัญหาสำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้เป็นจุดเน้นสำคัญในกลยุทธ์ด้านการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของประชากรวัยเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยในปีงบประมาณ 2551 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทุกแห่งจะต้องเพิ่มอัตราการเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ และอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ลดอัตราการตกหล่นและการออกกลางคัน โดยจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะปัจจุบันและเป้าหมายการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมการศึกษาทางเลือกให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้ได้ เรียนจบ การศึกษามหาวิทยาลัย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเป้าหมายให้ทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องเร่งนำเด็กที่ตกหล่นและออกกลางคันกลับเข้าสู่ระบบ โรงเรียน ให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนนักเรียนที่ออกกลางคันทั้งหมดในปีปัจจุบัน [2] จึงนับว่าเป็นภาระอันหนักของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งที่จะดำเนินการให้สำเร็จได้ถ้าไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริงของการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มนี้ [2]

สำหรับสถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 นั้น ข้อมูลจากปีการศึกษา 2551 - 2553 พบว่ามีจำนวน 1,028 350 28 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 2.16 0.75 และ 0.06 ตามลำดับ แม้ว่าเมื่อดูจากสถิติร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ออกกลางคันจะมีแนวโน้มค่อนข้างลดลง แต่จาก พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มุ่งจะพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่อนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีคุณภาพทั่วถึงนั้น ถือว่ายังประสบปัญหาอยู่ กล่าวคือมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ต้องออกกลางคัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้การจัดการศึกษายังไม่ครอบคลุมประชากรวัยเรียนทุกคนดังที่พันธกิจ และเป้าประสงค์ กำหนด ดังนั้นปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จึงควรได้รับการแก้ไขต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมองในภาพรวมระดับประเทศจะเห็นว่าข้อมูลปีการศึกษา 2553 ยังมีนักเรียนออกกลางคันทั่วประเทศจำนวนมากถึง 39,484 คน นอกจากนี้สถานการณ์การออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนบ้านเหล่าตามา ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ที่ข้าพเจ้าเป็นครูผู้สอนอยู่นั้น ปีการศึกษา 2551-2553 มีนักเรียนออกกลางคันจำนวนถึง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.13 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งหมด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นว่าปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนที่ยังคงอยู่ในอัตราสูงนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวนักเรียน ครอบครัว โรงเรียน และครู รวมไปถึงสภาพทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาการออกกลางคันของนักเรียนตามระดับช่วงชั้นจะพบว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 คือนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีอัตราการออกกลางคันสูงที่สุดถึง 20,155 คน คิดเป็นร้อยละ 51.05 ของนักเรียนที่ออกกลางคันทั้งหมด ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนจึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้ และต้องการที่จะศึกษาสภาพการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาการออกกลางคัน เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ไปป้องกันและแก้ปัญหาให้นักเรียนออกกลางคันในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัยเป็นการศึกษาตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

1.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู และนักเรียน

1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1-3) ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2554 ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว ด้านที่เกี่ยวกับสังคม ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา ด้านที่เกี่ยวกับครู และด้านที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่หนึ่ง ได้แก่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และผู้แทนครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ทั้งหมด 38 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 119 คน จำแนกได้ ดังนี้

2.1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 จำนวน 38 คน

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 1 จำนวน 43 คน

2.3 ตัวแทนครูใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 1 จำนวน 38 คน

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่สอง ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู จำนวนทั้งสิ้น 10 คน

4. กลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษารายกรณี

กลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษารายกรณี ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านเหล่าตามาที่ออกกลางคันในปีการศึกษา 2554 จำนวน 1 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

5. ขอบเขตด้านระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาในช่วงเดือน พฤศจิกายน 2555 – มกราคม 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการ และสาเหตุออกกกลางคั่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

เขต 1

ประชากร

ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 119 คน ได้แก่

1.1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ทั้งหมด 38 โรงเรียน จำนวน 38 คน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ทั้งหมด 38 โรงเรียน จำนวน 43 คน

1.3 ผู้แทนครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ทั้งหมด 38 โรงเรียน จำนวน 38 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยได้ศึกษาเอกสารตำรา

และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าสาเหตุของการออกกลางคั่นหรือการไม่เรียนต่อของนักเรียน ส่วนใหญ่มีสาเหตุหลักที่สำคัญอยู่ 6 ด้านคือ ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว ด้านที่เกี่ยวกับสังคม ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา ด้านที่เกี่ยวกับครูผู้สอน และด้านที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน จากข้อมูลดังกล่าวนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 สาเหตุการออกกลางคั่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคั่น ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาการออกกลางคั่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

4. วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิดเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวบรวมความคิดและรูปแบบเกี่ยวกับการออกกลางคั่น

4.2 กำหนดประเด็นหลักในแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย ระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็นให้ครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคั่นของนักเรียน

4.3 จัดทำร่างแบบสอบถามรายงานข้อคำถามในแต่ละประเด็นและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะ

4.4 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ครอบคลุมด้านเนื้อหา ด้านโครงสร้าง และให้ข้อเสนอแนะ

5. การเก็บรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรระหว่างเดือนตุลาคม 2555-ธันวาคม 2555 ด้วยแบบสอบถาม แล้วรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 2 นำข้อมูลมาแจกแจงความถี่แล้วคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) เสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

6.2 ข้อมูลคำถามปลายเปิดตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์สาระ (Content analysis)

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Treatment Data)

การวิจัยเรื่องนี้จะใช้การวิเคราะห์ที่ได้จากการออกแบบสอบถามและจะนำเสนอโดยแยกออกเป็น 3 ตอนดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตรค่าสถิติพื้นฐานร้อยละ

(Percentage)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตรค่าสถิติพื้นฐานร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นจะรวบรวมข้อความสำคัญไว้เพื่อประกอบการวิจัยและเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ต่อไป

8. การเสนอผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัยนำเสนอโดยจัดทำเป็นรูปเล่มโดยนำข้อมูลที่ได้ของกลุ่มตัวอย่างจากการแจกแจงแบบสอบถามมาประมวลผลเพื่อทำการหาค่าร้อยละจากนั้นจึงนำผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจัดการสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัยที่ได้ดำเนินการมาทั้งหมดอยู่ในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ปัญหาออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ศึกษาข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ปัญหาออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง รวมทั้งเครื่องบันทึกเสียงประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ปัญหาออกกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนด

3.2 สร้างประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ปัญหาออกกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่เหมาะสม

3.3 นำประเด็นคำถามเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ

3.4 ปรับปรุงประเด็นคำถามตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะ

3.5 เลือกประเด็นคำถามที่เหมาะสมเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง รวมทั้งเครื่องบันทึกเสียง แล้วผู้วิจัยได้ทำการถอดเครื่องบันทึกเสียงและสรุปประเด็นการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุป แล้วนำข้อมูลที่นำเสนอ ลักษณะข้อมูลเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 3 ศึกษารายกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกกลางคันในโรงเรียนบ้านเหล่าตามาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านเหล่าตามาที่ออกกกลางคันในปีการศึกษา 2554 ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย ได้แก่ เด็กหญิงพร (นามสมมุติ)

2. เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง รวมทั้งเครื่องบันทึกเสียงประเด็นคำถามเกี่ยวกับสาเหตุการออกกกลางคัน ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ปัญหาออกกกลางคันที่นักเรียนต้องการ สิ่งที่นักเรียนต้องการให้สถานศึกษาช่วยเหลือ

3. วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนด

3.2 สร้างประเด็นคำถามเกี่ยวกับสาเหตุการออกกกลางคัน ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ปัญหาออกกกลางคันที่นักเรียนต้องการ สิ่งที่นักเรียนต้องการให้สถานศึกษาช่วยเหลือที่เหมาะสม

3.3 นำประเด็นคำถามเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ

3.4 ปรับปรุงประเด็นคำถามตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะ

3.5 เลือกประเด็นคำถามที่เหมาะสมเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์นักเรียนที่บ้านด้วยตนเอง โดยบันทึกเสียง และถ่ายภาพประกอบ เพื่อความชัดเจนของข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียนมาเขียนสรุปในเชิงบรรยายวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่วนใหญ่ คือ ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว และด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา

1.1 ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน

1.1.1 ปัญหาด้านร่างกาย พบว่า นักเรียนมีปัญหาสุขภาพ มีโรคประจำตัว และไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง ทำให้ขาดเรียนบ่อย เรียนไม่ทันเพื่อน ไม่เข้าใจบทเรียน และทำงานส่งไม่ทันตามกำหนดเกรงกลัวการถูกลงโทษ หลีกเลียงหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการไม่มาเรียน ขาดเรียน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการออกกลางคัน

1.1.2 ปัญหาด้านจิตใจ พบว่า นักเรียนไม่สนใจ ไม่มีสมาธิและเบื่อหน่ายต่อการเรียน ไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยเกิดมาจากสาเหตุของสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน หรือสังคม

1.1.3 ด้านพฤติกรรมกรรมการเรียน พบว่า นักเรียนขาดการวางแผน การจัดแบ่งเวลาในการเรียนไม่เหมาะสม ขาดความรับผิดชอบ มีนิสัยและทัศนคติต่อการเรียนไม่เหมาะสม

1.2 ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว

1.2.1 ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ครอบครัวของนักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ต่ำ ยากจน และผู้ปกครองต้องเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวและการเรียน นักเรียนต้องดิ้นรนทำงานหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวและเลี้ยงดูตนเอง ส่งผลกระทบต่อการเรียน ขาดเรียน และเรียนไม่ทันเพื่อน

1.2.2 ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า สภาพครอบครัวไม่อบอุ่น แยกแยก ผู้ปกครองมีการหย่าร้าง ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูหรืออบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสมไม่ดูแลใส่ใจในความเป็นอยู่ ทอดทิ้งให้อยู่กับคนอื่น และผู้ปกครองไม่เข้าใจพัฒนาการวัยรุ่น ไม่มีเวลาพูดคุย ไม่มีความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

1.2.3 ด้านการอบรมเลี้ยงดู พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองมีการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ไม่มีเวลาในการดูแลเอาใจใส่ ให้แต่เงินหรือวัตถุตามที่เด็กต้องการ ทอดทิ้งให้อยู่กับญาติพี่น้อง เพราะต้องดิ้นรนทำงานหาเลี้ยงชีพ และไม่เข้าใจพัฒนาการของวัยรุ่น ไม่เสมอต้นเสมอปลาย เข้มงวด รุนแรง

1.3 ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา

1.3.1 ด้านสภาพในโรงเรียน พบว่า ใน 1 ห้องเรียนมีนักเรียนที่มีความแตกต่างทั้งในด้านสติปัญญา พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมส่วนตัว ทำให้ครูผู้สอนให้ความสนใจไม่ทั่วถึง สนใจเฉพาะนักเรียนที่ตั้งใจเรียน จึงไม่สามารถตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนได้ครบทุกคน

1.3.2 ด้านครู พบว่า ครูมีภาระงานหลายอย่างนอกเหนือจากงานการสอนทำให้ครูไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ไม่เข้าใจพัฒนาการวัยรุ่น และไม่เข้าใจปัญหาของนักเรียนอย่างแท้จริงใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรง เมื่อเด็กประสบปัญหาจึงไม่กล้าปรึกษาครู ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ก้าวร้าว ต่อต้าน ทำทนาย ไม่อยากเรียน เบื่อหน่ายในการเรียน หนีเรียนในที่สุด

1.3.3 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน พบว่า เพื่อนไม่ยอมรับ มีปมด้อย ทำให้นักเรียนหันไปคบหากับเพื่อนที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน ชวนกันพูดคุยในขณะที่เรียน ไม่สนใจเรียน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน หนีเรียน และหนีออกจากบ้าน

1.3.4 การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนยังไม่มีทุนสนับสนุนในด้านการเรียนอย่างเพียงพอ

2. แนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า

2.1 ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน พบว่า สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบาย ด้านระบบการช่วยเหลือ นักเรียนอย่างชัดเจนว่าทางโรงเรียนให้ความสำคัญใน ด้านกิจกรรม เป็นส่วนสำคัญ ไม่น้อยไปกว่าด้านวิชาการ การส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นดนตรี กีฬา กิจกรรมองค์กรวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย จะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อีกวิธีหนึ่งสำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายด้านการช่วยเหลือ นักเรียนในปัจจุบันที่มีส่วนส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียน นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาการออกกลางคันอย่างจริงจังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งเพราะกิจกรรมเป็นส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดี

2.2 ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว พบว่า โรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือ โดยการให้คำปรึกษารายบุคคล และให้คำปรึกษากลุ่ม ให้ข้อมูลและแนวทางเพื่อสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำวิชา อาจารย์ที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ปกครอง เพื่อปรึกษาปัญหาและหาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้นักเรียน โดยโรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมด้านการหารายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนโดยการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และจัดทำงาน ประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับนักเรียน นอกจากนี้นักเรียนจะต้องสร้างความเข้าใจในตนเองเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ผลการเรียนไม่ดี และยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนและมีพฤติกรรมในการเรียนดีขึ้นได้มีการวางแผนและมีเป้าหมายในการ ที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องการเรียนการเผชิญกับปัญหาอุปสรรคและแก้ไขปัญหาโดยใช้ปัญญา สามารถเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาและมีเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ส่วนผู้ปกครองจะต้องเปิดใจยอมรับ และสนองตอบต่อนโยบายของโรงเรียนโดยให้เวลาแก่บุตรหลาน ส่งเสริมการพูดคุย ายในครอบครัว แบ่งงานและความรับผิดชอบให้แก่บุตรได้ทำ ประสานความร่วมมือกับทางโรงเรียนโดยมีการรายงานพฤติกรรม การเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครู อาจารย์ออกเยี่ยมเยียนบ้านนักเรียนเพื่อให้กำลังใจและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ การแนะนำการอบรมเพิ่มเติมด้านอาชีพ การจัดทำบัญชีในครัวเรือน เพื่อควบคุมการใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.3 ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษามีการจัดทำกรอบแนวคิด และนโยบายในด้านระบบการช่วยเหลือนักเรียน โดยยึดแนวทางทางการบริหารและจัดการศึกษา โดยอาศัยปรัชญาการจัดการศึกษาของโรงเรียน คือ ความรู้ คู่คุณธรรม โดยโรงเรียนให้ความสำคัญทั้งสองส่วนเท่า ๆ กันมีการจัดการดูแลในเรื่องของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการเรียน การให้โอกาสนักเรียนในการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ แสวงหาความก้าวหน้าในวิชาชีพของตน นอกจากนี้ระบบการช่วยเหลือนักเรียนยังคำนึงถึงหลักของคุณธรรม มีการคัดกรองผู้เรียนตั้งแต่การรับสมัครเข้าเรียนในโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ อันเป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์ของหลักสูตรมีการนำระบบสารสนเทศ หรือ IT (Information Technology) เข้ามาพัฒนาและช่วยเหลือในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยตรวจสอบข้อมูล นักเรียน (Call Center Student) ซึ่งสามารถตรวจสอบข้อมูลนักเรียนทั้งในเรื่องของข้อมูลที่ ทั่วไป ข้อมูลวิชาการ ตลอดจนพฤติกรรมเป็นต้น นอกจากนี้ ทางโรงเรียนยังได้แจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ ตลอดจนแจ้งพฤติกรรมนักเรียนโดยการแจ้งทางโทรศัพท์ หรือเชิญผู้ปกครองมาพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ปัจจุบันระบบการช่วยเหลือนักเรียนที่โรงเรียนมีอยู่ และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องนั้น ถือได้ว่า เป็นระบบที่สามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างดียิ่งขึ้น เพราะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถือว่าอยู่ในช่วงวัยรุ่น ดังนั้น การป้องกันส่งเสริมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้นักเรียนก้าวไปสู่จุดหมายที่เป็นตัวของตัวเอง เพิ่มพูนทั้งความรู้ทักษะ และคุณธรรมต่อไป

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สมควรนำมาอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. สาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่วนใหญ่ คือ ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว และด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษา [5] ได้ศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาระดับอนุปริญา วิทยาลัยชุมชนระนอง ประจำปีการศึกษา 2553 พบว่า สภาพปัญหาการออกกลางคันของผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อพิจารณา ในภาพรวม ด้านที่มีระดับสภาพปัญหามากที่สุด คือ ด้านนักศึกษา รองลงมา คือ ด้านครอบครัว ด้านหลักสูตร ด้านสถานศึกษา เมื่อแยกอภิปรายผลเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 สาเหตุการออกกลางคันที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง พบว่า นักเรียนมีปัญหาสุขภาพ มีโรคประจำตัว และไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง ทำให้ขาดเรียนบ่อย เรียนไม่ทันเพื่อน ไม่เข้าใจบทเรียน และทำงานส่งไม่ทันตามกำหนดเกรงกลัวการถูกลงโทษ หลีกเลียงหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการไม่มาเรียน ขาดเรียน ปัญหาด้านการเรียนพบว่า นักเรียนไม่สนใจ ไม่มีสมาธิและเบื่อหน่ายต่อการเรียน ไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยเกิดมาจากสาเหตุของสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน หรือสังคม ด้านพฤติกรรมกรเรียน พบว่า นักเรียนขาดการวางแผน การจัดแบ่งเวลาในการเรียนไม่เหมาะสม ขาดความรับผิดชอบ มีนิสัยและทัศนคติต่อการเรียนไม่เหมาะสม [1] นักเรียนยังมีความเบื่อหน่ายต่อการเรียนมากเท่าใด ก็จะมีแนวโน้มหรืออัตราการเสี่ยงในการออกกลางคันมากขึ้น การเบื่อหน่ายต่อการเรียนจึงนับว่าเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการประสบผลสำเร็จในการเรียน และสามารถนำไปสู่การออกกลางคันของนักเรียนในที่สุด ในทางตรงกันข้ามการเห็นว่าการเรียนเป็นเรื่องสนุกสนานก็จะเป็นการเสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนมีพลังในการเรียนรู้อย่างยิ่งยั้ง และจะนำไปสู่ผลสำเร็จในการเรียนได้สูงขึ้นโอกาสเสี่ยงในการออกกลางคันลดลง [6] ได้นำเสนอรายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยสาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตตรวจราชการที่ 7 ปีการศึกษา 2553 พบว่า

ปัจจัยด้านส่วนตัวของนักเรียน คือ ไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียน มีภาวะรับผิดชอบครอบครัวหรือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผลการเรียนไม่น่าพึงพอใจหรือต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน

1.2 สาเหตุการออกกลางคันที่เกิดจากด้านครอบครัว พบว่า ครอบครัวของนักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ต่ำ ยากจน และผู้ปกครองต้องเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวและการเรียน เด็กต้องดิ้นรนทำงานหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวและเลี้ยงดูตนเอง ส่งผลกระทบต่อการเรียน ขาดเรียนและเรียนไม่ทันเพื่อน ส่วนความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีสภาพครอบครัวไม่อบอุ่น แยกแยก หย่าร้างผู้ปกครองไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูหรืออบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ไม่ดูแลใส่ใจในความเป็นอยู่ ทอดทิ้งให้อยู่กับคนอื่น และผู้ปกครองไม่เข้าใจพัฒนาการวัยรุ่น ไม่มีเวลาพูดคุย ไม่มีเวลาให้ความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกจากนี้พ่อแม่ผู้ปกครองมีการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ไม่มีเวลาในการดูแลเอาใจใส่ ให้แต่เงินหรือวัตถุตามที่เด็กต้องการ ทอดทิ้งให้อยู่กับญาติพี่น้อง เพราะต้องดิ้นรนทำงานหาเลี้ยงชีพ และไม่เข้าใจพัฒนาการของวัยรุ่น ไม่เสมอต้นเสมอปลาย เข้มงวด รุนแรง ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เนื่องสภาพครอบครัวที่มีปัญหา สามารรยทะเลาะกัน แยกทางกัน สมาชิกในครอบครัวจะประสบปัญหาทางจิตใจ ไม่มีความสุข หวาดระแวง กลัวขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดที่พึ่ง หันไปพึ่งผู้อื่นนอกบ้านที่ใกล้ชิดที่สุด คือ เพื่อน ซึ่งอาจนำไปสู่การคบเพื่อนที่ไม่ดี ถูกชักจูงไปในทางที่ผิดหรือครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว ต้องรับภาระหนัก ทำให้เกิดความเครียด หากมีคู่มือที่ไม่เข้าใจกันระหว่างพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง หรือลูกเลี้ยง บุตรจะขาดความอบอุ่นและเกิดปัญหาขึ้นได้ หรือในการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบควบคุม บังคับ เข้มงวด กวดขันมากเกินไป ไม่ให้อิสระในการคิดหรือต้องปฏิบัติตามคำสั่งโดยเคร่งครัด เด็กจะเกิดความหวาดกลัว ไม่กล้า และไม่มี ความผูกพันใกล้ชิด ขาดความอบอุ่น ไม่มี ความเชื่อมั่นในตนเอง ต่อต้าน ก้าวร้าว หากเลี้ยงดูแบบตามใจ ปล่อยปละละเลย ทอดทิ้งไม่เหลียวแล ไม่สนใจ เด็กจะเป็นคนที่ไม่เชื่อฟัง ก้าวร้าว ชอบทะเลาะ อารมณ์ไม่มั่นคงเรียกร้องความสนใจ หากทะนุถนอมมากเกินไป ทำให้เอาแต่ใจตัวเอง ไม่มี ความคิดริเริ่ม และแก้ปัญหา ต่าง ๆ ด้วยตัวเองไม่ได้ [3] ครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือครอบครัวเดี่ยวที่อยู่กันเฉพาะ เช่น แม่กับลูก หรือพ่อกับลูก เป็นต้น ครอบครัวที่อยู่ในภาวะเสี่ยงจากการที่พ่อแม่แยกกันอยู่ หรือพ่อแม่ทิ้งลูกให้อยู่กับญาติผู้สูงอายุ สภาพครอบครัวยากจน พ่อแม่มีการศึกษาน้อย นอกจากนี้ปัญหภายในครอบครัว เช่น เด็กเรียนไม่เก่ง เกเร ดุดยาเสพติดก็เป็นสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน

1.3 สาเหตุการออกกลางคันที่เกิดจากสถานศึกษา พบว่า ใน 1 ห้องเรียนจะมีนักเรียนที่มีความแตกต่างทั้งในด้านสติปัญญา พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมส่วนตัว ทำให้ครูผู้สอนให้ความสนใจไม่ทั่วถึง สนใจเฉพาะนักเรียนที่ตั้งใจเรียน จึงไม่สามารถตรวจสอบความรู้อย่างเข้าใจของนักเรียนได้ครบทุกคน นอกจากนี้สภาพปัจจุบันครูมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาที่จะตรวจสอบและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้ครบทุกคน ไม่ทราบปัญหาของนักเรียนได้อย่างแท้จริง จึงใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรง เมื่อเด็กประสบปัญหาจึงไม่กล้าปรึกษาครู ทำให้เด็ก มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ก้าวร้าว ต่อต้าน ทำทนาย ไม่อยากเรียน เบื่อหน่ายในการเรียนหนีเรียนในที่สุด ด้านเพื่อน พบว่า เพื่อนไม่ยอมรับ มีปมด้อย ทำให้นักเรียนหันไปคบหากับเพื่อน ที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน ชวนกันพูดคุยในขณะที่เรียน ไม่สนใจเรียน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน หนีเรียน และหนีออกจากบ้าน ส่วนการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนยังไม่มีทุนสนับสนุนในด้านการเรียนอย่างเพียงพอ [4] ได้ศึกษาสาเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การออกกลางคันของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 ในเขตอำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า สาเหตุจากสภาพโรงเรียน ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ครูจัดการสอนไม่เหมาะสมกับนักเรียน ครูคนเดียวต้องสอนหลายวิชา มีจำนวนครูน้อยไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและมีภาระงานมาก ด้านลักษณะของครู ได้แก่ ครูลงโทษโดยใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ครู

ขาดการเฝ้าระวังดูแลนักเรียน ครูไม่มีจิตวิทยาการสอน จัดการเรียนการสอนที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ครูใช้คำพูดไม่เหมาะสม เช่น ล้อเลียนบดขยี้ ดุด่า หรือใช้ถ้อยคำหยาบคาย ครูขาดความยุติธรรม มีอคติต่อเด็ก ครูไม่ให้ความสำคัญกับนักเรียน ขาดสื่อ อุปกรณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ จูงใจให้อยากเรียน ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้มีจำนวนน้อย ขาดวัสดุการเรียน บรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ สภาพโรงเรียนและบริเวณโรงเรียนทรุดโทรม สกปรกห้องเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน การใช้ห้องเรียนร่วมกัน เกิดความอึดอัด น้ำท่วมขัง ฯลฯ ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสภาพโรงเรียน ครูไม่เป็นมิตรกับนักเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ วิธีการสอนน่าเบื่อ และการบริการต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ ก็เป็นสาเหตุทำให้วัยรุ่นหนีออกจากโรงเรียน และมักจะเข้าร่วมกับแก๊งอาชญากรรม หรือรับเอาวิถีชีวิตแบบใหม่ของคนเถมาใช้นอกจากนี้อาจเกิดจากตัวครูไม่เป็นที่ประทับใจเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เลือกที่รักมักที่ชังหรือดูและไม่เข้าใจในตัวเด็ก วิธีการสอนที่น่าเบื่อหน่าย ทำโทษพรา ๆ เพื่อ เข้มงวดมากเกินไป ไม่ให้ความช่วยเหลือเด็กเท่าที่ควร

2. แนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน พบว่า สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายด้านระบบการช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจนว่าทางโรงเรียนให้ความสำคัญในด้านกิจกรรมเป็นส่วนสำคัญ ไม่น้อยไปกว่าด้านวิชาการ การส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว พบว่า โรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือ โดยการให้คำปรึกษารายบุคคล และให้คำปรึกษากลุ่ม ให้ข้อมูลและแนวทางเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำวิชา อาจารย์ที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ปกครอง เพื่อปรึกษาปัญหาและหาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรมีการจัดทำกรอบแนวคิด และนโยบายในด้านการช่วยเหลือนักเรียน โดยยึดแนวทางทางการบริหารและจัดการศึกษา โดยอาศัยปรัชญาการจัดการศึกษาของโรงเรียน คือ ความรู้ คู่คุณธรรม โดยโรงเรียนให้ความสำคัญทั้งสองส่วนเท่า ๆ กันมีการจัดการดูแลในเรื่องของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการเรียน การให้โอกาสนักเรียนในการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ แสวงหาความก้าวหน้าในวิชาชีพของตน [6]ได้นำเสนอรายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยสาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตตรวจราชการที่ 7 ปีการศึกษา 2553 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ด้านส่วนตัวของนักเรียน นักศึกษา ผู้เรียนจะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่ดีสำหรับตนเอง เลือกเรียนสาขาวิชาที่ชอบและถนัด มีความขยัน มุ่งมั่น ตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียน หลีกเลี่ยงการเที่ยวเตร่ การมั่วสุมอบายมุขหรือการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์หรือชักชวนไปในทางที่ไม่ดี ปัจจัยด้านสภาพครอบครัว สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาทุนการศึกษาสนับสนุนผู้เรียนหรือให้สวัสดิการอื่น ๆ เช่น การ ใช้บริการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนช่วยเหลือจากสมาคม มูลนิธิต่าง ๆ รวมทั้งการจัดหางานให้ทำเพื่อหารายได้ในช่วงที่มีเวลาว่างหรือปิดภาคเรียน เป็นต้น พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนหรือการทำกิจกรรมต่างๆของบุตรหลาน สนับสนุนการศึกษาเล่าเรียน ไม่ควรนำไปเร่ร่อนประกอบอาชีพหรือให้ทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวมากเกินไป เฝ้าระวังพฤติกรรมของบุตรหลานให้ร่วมมือกับสถานศึกษาในการสอดส่องดูแลและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน ตลอดจนการปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อกันไม่ทะเลาะวิวาท สร้างความแตกแยกหรือการมั่วสุมอบายมุข และปัจจัยด้านสถานศึกษา จะต้องปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัยของผู้เรียน รวมทั้งประชาสัมพันธ์ชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติ มาตรการหรือบทลงโทษให้ทราบทั่วกัน

กำหนดแนวทางในการรับนักเรียน นักศึกษาตามนโยบายของต้นสังกัดโดยคำนึงถึงความถนัด และศักยภาพของผู้เรียน เป็นสำคัญ หรือมีการทดสอบความรู้พื้นฐาน ในสาขาวิชาที่ต้องการจะเรียนเป็นรายบุคคล จัดระบบการดูแลช่วยเหลือ โดยการแนะแนวให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนที่มีปัญหาในการเรียน และการปรับ ตัวในสังคมแวดล้อม จัดทำทะเบียนข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง อย่างน้อยภาคเรียนละครั้งเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับตัวนักเรียนเอง

1.1 นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มีดูแลและใส่ใจในสุขภาพของตนเองให้มากขึ้น

1.2 นักเรียนควรสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์กับผู้ปกครองให้มากขึ้น

1.3 นักเรียนควรมีการวางแผน จัดแบ่งเวลาในการเรียนให้เหมาะสม รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และควรมีเป้าหมายในชีวิตเพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียนต่อไป

1.4 เมื่อนักเรียนมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องต่าง ๆ ควรมีการปรึกษาอาจารย์หรือผู้ปกครอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน

2.1 บุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำวิชา อาจารย์ที่รับผิดชอบระบบดูแลช่วย นักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ปกครอง ควรมีความเข้าใจในพัฒนาการของวัยรุ่นร่วมกันดูแลและให้กำลังใจ นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยกันประคับประคองให้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2 ผู้ปกครอง ควรดูแลใส่ใจในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของนักเรียนอย่างจริงจังและควรมีเวลาในการ พูดคุย สร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.3 โรงเรียน ควรมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองทันที เมื่อพบว่านักเรียนขาดเรียน ไม่มาเรียนหรือหนี เรียน มีการเยี่ยมบ้านและประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทราบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและสามารถร่วมกัน แก้ไขปัญหาได้ทันที่

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.รุ่งฟ้า ล้อมในเมือง ประธานกรรมการ ดร.ประสพสุข ฤทธิเดช กรรมการที่ได้กรุณาดำเนินการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำเพื่อการแก้ไข ขอขอบพระคุณ ดร.ธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รศ.ดร. ประภัสสร ปรีเอี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- [1] กิตติศักดิ์ สารประดิษฐ์. (2549) การศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเทคโนโลยีสยาม. วิทยานิพนธ์. ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- [2] คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2553) สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2553. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- [3] ชัยมงคล จำรูญ. (2548) สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนสาขางานยานยนต์ระดับประกาศนียบัตร วิทยาลัยอาชีวศพนครนายก. วิทยานิพนธ์.คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [4] ณัฐนันท์ กลั่นนุศย์. (2552) สาเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การออกกลางคันของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3 ในเขตอำเภอเลาขวัญ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม.:กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- [5] นันทิกา นาคฉายา. (2554) สภาพปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนระนอง ประจำปีการศึกษา 2553. วิทยานิพนธ์. ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- [6] สมพร ฉวีสกุล และคณะ. (2553) รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหา การออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตตรวจราชการที่ 7 ปีการศึกษา 2553. สำนักบริหารยุทธศาสตร์และ บูรณาการการศึกษาที่ 10, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

การตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3

Monitoring process to solve math problems. Tree years of secondary school students

เกศติยา วรณจักร¹ รศ. ดร.สมทรง สุวพานิช² ผศ. ดร.อรุณี จันท์ศิลา³

Kettiya Wannajak¹ Assoc. Prof. Dr. Somsong Suwapanich² Asst. Prof. Dr. Arunee Junsila³

¹ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² Ph.D. (Mathematics Education) University of Missouri U.S.A อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ Ph.D. (Psychology-Teaching Mathematics) Magahn University India อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนนักเรียน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบยกกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีค่าความยาก 0.49 ค่าอำนาจจำแนก 0.43 และมีความเชื่อมั่น 0.79 แบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ ($\bar{X} = 1.26$, S.D. = 0.51) โดยทุกขั้นตอนอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ การวางแผนในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 1.44$, S.D. = 0.48) การทำความเข้าใจปัญหา ($\bar{X} = 1.23$, S.D. = 0.51) การตรวจสอบ ($\bar{X} = 1.22$, S.D. = 0.51) และการดำเนินการตามแผน ($\bar{X} = 1.15$, S.D. = 0.53)

2. กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหญิงสูง

กว่านักเรียนชาย โดยนักเรียนหญิงอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 9.33$, S.D. = 1.11) และนักเรียนชายอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 7.60$, S.D. = 1.06)

คำสำคัญ : กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

ABSTRACT

This research aimed to: Mathematical problem solving processes And to compare the average of the mathematical problem solving Between male and female students The sample used in this study were students at Year 3 Semester 2, 2554. Kamalasai school. Kalasin Province. Number of students 30. Random from the group (Cluster Random Sampling). Tools used to collect data are A test of mathematical problem solving process. The difficulty with the discrimination 0.49 0.43 and 0.79 confidence. Questionnaire to measure the mathematical problem solving. The discrimination is between 0.21 to 1.00 and the 0.85 confidence interval. Data were analyzed using descriptive statistics, the mean and standard deviation.

The results of the research were as follow :

1. Monitoring process to solve math problems. Three years of secondary school students. Overall level of performance on a regular basis ($\bar{X} = 1.26$, SD = 0.51) Every step in the practice on a regular basis. Sorted in descending order as follows. Planning solution ($\bar{X} = 1.44$, SD = 0.48). Understanding the problem ($\bar{X} = 1.23$, SD = 0.51). Monitoring ($\bar{X} = 1.22$, SD = 0.51). And the implementation of the plan ($\bar{X} = 1.15$, SD = 0.53).

2. Process of mathematical problem solving of students, male and female students differently. Statistically significant at the .05 level. The average from the process of mathematical problem solving of female students than male students. By female students is very positive. ($\bar{X} = 9.33$, SD = 1.11) and male students at the high level ($\bar{X} = 7.60$, SD = 1.06).

Keyword : solve math problems

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระเบียบแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ สามารถทำให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณิตศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นนอกจากนี้ คณิตศาสตร์ยังช่วยพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข [1][9] กล่าวหาว่า ความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์เข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สามารถ

แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความคิด และสร้างความสำเร็จในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นความรู้พื้นฐานของวิทยาการแขนงต่าง ๆ เป็นเครื่องมือที่นำความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเป็นพื้นฐานของการค้นคว้าวิจัยทุกประเภท และคณิตศาสตร์ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์เพราะคณิตศาสตร์ช่วยพัฒนาความคิดได้อย่างมีระบบ มีเหตุผล แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ วิชาอื่น ๆ [8]1) โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอันหนึ่งซึ่งช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียน นอกจากนี้ยังช่วยนักเรียนได้พัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการแก้ปัญหา ตลอดจนรู้จักปัญหาในสถานการณ์จริงในชีวิต เพื่อหาวิธีแก้ปัญหามาตามความสามารถแต่ละคน อาจกล่าวได้ว่าการสอนคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดก็คือ นักเรียนจะต้องมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาได้ ประสบการณ์จากการฝึกทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาในวิชาคณิตศาสตร์นี้ จะเป็นรากฐานสำคัญที่จะถ่ายโอนไปสู่การพัฒนาวิธีการคิด และเสริมสร้างทักษะในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันให้กับนักเรียน ดังนั้น ครูควรปลูกฝังและพัฒนาความคิดของเด็กให้เกิดไปตามลำดับขั้นตอนโดยอาศัยโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นบันไดนำทาง [4] ที่กล่าวว่า ทักษะการแก้โจทย์ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผล การสื่อสาร และการตัดสินใจ เป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะผู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ในการแก้โจทย์ปัญหาที่ดีมักจะมีความรู้ประสบการณ์ และการตัดสินใจที่ดีด้วย เนื่องจากการแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ และความสามารถหลายอย่าง เช่น ความรู้ในเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการทำงาน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการประเมินการทำงานของตนเอง กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาที่เป็นที่เชื่อถือและยอมรับกันคือ กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา มีทั้งหมด 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจปัญหา ขั้นที่ 2 การวางแผนในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 การดำเนินการแก้ปัญหาตามแผน และขั้นที่ 4 การตรวจสอบ [7] เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาไม่ซับซ้อนและเมื่อนักเรียนแก้โจทย์ปัญหาคืบตามขั้นตอนแล้วนักเรียนจะทราบว่าการดำเนินการแก้โจทย์ปัญหาในข้อนั้นๆ ทำได้ถูกต้องและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจมีทัศนคติต่อการเรียน มีความกระตือรือร้น ไม่เกิดความเบื่อหน่าย การตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหานี้จะช่วยตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

จากการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียนกมลาลัยที่ผ่านมา พบว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่องการแก้โจทย์ปัญหา ดังจะเห็นได้จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (O-NET ; Ordinary National Educational Test) ของสามปีการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ คือในปีการศึกษา 2551 ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 32.66 ในปีการศึกษา 2552 ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 26.05 และในปีการศึกษา 2553 ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 24.18 และสมรรถภาพในด้านแก้โจทย์ปัญหา มีคะแนนต่ำกว่าสมรรถภาพด้านอื่น [5]กล่าวว่า ปัญหาที่พบในการเรียนการสอนโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ คือ นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาไม่ได้ซึ่งมีสาเหตุมาจากนักเรียนอ่านโจทย์ปัญหาไม่เข้าใจ และขาดความรู้พื้นฐานด้านการวิเคราะห์โจทย์ การไม่เข้าใจความหมายของคำบางคำจากโจทย์และการขาดความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับ [6]กล่าวว่าสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนทำโจทย์ปัญหาไม่ได้ เพราะขาดความเข้าใจในกระบวนการ วิธีการและสติปัญญาของนักเรียนต่ำเกินไป และนักเรียนส่วนใหญ่มีข้อบกพร่องมากในการใช้วิธีคิดคำนวณที่ผิดพลาด เช่น โจทย์ปัญหาการบวกใช้วิธีลบ โจทย์ปัญหาการคูณใช้วิธีหาร โจทย์ปัญหาการหารใช้วิธีบวกและลบ นอกจากนี้ ปัญหาอาจเกิดจากการลืมนิยาม หรือไม่ทราบว่าเริ่มต้นอย่างไร และ

แปลงโจทย์เป็นประโยคสัญลักษณ์ไม่ได้ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ทำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ไม่ได้ การขาดการฝึกฝนในการทำโจทย์ปัญหาหลายแบบ ทำให้นักเรียนทำโจทย์ปัญหาไม่ได้ ดังนั้นการพัฒนากระบวนการแก้โจทย์ปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ในการแก้ปัญหตามสาเหตุที่ได้กล่าวมา นอกจากนี้ยังทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้นอีกด้วย ดังนั้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกมลาลัย ซึ่งปัจจุบันมี 10 ห้องเรียนจำนวน 329 คน จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะดำเนินการหาวิธีการที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนากระบวนการในการแก้โจทย์ปัญหา จากงานวิจัยของ ฟอร์ทูนโด [10] และคณะ ตรวจสอบการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียน ที่เป็นโจทย์ปัญหาที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน (Non – routine Problem) โดยการใช้แบบสอบถาม หลังจากที่ได้แก้โจทย์ปัญหาเรียบร้อยแล้ว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถสะท้อนความคิดเห็นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังจากแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ออกมาได้ ร้อยละ 60 ส่วนนักเรียนที่ไม่สามารถสะท้อนความคิดเห็นออกมาได้อาจเป็นเพราะข้อคำถามไม่ท้าทายให้ต้องคิด และสรุปว่าข้อคำถามต้องท้าทายเพื่อจะสะท้อนการรับรู้ ติความ สามารถแปลความหรือขยายความ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ เพราะคำถามจะส่งผลกระทบต่อหน้าในการแก้โจทย์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกมลาลัย โดยใช้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา เพื่อตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ในส่วนของการแก้โจทย์ปัญหาสูงขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกมลาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง

สมมติฐานการวิจัย

กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของ โรงเรียนกมลาลัย สังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 4 ห้องเรียน 120 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/7 ของโรงเรียนกมลาลัย สังกัด สำนักงานการศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 30 คน เป็นห้องละความสามารถ โดยการสุ่มแบบยกลกลุ่ม (Cluster Random sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศของนักเรียน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 แบบ Non - routine Problem

4. ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด ดังนี้

1. แบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นปัญหาที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน (Non - routine Problem)
2. แบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด จำนวน 3 ตัวเลือก จำนวน 22 ข้อ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

แบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

แบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีลักษณะเป็นโจทย์ปัญหาที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน ซึ่งในการแก้ปัญหานักเรียนจะต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 มาช่วยในการแก้ปัญหา

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโจทย์ปัญหา การสร้างแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์
2. ศึกษาเนื้อหาสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา
3. ดำเนินการสร้างโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ชนิดโจทย์ปัญหาที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน (Non routine problem) จำนวน 1 ข้อ แล้วนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้ว นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนน แบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ให้มีความเหมาะสม
4. นำแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
5. นำคะแนนประเมินความสอดคล้องมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งค่า (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้ ค่า IOC ที่ทำได้ตั้งแต่ 0.67 – 1.00

6. นำแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ข้อเสนอแนะเป็นดังนี้ ปรับปรุงรายละเอียดของเกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ให้มีความเหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป
7. นำแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกมลาลัย จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความเหมาะสมของเวลา และหาข้อบกพร่องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ผลจากการทดลองไม่มีข้อบกพร่องใด ๆ
8. หาค่าความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (D) ของแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ที่ผ่านการทดลองแล้วโดยใช้การวิเคราะห์ข้อสอบแบบอัตโนมัติโดยวิทนีและซาเบอร์ส (Whitney and Sabers) ได้ค่าความยาก (P) เท่ากับ 0.49 และค่าอำนาจจำแนก (D) เท่ากับ 0.43
9. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α = Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79
10. จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

แบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ในการวิจัยครั้งนี้ มีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของ โพลยา [11] เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์
2. สร้างแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีลักษณะเป็นสอบถามชนิดปลายปิด 3 ตัวเลือก ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 การทำความเข้าใจปัญหา มี 5 ข้อ ตอนที่ 2 การวางแผนในการแก้ปัญหา มี 6 ข้อ ตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผน มี 5 ข้อ ตอนที่ 4 การตรวจสอบ มี 6 ข้อ จำนวนรวมทั้งสิ้น 22 ข้อ โดยกำหนดเป็นมาตรฐานประเมินค่า 3 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย
3. นำแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งได้ปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ได้แก่ ความถูกต้องในการพิมพ์ และภาษาที่ใช้ให้มีความเหมาะสม
4. นำแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (ชุดเดิม) ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์
5. นำผลการประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยใช้สูตรความสอดคล้อง IOC โดยหาค่า IOC ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้ ค่า IOC ที่หาได้ตั้งแต่ 0.67 – 1.00
6. นำแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ข้อเสนอแนะเป็นดังนี้ ปรับปรุงรายละเอียดของเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ให้มีความเหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

7. นำแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาข้อบกพร่องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์

8. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของคะแนนรายข้อ กับคะแนนรวม (Item Total Correlation : r_{xy}) ได้ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.21 – 1.00

9. หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α = Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

10. จัดพิมพ์แบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนกมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดวันเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ประชุม ชี้แจง กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทราบ วัตถุประสงค์และ บทบาทหน้าที่ในการวิจัยครั้งนี้
3. เก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่วางไว้ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล ดังนี้
 - 3.1 นำแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ และแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วตรวจให้คะแนน
 - 3.2 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำคะแนนจากแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. นำคะแนนจากแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติของ แมน - วิทนีย ยู (The Mann – Whitney U Test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับ

2.2 ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์

2.3. ค่าความยากของแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้สูตร วิทนีย์และซาเบอร์ส (Whitney and Sabers)

2.4. ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้สูตร วิทนีย์และซาเบอร์ส (Whitney and Sabers)

2.5. ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ของสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

2.6. ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และแบบสอบถามวัดกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้ สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α = Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่ได้จากสถิติ Nonparametric โดยใช้ สูตรแมน - วิทนีย์ ยู ของ The Mann - Whitney U – Test คำนวณหาค่า U ได้จาก $U = \text{Minimum}|U_1, U_2|$ ค่าที่น้อยที่สุดระหว่าง U_1 กับ U_2

สรุปผลการวิจัย

1. การตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ ($\bar{X} = 1.26$, S.D. = 0.51) โดยมีการตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ทุกชั้นอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ การวางแผนในการแก้ปัญหา ($\bar{X}=1.44$, S.D. = 0.48) การทำความเข้าใจปัญหา ($\bar{X}=1.23$, S.D. = 0.51) การตรวจสอบ ($\bar{X} = 1.22$, S.D. = 0.51) และการดำเนินการตามแผน ($\bar{X} = 1.15$, S.D. = 0.53)

2. กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชาย โดยนักเรียนหญิงอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 9.33$, S.D. = 1.11) และนักเรียนชายอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 7.60$, S.D. = 1.06)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ ($\bar{X} = 1.26$, S.D. = 0.51) โดยมีการตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ทุกชั้นอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ฝึกให้นักเรียนสามารถคิดอย่างมีระบบ มีลำดับขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจปัญหา เป็นขั้นทำความเข้าใจปัญหา บอกได้ว่าโจทย์กำหนดอะไรให้บ้างและสิ่งที่โจทย์ต้องการคืออะไร ขั้นที่ 2 การวางแผนในการแก้ปัญหา เป็นขั้นวางแผนแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ แก้ปัญหานั้นอย่างไร พิจารณาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในโจทย์ปัญหา กำหนดยุทธวิธีในการแก้ปัญหา การเขียนเป็นสัญลักษณ์ และการกำหนดขั้นตอนในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน เป็นขั้นที่ลงมือปฏิบัติตาม

แผนที่วางไว้ ใช้ทักษะการคิดคำนวณ หรือการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ การพิสูจน์ จนสามารถหาคำตอบได้ และ
 ชั้นที่ 4 การตรวจสอบ เป็นขั้นพิจารณาหาความสมเหตุสมผลในการหาคำตอบ มองย้อนกลับไปขั้นก่อนต่าง ๆ ที่
 ผ่านมาเพื่อตรวจสอบคำตอบ ว่าถูกต้องหรือไม่ ดังคำกล่าวของ ปรีชา เนาว์เย็นผล [4] กล่าวว่า กระบวนการ
 แก้ปัญหา เป็นการหา วิธีการเพื่อให้ได้คำตอบของปัญหา ซึ่งผู้แก้ปัญหาก็ต้องใช้ความรู้ ความคิดทางคณิตศาสตร์ ที่มี
 อยู่มาผสมผสานกับข้อมูลต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในปัญหาเพื่อกำหนดวิธีการหาคำตอบของปัญหา นักเรียนสามารถ
 ตรวจสอบได้ทันทีโดยมีครูเป็นผู้แนะนำอีกทั้งผู้วิจัยเป็นผู้จัดการเรียนการสอนด้วยตนเองจึงมีการเสริมแรงสำหรับ
 นักเรียนที่มีกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และตอบถูกส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น อยากเรียนรู้และหา
 วิธีการแก้ปัญหานั้นถูกต้อง

2. กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกัน อย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหญิงสูง
 กว่านักเรียนชาย โดยนักเรียนหญิงอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 9.33$, S.D. = 1.11) และนักเรียนชายอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 7.60$, S.D. = 1.06) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนหญิงมีความคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระเบียบแบบแผน
 สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ทำให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจกระบวนการแก้
 โจทย์ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ส่วนนักเรียนชายขาดความรอบคอบในการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนใน
 การแก้โจทย์ปัญหา และขาดการกระบวนให้เหตุผลในการแก้โจทย์ปัญหา ดังคำกล่าวของ นุชลี อุปภัย [3] ว่า
 เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการ แรงจูงใจ สติปัญญา ความ
 ความจำ การแก้ปัญหาลดลงจนการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์แวดล้อมได้อย่างเหมาะสม จากผลการวิจัยสรุปได้
 ว่า การตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถแก้ปัญหามี
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แก้ปัญหาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ กล่าวคือ หลังการ
 ทดลองใช้แล้วทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้เป็น
 อย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรนำวิธีการตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหามาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 เรื่องการแก้โจทย์ปัญหา

1.2 ครูควรชี้แจงขั้นตอนการตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาให้ชัดเจน และมีแบบทดสอบวัด
 กระบวนการในการแก้โจทย์ปัญหามากกว่า 1 ข้อ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกแก้ โจทย์ปัญหาตามกระบวนการโพลยาจน
 เกิดทักษะในการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการวิจัยการเปรียบเทียบการตรวจสอบกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา ระหว่างนักเรียนชายและ
 นักเรียนหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงยิ่งจากบุคคลต่อไปนี้

วารสารบริหารการศึกษา มศว SWU Educational Administration Journal

รองศาสตราจารย์ ดร.สมทรง สุวพานิช ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี จันทร์ศิลา กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์รอง รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย ศรีอำไพ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฐชัย จันทชุม ผู้ทรงคุณวุฒิการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.ชาญ ณรงค์ เอียงราช ดร.นิราศ จันทจริต และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ผู้อำนวยการ คณะคุณครู และเจ้าหน้าที่ โรงเรียนกมลาลัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกมลาลัย จึงขอกราบขอบพระคุณและขอขอบใจมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- [1]กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545) **หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- [2]กลุ่มบริหารงานวิชาการ. (2553) **งานทะเบียนและงานวัดผล**. กापสินธุ์ : โรงเรียนกมลาลัย อำเภอ กมลาลัย กापสินธุ์.
- [3]นุชลี อุปนาย. (2555) **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4]ปรีชา เหว่เย็นผล. (2537) **หน่วยที่ 12 การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยาวิธีทางคณิตศาสตร์ หน่วยที่ 12-15**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [5]ยุพิน พิพิธกุล. (2530) **การเรียนการสอนคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- [6]สมทรง สุวพานิช. (2549) **โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ทฤษฎีและการปฏิบัติ**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- [7]สิริพร ทิพย์คง. (2533) **เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและวิธีสอนคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [8]อรรถสิทธิ์ ปัญจวรรณท์. **ระบบผู้เชี่ยวชาญสำหรับสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548.
- [9]อัมพร ม้าคอง. **ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- [10]Fortunato, Irene. **Matacognition and Problem Solving**. Arithmetics Teacher, 1991.
- [11]Polya, George. **How to Solve It. A New Aspect of Mathematical Method**. Garden City. New York : Doubleday Company, 1962.

การพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

THE DEVELOPMENT OF INTERNAL EVALUATION MODEL OF BASIC SCHOOLS

วีระศักดิ์ ลันสี¹, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริ ถีอาสนา², ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันญา เคนาภูมิ³

Veerasak Lunsee¹, Siri Thee-asana², Sunya Kanapoom³

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ร.ป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในและสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาได้แก่สถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่ได้รับการประเมินภายนอกในรอบสองในปี 2552 จำนวน 50 โรงเรียน และทดลองใช้รูปแบบที่โรงเรียนบ้านโนนเมืองประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และคู่มือการประเมินคุณภาพภายใน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และทำการสังเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยโครงสร้าง 4 องค์ประกอบคือ 1) เป้าหมายของการประเมิน 2) สิ่งที่มีประเมินได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ ด้านมาตรการส่งเสริม ตัวบ่งชี้การประเมินได้จากสิ่งที่มีประเมิน 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้ 3) เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินมี 5 ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง 4) วิธีการประเมิน ประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน และการประเมินตามรูปแบบเสริมพลัง 3 ประสาน ผลการประเมินรูปแบบการประเมินพบว่า รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพงานประเมินทั้งด้านการใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบทั้ง 4 องค์ประกอบมีคุณภาพในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน

Abstract

The purpose of this research was to develop the internal evaluation model of basic schools. The research was divided into three phases: the first phase was to analyze and synthesize the internal evaluation model of basic schools and creation of internal evaluation model, the second phase was to implement the internal evaluation model and the third phase was to evaluate the internal evaluation model. The target group was 50 small primary schools under the Office of the Mahasarakham Primary Education Service Area 3, which had been assessed in the second round in 2009. The model implementation was conducted at Ban Non Muang Prachasan School. The instruments used in the research were: an interview form, a range of questionnaires and an internal evaluation manual. Data was analyzed by using basic statistics and content synthesis for qualitative data.

The results of the research were found as follows:

The internal evaluation model of basic schools consisted of the four structural relationship between components: 1) the assessment target, 2) needs assessment: student quality, educational arrangement, creative learning social, school image, and enhancement criteria, 15 standards and 65 indicators for assessment indicators. 3) There was five assessment criteria: excellent, very good, good, fair and adjust, 4) the assessment method consisted of people who had related to the assessment and based upon the empowerment process 3 S (Stakeholder) technique. The four components of the developed internal evaluation model based on the assessment criteria were utility, feasibility, propriety and accuracy at the highest level and finally the four components of quality assessment was rated at the highest level.

Keywords : Internal evaluation model

บทนำ

ประเทศไทยได้ยึดหลักการ คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศ โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพ มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์ จำเป็นต้องสร้างความแข็งแกร่งของระบบการศึกษาและโครงสร้างต่าง ๆ ภายใน ประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น วิกฤตการณ์ทางการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันคือเรื่องคุณภาพการศึกษา ถึงแม้ในช่วงที่ผ่านมาได้มีความพยายามในการที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาแต่ก็ยังไม่สัมฤทธิ์ผลปัญหาต่าง ๆ ยังคงอยู่ ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาทำให้ได้มีการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดย เริ่มตั้งแต่ปี 2552 - 2561 โดยเน้นประเด็นหลักสามประการ คือ 1) คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกระบบการศึกษาด้วย ต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 โดยระบบการประกันคุณภาพภายในเป็น กิจกรรมที่สำคัญที่สุดใน

การยกระดับคุณภาพการศึกษา จากการประเมินภายนอกรอบ 2 ที่ผ่านมามีปัญหาในการดำเนินงานอยู่หลายประการ จำรัส นองมาก [1] ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้ 1) โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องเอกสาร แต่เอกสารไม่ค่อยสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของบุคลากร 2) โรงเรียนจัดให้ครูเพียงบางส่วนทำหน้าที่ในเรื่องการประกันคุณภาพ เขียนรายงานตามแบบอย่างที่ตั้งสังกัดกำหนด โดย รายงานและเอกสารหลักฐานเป็นคนละเรื่องกับการปฏิบัติงานจริง 3) ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับการใช้ผลจากการประเมินและการตรวจสอบ ผู้ถูกประเมินไม่กล้ารับความจริง เขียนผลการประเมินที่ไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ผลการประเมินในลักษณะนี้จึงไม่สามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับสภาพจริงได้ และ 4) ปัญหาการใช้ผลการประเมินไม่คุ้ม หรือไม่ได้ใช้ผลการประเมิน โรงเรียนไม่ได้นำผลจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาไปปรับปรุง แก้ไข ความผิดพลาดบกพร่องจึงไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ในทำนองเดียวกัน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ [2] ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาของการประเมินภายในและการนำผลการประเมินไปใช้ ดังนี้ 1) ผลการประเมินไม่นำเชื่อถือขาดรูปแบบการประเมินที่ชัดเจนขาดการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการประเมินไม่เป็นระบบ ไม่ต่อเนื่อง ข้อมูลไม่ครบถ้วน 2) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ศึกษา เข้าใจคลาดเคลื่อนในการประเมิน และการนำผลการประเมินไปใช้ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เห็นคุณค่า ไม่นำผลการประเมินไปวิเคราะห์เพื่อวางแผน ส่งผลให้แผนไม่ครอบคลุมมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และไม่ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษา 4) ผู้บริหารมีการ เปลี่ยนย้ายบ่อย การนำ ผลการประเมินไปใช้ขาดความต่อเนื่อง 5) บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความตั้งใจ จำใจทำตามกฎหมาย 6) มีแรงต้านจากบุคลากรภายในสถานศึกษา และไม่นำผลไปใช้ให้สอดคล้องกับความ ก้าวหน้าของบุคลากร 7) ขาดการช่วยเหลือ กระตุ้น ให้ความรู้ แก่บุคลากรในสถานศึกษาและติดตามผลอย่างจริงจังจากหน่วยงานต้นสังกัด

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นหัวใจของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเคยเป็นผู้ประเมินภายนอก และ ผู้ประเมินอกิมาณ มีประสบการณ์ในการประเมินภายนอกและประเมินอกิมาณสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลายแห่ง และเคยเป็นคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษา มีความรู้ประสบการณ์ทั้งเป็นผู้ประเมิน และผู้ถูกประเมิน มีความเข้าใจสภาพปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะแสวงหาวิธีในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งวิธีการหนึ่งคือการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก รอบ 3 เป็นรูปแบบที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบน่าเชื่อถือ นำไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน และสามารถจัดเตรียมข้อมูลร่องรอย เอกสาร /หลักฐานที่สะท้อนถึงคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้ได้อย่างถูกต้องในการรองรับการประเมินทั้งการประเมินภายใน และการ ประเมินภายนอก อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้นต่อไป โดยผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน จากการสังเคราะห์รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมและรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลัง จนได้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในรูปแบบ **เสริมพลังสามประสาน** เหตุผลหลักที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบของการประเมินคุณภาพภายในรูปแบบนี้ ขึ้นมาใช้ เพราะเป็นรูปแบบการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้ง 3 กลุ่ม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มผู้จัดการศึกษา กลุ่มผู้รับผลประโยชน์ และกลุ่มผู้รับผลกระทบ ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่ได้รับการประเมินภายนอกในรอบ 2 ในปี 2552 จำนวน 50 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่ได้รับการประเมินภายนอกในรอบสองในปี 2552 จำนวน 1 โรงเรียน โดยมีองค์ประกอบผู้ร่วมวิจัยดังนี้

2.1 กลุ่มผู้จัดการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูทุกคนในสถานศึกษา และ คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มผู้รับผลประโยชน์ ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน

2.3 กลุ่มผู้รับผลกระทบ ประกอบด้วย ผู้แทนชุมชน องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้รับผลต่อเนื่อง จากคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 10 คน

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบ การวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) ดำเนินการวิจัยแบ่ง ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. วิเคราะห์รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (SAR) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
3. สอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน เกี่ยวกับสภาพการประเมินภายใน และ สัมภาษณ์ เกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในที่ต้องการ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสังเคราะห์เอกสารการสอบถาม และการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ เนื้อหา เพื่อเป็นกรอบในการสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน
5. สังเคราะห์ เพื่อร่างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในและคู่มือการประเมิน

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพ ภายใน ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน หลังจากได้ร่างรูปแบบจากตอนที่ 1 ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างรูปแบบ

ขั้นที่ 1 นำร่างรูปแบบ ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พิจารณาความสอดคล้องของ องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของรูปแบบ และปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 2 นำร่างรูปแบบ จากขั้นที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน พิจารณาความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบ โดยประยุกต์การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 และ 3 ของเทคนิค เดลฟาย ดำเนินการพิจารณา 2 รอบ ดังนี้

รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบซึ่งได้จากการสังเคราะห์ ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) สิ่งที่มีประเมิน 3) เกณฑ์การประเมิน และ 4) วิธีการประเมิน นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีช่องแสดงความคิดเห็น 2 ช่อง คือ 1) ความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบ 2) ความเป็นไปได้ ในการประเมินตามองค์ประกอบของรูปแบบ

รอบที่ 2 เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบแรกมาวิเคราะห์ สร้างเป็น แบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยปรับแก้ไขเพิ่มเติมตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไว้ใน รอบที่ 1 พร้อมทั้งเพิ่มการแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งค่าตอบของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละคนในรอบที่ผ่านมาเพื่อประกอบการพิจารณาการคงคำตอบเดิม

2. การสร้างคู่มือการประเมิน

คู่มือการประเมินภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยส่วน ต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญ
2. กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี
3. รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เป้าหมาย /วัตถุประสงค์ของการประเมิน
5. ขั้นตอนวิธีดำเนินการในการประเมิน
6. แบบประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพิจารณาความเหมาะสมของคู่มือการประเมิน โดยนำคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน พิจารณาความ ครบคลุม ชัดเจน และความเหมาะสมของเนื้อหา พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแล้วดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตาม ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ทดลองใช้รูปแบบที่โรงเรียนบ้านโนนเมืองประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 โดยมีขั้นตอนกิจกรรมการประเมินภายในตามรูปแบบเสริมพลังสามประสานดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนและเตรียมการประเมิน (ร่วมกำหนดจุดยืน) (Pre-Planning and preparation)

1. กำหนดประเด็นการประเมิน (มาตรฐาน /ตัวบ่งชี้/เกณฑ์การประเมิน)
2. กำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ
3. ออกแบบการประเมิน
4. สร้างเครื่องมือ
5. หาคุณภาพและความเหมาะสมของเครื่องมือขั้นนี้

ขั้นที่ 2 เสริมพลัง (Empowerment)

1. คัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน
2. อบรมให้ความรู้ และทักษะการประเมิน สร้างความตระหนักสร้างความเข้าใจในรูปแบบการประเมิน

ขั้นที่ 3 ดำเนินการประเมิน (Evaluation)

1. ดำเนินการประเมินตามปฏิทินที่กำหนด
2. จัดสิ่งอำนวยความสะดวก
3. กำกับติดตาม ให้ข้อมูลย้อนกลับและให้การเสนอแนะ

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ สรุปผลและสะท้อนผลการประเมิน (Reflection)

1. รวบรวมและจัดระบบข้อมูล
2. วิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมาย
3. สรุปผลการประเมิน และสะท้อนผลการประเมิน
4. จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายใน (SAR)

ขั้นที่ 5 นำเสนอผลการประเมินและการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Action)

1. รายงานผลต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยรายงานนั้นต่อสาธารณชน
2. นำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานและใช้วางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา
3. จัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

ผู้มีส่วนร่วมในการทดลอง ประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน โดยมีวิธีการประเมินดังนี้

1. กลุ่มผู้จัดการศึกษา ผู้ที่ถูกประเมิน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และกลุ่มผู้รับผลประโยชน์ (ผู้ปกครอง – ผู้เรียน) ผู้ที่ถูกประเมิน คือผู้เรียน
2. กลุ่มผู้รับผลกระทบ ทำหน้าที่ประเมินกลุ่มผู้จัดการศึกษาและ กลุ่มผู้รับผลประโยชน์

ระยะเวลา ปีการศึกษา 2555

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเมินรูปแบบโดยใช้การประชุมรับฟังความคิดเห็น กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับในการนำผลการประเมินไปใช้ และเพื่อพิจารณา รูปแบบการประเมิน โดยใช้เกณฑ์คุณภาพงานประเมิน และผลการประเมินจากการทดลองเป็นหัวข้อในการประชุม เกณฑ์คุณภาพงานประเมิน ที่เสนอโดยคณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินเอกสารและโครงการทางการศึกษา (Joint Committee on Standard for Education Evaluation) ประกอบด้วย 4 หมวด [3] คือมาตรฐานการใช้ประโยชน์ (Utility Standard) 2) มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) 3) มาตรฐานความเหมาะสม (Propriety Standard) และ 4) มาตรฐานความถูกต้อง (Accuracy Standard)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 1 ตอนที่ 1 มีดังนี้

1. แบบสอบถามโดยมีประเด็นสอบถามเกี่ยวกับ สภาพการประเมินภายในของสถานศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ความต้องการรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 1 ตอนที่ 2 มีดังนี้

1. แบบสอบถามฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อหาความสอดคล้องของ องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบ (หาค่า IOC)

2. แบบสอบถามฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบ โดยใช้เทคนิค เดลฟาย รอบที่ 1

3. แบบสอบถามฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์สร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยปรับแก้ไขเพิ่มเติมตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไว้ในรอบที่ 1

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 1 ตอนที่ 2 มีดังนี้

1. แบบสอบถามฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อหาความสอดคล้องของ องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบ (หาค่า IOC)

2. แบบสอบถามฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบ โดยใช้เทคนิค เดลฟาย รอบที่ 1

3. แบบสอบถามฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์สร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยปรับแก้ไขเพิ่มเติมตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไว้ในรอบที่ 1 พร้อมทั้งเพิ่มการแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ และตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในรอบที่ผ่านมาเพื่อประกอบการพิจารณาการคงคำตอบเดิม

4. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อคู่มือการประเมินภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและความชัดเจน ด้านเนื้อหาสาระและลักษณะทางกายภาพของคู่มือ

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 2 มีดังนี้

1. แบบประเมินคุณภาพภายใน

2. แบบรายงานผลการประเมินภายใน

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 3 คือ

แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตามเกณฑ์คุณภาพงานประเมิน

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยแล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า มัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ค่าอินเตอร์ควอไทล์เรนจ์ (Interquartile Range) ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้เชี่ยวชาญ (Index of Congruence : IOC) ค่าเฉลี่ย (Mean)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดการวิจัยในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีตัวแปรต้นคือ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพภายใน มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในกรอบ 3 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนตัวแปรตาม เป็นรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังสามประสาน มีกระบวนการที่สำคัญประกอบด้วย 1) วางแผนการประเมิน 2) เสริมพลัง 3) ดำเนินการประเมิน 4) วิเคราะห์ สรุปผลและสะท้อนผลการประเมิน 5) นำเสนอผลการประเมินและการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการสร้างคู่มือการประเมิน

ขั้นที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. เป้าหมายของการประเมิน ประกอบด้วย 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน 2) เพื่อให้รูปแบบการประเมินภายในเป็นกลไกทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาย่างต่อเนื่อง 3) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยอมรับและนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ 4) เพื่อให้สถานศึกษาจัดเตรียมข้อมูล เอกสาร/หลักฐานที่สะท้อนถึงคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้ได้อย่างถูกต้องพร้อมรับการประเมินภายนอก และ 5) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. สิ่งที่มีประเมิน ได้แก่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้

3. เกณฑ์การประเมิน แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 1) ดีเยี่ยม 2) ดีมาก 3) ดี 4) พอใช้ และ 5) ปรับปรุง

4. ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้จัดการศึกษา 2) กลุ่มผู้รับผลประโยชน์ และ 3)

กลุ่มผู้รับผลกระทบ ดำเนินการประเมินตามรูปแบบเสริมพลังสามประสาน

ขั้นที่ 2 ผลการวิเคราะห์เจตนาของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ทั้ง 2 รอบ เกี่ยวกับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลของรูปแบบการประเมิน พบว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบมีความเหมาะสมมาก และมีความเป็นไปได้มากในการเก็บข้อมูล (ค่ามัธยฐาน 3.92 - 4.43 และ ค่าพิสัยควอไทล์ไม่เกิน 1.50)

ขั้นที่ 3 ผลการประเมินคู่มือการประเมินภายในจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าคู่มือการประเมินมีเนื้อหาสาระและลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสม ชัดเจน

ระยะที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบเสริมพลังสามประสาน ไปใช้ในสถานการณ์จริง พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ผู้ประเมินสามารถดำเนินการประเมินได้ตามกิจกรรมการประเมินในรูปแบบการประเมิน สามารถประเมินเป็นตามคู่มือการประเมินและประเมินเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด และรูปแบบการประเมินได้รับการยอมรับจากผู้ถูกประเมิน รวมทั้งข้อค้นพบสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้จริง

ระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน ใน

ระดับมากที่สุด ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง นอกจากนี้ผู้ร่วมทดลองใช้รูปแบบยังเห็นว่า หัวข้อรูปแบบการประเมินสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา มีผลประเมินสูงสุด (ในระดับมากที่สุด = 4.83 ; S.D. = 0.38)

สรุปและอภิปรายผล

การอภิปราย ผลการวิจัยเพื่อพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้มีประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายผลการวิจัย 3 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากผลการวิจัยการพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการประเมินแบบการมีส่วนร่วม และการประเมินแบบเสริมพลัง ในขั้นตอนของกิจกรรมการประเมินมีข้อควรคำนึงในการนำรูปแบบไปใช้ดังนี้

1.1 การประเมินใช้ระเบียบวิธีเชิงธรรมชาติ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับใช้ตัดสินใจในเชิงบริหาร โดยมุ่งเน้นการยอมรับผลการประเมินจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และใช้ประโยชน์จากข้อสนเทศที่ได้จากการประเมินอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับแนวคิดของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ [4] ที่กล่าวว่า การประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม เป็นการนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในบริบทของการประเมิน เป็นรูปแบบการประเมินที่ยืดหยุ่นสูงมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม การประเมินแบบนี้ให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์ตามความคิดเชิงมานุษยวิทยา

1.2 การประเมินยึดหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกกลุ่มและผู้ได้ประโยชน์จากผลการประเมิน เป็นการทำงานร่วมกัน ระหว่างนักประเมินและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ จึงทำให้มีการรับรู้ผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของการประเมิน รวมไปถึงได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจผลการประเมิน จึงเป็นการช่วยลดการต่อต้านผลการประเมิน ยอมรับผลการประเมินที่ได้ดำเนินการประเมินร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Quinn Patton [5] ที่ได้กล่าวไว้ในหลักการประเมินแบบมีส่วนร่วม ทำให้ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโดยเป็นผู้ร่วมตัดสินใจและนำข้อสรุปไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการทำงานได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้รูปแบบการประเมินยังทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการประเมินไปพร้อมกับการพัฒนาการมีส่วนร่วม เนื่องจากได้มีการติดตามการดำเนินงานเป็นระยะตามที่ได้วางแผนร่วมกันไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเนื่องจากทำให้รู้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปใช้พัฒนาการดำเนินงานต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของศิริชัย กาญจนวาสี [3] ที่กล่าวว่าเป้าหมายของการประเมินคือ การพัฒนาคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ [6] ที่กล่าวว่า การประเมินแบบมีส่วนร่วมเน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ในการประเมินแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวิจัยของ สายฝน วิบูลย์รังสรรค์ [7] ที่ทำการศึกษารื่องการพัฒนา รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม สำหรับการประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ารูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการจึงทำให้มีการรับรู้ผลการประเมินในทุกขั้นตอนของการประเมิน รวมไปถึงได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจผลการประเมิน โดยยึดเกณฑ์ซึ่งเป็นการตกลงร่วมกัน ดังนั้นจึงเป็นการช่วยลดการต่อต้านในผลการประเมิน

1.3 แนวคิดการประเมินตนเองซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการประเมินภายใน การประเมินตนเองเป็นวิถีทางหนึ่งของการประเมินอันนำไปสู่ความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนาางานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดวิธีหนึ่ง เนื่องจากผู้ประเมินย่อมรู้จักตนเองได้ดีที่สุด และการพัฒนาด้วยแรงผลักดันจากภายในตัวเองย่อมนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ [8] ได้เสนอว่าหากการดำเนินการประเมินคุณภาพภายในอย่างถูกต้องและเหมาะสมและนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงย่อมส่งผลดีต่อสถานศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

1.4 การสร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบคือ วัตถุประสงค์ของการประเมิน สิ่งที่มีประเมิน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน และวิธีการประเมิน โดยองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบการประเมินของ Nevo [9] ที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการประเมิน องค์ประกอบในการประเมิน กระบวนการประเมิน และเกณฑ์การตัดสินผลการประเมิน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในที่สร้างขึ้นซึ่งถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ (Product) ไปทดลองใช้ประเมินในสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด [10] ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบจำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบเพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวความคิดจากรูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่เป็นเพียงรูปแบบตามสมมุติฐาน ซึ่งต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามมุ่งหวังหรือไม่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ [11] ที่กล่าวว่า ภายหลังจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องนำไปใช้ในภาคสนามเพื่อตรวจสอบยืนยันผล การประเมินประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งพิจารณาว่าปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นบ้างในการนำผลิตภัณฑ์ไปใช้ในสภาพ แวดล้อมที่แท้จริง และการทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบเสริมพลังสามประสาน ไปใช้ในสถานการณ์จริง พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ผู้ประเมินสามารถดำเนินการประเมินได้ตามกิจกรรมการประเมินในรูปแบบการประเมิน สามารถประเมินเป็นตามคู่มือการประเมินและประเมินเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด และรูปแบบการประเมินได้รับการยอมรับจากผู้ถูกประเมิน รวมทั้งข้อค้นพบสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

2.1 องค์ประกอบของรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนได้แก่ เป้าหมายของการประเมิน สิ่งที่มีประเมิน เกณฑ์การประเมิน และวิธีการประเมิน รวมทั้งได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ การหาคุณภาพของรูปแบบ ได้ผ่านฉันทามติจากผู้เชี่ยวชาญหลายขั้นตอน ผู้เชี่ยวชาญล้วนเป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์ และรับผิดชอบการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพของสถานศึกษา จึงทำให้รูปแบบการประเมินสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวารักษ์ เสรีภาพ [12] ได้พัฒนารูปแบบการประเมิน ภายในของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย เป้าหมายของการประเมิน สิ่งที่มีประเมิน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน และวิธีการประเมิน

2.2 เป้าหมาย ของการประเมิน ตรงตามภารกิจของสถานศึกษา ไม่ได้เพิ่มภาระงานให้กับครู และเป็นการเตรียมสถานศึกษาให้พร้อมรับการประเมินภายนอก และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เพราะเป้าหมายการประเมินสุดท้ายคือ

คุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา [13] ที่กล่าวว่าเป้าหมายการประเมินเป็นการเสนอสารสนเทศเพิ่มเติมเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง และ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสิ [3] ที่กล่าวว่าเป้าหมายการประเมินคือ การพัฒนาคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน

2.3 สิ่งที่มีงประเมิน ผู้วิจัยได้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวง ศึกษาธิการ ทั้ง 5 ด้าน 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ไม่เป็นการเพิ่มภาระงานของครู และสถานศึกษา และ ตรงกับการปฏิบัติงานของสถานศึกษา จึงทำให้รูปแบบได้รับการยอมรับในการนำไปปฏิบัติ

2.4 วิธีการประเมิน ได้ปรับเนื้อหาและวิธีการประเมินให้เหมาะสมกับคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม และตรงกับบริบทของสถานศึกษา ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจไม่ยุ่งยากซับซ้อน และมีความสะดวกในการปฏิบัติ

2.5 เกณฑ์การประเมิน ใช้เกณฑ์การประเมินตามแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ สอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จากทั้ง 2 หน่วยงานว่าเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม มีความน่าเชื่อถือ ทำให้ไม่เกิดความยุ่งยากในการวิเคราะห์ผลและสรุปผลการประเมิน สามารถนำผลการประเมินไปจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายใน ได้โดยไม่ต้องปรับผลการประเมินอีก สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสิ [3] ที่กล่าวว่า เกณฑ์การประเมิน หมายถึง วิธีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ผ่านการวัด และวิเคราะห์ทางสถิติมาแล้ว ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลที่แสดงคุณลักษณะของสิ่งที่มีงประเมิน เกณฑ์การตัดสินที่เป็นเกณฑ์ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่า และมาตรฐานดังกล่าวได้ผ่านวิธีกำหนดมาตรฐานที่มีความเชื่อถือได้มาแล้ว อีกทั้งการตัดสินคุณค่าเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการประเมิน ที่จะต้องได้รับการกำหนดจากนักประเมินซึ่งถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญที่อุดมด้วยความรู้และประสบการณ์ การตัดสินคุณค่า นี้จะต้องกระทำโดยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการประเมินจึงจะสามารถแสดงคุณค่าของสิ่งที่ประเมินได้อย่างน่าเชื่อถือ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้นำผลการประเมินไปใช้ด้วย

2.6 องค์ประกอบของคณะกรรมการประเมิน มาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้ง 3 กลุ่ม ที่มีความต้องการในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนมีความใกล้ชิดสถานศึกษา จึงรู้เรื่องของสถานศึกษาเป็นอย่างดี สามารถดำเนินการประเมินได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Sanders และคณะ [14] ที่กล่าวว่า การประเมินที่ดีต้องเป็นกระบวนการที่มีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 2) กระบวนการประเมินที่ต่อเนื่อง 3) มีการสื่อสารที่ดีและ 4) มีการประเมินงานประเมิน (ตรวจสอบคุณภาพของการประเมิน)

3. ผลการประเมินรูปแบบการประเมินคุณภาพภายใน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทดลองใช้รูปแบบการประเมิน ได้ประเมินคุณภาพของรูปแบบและแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น ว่ามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์คุณภาพงานประเมิน ทั้งด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง เมื่อพิจารณาทั้ง 4 ด้าน พบว่ามีผลการประเมินระดับมาก ถึงมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในหลักการ และรายละเอียดที่ถูกต้อง และตรงกันเกี่ยวกับการประเมินในครั้งนี้ ว่าเป็นการประเมินในทางสร้างสรรค์มุ่งพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษามีใช้มี

ไว้เพื่อจับผิดทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องคลายข้อกังวลใจได้และเกิดบรรยากาศที่ดีในการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสัมฤทธิ์ กางเพ็ง [15] ที่ได้กล่าวถึงบรรยากาศของการประเมินไว้ว่าการประเมินถ้ามีบรรยากาศในการประเมินในทิศทางที่สร้างสรรค์ จะทำให้ผู้ถูกประเมินคลายความกังวลใจ และไม่รู้สึกรัดกุมกับประเมินอีกต่อไป

3.2 ผู้ร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการประเมินคุณภาพภายในที่สร้างขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สะท้อนภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา รวมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทิศทางการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา จึงเป็นโอกาสที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านี้จะได้แสดงความคิดเห็น ได้สะท้อนภาพที่แท้จริงของสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาได้ข้อมูลเชิงลึกได้รูปภาพที่แท้จริงของสถานศึกษาได้มุมมองที่แตกต่างหลากหลาย ที่เป็นประโยชน์นำไปวางแผนเพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการของเจ้าของชุมชน รูปแบบการประเมินนี้จะช่วยให้สถานศึกษาและชุมชนมีความใกล้ชิดกันอันจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมา พรชัย [16] ได้พัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพภายในสถานศึกษาได้แก่ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุณลักษณะผู้บริหาร วัฒนธรรมของสถานศึกษา การบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

3.3 พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกลุ่มผู้รับผลประโยชน์ และกลุ่มผู้รับผลกระทบอีกจำนวนมากอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านี้อยากเข้ามามีบทบาทในการที่จะสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของเขาออกมา เพราะแต่ก่อนไม่ได้รับการเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นในส่วนที่เขาต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมษา นวลศรี [17] ที่ทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าชุมชนมีความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นตอนของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มากที่สุด รองลงมา คือ การประเมินคุณภาพการศึกษา และการควบคุมคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- [1] จำรัส นองมาก. (2545). "ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา," *จุลสาร สมศ.* ประจำเดือนสิงหาคม.
- [2] สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2552). *ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 ทิศทางการประเมินภายนอก รอบ 3, สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2554 จาก http://www.escd.or.th/escd/document_2009/training.*
- [3] ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). *ทฤษฎีการประเมิน.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). "การดำเนินงานของ สมศ. ในอนาคต," *รวมบทความการบรรยายพิเศษในรอบ 1 ปี สมศ. (ม.ป.ท.).*
- [5] Patton, M.Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods.* 2nd ed. Newbury Park, CA : Sage.
- [6] รัตนะ บัวสนธ์. (2548). *ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน.* พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [7] สายฝน วิบูลรังสรรค์. (2550). *การพัฒนา รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม สำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [8] คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , สำนักงาน. (2543). *การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.
- [9] Nevo, D. (1983). The conceptualization of Educational Evaluation : an analytical Review of the Literature. *Review of Educational Research.* 53(spring).
- [10] บุญชม ศรีสะอาด. (2547). *การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ.* คู่มือการจัดการศึกษาวิชาชีพวิทยากรวิจัย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [11] รัตนะ บัวสนธ์. (2543). *การวิจัยและพัฒนา.* พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [12] ทิวารักษ์ เสรีภาพ. (2548). *การพัฒนา รูปแบบการประเมินภายในของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน.* ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [13] สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- [14] Sanders, J.R., et al. (1995). *A Model for School Evaluation.* CREATE. The Evaluation Center. Western Michigan University.
- [15] สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2545). "เมื่อผู้ประเมินภายนอกมาตรวจเยี่ยมสถานศึกษา : จากประสบการณ์สู่แนวปฏิบัติ." *วารสารวิชาการ,* 5(1) : 44-46.
- [16] บุญมา พรชัย. (2551). *พัฒนา รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.* ปรินญานิพนธ์ ค.อ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- [17] เมษา นวลศรี. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Development of Effective Early Childhood Educational Management Model in Basic Schools

อารยันต์ แสงนิกุล¹,ศิริ ถีอาสนา²,สมปอง ศรีกัลยา³

Arayan Sangnikool¹, Siri Thee-asana², Sompong Srikalaya³

¹นักศึกษาปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³อาจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล และ 3. ทดลองใช้และประเมิน ผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ เริ่มจากการวิเคราะห์ เอกสาร และประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม จาก กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูปฐมวัย และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 159 คน จาก 53 โรงเรียน และศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 โรงเรียน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ระยะ ที่ 2 การพัฒนารูปแบบโดยสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ระยะที่ 3 การทดลองใช้และ ประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ ได้ทดลองใช้รูปแบบในโรงเรียนนาดีหลุมข้าววิทยา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้แบบ ประเมินและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการจับประเด็นสำคัญ และเสนอเป็นความเรียง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การบริหารจัดการ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านงานธุรการ ด้านการเงินและพัสดุ และด้านงานอาคารสถานที่ 2) ด้านการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ และด้านการประกัน คุณภาพการศึกษา 3) ด้านการบริหารบุคลากร ประกอบด้วยด้านครูผู้สอน และด้านผู้บริหาร 4) ด้านการพัฒนา ผู้เรียน ประกอบด้วย การพัฒนาด้านร่างกาย การพัฒนาด้านอารมณ์จิตใจ การพัฒนาด้านสังคม และการ พัฒนาด้านสติปัญญา 5) ด้านการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วย ด้านการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ และ

ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การตรวจสอบรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และเป็นไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีการวิจัย โดยโรงเรียน ที่ทดลองใช้รูปแบบการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถดำเนินการตามรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับของการปฏิบัติตามรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และมีคุณภาพการดำเนินการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การบริหารจัดการการศึกษา, ปฐมวัย

ABSTRACT

The purpose of this research was to: 1. study the components of the effective early childhood educational management model in basic schools, 2. develop the effective early childhood educational management model and 3. implement and evaluate the performance of effective early childhood educational management model. The research was divided into 3 phases: The first phase was to study the model components by documentary analysis and evaluate the appropriateness relevant to the model components. Subjects used in the research were 159 school administrators, early childhood teachers, and the chairman of Basic Education Council from 53 schools and visited two successful schools using structured interview. The second phase was to develop the model by using 15 connoisseurs in order to investigate the appropriateness and possibility of the model. The third phase was to implement and evaluate the performance of the model. The training group was conducted at Nadee Lumkhaow Wittaya School, Yangtalad District, Kalasin Province. The evaluation was performed by five invited experts using evaluation forms and structured interviews. The important issues were measured by qualitative analysis and presented by essay. The quantitative analysis was measured by percentage, mean and standard deviation.

The results of the research were as follows:

There were six main components: 1) structural system consisting of administrative structure, clerical, financial and sourcing materials, and building; 2) academic affairs management consisting of curriculum development, evaluation and assessment, research for educational quality development, media development, innovation and technology, environment and learning resource arrangement and educational quality assurance; 3) human resource management consisting of teaching staff and administrators; 4) learner development consisting of physical and mental health, social intellectual development; 5) experience arrangement focusing on learner-centers and 6) educational participation consisting of the cooperation among schools, parents, the community, and the basic education board. The model was investigated by connoisseurs. It was found that the developed model was appropriate, and possible for successful performance in accordance with research conceptual framework theory. The school samples could perform the developed model effectively. The performance of the model was rated at a high level as a whole and the overall quality of performance was rated at the highest level.

Key words : Educational Management, Early Childhood

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่า เป็นการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และมีการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังต้องระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรกเพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างของบุคคล โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการทางสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป การศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อ ธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน [1] สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยคือหัวใจของการพัฒนาคน เนื่องจากมีหลักฐานทางวิชาการที่บ่งบอกว่าช่วงวัยแรกของมนุษย์มีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ทุกด้าน ทั้งด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และด้านร่างกาย คนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับการวางรากฐานชีวิตในช่วงวัยนี้ ดังนั้น แม้ว่าจะระบบการศึกษาจะไม่จัดการศึกษาในช่วงนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่ก็มิหนำซ้ำ หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทดูแลอย่างหลากหลาย ได้แก่กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น [2]

การบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาอยู่หลาย ประการทั้งทางด้านการบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณภาพเด็ก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ระบุถึงสภาพปัญหาของการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลถึงคุณภาพเด็กไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) ขาดความเข้าใจเรื่องปรัชญาการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) ขาดการวิจัย/ความรู้เชิงสังเคราะห์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก 3) ขาดวิธีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 4) ขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ 5) ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานจัดบริการ/พัฒนา 6) ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน 7) ขาดการนำแผนระยะสั้นและระยะยาวสู่การปฏิบัติ และ 8) ขาดการระดมทรัพยากร และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [3]

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ และสามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี มาตรฐานการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีการบริหารการศึกษาปฐมวัย ขอบข่ายและภาระงานของการศึกษาปฐมวัย

1.2 ประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จำนวน 175 โรงเรียน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ [4] และใช้โรงเรียนเป็นหน่วยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 30 คิดเป็นจำนวน 53 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้ประเมินโรงเรียนละ 3 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูผู้สอนปฐมวัย เจาะจงเป็นหัวหน้าสายชั้นระดับปฐมวัย 1 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เจาะจงเป็นประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 159 คน เลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรของแต่ละอำเภอ โดยใช้วิธีจับสลาก [5]

1.3 การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย ที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ จำนวน 2 โรงเรียน คือโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน และโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 1 โรงเรียน ดังนี้

1.3.1 โรงเรียนอนุบาลสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับก่อนประถมศึกษา ขนาดใหญ่ ประจำปีการศึกษา 2554 และได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

1.3.2 โรงเรียนบ้านอ่อนหนองพะเนาวิมลภาพที่ 126 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับก่อนประถมศึกษา ขนาดกลาง ประจำปีการศึกษา 2554 และได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย จากข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

และจากการศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นข้อมูลจากการวิจัยในระยะที่ 1

2.2 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 1 ครั้ง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มา วิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 15 คน มีเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 คน
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการการศึกษา จำนวน 2 คน

2.2.2 ผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน
- 2) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน

2.2.3 ผู้ปฏิบัติ (Implementater) จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

- 1) ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน
- 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน

2.3 ปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นฉบับจริงที่มีความสมบูรณ์

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนนาดีหลุมข้าววิทยา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เปิดทำการสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารและครูมีความเต็มใจและยินดีที่จะร่วมกระบวนการของการทดลองจนแล้วเสร็จ อันเป็นไปตามข้อกำหนดที่ได้กำหนดไว้

3.2 ประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และแบบประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยผู้ประเมิน จำนวน 5 คน ดังนี้

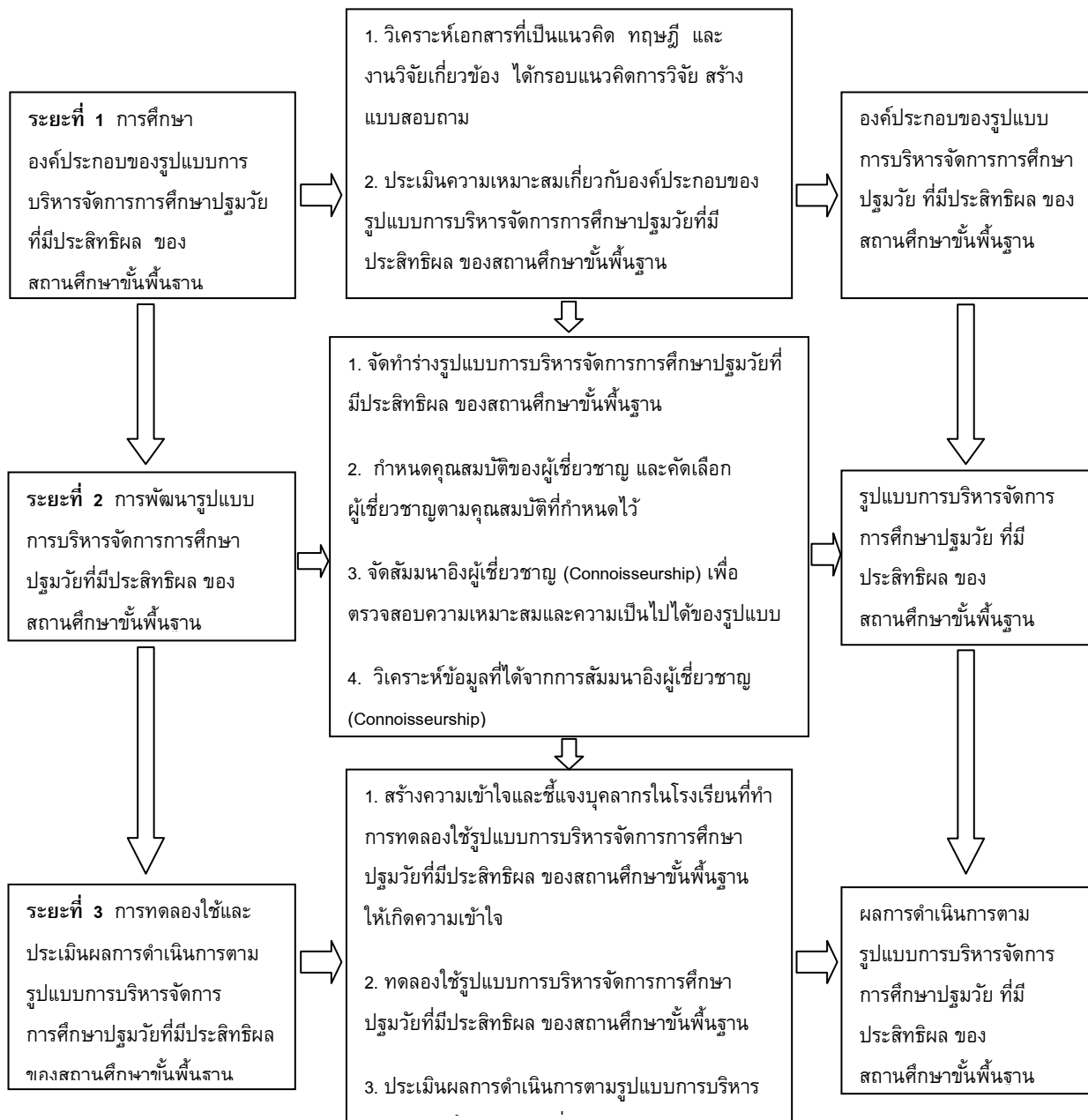
3.2.1 ผู้ประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) จำนวน 2 คน

3.2.2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 1 คน

3.2.3 ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 1 คน

3.2.4 ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่โรงเรียนจัดการศึกษาระดับปฐมวัยประสบผลสำเร็จ จำนวน 1 คน

วิธีดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปขั้นตอนของการวิจัยได้ตามภาพที่ ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปขั้นตอนของการวิจัย

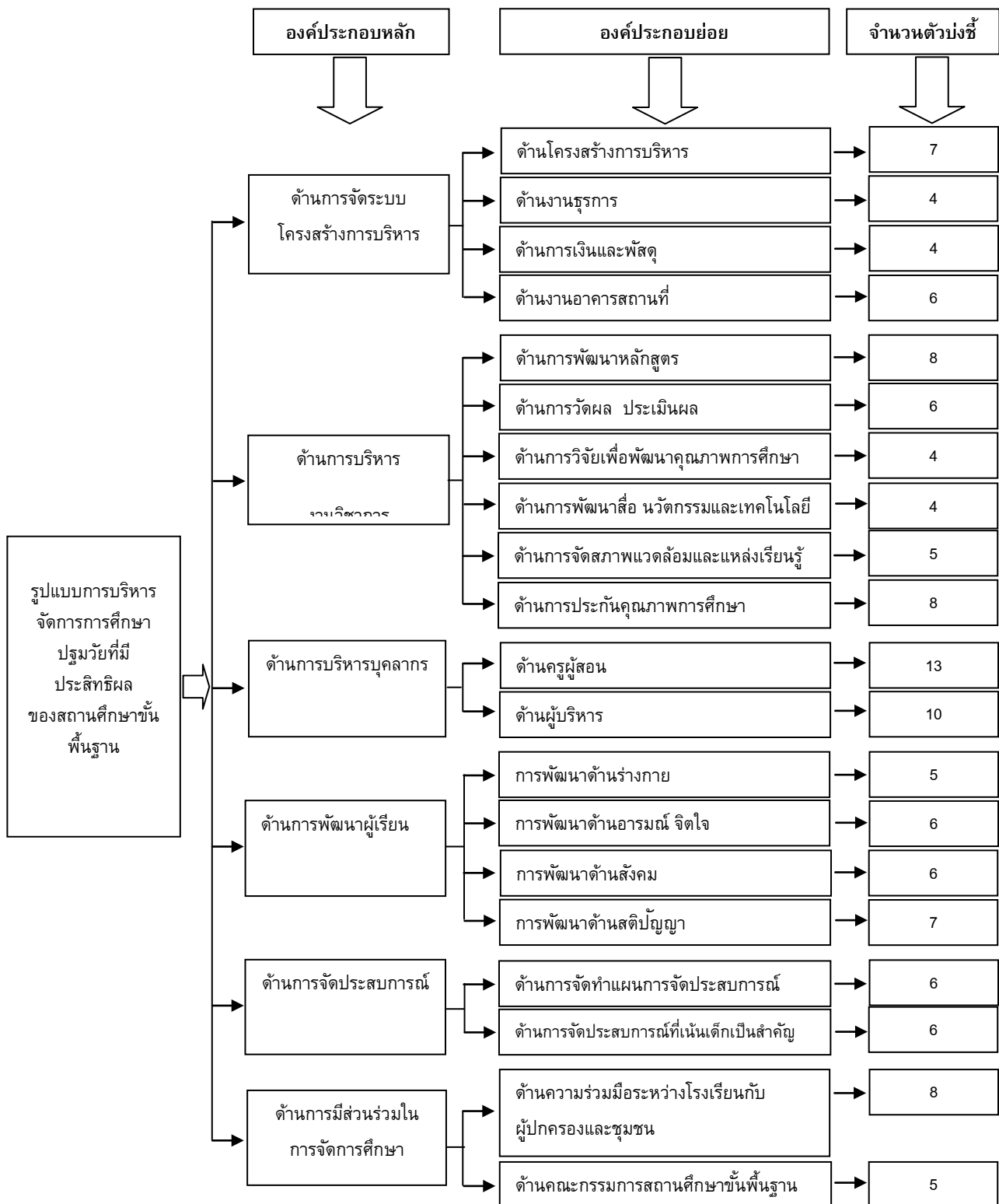
ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านงานธุรการ ด้านการเงินและพัสดุ และด้านงานอาคารสถานที่ 2) ด้านการบริหารงานวิชาการ มี 6 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 3) ด้านการบริหารบุคลากร มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านครูผู้สอน และด้านผู้บริหาร 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การพัฒนาด้าน

ร่างกาย การพัฒนาด้านอารมณ์จิตใจ การพัฒนาด้านสังคม และการพัฒนาด้านสติปัญญา 5) ด้านการจัดประสบการณ์ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย และ 128 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.41) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร (4.58) 2) ด้านการบริหารงานวิชาการ (4.52) 3) ด้านการบริหารบุคลากร (4.42) 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน (4.41) 5) ด้านการจัดประสบการณ์ (4.27) และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (4.25) ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.40) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ (4.53) 2) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร (4.47) 3) ด้านการบริหารบุคลากร (4.44) 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน (4.37) 5) ด้านการจัดประสบการณ์ (4.29) และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (4.29) ตามลำดับ

3. โรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถดำเนินการตามรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระดับของการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับดี มาก และมีคุณภาพการดำเนินการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.52) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร (4.74) 2) ด้านการบริหารบุคลากร (4.66) 3) ด้านการบริหารงานวิชาการ (4.49) 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน (4.48) 5) ด้านการจัดประสบการณ์ (4.40) และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (4.37) ตามลำดับ

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผล

ขออภิปรายผลในสาระสำคัญ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านงานธุรการ ด้านการเงินและพัสดุ และด้านงานอาคารสถานที่ 2) ด้านการบริหารงานวิชาการ มี 6 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 3) ด้านการบริหารบุคลากร มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านครูผู้สอน และด้านผู้บริหาร 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การพัฒนาตัวร่างกาย การพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ การพัฒนาด้านสังคม และการพัฒนาด้านสติปัญญา 5) ด้านการจัดประสบการณ์ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญและ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และด้านคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จากมาตรฐานการศึกษา รายงานการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และเอกสารตำราทางวิชาการต่าง ๆ อีกทั้งยังได้ศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย ที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ จำนวน 2 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับก่อนประถมศึกษา และผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมีผลการประเมินระดับปฐมวัยในระดับดีมาก ส่งผลให้ องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นครอบคลุมถึงมาตรฐานการศึกษา รวมถึงมีข้อมูลที่สนับสนุนจากรายงานการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และเอกสารตำราทางวิชาการต่าง ๆ จึงได้ต้องประกอบที่จะพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ผลการศึกษา องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลได้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน มี 11 มาตรฐาน 51 ตัวบ่งชี้ [6] มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาปฐมวัย รอบ 3 ซึ่งประกอบไปด้วย 12 ตัวบ่งชี้ [7] และยังสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งได้มีการประเมินกระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษา ครอบคลุมด้านผลผลิต กระบวนการ และปัจจัย แบ่งออกเป็น 5 ด้าน 82 ตัวบ่งชี้ [8] อีกทั้งยังสอดคล้องกับสแตนด์แมน [9] ได้ศึกษาวิจัยถึงความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งสรุปไว้ว่าลักษณะที่แสดงถึงความสำเร็จ ซึ่งเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเน้นความเป็นท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง 3) ความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองในการกำกับดูแลนักเรียน 4) การจัดการหลักสูตรที่เน้นทางวิชาการ 5) การใช้และพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 6) การให้การดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด 7) ความรับผิดชอบของนักเรียน 8) สภาพแวดล้อมที่มีความเหมาะสม และ 9) การปรับปรุงแก้ไขทางวิชาการ

2. รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย และ 128 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.41) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร (4.58) 2) ด้านการบริหารงานวิชาการ (4.52) 3) ด้านการบริหารบุคลากร (4.42) 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน (4.41) 5) ด้านการจัด

ประสบการณ์ (4.27) และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (4.25) ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.40) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ (4.53) 2) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร (4.47) 3) ด้านการบริหารบุคลากร (4.44) 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน (4.37) 5) ด้านการจัดประสบการณ์ (4.29) และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (4.29) ตามลำดับ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 15 คน โดยผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นในทางที่สอดคล้องกันว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยจะนำไปทดลองใช้ในสถานศึกษาในระยะที่ 3 ต่อไป ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นว่าสามารถใช้ได้จริงในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์ เรือนทอง [10] ได้เสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ 3) การประกันคุณภาพ 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การมีวิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 6) เน้นการเรียนการสอน 7) การเรียนการสอนที่มีวัตถุประสงค์ 8) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเวศน์ อุดมรัตน์ [11] ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย มีองค์ประกอบจำนวน 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านโครงสร้างการบริหาร 3) ด้านการบริหารงานบุคลากร 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 5) ด้านการบริหารกิจการนักเรียน 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 7) ด้านการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอน 8) ด้านการบริหารการเงินและทรัพย์สิน และผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย มีความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุม มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ประกอบกับออสตินและเรนโนลด์ [12] ได้ศึกษาวิจัยและรายงานว่าการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีลักษณะที่แสดงถึงความสำเร็จ ดังนี้ 1) การจัดการอาคารสถานที่ในการเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3) ความร่วมมือของบุคลากร 4) การจัดระบบของหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ 5) การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 6) การกำหนดเวลาเรียนอย่างสมดุล 7) ความเป็นเลิศทางวิชาการ 8) การมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองนักเรียน 9) การวางแผนร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง 10) การสร้างความตระหนัก 11) การมีเป้าหมายและความคาดหวังร่วมกันที่ชัดเจน และ 12) การมีระเบียบวินัย

3. โรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถดำเนินการตามรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระดับของการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และมีคุณภาพการดำเนินการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.52) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร (4.74) 2) ด้านการบริหารบุคลากร (4.66) 3) ด้านการบริหารงานวิชาการ (4.49) 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน (4.48) 5) ด้านการจัดประสบการณ์ (4.40) และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (4.37) ตามลำดับ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาดีหลุมข้าววิทยา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษา ปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งโรงเรียนสามารถดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะก่อนทดลองใช้นั้น ผู้วิจัยได้ประชุมผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เข้าใจในบาทบาทหน้าที่

ของตนเองที่ต้องปฏิบัติ จึงส่งผลให้โรงเรียนสามารถดำเนินการตามรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถใช้ได้จริงในสถานศึกษา ตลอดจนมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริสานันท์ เดชสุระ [13] ได้เสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนสาธิตปฐมวัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญ 9 องค์ประกอบ ที่มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้ 1) การบริหารด้านการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัย 2) การบริหารด้านโครงสร้างการบริหารและหลักการบริหารจัดการ 3) การบริหารด้านการพัฒนาครูปฐมวัยมืออาชีพ 4) การบริหารด้านผู้บริหารมืออาชีพ 5) การบริหารด้านการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน 6) การบริหารด้านการเป็นหน่วยร่วมผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 7) การบริหารด้านการวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย 8) การบริหารด้านการบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และ 9) การบริหารด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการประเมินรูปแบบพบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสาธิตปฐมวัยของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความเหมาะสม เป็นไปได้ ความถูกต้องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ แต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของการบริหารโดยภาพรวม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- [2] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). รายงานการสังเคราะห์สภาวะการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- [3] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะเวลา พ.ศ.2550-2559. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- [4] บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- [5] ไพศาล วรคำ. (2554). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- [6] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- [7] สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2554). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับสถานศึกษา พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- [8] กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- [9] Stedman. (1987). "It's time we change the effective school formula," kappan. 69, 3 : 215-244.
- [10] นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล. ดุษฎีนิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- [11] นิเวศน์ อุดมรัตน์. (2548). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [12] Austin,D. Reynolds. (1990). "Managing for improved school effectiveness an International survey," *School Organization* 10,2/3 : 167-178.
- [13] นริสพันธ์ เดชสุระ. (2552). รูปแบบการบริหารโรงเรียนสาธิตปฐมวัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ดุษฎีนิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

**ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี**

**Professional administrators of master's degree graduates in educational
administration program, Graduate School Ratchathani University.**

กนิษฐา คุณมี¹, สิริมา บูรณ์กุล²

Kanittha Koonmee¹, Sirima Boonkuson²

¹ อาจารย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

² อาจารย์ สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ตามความคิดเห็นของมหาบัณฑิต และผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิต จำแนกตามสถานภาพ และปีที่สำเร็จการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นมหาบัณฑิต และเพื่อนร่วมงาน จำนวน 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่น 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test (Independent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด
2. ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชธานี ตามความคิดเห็นของมหาบัณฑิต และผู้ร่วมงาน จำแนกตามสถานภาพ และปีที่สำเร็จการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ, มหาบัณฑิต, บริหารการศึกษา.

Abstract

The purposes of the research were to study and compare the perceptions the professional administrators of the master's degree graduates in educational administration, Ratchathani University. The opinions of the master degree graduate and the colleagues, considered to status, Year Qualification Obtained. The sample group studied were 144 persons. The instrument used was a rating scale questionnaire with 0.98 reliability value. The statistics used in the analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test (Independent Samples).

The results of this research were as follows:

1. The professional administrators of master's degree graduates in educational administration, Ratchathani University were at the high level in general consideration. When considered in separate aspects, it was found that had 1 aspects, Morality and Desirable Virtue, at the highest level.

2. Professional administrators of master's degree graduates in educational administration, Ratchathani University, considered to status, Year Qualification Obtained, there was no statistically significant difference.

Keywords : professional administrators, master's degree graduates, educational administration.

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร ประชากรที่มีคุณภาพย่อมมีศักยภาพ ในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศอย่างยั่งยืน สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ ต่อเนื่องของกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ๆ โดยเฉพาะการก้าวสู่สังคมเศรษฐกิจ ฐานความรู้ การจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพ ต้องอาศัยการบริหารจัดการ ศึกษาโดยนักบริหารมืออาชีพ สามารถ บริหารเชิงรุก ดำเนินการบริหารจัดการที่เน้นองค์รวมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและสังคมเป็นสำคัญ

ผู้บริหารยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเป็นผู้บริหารแบบมืออาชีพ กล่าวคือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและ ความประพฤติเป็นที่ยอมรับ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ในการทำงานแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เสมอ มี ความสามารถโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน มีความเป็นประชาธิปไตย นอกจากจะเป็นผู้บริหารมือ อาชีพแล้ว ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี มีหลักสำคัญในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วาง ไว้ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ คือ จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมจริยธรรม โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ไว้ 6 ประการ คือ 1) การเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม 2) การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ 3) การเป็นผู้นำด้านวิชาการ 4) การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ 5) การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชนใน 6) การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเอง เชิงบริหาร [1]

มหาวิทยาลัยราชธานี มีการจัดการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อผลิตมหาบัณฑิต ทางการบริหารการศึกษาให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ลุ่มลึก มีความรู้คุณธรรม ที่จะ สามารถบริหารจัดการเชิงรุก สามารถปรับเทคนิคการบริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ให้ได้มาตรฐาน วิชาชีพชั้นสูง ที่จะสามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่พึงประสงค์ [2]

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ในปีการศึกษา 2554 - 2555 ที่ดำรงตำแหน่งเป็น ผู้อำนวยการ สถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน โดยสอบถามผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ มหาบัณฑิต และผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิต ใน 6 ด้าน คือ 1) การเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม 2) การเป็น ผู้นำด้านการจัดระบบ 3) การเป็นผู้นำด้านวิชาการ 4) การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ 5) การเป็นผู้นำด้าน สังคมและชุมชน 6) การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองเชิงบริหาร ตามความคิดเห็นของมหาบัณฑิต และผู้ร่วมงาน ของมหาบัณฑิตว่ามีคุณลักษณะและความสามารถตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งผลที่ได้จาก การวิจัยจะเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวชี้วัดคุณภาพของมหาบัณฑิต และมหาบัณฑิตสามารถนำข้อมูลย้อนกลับมา ปรับปรุง และพัฒนาตนเอง อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา และผู้บริหาร สามารถนำไปเป็นแนวทางในการ ตัดสินใจปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ให้เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ตามความคิดเห็นของมหาบัณฑิต และผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิต
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของมหาบัณฑิต และผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิตในความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี จำแนกตามสถานภาพ และปีที่สำเร็จการศึกษา

สมมติฐานในการวิจัย

1. มหาบัณฑิตและผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิต มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาไม่แตกต่างกัน
2. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความเป็นผู้บริหารมืออาชีพไม่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย มหาบัณฑิตที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2554 - 2555 ดำรงตำแหน่งเป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน จำนวน 55 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน [3] ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นมหาบัณฑิตที่สำเร็จตามหลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน จำนวน 48 คน

2. ผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน จำนวน 96 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต โดยใช้สัดส่วนมหาบัณฑิตต่อผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิต เป็น 1 : 2 และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามมหาบัณฑิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับมหาบัณฑิต

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของมหาบัณฑิต และผู้ร่วมงานมหาบัณฑิตเกี่ยวกับความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ใน 6 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ด้านการเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ ด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ ด้านการเป็นผู้นำด้านบริหารจัดการ ด้านการเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน และด้านการเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองเชิงบริหาร

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้รับคืน 144 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานใช้ t-test (Independent Samples)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2548

2. มหาบัณฑิต หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ในปีการศึกษา 2554 - 2555 ที่ดำรงตำแหน่งเป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา หมายถึง มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2553-2554 ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารสูงสุดในสถานศึกษา และรับผิดชอบการบริหารงานในสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน

3.2 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หมายถึง มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2553-2554 ดำรงตำแหน่งเป็นรองจากผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้ รับมอบหมายให้รักษาราชการแทน หรือปฏิบัติหน้าที่แทนผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน

4. ผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิต หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกับมหาบัณฑิต ที่ทำงานในหน่วยงานเดียวกันกับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ในปีการศึกษา 2554 – 2555 ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน

5. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาเอก หรือ มีประสบการณ์การสอนในระดับปริญญาโทหรือปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ระดับมหาบัณฑิต

6. ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ หมายถึง การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารได้อย่างยอดเยี่ยม มีความรับผิดชอบ เป็นผู้ที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติงานอย่างสูงสุดและพร้อมที่จะนำพองค์กร ไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ใน 6 ประการ คือ การเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ การเป็นผู้นำด้านวิชาการ การเป็นผู้นำด้านบริหารจัดการ การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองเชิงบริหาร ดังต่อไปนี้

6.1 การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การเป็นแบบอย่างที่ดีโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม บริหารบุคคลตามแนวคิดของศาสนา การจัดการภูมิปัญญาไทย มีความหนักแน่นไม่หวั่นไหว มีความซื่อสัตย์สุจริตมีความยุติธรรม มีความเสียสละ มีความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน มีความเมตตาต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่น รู้จักให้อภัย ไม่มีจิตใจอาฆาตพยาบาท มีความอดทนและเยือกเย็นต่อคำพูด ที่ขัดแย้งหรือไม่เป็นมิตร รู้จักถนอมน้ำใจกับผู้ร่วมงานไม่เอาัดเอาเปรียบผู้ร่วมงาน ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด และเป็นผู้อุทิศตนให้กับสถานศึกษาการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม หมายถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม บริหารบุคคลตามแนวคิดของศาสนา การจัดการภูมิปัญญาไทย มีความหนักแน่นไม่หวั่นไหว มีความซื่อสัตย์สุจริตมีความยุติธรรม มีความเสียสละ มีความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน มีความเมตตาต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่น รู้จักให้อภัย ไม่มีจิตใจอาฆาตพยาบาท มีความอดทนและเยือกเย็นต่อคำพูดที่ขัดแย้งหรือไม่เป็นมิตร รู้จักถนอมน้ำใจกับผู้ร่วมงานไม่เอาัดเอาเปรียบผู้ร่วมงาน ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด และเป็นผู้อุทิศตนให้กับสถานศึกษา

6.2 การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ หมายถึง การบริหารพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ การจัดและใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร การจัดระบบเครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษาและบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ

6.3 การเป็นผู้นำด้านวิชาการ หมายถึง การเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ใหม่ เป็นผู้สร้างสรรค์ วิชาการมากกว่าเป็นผู้บริโภควิชาการ มีความสนใจในวิชาการ เน้นการค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างความรู้ แล้วนำความรู้ ที่เกิดขึ้นไปสอน ไปบริการวิชาการแก่สังคม ต้องเป็นผู้นำและต้องปกครองดูแลนักวิชาการ เป็นผู้นำในการพัฒนา หลักสูตร พัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาครู การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและการประเมินผลเพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียน

6.4 การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการวางแผนกลยุทธ์ เป็นการ วางแผนเพื่อนำองค์กรไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารความขัดแย้ง การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเทคนิคการบริหาร จัดการแนวใหม่

6.5 การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อชุมชนและสังคม บริหารในบริบทที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม

6.6 การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร หมายถึง การพัฒนาตนเองเพื่อเป็ นผู้บริหารมืออาชีพ มีความสามารถในการใช้ศิลปะในการบริหาร มาพัฒนาการบริหารงานด้านต่างๆภายในสถานศึกษาให้ ประสบความสำเร็จ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของมหาบัณฑิต และผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิตเกี่ยวกับ ความเป็นผู้บริหาร มืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี แสดงไว้ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี

ด้านที่	ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ	X	S.D.	ระดับ
1	การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม	4.55	0.62	มากที่สุด
2	การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ	4.27	0.64	มาก
3	การเป็นผู้นำด้านวิชาการ	4.37	0.59	มาก
4	การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ	4.25	0.65	มาก
5	การเป็นผู้นำด้านสังคม และชุมชน	4.40	0.57	มาก
6	การเป็นผู้นำด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร	4.39	0.55	มาก
	โดยรวม	4.37	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุด 1 ด้าน คือ การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม (4.55) และอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การเป็นผู้นำด้านสังคม และชุมชน (4.40) และการเป็นผู้นำด้าน การพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร (4.39) และการเป็นผู้นำด้านวิชาการ (4.37) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเป็น ผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี แสดงไว้ตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพ

ด้าน	ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ	มหาบัณฑิต (n=48)		ผู้ร่วมงาน (n=96)		t	p
		\bar{X}	S.D	\bar{X}	.S.D.		
1	การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม	4.57	0.65	4.53	0.61	1.001	0.318
2	การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ	4.32	0.64	4.24	0.64	1.771	0.079
3	การเป็นผู้นำด้านวิชาการ	4.38	0.61	4.36	0.58	0.453	0.651
4	การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ	4.31	0.63	4.22	0.66	1.831	0.069
5	การเป็นผู้นำด้านสังคม และชุมชน	4.38	0.59	4.40	0.57	-0.602	0.548
6	การเป็นผู้นำด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร	4.43	0.53	4.37	0.56	1.952	0.053
	รวม	4.40	0.61	4.35	0.61	1.670	0.097

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี ตามความคิดเห็นของมหาบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม (4.57) และตามความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม (4.53)

ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปีที่สำเร็จการศึกษา

ด้าน	ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ	มหาบัณฑิตจบใน ปีการศึกษา 2554 (n=20)		มหาบัณฑิตจบใน ปีการศึกษา 2555 (n=28)		t	p
		\bar{X}	S.D	\bar{X}	.S.D.		
1	การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม	4.53	0.64	4.60	0.65	-0.909	0.360
2	การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ	4.36	0.62	4.29	0.64	0.893	0.376
3	การเป็นผู้นำด้านวิชาการ	4.41	0.60	4.36	0.61	0.649	0.519
4	การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ	4.33	0.61	4.29	0.65	0.435	0.666
5	การเป็นผู้นำด้านสังคม และชุมชน	4.40	0.57	4.37	0.61	0.486	0.629
6	การเป็นผู้นำด้านการพัฒนาตนเองใน เชิงบริหาร	4.47	0.54	4.41	0.53	1.201	0.236
	รวม	4.42	0.60	4.39	0.63	0.579	0.565

จากตารางที่ 3 พบว่า ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี ที่จบการศึกษาในปี 2554 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (4.42) เมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมหابัณฑิตที่จบในปีการศึกษา 2555 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (4.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี จำแนกตามปีที่สำเร็จการศึกษา โดยรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

1. ผลการวิจัย พบว่า ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม (4.55) อยู่ในระดับมากจำนวน 5 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การเป็นผู้นำด้านสังคม และชุมชน (4.40) และการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร (4.39) และการเป็นผู้นำด้านวิชาการ (4.37) ตามลำดับ

1.1 ด้านการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีความเสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีความยุติธรรมและวางตัวเป็นกลางอย่างสม่ำเสมอ และมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองต่อหน้าที่และต่อผู้อื่น

1.2 ด้านการเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ จัดระบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นระบบเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ความเป็นผู้นำในด้านการจัดระบบที่มีประสิทธิภาพ และจัดโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

1.3 ด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ส่งเสริมและสนับสนุนครูในการพัฒนาตนเองในด้านวิชาการอยู่เสมอ เป็นผู้นำในการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ และความเป็นผู้นำด้านวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร

1.4 ด้านการเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก มีความสามารถในการวางแผนและกำหนดงานตามนโยบาย มีการบริหารทรัพยากรอย่างมีคุณภาพ และมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่วนอันดับสุดท้าย

1.5 ด้านการเป็นผู้นำด้านสังคม และชุมชน ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การพัฒนาการให้สังคม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียน สามารถสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถ และการมีส่วนร่วมในสังคมและชุมชนของผู้นำ

1.6 ด้านการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก นำหลักการบริหารใหม่ๆ มาพัฒนางาน สร้างและปลูกฝังความคิดใหม่ๆ เข้าสู่ระบบการทำงานขององค์กร และสามารถนำหลักการบริหารจัดการสู่การปฏิบัติ

2. การเปรียบเทียบความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ของมหابัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี จำแนกตามสถานภาพ และปีที่สำเร็จการศึกษา ดังนี้

2.1 จำแนกตามสถานภาพ ผลการเปรียบเทียบความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมทุกด้าน มีความเป็นมืออาชีพไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามปีที่สำเร็จการศึกษา ผลการเปรียบเทียบความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี โดยรวมทุกด้าน มีความเป็นมืออาชีพไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญควรนำมาอภิปราย โดยจำแนกเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1. ด้านการเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเป็นมืออาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักฮัว แซ่ไค้ว [4] ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในทัศนะของบุคลากรครูโรงเรียนพระหฤทัยจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ในการปฏิบัติงานจะทำให้สามารถครองใจคนได้ และเป็นที่ศรัทธา เชื่อถือไว้วางใจของคนทั่วไป ทั้งยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานทุกเรื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา นกเกิด [5] ได้ทำวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของครูสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 พบว่าด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผู้บริหารที่มีคุณธรรมควรมี คุณลักษณะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเสียสละและ จริใจทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นมิตรกับผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ด้านการเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ มีความเป็นมืออาชีพอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกรดา ผงสูงเนิน [6] ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ มีความเป็นมืออาชีพอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุณี ทรัพย์ประเสริฐ [7] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะด้านความรู้ ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ มีความเป็นมืออาชีพอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับยงยุทธ เกษสาคร [8] ที่ให้ความหมายบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาว่า ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะเป็นผู้วางแผน กำหนดนโยบาย ประสานสัมพันธ์ร่วมกับผู้ร่วมงาน และควบคุมงานให้ดำเนินไปได้ด้วยดี

5. ด้านการเป็นผู้นำด้านสังคม และชุมชน มีความเป็นมืออาชีพอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญญาวุธ สุวดี [9] ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดปัตตานี พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีมี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพงศ์ศักดิ์ ศรีสมทรง [10] ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทการพัฒนาางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนบ้านโนนเขียว 1 ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราชผลการวิจัยพบว่าระดับบทบาทการพัฒนาางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนในงานรวมกิจกรรมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6. ด้านการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร มีความเป็นมืออาชีพอยู่ในระดับมาก ซึ่งต่างกับงานวิจัยของ มาลีรัตน์ ทวีเจริญ [11] ได้ทำวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้นำชุมชนในเขต

จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนในเขตจังหวัดแพร่มีความต้องการพัฒนาตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สรุปภาพรวม ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชธานี อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติภักษ์ กนกธาดาสกุล [12] ที่พบว่า ลักษณะผู้บริหารมืออาชีพ ตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเต็ม ศรีนครินทร์ [13] ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า ผู้บริหารและผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับ สุมิตร การินทร์ [13] ซึ่งศึกษาเรื่องการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า สภาพการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 4 โดยภาพรวมการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก

เอกสารอ้างอิง

- [1] สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2547). *เอกสารประกอบการสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. นครปฐม: โรงพิมพ์ ส. ประจักษ์ นครปฐม.
- [2] มหาวิทยาลัยราชธานี. (2548). *เอกสารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. อุบลราชธานี.
- [3] Krejdie, Robert V. and Daryle W. Morgan. (1970). *Educational and Psychological Measurement*.
- [4] ลักอัว แซ่โค้ว. (2551). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในทัศนะของบุคลากรครูโรงเรียนพระหฤทัยจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- [5] พนิดา นกเกิด. (2551). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทรรศนะของครูสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. ถ่ายเอกสาร
- [6] กนกธาดา ผงสูงเนิน. (2549). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- [7] สุณี ทรัพย์ประเสริฐ. (2547). *การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม.(บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- [8] ยุงยุทธ เกษสาคร. (2545). *ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ 4. เอสแอนด์กราฟฟิค.
- [9] อัมภาวรุณ สุวัตถิ. (2546). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.

- [10] พงศ์ศักดิ์ ศรีสมทรง. (2552). บทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนบ้านในเขี้ยว 1 ตำบลทอนหงส์ อำเภอพราหมณี จังหวัดนครศรีธรรมราช. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2552, จาก <http://www.geocities.com/bannaikhieo1/bt.htm>
- [11] มาลีรัตน์ ทวีเจริญ. (2550). ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้นำชุมชนในเขตจังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (การบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. ถ่ายเอกสาร.
- [12] กิตติภักษ์ กนกธาดาสกุล. (2548). การศึกษาลักษณะผู้บริหารมืออาชีพ ตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- [13] สุมิตร การินทร์. (2552). การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 4. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ศึกษาสภาพและแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

Study the State and Guidelines for Participation of Basic Education

Commission, the Office of Kalasin Primary Education Service Area 1

ชูชาติ พงศรี¹, ชยาگانต์ เรืองสุวรรณ², และอนุสรณ์ ภูสินแก่น³

Choochat Pongsri¹, Chayakan Ruangsuwan², and Anusorn Thusinkaen³

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ อาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขานุการ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วม การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประธานคณะกรรมการ 126 คน ผู้แทนปกครองส่วนท้องถิ่น 126 คน และเลขานุการ 126 คน รวม 378 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 40 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการศึกษา การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผลการวิเคราะห์แนวทาง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบประเด็นสำคัญ 3 ประการคือ 1) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทอย่างเต็มที่ตามกฎหมาย 2) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางระดมทรัพยากรต่างๆในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 3) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีคณะทำงานที่ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย และสถานศึกษาต้องให้บริการกับชุมชนอย่างเสมอภาค

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการมีส่วนร่วม

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) study the state for participation of basic education commission, 2) compare the participation of basic education commission among the chairman of educational institution committee, representatives from local administration and secretarial committee, and 3) study the guidelines for participation of basic education commission. The research was divided

into 2 phases: firstly studied the state for participation of basic education commission, secondly, studied the guidelines for participation of basic education commission board. Subjects were used in the research consisted of 126 chairman of educational institution committee, 126 representatives from local administration and 126 secretarial committee totally 378 people. The instruments used in the research were: a questionnaire and interview form which were 0.91 of reliability. The statistics used for analyzing data were percentage, mean and standard deviation and one-way ANOVA and *F*-test.

The results of the research found that the participation of basic education commission was at a high level as a whole. The subjects operated in participation of basic education commission differently significant at a .05 level. In addition, the guidelines indicated the three important aspects: 1) there should be enhance the committee and parents to participate and play an important role of the laws, 2) the community should participate in setting the guidelines for various resources in educational quality development and 3) there should promote the working staff in various divisions and the educational institutions had to service through community equally.

Key words : Participation, Education Committee, Guidelines

บทนำ

การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมายาวนานและไม่สามารถแยกออกจากกันได้นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการศึกษานับวันที่จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นกับการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมทุกชุมชนและเพื่อให้การศึกษาของชุมชนมีความก้าวหน้าทันต่อความเจริญและการเปลี่ยนแปลงชุมชนจึงต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจังการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนในการทำงานจะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับงานหรือองค์กรความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องที่ว่านี้หากมีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งรวมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกันทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจึงเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมนอกจากจะมีความสำคัญในด้านประสิทธิภาพในการทำงานแล้วยังสามารถสนองความรักความผูกพันต่อองค์กรได้เป็นอย่างดี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมมาตรา 80 ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินตามแนวนโยบายด้านสังคมการศึกษา (4) รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนองค์กรศาสนาและเอกชนจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาเท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐาน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมมาตรา 80 ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินตามแนวนโยบายด้านสังคมการศึกษา (4) รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนองค์กรศาสนาและเอกชนจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาเท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐาน (สภาร่างรัฐธรรมนูญ. 2550 : 67)

การจัดการศึกษา และตอบสนองความต้องการของชุมชน มาตรา 39 ระบุว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” ในมาตรา 40 ที่ระบุว่า “ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู

ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา”และได้บัญญัติหลักสำคัญของกาจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6)การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการ เรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน แนวคิดในการกระจายอำนาจการ บริหารจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ตรงกับแนวคิดในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ที่มุ่งให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารบุคคล เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และให้มีการบริหารในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา (School Council) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครู ผู้แทนชุมชน โดยมีความเชื่อว่า การตัดสินใจที่ดีที่สุด เกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด (วิระยุทธ ชาตะกาญจน์. 2555 : 59)

ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน . 2551 : 10) ซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนดดังนั้นความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่าง ๆบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษามีความสำคัญมาก เพราะบุคคลดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่พัฒนาสถานศึกษา กำหนดความต้องการในการปรับปรุงสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาและเป็นตัวแทนของชุมชนในท้องถิ่นที่สามารถรู้สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเพราะฉะนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงควรที่จะเข้าใจบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันจะช่วยให้การศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพและได้ผลผลิตคือนักเรียนที่มีคุณภาพในขณะเดียวกันการจัดการศึกษาได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการตั้งแต่ระดับชาติระดับจังหวัดจนถึงระดับโรงเรียนเป็นการบริหารจัดการโดยองค์คณะบุคคลในทุกระดับโดยยึดรูปแบบประชาธิปไตยมาช่วยในการตัดสินใจและกำหนดแผนงานเป็นการจัดการแบบอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลมากที่สุดการมีส่วนร่วมของ ชุมชนและสถานศึกษาเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงาน

จากปัญหาดังกล่าวทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาไม่เป็นไปตามที่กำหนดซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาสภาพและแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

1.สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 อยู่ในระดับใด

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง เป็นอย่างไร

3. แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรรมการและเลขานุการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 อยู่ในระดับมาก

2. ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการ และเลขานุการ มีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1. ประชากรที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ซึ่งศึกษาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จาก 188 โรงเรียน ๑ละ 9 คน โดยมีกลุ่มประชากรทั้งสิ้น 1,692 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. 2555 : 6) ประกอบด้วย

- 2.1.1 ประธานกรรมการ
- 2.1.2 ผู้แทนผู้ปกครอง
- 2.1.3 ผู้แทนครู
- 2.1.4 ผู้แทนองค์กรชุมชน
- 2.1.5 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.1.6 ผู้แทนศิษย์เก่า
- 2.1.7 ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์
- 2.1.8 ผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1.9 กรรมการและเลขานุการ

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan ; อ้างจาก บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 43) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากได้ 126 โรงเรียน จากนั้น ทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกมาโรงเรียนละ 3 คน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรรมการและเลขานุการ ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 378 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่ม มีดังนี้

ขั้นตอนการสุ่ม

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 126 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 สุ่มอย่างง่าย โดยการเขียนรายชื่อโรงเรียนทั้งหมด แล้วจับสลากจนได้ตามจำนวนที่ต้องการ คือ 126 โรงเรียน

ขั้นที่ 3 เลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 3 คน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการและเลขานุการ ได้กลุ่มตัวอย่าง 378 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อ ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำถามครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ สถานภาพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่มีลักษณะปลายเปิด เกี่ยวกับ สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามวิธีการของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด. 2553: 67-70)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด (Open ended) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรรมการและเลขานุการ

การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
2. วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์ลักษณะของข้อมูล โดยวิเคราะห์จากจุดประสงค์
4. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากตำราต่าง ๆ และศึกษาจากงานวิจัยของคนอื่นที่ทำเรื่องคล้ายกัน แล้วกำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม
5. เขียนแบบสอบถามฉบับร่างตามโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม จำนวน 60 ข้อ แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้อง นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
6. แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเฉพาะแบบสอบถามตอนที่ 1-2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้สูตร IOC (Item-Objective Congruence Index)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และขอบข่ายงานทั้ง 4 ด้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ
2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือ โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด ครอบคลุมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เขียนแบบสอบถามฉบับร่างตามโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามจำนวน 60 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ
5. นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาแล้ว มาหาค่าความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของเนื้อหาคำถาม (Content Validity) โดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Consistency : IOC) ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pcarson) และได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.91
6. นำแบบสอบถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ไปทดสอบ (Try out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งก็ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือคือ แบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือ ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม ถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เพื่อให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 อนุญาตเก็บข้อมูล พร้อมออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงผู้บริหารสถานศึกษา
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองกับประชากรกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 378 ชุด ได้รับคืนครั้งที่ 1 จำนวน 255 ชุด จากนั้นได้จัดส่งไปอีกโดยส่งไปทาง EMS จำนวน 123 ชุด พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ช่วยตอบแบบสอบถาม และได้ขอความอนุเคราะห์กับผู้บริหารสถานศึกษาทางโทรศัพท์โดยตรง จากนั้นได้เดินทางไปเก็บแบบสอบถามที่ส่งไปทาง EMS ด้วยตนเอง จนครบตามจำนวนที่ส่งไปใหม่ จำนวน 123 ชุด รวมแล้วได้รับคืน 378 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปมาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่า F-test เพื่อนำไปวิเคราะห์กับแบบสอบถาม มีลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอแบบความเรียง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) สถิติที่ใช้คือค่าเอฟ (F-test) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ถ้าพบความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe' Method)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอเชิงพรรณนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้สำหรับการทำวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับบรรยายข้อมูลทั่วไป

2. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าเอฟ (F-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe' Method)

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาจนประสบความสำเร็จ ช่วยผลักดันให้สถานศึกษาผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสองด้วยคะแนนดีเยี่ยมทุกมาตรฐาน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (Interviews Form)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการรวบรวมข้อมูลตามประเด็นการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่

ตอนที่ 2 ข้อมูลสภาพการมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขานุการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขานุการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) สถิติที่ใช้ทดสอบคือ F-test

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขานุการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 190 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 378 คน เป็นประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐาน จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และเลขานุการ จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขานุการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27, S.D. 0.51$)

และเมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้าน การบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.28, S.D. 0.52$) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 4.27, S.D. 0.49$) ด้านวิชาการและด้านบริหารบุคคลมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 4.26, S.D. 0.49$)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเลขาธิการ มีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาแตกต่างกัน

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามชนิดคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง 378 คน และมีผู้ตอบแบบสอบถามในตอนที่ 3 จำนวน 190 คน ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

ด้านวิชาการ

ควรมีการประชุมกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเสริมทักษะในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกัน สถานศึกษาควรสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะ การจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและผู้เรียน สนับสนุน ส่งเสริม การเข้าร่วมประชุมวางแผน รับผิดชอบ คำชี้แจง เกี่ยวกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ควรส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะการทำงานที่เป็นกระบวนการกลุ่ม และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดให้การนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการที่มีประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

ด้านงบประมาณ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบในรูปของคณะกรรมการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกลยุทธ์และกรอบประมาณการรายจ่ายแบบมุ่งเน้นผลงานเป็นหลัก

ด้านบริหารงานบุคคล

สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นและเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการสร้างขวัญกำลังใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษา

ด้านบริหารงานทั่วไป

เชิญชวนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการสนับสนุนกิจกรรมของผู้เรียน ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประชากรคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 126 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 126 คน และกรรมการและเลขานุการ จำนวน 126 คน รวมทั้งสิ้น 378 คน

2. การวิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยก ออกเป็นรายด้าน พบว่า มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านบริหารทั่วไป พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่งเสริมการดำเนินพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

2.2 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านงบประมาณ พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

2.3 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวิชาการ พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 10 มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

2.4 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านบริหารบุคคล พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 22 มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สร้างขวัญกำลังใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติ

3. การทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มีรายละเอียดดังนี้

3.1 สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 โดยรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก

3.2 ประชากรคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการและ เลขานุการ มีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

4 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ตามความคิดเห็นของประชากรคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และกรรมการและเลขานุการ

รายละเอียด ดังนี้

4.1 ควรมีการประชุมกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเสริมทักษะในการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกัน

4.2 ควรสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มาก ขึ้น

4.3 สนับสนุน ส่งเสริมการเข้าร่วมประชุมวางแผน รับผิดชอบ กำกับดูแล เกี่ยวกับการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย

4.4 เชิญชวนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการสนับสนุนกิจกรรมของผู้เรียน

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 รายละเอียดดังนี้

แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์เขต 1 พบประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ควรส่งเสริม สนับสนุนให้คณะกรรมการ สถานศึกษา และ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม และบทบาทอย่างเต็มที่ตามกฎหมาย 2) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง ระดมทรัพยากรต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 3) ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีคณะทำงานที่ ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย และสถานศึกษาต้องให้บริการกับชุมชนอย่างเสมอภาค

อภิปรายผล

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต1 มีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 9 ข้อ6 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต1 จึงต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายสถานศึกษา จึงได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้าน วิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เช่นการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกภาคเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของ ชุมชนและผู้ที่มีส่วนได้เสีย จึงทำให้ การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต1โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพันธ์ กระแสพันธ์ (2554 : 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการ บริหารสถานศึกษาเขตคุณภาพกบินทร์บุรี 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก

2.เปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์เขต1 จำแนกตามตำแหน่ง ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านการคัดเลือกเข้ามา ยังมีฐานความรู้แตกต่างกัน ขอบข่ายและบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานก็แตกต่างกัน รวมถึงการให้การ ยอมรับของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล พวงศิริ (2552 : 84) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ จำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษาและตำแหน่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีการบริหารโรงเรียนแบบมี ส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของเอี่ยมพร เครือบุตรดา (2554 : 127) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนา งานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนา งานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ ในระดับปานกลาง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม

ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนางานในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรรมการและเลขานุการ พบว่า ควรมีการประชุมกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อเสริมทักษะในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกันสถานศึกษาควรสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและผู้เรียน สนับสนุน ส่งเสริม การเข้าร่วมประชุมวางแผน รับผิดชอบ เกี่ยวกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ควรส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะการทำงานที่เป็นกระบวนการกลุ่ม และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดให้การนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการที่มีประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน เชิญชวนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการสนับสนุนกิจกรรมของผู้เรียน ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบในรูปของคณะกรรมการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นและเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

4. แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษา แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ค้นพบประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ควรส่งเสริม สนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม และบทบาทอย่างเต็มที่ตามกฎหมาย 2) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางระดมทรัพยากรต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 3) ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีคณะทำงานที่ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย และสถานศึกษาต้องให้บริการกับชุมชนอย่างเสมอภาค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยนี้ ไปเป็นแนวทางในการสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาการให้มากขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและผู้เรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มี ทักษะการทำงานที่เป็นกระบวนการกลุ่ม และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้

1.2 จัดให้การนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการที่มีประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนพร้อมทั้งเชิญชวนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการสนับสนุนกิจกรรมของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวิชาการ และด้านบริหารบุคคล เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2.2 ควรศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในตำแหน่งอื่น เช่น ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือและการได้รับคำแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยาภานต์ เรืองสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์อนุสรณ์ ภูสินแก่น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ศิริ ถีอาสนา ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย และดร.จำเนียร พลหาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือวิจัย

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่บุพการีและบูรพาจารย์ รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- [1] เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. (2555) ข้อมูลสารสนเทศเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1., อุดรธานี.
- [2] เฉลิมพล พวงศิริ. (2552) “การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์”. ปรินญา ค.ม.: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- [3] บุญชม ศรีสะอาด. (2553) การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- [4] ประพันธ์ กระแสพันธ์. (2554) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาเขตคุณภาพกบินทร์บุรี 7 สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 . วิทยานิพนธ์ ค.ม.: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- [5] ราตรี พูลพัฒน์. (2553) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 3. สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒน. วิทยานิพนธ์ค.ม.: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- [6] วีระยุทธ ชาดะกาญจน์. (2555) เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [7] สุภางค์ จันทวานิช. (2553) วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [8] สภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2550) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : สภา.
- [9] เอื้อมพร เครือบุตรดา . (2554) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนางานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

Administration of Academic Affairs in Schools under Nongkhai Primary Education Service Area Office 2

ศราวุธ กาญจนสุขเมชิน¹, วรวรรณ อุบลเลิศ², สุทัศน์ แก้วคำ³
Sarawut Kanjanasukamekin¹, Worawan Ubonlert², Sutat Kaewkam³

¹นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
²อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
³อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 84 คน ครู วิชาการ จำนวน 84 คน ตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 84 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2555 รวมทั้งสิ้น จำนวน 252 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่าง เป็นรายคู่โดยวิธีของ Scheffe

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการ 1) ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทน ครูในคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน มีโดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก 2) ตามขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนทั้งสามขนาด โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก
2. ผลจากการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครู ในคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกัน เมื่อทดสอบเป็นรายคู่พบว่าครูวิชาการและ ผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาโดยรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา แตกต่างกับผู้บริหารสถานศึกษา
3. ผลจากการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการ ตามขนาดโรงเรียนโดยรวมพบว่า โรงเรียนทั้ง สามขนาด โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อนำมาทดสอบเป็นรายคู่พบว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ มี สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา แตกต่างกับโรงเรียนขนาดเล็ก
4. ผลข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการ ควรอบรม ชี้แจง แนะนำผู้นำหรือครูให้มีความเข้าใจเห็น สำคัญและดำเนินการได้ ควรปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ควรจัดให้มีการเรียนรู้จากสภาพจริงให้มาก

คำสำคัญ : การบริหารวิชาการในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

ABSTRACT

This research aimed to 1) study conditions regarding administration of academic affairs of schools under Nongkhai Primary Education Service Area Office 2, 2) compare opinions on administration of academic affairs of these schools, and 3) study suggestions on how to improve administration of academic affairs of the schools in this service area. The sample group for this research consisted of 252 subjects who were 84 Educational institution administrators , 84 teachers, and 84 teacher representatives in school committees of the schools under Nongkhai Primary Education Service Area Office 2 acquired by using stratified random sampling based on school size and personnel status; while Krejcie and Morgan's Table was used for determining the sample size. The instruments used for collecting data for this study were an 82-item 5-point rating scale questionnaire of .99 reliability, 17 items of open-ended questions, and an interview form of 17 items. The statistics used in this study were mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), One-way Analysis of Variance, and Scheffe's Method for testing paired differences.

Findings of the study are as follows:

1. Regarding conditions of the administration of academic affairs, it was found that 1) the overall opinion of Educational institution administrators, teachers, and teacher representatives regarding administration of academic affairs of schools in this service area was at the high level.
2. Comparing opinions of Educational institution administrators, teachers, and teacher representatives revealed that in general there were differences in their opinions regarding administration of academic affairs of these schools; and results of paired tests showed that the opinion of the teacher group and the teacher representative group differed significantly from that of the school administrators.
3. Comparison of their overall opinions on administration of academic affairs classified according to school size revealed that there were differences in opinions regarding administration of academic affairs of these schools. The results of paired tests showed a difference between administration of academic affairs in medium- & large-sized schools and that of small-sized schools.
4. Feedback effects of academic administration should to clarify recommend leader or teacher to understand the importance and process them, should follow the planned and should to provide authentic learning a lot.

Key words : Administration of Academic Affairs in Schools , Nongkhai primary education service area office 2.

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาคน การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 81 (3) [1] บัญญัติให้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553 [2] ในมาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข” มาตรา 28 กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง สาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคนให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ สารของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม และมาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา เพราะเป็นงานเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการศึกษาของผู้บริหารโดยตรง เพราะเป็นหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่งคือการศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้นำทางวิชาการโดยปฏิบัติงานร่วมกับครู กระตุ้นให้ครูได้พัฒนาตนเองให้คำแนะนำและประสานงานให้ครูทุกคนร่วมกันทำงานในด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพ [3] ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของแนวทางการดำเนินงานทางวิชาการที่มีต่อการพัฒนานักเรียนและสถานศึกษา โดยจะเห็นได้จาก ในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียนเนื้อหาของหลักสูตรจะเน้นหนักในเรื่องภารกิจในแนวทางการดำเนินงานทางวิชาการเป็นสำคัญ และในการสอบแข่งขันคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนก็เช่นกัน จะใช้การทดสอบความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการเป็นหลักเกณฑ์สำคัญอย่างหนึ่งที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ [4] จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าภารกิจที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนก็คือแนวทางการดำเนินงานทางวิชาการ โดยผลิตผลของการบริหารวิชาการจะออกมาในรูปของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เนื่อง จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จของแนวทางการดำเนินงานทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน [5] จึงกล่าวได้ว่า ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของแนวทางการดำเนินงานทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะเป็นสิ่งที่ประเมินความสำเร็จของผู้เรียนและเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนอีกด้วย

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-net) ปีการศึกษา 2553 ในภาพรวมระดับเขตพื้นที่การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาหนองคายเขต 2 [6] ผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-net ของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2553 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีจำนวนรายวิชาที่ผ่านเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ขึ้นไปจำนวน 1 รายวิชา คือ รายวิชาสุขศึกษา และพลศึกษา โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.31 ในรายวิชาอื่นมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 โดยรายวิชาที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดคือรายวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ 19.10 รายวิชาภาษาไทย มีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ 28.29 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับระดับประเทศจำนวน 1 รายวิชาคือ รายวิชาสุขศึกษา และพลศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 54.31 ส่วนรายวิชาอื่นต่ำกว่าระดับประเทศทั้งหมด รายวิชาที่ต่ำกว่าระดับประเทศมากที่สุดได้แก่ รายวิชาศิลปะ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ตามลำดับ

ผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-net ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปี การศึกษา 2553 ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา มีจำนวนรายวิชาที่ผ่านเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ขึ้นไปจำนวน 1 รายวิชา คือ รายวิชาสุขศึกษา และพลศึกษา โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 69.98 ในรายวิชาอื่นมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 โดยรายวิชาที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดคือรายวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ 13.10 รายวิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ 21.91 และรายวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.01 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศจำนวน 1 รายวิชา คือรายวิชาศิลปะ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.50 ส่วนรายวิชาอื่น ต่ำกว่าระดับประเทศ ทั้งหมด รายวิชาที่ต่ำกว่าระดับประเทศมากที่สุดได้แก่ รายวิชาภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี รายวิชาภาษาอังกฤษ และรายวิชาคณิตศาสตร์ ตามลำดับรายวิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ 30.19

จากสภาพปัจจุบันปัญหาผลการประเมินคุณภาพระดับชาติ จากสำนักทดสอบทางการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ที่ต่ำกว่าระดับประเทศดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าคุณภาพของผู้เรียนเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยเฉพาะในการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ผู้วิจัยในฐานะครูรับผิดชอบด้านการสอนได้เห็นความสำคัญของปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนและมีผลจนเป็นเหตุให้ผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-net ต่ำกว่าระดับประเทศ อันเป็นผลเสียจนกระทั่งทำให้โรงเรียนมีคุณภาพต่ำ ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะทำวิจัยในเรื่องนี้อันจะเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบบสอบถาม

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการและ ผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 321 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 107 คน ครูวิชาการจำนวน 107 คน ผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 107 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการและ ผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2555 ได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้ ผู้บริหาร 84 คน ครูวิชาการจำนวน 84 คน ผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 84 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 252 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random

Sampling) ตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจจ์ซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยมีขั้นตอนได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- 2.1 จำแนกประชากรตามสถานภาพของบุคลากรและขนาดของโรงเรียน
- 2.2 เปิดตารางเครจจ์มอร์แกนจากจำนวนรวมของประชากรทั้งหมด
- 2.3 คิดเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรอิสระโดยใช้สัดส่วนจากจำนวนรวม
- 2.4 สุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลากจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียน เพื่อให้ได้จำนวนตามตัวอย่างที่ต้องการ

ของโรงเรียนแต่ละขนาด

2.5 เมื่อได้โรงเรียนใด ก็กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ และผู้แทนครู ในคณะกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนนั้น

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการและ ผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2555 โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการเลือกแบบเจาะจง(purposive) จำนวน 3 โรงเรียน จำแนกตามโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว จากหลักเกณฑ์ ดังนี้ คือ เป็นโรงเรียนที่มีผล O-net เฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ประกอบด้วย สถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ได้แก่โรงเรียนป่าไม้อุทิศ 8
สถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนบ้านนาดี และสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ ได้แก่
โรงเรียนบ้านบัว

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพ ตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน คำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structure Interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ประกอบด้วยการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 17 ด้าน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 2. ศึกษาหลักเกณฑ์วิธีการสร้างแบบสอบถาม และศึกษาแบบสอบถามที่นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิสร้างไว้ แล้วนำข้อมูลที่ได้ออกจากการศึกษามาประมวล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือแล้วเขียนแบบสอบถาม
 3. นำแบบสอบถามที่ร่างเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อรับข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไข
 4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) และการใช้ภาษาเป็นรายข้อ
 5. นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruent: IOC.) โดยกำหนดค่าในข้อที่เห็นว่าสอดคล้องมีค่าเท่ากับ +1 ข้อที่ไม่เห็นว่าไม่สอดคล้องมีค่าเท่ากับ -1 และข้อที่ไม่แน่ใจมีค่าเท่ากับ 0 และเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 82 ข้อ
 6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไขอีกครั้ง
 7. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ และผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 30 คน
 8. นำผลการใช้มาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.99
 9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขออนุญาตนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล
- การเก็บรวบรวมข้อมูล**
- การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้
1. ผู้วิจัยของหนังสือจากโครงการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
 2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
- การวิเคราะห์ข้อมูล**
- การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป สำหรับสังคมศาสตร์ ตามขั้นตอนดังนี้
1. ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามโดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
 2. ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย \bar{X} และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล
 3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance)
 4. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามขนาดของโรงเรียนโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance)

5. ข้อมูลที่ได้จากตอนที่ 3 และแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์และเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามโดยแจกแจงความถี่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตัวแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 252 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ครูวิชาการ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ครูในคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 50 โรงเรียนขนาดกลาง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูวิชาการ ส่วนใหญ่อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 50 โรงเรียนขนาดกลาง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ครูในคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 50 โรงเรียนขนาดกลาง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงาน วิชาการ โดยรวม รายด้าน และรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย \bar{X} และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด 1 ด้าน และในระดับปฏิบัติมาก 16 ด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมาคือ ด้านการวัด ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.44$) และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.29$)

จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด 1 ด้าน และในระดับปฏิบัติมาก 16 ด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมาคือ ด้านการวัด ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.44$) และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.29$)

3. ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูวิชาการ และผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe

พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปรียบเทียบความแตกต่างสภาพการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู วิชาการ และผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาโดยรวมเป็นรายคู่พบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ได้แก่ ครูวิชาการและผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการ บริหารงานวิชาการในสถานศึกษา แตกต่างกับผู้บริหารสถานศึกษา

4. ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการ ตามขนาดของโรงเรียนโดยการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีสภาพการบริหารงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบความแตกต่างสภาพการบริหารงานวิชาการพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาด กลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ได้แก่ โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีสภาพการ บริหารงานวิชาการในสถานศึกษา แตกต่างกับโรงเรียนขนาดเล็ก

5. ข้อเสนอแนะ

โรงเรียนควรปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ควรลดกิจกรรมให้น้อยลงเพื่อให้ครูได้มีเวลาสอนนักเรียน ควร เพิ่มกิจกรรมให้ปฏิบัติจริง ควรจัดให้มีการเรียนรู้จากสภาพจริงให้มาก ควรทำการวัดผล ประเมินผลตามสภาพ จริง ควรมีการนำแนวทางการวิจัยไปใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผล สรุปผลการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน มีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก สภาพการบริหารงานวิชาการในสถาน ศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2 ตามขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ทั้งนี้ เนื่องจากได้รับงบประมาณ และการสนับสนุนอย่างเพียงพอ และในด้านปฏิบัติงานบุคลากรกรได้ปฏิบัติงานอย่าง เต็มที่และเต็มความสามารถ สอดคล้องกับผลการศึกษาของอภินันท์ นาเลาห์ [7] ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความ ต้องการในการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนประถม สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานองคายจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ประถมศึกษาได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านพัฒนาบุคลากร มีปัญหา การบริหารงานวิชาการอยู่ระดับมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และผู้แทนครูใน คณะกรรมการสถานศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อทดสอบเป็นรายกลุ่มว่าครูวิชาการและ ผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษา แตกต่างกับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับถาวร ดอนจันทร์โคตร [8] ได้ศึกษาการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย พบว่า 1.ผู้บริหารโรงเรียนและ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อแนวทางการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก และเมื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นด้านการแนะแนว มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 2.ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อ แนวทางการดำเนินงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก และ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำแนก ตามขนาดโรงเรียนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการดำเนินงานวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับบันลือ พลพันธ์ [9] ได้ศึกษาสภาพการบริหาร วิชาการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 พบว่าผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษาที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู วิชาการ และครูผู้สอน โดยรวม พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 9 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการ เรียน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการส่งเสริมความรู้ ด้านวิชาการแก่ชุมชน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม แลเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการแนะ แนวการศึกษา และด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ส่วนด้านกระบวนการ เรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนทางวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ผู้บริหาร ครูวิชาการและครูผู้สอนมีความ คิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามขนาดโรงเรียนโดยรวมพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดใหญ่ มีสภาพการบริหารงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อนำมาทดสอบเป็นรายกลุ่มพบว่า โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา แตกต่างกับโรงเรียน ขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องจาก สภาพความพร้อมของโรงเรียนแต่ละขนาดไม่เท่ากันโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียน ขนาดกลางมีความพร้อมในด้านบุคลากรงบประมาณอาคารสถานที่ชุมชน มากกว่าขนาดเล็กสอดคล้องกับงานวิจัย ของบันลือ พลพันธ์ [9] ได้ศึกษาสภาพการบริหารวิชาการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-3 ตามความ คิดเห็นของผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้ สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับการดำเนินงานเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการดำเนินงานเกี่ยวกับการ บริหารงานวิชาการสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผลและ เทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการส่งเสริมความรู้ ด้านวิชาการแก่ชุมชน ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา ด้านการ

พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาและด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

- 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรปรับปรุงและพัฒนาการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
- 1.3 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรปรับปรุงและพัฒนาการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาตลอดจนการเผยแพร่ผลงานวิจัยกับสถานศึกษา บุคคล องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
- 1.4 ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กควรปรับปรุงและพัฒนาในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และด้านการแนะแนว ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนในลักษณะเดียวกันในเขตอื่นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับจะได้อธิบายว่าแนวทางการดำเนินงานวิชาการของจังหวัดนั้นๆ อยู่ในระดับใด เพื่อจะเป็นข้อมูลในการปรับปรุงงานวิชาการ
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งเสริมให้แนวทางการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนประสบผลสำเร็จเพื่อจะได้นำปัจจัยไปปรับปรุงส่งเสริมพัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือและให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจาก อ.ดร.วราวรรณ อุบลเลิศ อาจารย์สุทัศน์ แก้วคำ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านด้วยความเคารพ เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- [1] “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550”. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก, หน้า 24. 24 สิงหาคม 2550.
- [2] “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542,”. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 24 - 25. 19 สิงหาคม 2542.
- [3] ภิญญา สาธ. *หลักการบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : อรุณสภานพการ, 2534

- [4] อาราม สุวรรณชัยรบ. 2545. สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. ปรินิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [5] เจษฎา แซ่มประเสริฐ. 2540. ISO 9000 กับการประกันคุณภาพการศึกษา. สารพัฒนาหลักสูตร, **16**(128), 40.
- [6] เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2, สำนักงาน. 2554. รายงานผลการประเมินคุณภาพศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2553. หนองคาย : สำนักงานข.
- [7] อภินันท์ นาเลาะห์. สภาพปัญหาและความต้องการในการการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) เลข : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2547.
- [8] ถาวร ดอนจันทร์โคตร. 2550. การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย. วิทยานิพนธ์ คม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี.
- [9] บันลือ พลพันธ์. 2550. สภาพการบริหารวิชาการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. .

สมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน
 ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในประเทศไทย
**Executive Competencies Affecting Administrative Achievement
 of the Directors of Educational Service Area Offices in Thailand**

วีระพงศ์ เดชบุญ¹, สุชาดา นันทะไชย²

Weerapong Dejboon¹, Suchada Nanthachai²

¹นิสิตศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะทางการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) ศึกษาความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ศึกษาสมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 821 คน สุ่มจากผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า

1) สมรรถนะทางการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสี่ด้าน แต่ละด้านมีสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สมรรถนะความเป็นผู้นำ ในสมรรถนะทางการบริหารด้านการบริหารอย่างมืออาชีพ สมรรถนะทักษะในการสื่อสาร ในสมรรถนะทางการบริหารด้านการบริหารคน สมรรถนะการวางแผนกลยุทธ์ ในสมรรถนะทางการบริหารด้านความรอบรู้ในการบริหาร และสมรรถนะการรับผิดชอบตรวจสอบได้ในสมรรถนะทางการบริหารด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

2) ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งห้าด้าน โดยความสำเร็จในแต่ละด้าน มีค่าเฉลี่ยเรียงอันดับจากสูงที่สุดลงมาคือ ความสำเร็จด้านการบริหารงานบุคคล ความสำเร็จด้านการบริหารงานวิชาการ ความสำเร็จด้านการบริหารงบประมาณ ความสำเร็จด้านการบริหารทั่วไป และความสำเร็จด้านการบริหารและจัดการศึกษา

3) สมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงตามลำดับ ได้แก่ สมรรถนะการบริหารทรัพยากร สมรรถนะการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ สมรรถนะความเป็นผู้นำ สมรรถนะการคิดเชิงกลยุทธ์ และสมรรถนะการมีจิตมุ่งบริการ

คำสำคัญ: สมรรถนะทางการบริหาร, ความสำเร็จในการบริหารงาน, ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to study 1) executive competencies of directors of educational service area offices, 2) administrative achievement of the directors, and 3) executive competencies affecting administrative achievement of the directors. A sample of 821 was randomly selected, by means of multi stage, from the administrators. The research instrument used to collect the data was a questionnaire constructed by the researcher with the reliability of 0.99. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson product moment correlation, and multiple regression analyses. The findings were as follow.

1) Executive competencies of the directors were found to be at the very high level on all four areas. Each area had competencies were rated at the highest level such as: Leadership competency in the area of professional administration, communication competency in the area of human resource administration, strategic planning competency in the area of comprehensive knowledge of administration, and accountability competency in the area of result based administration.

2) All five areas of administrative achievement of the directors were rated at the high level. Those five areas were ranked from the top as personel administration, academic affairs administration, budget administration, general affairs administration, and educational management.

3) The executive competencies affecting administrative achievement of the directors at the statically significant level of 0.01 and were respectively as resources management competency, achieving result competency, leadership competency, strategic thinking competency and customer service orientation competency.

Keyword: Executive Competencies, Administrative Achievement, Directors of educational service area offices

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ การศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการศึกษาว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่ รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน [1] นอกจากนี้ยังกำหนดแนวนโยบายด้านการศึกษาตามมาตรา 80(3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับและ[1] ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข [2] การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบรวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา นอกจากนี้ ยังกำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง[2]

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 34 ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในร่วมกับสถานศึกษา รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการของสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา[3] ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 42 กำหนดให้ ก.ค.ศ.จัดทำมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะ [4] ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บริหารราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษา [4] มีหน้าที่และความรับผิดชอบตามมาตรฐานตำแหน่ง [5] คือเป็นผู้บริหารราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา การพัฒนางานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 53 วรรคสอง กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่คัดเลือกบุคคลที่สมควรได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา [4] การประเมินสมรรถนะทางการบริหารเป็นกระบวนการหนึ่งในการคัดเลือกดังกล่าว ซึ่งสมรรถนะทางการบริหารดังกล่าวประกอบด้วย 1) การบริหารคน ได้แก่ การปรับตัวและความยืดหยุ่น ทักษะในการสื่อสาร การประสานสัมพันธ์ 2) ความรอบรู้ในการบริหาร ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การมีจิตมุ่งบริการ การวางแผนกลยุทธ์ 3) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ รับผิดชอบตรวจสอบได้ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การบริหารทรัพยากร และ 4) การบริหารอย่างมืออาชีพ ได้แก่ การตัดสินใจ การคิดเชิงกลยุทธ์ ความเป็นผู้นำ

ปัจจุบันได้มีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายการศึกษาดังกล่าวข้างต้น และตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 [6] การที่จะพัฒนาการศึกษาของชาติไปสู่คุณภาพและมาตรฐานที่กำหนด จะต้องอาศัยผู้บริหารที่มีสมรรถนะทางการบริหาร จึงจะประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ผู้บริหารสูงสุดในราชการบริหารเขตพื้นที่การศึกษา คือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา [3] ทั้งนี้ ในปัจจุบันมีการนำแนวคิด สมรรถนะ (Competency) มาใช้ในการบริหารงานอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้ผลงานของบุคลากรตรงตามความต้องการขององค์กร และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร [7] สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ได้นำระบบนี้ มาบริหารระดับสูงมาใช้ในราชการพลเรือนไทย โดยเริ่มดำเนินการกับนักบริหารระดับ 9 ก่อน ซึ่งผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกจะต้องผ่านการประเมินสมรรถนะหลักทางการบริหารจากสำนักงาน ก.พ. [8] สมรรถนะทางการบริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายขององค์กร [9] และสมรรถนะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และตัวชี้วัดทางและเป็นตัววัดความเจริญเติบโตตัวบุคคล เป็นทุนมนุษย์อันเป็นตัวเสริมหน้าทีในการบริหาร เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการติดตามงาน และเป็นตัวขับเคลื่อนความสำเร็จที่สำคัญขององค์กร [10]

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาสมรรถนะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยศึกษาสมรรถนะทางการบริหาร ด้านการบริหารคน ด้านความรอบรู้ในการบริหาร ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการบริหารอย่างมืออาชีพ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและ ก.ค.ศ.กำหนด [4] เพื่อจะได้ทราบสมรรถนะทางการบริหาร

ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการสรรหา และพัฒนา สมรรถนะผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ในการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะทางการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา หัวหน้ากลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา หัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล และหัวหน้ากลุ่มอำนวยการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ 185 เขต จำนวน 1,295 คน
2. ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย กำหนดหน่วยการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Units) เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และใช้ตารางกำหนดกลุ่ม ตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970: 608) สุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 127 เขต โดยแบ่งสัดส่วนตามภูมิภาคและเลือกแบบเจาะจงจาก ผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตละ 7 คน รวมจำนวน 889 คน

เครื่องมือที่ใช้และการหาคุณภาพ

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็น แบบเลือกตอบ (Check List) และเติมข้อความ
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะทางการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของ Likert ใช้วัดสมรรถนะทางการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้านการบริหารคน ความรอบรู้ในการบริหาร การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการบริหารอย่างมีอาชีพ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9927
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของ Likert ใช้วัดความสำเร็จในการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ด้าน การบริหารและจัดการศึกษา การพัฒนางานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9887

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลวิจัย จากผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 127 เขต เขตละ 7 ฉบับ รวม 889 ฉบับ ได้รับคืนจำนวน 821 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.35 นำข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลข้อมูล โดยโปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์สมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษา โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำแนกเป็นรายด้าน

(n = 821)

สมรรถนะทางการบริหารของ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับสมรรถนะ
1. ด้านการบริหารคน			
- การปรับตัวและความยืดหยุ่น	4.20	0.72	มาก
- ทักษะในการสื่อสาร	4.29	0.70	มากที่สุด
- การประสานสัมพันธ์	4.21	0.74	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.23	0.72	มากที่สุด
2. ด้านความรอบรู้ในการบริหาร			
- การบริหารการเปลี่ยนแปลง	4.18	0.74	มาก
- การมีจิตมุ่งบริการ	4.26	0.79	มากที่สุด
- การวางแผนกลยุทธ์	4.26	0.72	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.23	0.75	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์			
- การรับผิดชอบตรวจสอบได้	4.37	0.70	มากที่สุด
- การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์	4.18	0.69	มาก
- การบริหารทรัพยากร	4.08	0.74	มาก
รวมเฉลี่ย	4.21	0.71	มากที่สุด
4. ด้านการบริหารอย่างมืออาชีพ			
- การตัดสินใจ	4.27	0.74	มากที่สุด
- การคิดเชิงกลยุทธ์	4.20	0.71	มากที่สุด
- ความเป็นผู้นำ	4.28	0.75	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.25	0.73	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.23	0.72	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีสมรรถนะทางการบริหารทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดโดยสมรรถนะด้านการบริหารอย่างมืออาชีพสูงเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 4.25$, S.D.= 0.73) รองลงมาคือ สมรรถนะด้านการบริหารคน ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.72) และด้านความรอบรู้ทางการบริหาร ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.75) และสมรรถนะด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาสมรรถนะแต่ละด้านพบว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่มีสมรรถนะในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยสมรรถนะด้านการบริหารคน ทักษะในการสื่อสารสูงเป็นอันดับแรก (\bar{X} = 4.29, S.D. = 0.70) รองลงมาคือ การประสานสัมพันธ์ (\bar{X} = 4.23, S.D. = 0.74) การปรับตัวและความยืดหยุ่น (\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.72) ในสมรรถนะด้านความรู้ทางการบริหาร พบว่า การวางแผนกลยุทธ์ (\bar{X} = 4.26, S.D. = 0.72) และการมีจิตมุ่งบริการสูงเป็นอันดับแรก (\bar{X} = 4.26, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง (\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.74) ในสมรรถนะด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การรับผิดชอบตรวจสอบได้สูงเป็นอันดับแรก (\bar{X} = 4.37, S.D. = 0.70) รองลงมาคือการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.69) และการบริหารทรัพยากร (\bar{X} = 4.08, S.D. = 0.74) ในสมรรถนะด้านการบริหารแบบมืออาชีพ ความเป็นผู้นำสูงเป็นอันดับแรก (= 4.28, S.D. = 0.75) รองลงมาคือการตัดสินใจ (\bar{X} = 4.27, S.D. = 0.74) และการคิดเชิงกลยุทธ์ (\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.71)

2. ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำแนกเป็นรายด้าน

(n = 821)

ความสำเร็จในการบริหารงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับความสำเร็จ
1. ด้านการบริหารและจัดการศึกษา	4.04	0.77	มาก
2. ด้านการพัฒนางานวิชาการ	4.15	0.72	มาก
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.20	0.72	มาก
4. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.15	0.74	มาก
5. ด้านการบริหารทั่วไป	4.12	0.71	มาก
รวมเฉลี่ย	4.13	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย ความสำเร็จด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก (\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ความสำเร็จด้านการพัฒนางานวิชาการ (\bar{X} = 4.15, S.D. = 0.72) และ ความสำเร็จด้านการบริหารงบประมาณ (\bar{X} = 4.15, S.D. = 0.74) มีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้งสองด้าน ความสำเร็จด้านการบริหารทั่วไป (\bar{X} = 4.12, S.D. = 0.71) และ ความสำเร็จด้านการบริหารและจัดการศึกษา (\bar{X} = 4.04, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน

	x 1	x 2	x 3	x 4	x 5	x 6	x 7	x 8	x 9	x 10	x 11	x 12
x 1	1.000											
x 2	.594*	1.000										
x 3	.703*	.633*	1.000									
x 4	.660*	.628*	.749*	1.000								
x 5	.615*	.586*	.707*	.729*	1.000							

x 6	.598*	.619*	.674*	.728*	.692*	1.000						
x 7	.613*	.574*	.706*	.707*	.684*	.701*	1.000					
x 8	.600*	.593*	.695*	.737*	.705*	.718*	.724*	1.000				
x 9	.614*	.571*	.697*	.729*	.690*	.687*	.694*	.779*	1.000			
x 10	.621*	.599*	.698*	.735*	.684*	.714*	.722*	.737*	.733*	1.000		
x 11	.616*	.621*	.669*	.745*	.677*	.745*	.690*	.747*	.763*	.769*	1.000	
x 12	.645*	.627*	.728*	.734*	.681*	.703*	.705*	.740*	.745*	.783*	.770*	1.000

*p < .05 **p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน แสดงว่าตัวแปรอิสระเหล่านี้มีความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) จัดเป็นโครงสร้างของสมรรถนะที่มีความตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิเคราะห์นี้ ผู้วิจัยนำเอาตัวแปรอิสระเหล่านี้ไปศึกษาหาค่าถดถอยถึงความสำเร็จ ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวม ที่เป็นตัวแปรตามโดยใช้ตัวพยากรณ์เฉพาะที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวพยากรณ์	R	R ²	R ² Change	B	Beta	t	P
สมรรถนะการบริหารทรัพยากร(x9)	.839	.704	.019	.203	.230	5.616	.000**
สมรรถนะการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์(x8)	.794	.630	.630	.214	.220	5.244	.000**
สมรรถนะความเป็นผู้นำ(x12)	.828	.686	.056	.158	.179	4.236	.000**
สมรรถนะการคิดเชิงกลยุทธ์(x11)	.844	.712	.007	.163	.177	4.076	.000**
สมรรถนะการมีจิตมุ่งบริการ(x5)	.845	.715	.003	.104	.104	2.910	.004**
ค่าคงที่				.614		7.376	.000**

*p < .05 **p < .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า มีตัวแปรอิสระห้าตัว ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สมรรถนะการบริหารทรัพยากร(x9) สมรรถนะการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์(x8) สมรรถนะความเป็นผู้นำ (12) สมรรถนะการคิดเชิงกลยุทธ์(X11) และสมรรถนะการมีจิตมุ่งบริการ(X5)

เมื่อพิจารณาตัวแปรแต่ละตัวที่ร่วมทำนายโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Beta weight) พบว่า สมรรถนะการบริหารทรัพยากร (X9) ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มากที่สุด รองลงมา คือ สมรรถนะการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (X8) สมรรถนะความเป็นผู้นำ (X12) สมรรถนะการคิดเชิงกลยุทธ์(X11) และสมรรถนะการมีจิตมุ่งบริการ(X5) ตามลำดับ โดยมีค่า Beta เท่ากับ .230, .220, .179, .177 และ .104

จากอิทธิพลของตัวแปรที่ร่วมทำนายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระห้าตัว ส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวม ซึ่งหมายความว่า หากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีสมรรถนะดังกล่าวในระดับมาก ก็จะส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามไปด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรทั้งห้าตัว

ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวมได้ร้อยละ 71.5 ($R^2 = .715$) ตัวแปรที่อธิบายความสำเร็จได้สูงสุด คือ สมรรถนะทางการบริหารการบริหารทรัพยากร (x9) ร้อยละ 70.4 โดยตัวแปรอิสระทั้งห้าตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์พหุคูณที่ร่วมทำนาย เท่ากับ .845 ($R = .845$)

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

1. สมรรถนะทางการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีสมรรถนะทางการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านการบริหารอย่างมืออาชีพ สมรรถนะด้านการบริหารคน และสมรรถนะด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามลำดับ ส่วนสมรรถนะทางการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นรายด้านพบว่า 1) สมรรถนะด้านการบริหารคน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีมากที่สุด คือ ทักษะในการสื่อสาร 2) สมรรถนะด้านความรอบรู้ทางการบริหาร คือ การวางแผนกลยุทธ์และการมีจิตมุ่งมั่นในการบริการ 3) สมรรถนะด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ การรับผิดชอบตรวจสอบได้ 4) สำหรับสมรรถนะด้านการบริหารอย่างมืออาชีพ คือ ความเป็นผู้นำ

2. ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้ อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีสมรรถนะมากกว่าด้านอื่น คือ ความสำเร็จด้านการบริหารงานบุคคล รองลงมาคือ ความสำเร็จด้านการพัฒนางานวิชาการ ความสำเร็จด้านการบริหารงบประมาณ ความสำเร็จด้านการบริหารทั่วไป และความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบ และความสำเร็จด้านการบริหารและจัดการศึกษา

3. สมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวม ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า มีตัวแปรอิสระห้าตัว ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สมรรถนะทางการบริหารการบริหารทรัพยากร สมรรถนะทางการบริหารการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ สมรรถนะทางการบริหารความเป็นผู้นำ สมรรถนะทางการบริหารการคิดเชิงกลยุทธ์ และสมรรถนะทางการบริหารการมีจิตมุ่งบริการ โดยสมรรถนะทางการบริหารการบริหารทรัพยากร ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวมมากที่สุด รองลงมา คือ สมรรถนะทางการบริหารการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ สมรรถนะทางการบริหารความเป็นผู้นำ สมรรถนะทางการบริหารการคิดเชิงกลยุทธ์ และสมรรถนะทางการบริหารการมีจิตมุ่งบริการ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. สมรรถนะทางการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา จากการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีสมรรถนะทางการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงตามลำดับที่มีค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ มีสมรรถนะด้านการบริหารแบบมืออาชีพ สมรรถนะด้านการบริหารคน สมรรถนะด้านความรอบรู้ในการบริหาร และสมรรถนะด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นนักบริหารมืออาชีพ ทั้งนี้ สะท้อนถึงการคัดเลือกผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคัดเลือกจากผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ จึงได้ผู้มีความเป็นมืออาชีพ

มาบริหารเขตพื้นที่การศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่มีสมรรถนะการบริหารคน (\bar{X} = 4.23, S.D.= 0.72) เป็นอันดับรองลงมา สมรรถนะด้านความรู้ในการบริหาร (\bar{X} = 4.23, S.D.= 0.75) และการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (\bar{X} = 4.21, S.D.= 0.71) มีค่าเฉลี่ยสูงใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 [4] ที่กำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดขององค์กร

ส่วนสมรรถนะด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ถึงแม้จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด แต่อยู่ในอันดับสุดท้าย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นเรื่องปกติที่ต้องดำเนินการ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเข้มข้นให้บรรลุผลควบคู่กับสมรรถนะด้านอื่น เพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่สำนักงาน ก.ค.ศ. [4] กำหนด โดยเป้าหมายปลายทางที่คุณภาพผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม [11]

2. ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยความสำเร็จด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก (\bar{X} = 4.20, S.D.= 0.72) รองลงมา คือ ความสำเร็จด้านการพัฒนางานวิชาการ (\bar{X} = 4.15, S.D.= 0.72) และความสำเร็จด้านการบริหารงบประมาณ (\bar{X} = 4.15, S.D.= 0.74) มีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้งสองด้าน ความสำเร็จด้านการบริหารทั่วไป (\bar{X} = 4.12, S.D.= 0.71) และความสำเร็จด้านการบริหารและจัดการศึกษา (\bar{X} = 4.04, S.D.= 0.77) เป็นอันดับสุดท้าย การที่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความสำเร็จ ในการบริหารงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจเป็นเพราะว่า เป็นผลพวงจากการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม [11] ที่มุ่งปฏิรูปการศึกษาของชาติ โดยมีเป้าหมายในการปฏิรูปการเรียนรู้ มุ่งเน้นที่การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ทั้งนี้ ความสำเร็จในด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก (\bar{X} = 4.20, S.D.= 0.72) อาจเนื่องมาจากทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยทางการบริหารที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าคนในองค์กรหากมีคุณภาพ จะสามารถพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จในทุกด้าน ประกอบกับในการปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 [4] กำหนดให้มีการกระจายอำนาจด้านการบริหารบุคคล ในระดับเขตพื้นที่การศึกษามีคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เป็นองค์กรคณะบริหารงานบุคคล มีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในเขตพื้นที่การศึกษา และกำหนดให้มีเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ เพื่อให้การปฏิบัติราชการได้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล มีผลงานเป็นที่ประจักษ์

ในด้านการบริหารและจัดการศึกษา มีความสำเร็จในระดับมาก (\bar{X} = 4.04, S.D.= 0.77) แต่อยู่ในอันดับสุดท้าย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ภารกิจด้านที่เป็นการวางแผนการพัฒนาการศึกษา ประเมินและรายงานการจัดการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ ประสานส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน ประสานส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานสนับสนุนการจัดการศึกษาบุคคล ครอบครัว องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันต่าง ๆ [4] ซึ่งเป็นภารกิจในภาพกว้าง แต่อย่างไรก็ตาม ควรได้รับการพัฒนาให้ภารกิจด้านนี้มีความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

3. สมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า มีสมรรถนะทางการบริหารห้าสมรรถนะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 ได้แก่ สมรรถนะการบริหารทรัพยากร (Beta = .230) ส่งผลสูงสุด รองลงมาคือ สมรรถนะการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (Beta = .220) สมรรถนะความเป็นผู้นำ (Beta = .179) สมรรถนะการคิดเชิงกลยุทธ์ (Beta = .177) และสมรรถนะการมีจิตมุ่งบริการ (Beta = .104) ตามลำดับ โดยมีสมรรถนะการบริหารทรัพยากรส่งผลสูงสุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสมรรถนะการบริหารทรัพยากร เป็นสมรรถนะทางการบริหารหลักในการบริหารงานของ ผู้อำนวยการ ซึ่งประกอบด้วย สามารถวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม สามารถบริหารจัดการทรัพยากรในองค์กร สามารถระดมทรัพยากรจากภายนอกองค์กร สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม สามารถบริหารทรัพยากรบรรลุเป้าหมายขององค์กร กลุ่มบุคคลและบุคคล สามารถประเมินผลการบริหารทรัพยากรในการบริหารงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำผลการประเมินผลการบริหารทรัพยากรมาพัฒนางานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำผลการประเมินการบริหารทรัพยากรมาพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน ก.พ. [8] ที่กำหนดให้สมรรถนะการบริหารทรัพยากรเป็นสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับสูง และสอดคล้องกับคุรุสภา [12] ที่กำหนดให้สมรรถนะการบริหารทรัพยากร โดยสามารถวางระบบการบริหารทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสมรรถนะสำหรับผู้บริหารการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- [1] สถาบันพระปกเกล้า. (2554). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา จำกัด.
- [2] กระทรวงศึกษาธิการ. (2546 ก).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- [3] กระทรวงศึกษาธิการ. (2546 ข). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- [4] สำนักงาน ก.ค.ศ. (2548). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- [5] สำนักงาน ก.ค.ศ. (ม.ป.ป). กฎหมายและหนังสือเวียน ก.ค.ศ. กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.ค.ศ.
- [6] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้กับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- [7] สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ. (2549). แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต จำกัด มหาชน.
- [8] ศูนย์นักบริหารระดับสูง สำนักงาน ก.พ. (2548). การศึกษาภาพรวมผลการประเมินสมรรถนะหลักทางการบริหาร ปี พ.ศ. (2547). นนทบุรี: กลุ่มโรงพิมพ์ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงาน ก.พ.
- [9] พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ. (2554). การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- [10] Wright, L. (2001). HR Competencies: Getting Them Right. Canadian HR Reporter. Toronto: Nov 5.
- [11] สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2548. มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- [12] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับภาษาไทย-อังกฤษ). กรุงเทพมหานคร : สกศ.

การเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรี ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

A Proposed Model of Woman Administrators' Leadership Traits Development in Public Higher Educational Institutions

นිරนุช ภาชนะทิพย์¹, สุชาดา นันทะไชย²

NeranuchPachanatip¹, Suchada Nanthachai²

¹นิสิตศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาท พฤติกรรมและคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วย อธิการบดีและรองอธิการบดีที่เป็นสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบประเมิน และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารสตรีในอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญในบทบาทการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์มากที่สุด ($\bar{x}=3.21$, S.D.=1.59) และให้ความสำคัญกับพฤติกรรมผู้นำเกี่ยวกับการสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดนโยบาย เป้าหมายและกระบวนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ($\bar{x}=3.32$, S.D.=1.30) มีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับพฤติกรรมในแต่ละบทบาทรวม 30 คุณลักษณะ จำแนกเป็น 5 ด้านคือ ด้านการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 20 คุณลักษณะ ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ 15 คุณลักษณะ ด้านการบริหารจัดการ 22 คุณลักษณะ ด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน 9 คุณลักษณะ และด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 8 คุณลักษณะ

2. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เสนอประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่ 1 แนวคิดกำกับรูปแบบ ส่วนที่ 2 คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ต้องพัฒนา ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมการ 2) การประเมินก่อนการพัฒนา 3) การพัฒนาแบ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีด้านที่เป็นภาคบังคับ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระคือ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการฝึกปฏิบัติแบบบูรณาการ และการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านที่ให้เลือกตามความสนใจ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 4 ด้าน คือ ด้านผู้นำและวิสัยทัศน์ ด้านวิชาการและวิชาชีพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน 4) การประเมินหลังการพัฒนา และ 5) การติดตามผลและการนำไปใช้ และ ส่วนที่ 4 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

คำสำคัญ: คุณลักษณะภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

Abstract

The objectives of this descriptive research were to 1) study the roles and leadership traits of woman administrators in public higher educational institutions and 2) proposed model of woman administrators' leadership traits development in public higher educational institutions. The subjects of the study were consisted of female rectors and vice-rectors in public higher educational institutions under The Office of Higher Education Commissions. The instruments used in this research were interview, questionnaires, evaluation forms, and group discussion. The data was analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The findings of this research were as follows;

1. The most important roles of woman administrators in public higher educational institutions were leadership and vision (\bar{X}) =3.21, S.D.=1.59) and the most important leadership traits of woman administrators were supporting the staffs to engage in the process of planning the policy and the target to gain great efficiency. (\bar{X}) =3.32, S.D.=1.30) This study revealed 30 roles that were suitable for leadership traits of woman administrators. They can be categorized to 5 main groups which were 20 leadership traits and vision, 15 academic and occupational leadership traits, 22 administrative leadership traits, 9 representative and symbolic leadership traits, and 8 moral and ethical leadership traits.

2. The proposed model of woman administrators' leadership traits development in public higher educational institutions was comprised of 4 mains parts as follows; part 1) the concepts of the model, part 2) woman administrators' leadership traits in public higher education institutions that need to be developed, part 3) the development process which can be classified to 5 procedures: procedure 1) preparation for readiness, procedure 2) assessment process, procedure 3) development process which was comprised of 1) compulsory part; moral and ethical leadership traits development and integrated practicum and 2) voluntary part; leadership traits development in vision and leadership, occupational and academic, administrative leadership traits development, and representative and symbolic leadership traits development, procedure 4) evaluation the post development, and procedure 5) evaluation and application and part 4) the model's guidance for application and key success indicators of the model.

Keyword: Leadership Traits, Woman Administrators in Public Higher Educational Institutions

บทนำ

ในสภาวะสังคมปัจจุบันสตรีได้เริ่มมีบทบาทในการออกทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยเหลือครอบครัวและก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานมากขึ้น สตรีสตรีได้รับการยอมรับจากสังคม ภาพลักษณ์ของผู้หญิงทำงานจึงเริ่มชัดเจนขึ้นและเริ่มเป็นที่ประจักษ์ว่าบทบาทของผู้หญิงในโลกของการทำงานนั้นมีไ ดียิ่งหย่อนไปกว่าเพศชายโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษา ในประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทผู้หญิงทำงานอยู่ไม่น้อย ประกอบกับสตรีในปัจจุบันมีการศึกษาเพิ่มขึ้น และสภาพสังคมเปิดโอกาสให้สตรีได้มีการพัฒนาตนเองทำให้สตรีกลายเป็นส่วนสำคัญในด้านโครงสร้างประชากร และด้านแรงงานของประเทศ แม้นในอดีตที่ผ่านมาสถานภาพการมีบทบาททางสังคมของสตรีจะอยู่ในระดับต่ำเพราะความเชื่อและค่านิยมของสังคมที่ยึดถือให้เพศชายเป็นใหญ่ อย่างไรก็ตามเมื่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไป สตรีมีโอกาสในการด้านการศึกษามากขึ้นและเข้ามาเป็นกำลังแรงงานในตลาดแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สำหรับประเทศไทยนับตั้งแต่มีการ

บังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแรก ซึ่งได้บัญญัติให้หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกันโดยเปิดโอกาสให้สตรีในการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2475 และก้าวสู่ตำแหน่งหน้าที่การทำงานโดยได้รับบทบาททางสังคมเป็นที่ยอมรับในด้านต่างๆ โดยรัฐบาลชุดแรกซึ่งมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรีได้ประกาศจัดตั้งสภาการศึกษาขึ้นเพื่อทำหน้าที่วางแผนการศึกษาชาติฉบับแรก ประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2475 โดยเน้นความเสมอภาคทางการศึกษาของชายและหญิงซึ่งในแผนการศึกษาชาติฉบับดังกล่าวได้ระบุไว้ชัดเจนว่า หญิงต้องได้รับความเสมอภาคกับชายในการศึกษาโดยหญิงมีภาวะพิเศษโดยธรรมชาติ จึงวางหลักสูตรการศึกษาของหญิงแตกต่างจากชายบ้างเป็นบางส่วนในระยะแรก ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หญิงจึงมีสิทธิได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับชาย สามารถศึกษาได้ทุกแขนงทั้งด้านอาชีพและสายสามัญ การดำรงตำแหน่งหน้าที่และความก้าวหน้าในอาชีพของสตรีมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยสตรีได้รับการยอมรับในด้านความรู้ความสามารถเช่นเดียวกับบุรุษ กฎหมายที่ เคยจำกัดสิทธิสตรีก็ได้ถูกยกเลิกไป [1] ซึ่งแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้ให้ความสำคัญและกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาสตรีในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เสมอภาค คนในสังคมมีเจตคติที่ดีตระหนักและยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครองอย่างเท่าเทียมกันโดยใน พ.ศ. 2554 จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสตรีที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร [2] พบว่า สิ่งกีดขวางหรืออุปสรรคของการเป็นผู้นำในการก้าวสู่ตำแหน่งบริหารระดับสูงของผู้หญิง คือ บรรทัดฐานและแนวปฏิบัติด้านวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ วัฒนธรรมในองค์กรที่ชายเป็นใหญ่ และการขาดต้นแบบบทบาทของผู้หญิง เนื่องจากปัจจุบันยังมีจำนวนผู้หญิงดำรงตำแหน่งทางการบริหารระดับสูงน้อยและมีผู้หญิงหลายคนรู้สึกว่าสิ่งที่ตนเกิดเป็นหญิงหรือการเป็นเพศหญิงของตนเป็นสิ่งที่กีดขวางหรือ กีดกันความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ทั้งเห็นว่า เป็นการยากลำบากที่จะข้าม “เพดานแก้ว” ได้ ดังนั้นการพัฒนาศรีของประเทศไทยในสองทศวรรษที่ผ่านมาจึงมีความชัดเจนในการกำหนดแผนพัฒนาที่มุ่งเน้นให้สตรีมีบทบาทในสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และมีการศึกษาเท่าเทียมกับ เพศชาย ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้สตรีได้รับโอกาสในการศึกษาและก้าวสู่ตำแหน่งในอาชีพต่างๆ มากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าจากการก้าวสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า สตรีที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในตำแหน่งอธิการบดีและรองอธิการบดีมีจำนวนไม่มากนัก ในขณะที่จากผลสำรวจจำนวนประชากรของประเทศมีสตรีมากกว่าบุรุษและการเข้าสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของสตรีเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งศักยภาพความสามารถของสตรีในการก้าวสู่การเป็นผู้บริหารระดับต่างๆ เท่าเทียมกับบุรุษ โดยมีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโอกาสการก้าวสู่การเป็นผู้บริหารของสตรีพบว่า สตรีที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานบริหารต้องเติบโตอย่างอบอุ่นภายในครอบครัวที่มั่นคง เป็นผู้มีคุณลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล มีการฝึกฝนเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง การมีบุคลิกภาพ มีวิสัยทัศน์ที่ กว้างไกล มีมนุษยสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ได้รับการปูพื้นฐานจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่โอกาสความก้าวหน้าในอาชีพของสตรีได้อย่างเป็นรูปธรรม [3] นอกจากนี้ความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารสตรียังขึ้นอยู่กับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ความรู้ความสามารถด้านวิชาการและวิชาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สถานภาพทางครอบครัว การสนับสนุนจากครอบครัว และความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของสตรีอย่างมาก [4] ทั้งนี้สำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้มีสตรีคนแรกที่ได้ก้าวสู่การดำรงตำแหน่งอธิการบดีหญิงคนแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2525 ได้แก่ ศาสตราจารย์ คุณหญิงนงเยาว์ ชัยเสรี ซึ่งเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และนายกสภามหาวิทยาลัยหญิงคนแรกในวงการศึกษาไทย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความเชื่อว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเป็นสิ่งที่สามารถสร้างและพัฒนาได้หากได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับสตรีในการก้าวสู่การเป็นผู้บริหารระดับสูงในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งหากผู้บริหารสตรีใน

สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาตนเองหรือมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำให้โดดเด่นทั้งในด้านการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและวิชาชีพ มีความสามารถด้านการบริหารจัดการและการสร้างทีมงานที่ทำงานมุ่งผลประโยชน์ของส่วนรวม มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในองค์กรและคนทั่วไป รวมทั้งการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ที่ดีของสถาบัน การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสตรีในด้านต่าง ๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การได้มาซึ่งผู้บริหารสตรีที่พึงประสงค์และจะส่งผลให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและนำพาสถาบันอุดมศึกษาก้าวสู่มาตรฐานทัดเทียมกับนานาชาติได้อย่างเต็มภาคภูมิ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับบทบาท พฤติกรรม และคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งมีรูปแบบการบริหารงานและโครงสร้างองค์กรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเพื่อทราบข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับบทบาท พฤติกรรม และคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รวมทั้งเพื่อสร้างและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีที่พึงประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและวางแผนในการพัฒนาผู้บริหารสตรีและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเพื่อก้าวสู่การดำรงตำแหน่งทางการบริหารอย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาท พฤติกรรม และคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

1. การศึกษาบทบาท พฤติกรรม และคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน โดยสัมภาษณ์อดีตอธิการบดีที่เป็นสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 9 คน ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประชากรและตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อธิการบดีและรองอธิการบดีที่เป็นสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 80 สถาบัน จำนวน 158 คน จำแนกเป็นอธิการบดีจำนวน 9 คน และรองอธิการบดีจำนวน 149 คน

2. การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อดีตผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 5 คน ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และประเมินมาตรฐานด้านความเหมาะสมและมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยใช้แบบประเมิน ซึ่งประชากรและตัวอย่างการประเมินจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) อธิการบดีและรองอธิการบดีที่เป็นสตรีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน จำนวน 80 สถาบัน จำนวน 155 คน จำแนกเป็นอธิการบดีจำนวน 8 คน และรองอธิการบดีจำนวน 147 คน เนื่องจากในช่วงเวลาของการประเมิน รูปแบบ (ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2557) มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งอธิการบดีและรองอธิการบดีที่เป็นสตรี 2) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เครื่องมือที่ใช้และการหาคุณภาพ

1. เครื่องมือที่ใช้เพื่อศึกษา บทบาท พฤติกรรม และคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองรายละเอียด แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ปฏิบัติจริงและคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีที่พึงประสงค์ โดยใช้ในการสัมภาษณ์อดีตผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เคยดำรงตำแหน่งอธิการบดี

1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาท พฤติกรรมและคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐโดยเป็นแบบสอบถามที่มีรายละเอียดสำคัญแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) บทบาทและพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยพิจารณาจัดลำดับ (Ranking) ความสำคัญของบทบาทผู้นำและพฤติกรรมผู้นำจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 5 อันดับ และ 2) การนำเสนอตัวอย่างคุณลักษณะภาวะผู้นำเป็นมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับตามหลักการของ Likert โดยพิจารณาเลือกคุณลักษณะภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับพฤติกรรมตามบทบาทใน 5 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน และด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .989

2. เครื่องมือที่ใช้สำหรับการสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เหมาะสม โดยสัมภาษณ์อดีตผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2.2 แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ แบ่งเป็น 2 ชุด คือ 1) แบบประเมินสำหรับอธิการบดีและรองอธิการบดีที่เป็นสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ไปของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐตามแนวคิดของ Joint Committee on Standards for Educational Evaluation [5] โดยลักษณะข้อคำถามในการประเมินรูปแบบเป็นคำถามให้เลือกตอบในแต่ละด้านเป็น มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) และ 2) แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินรูปแบบตามแนวคิดการประเมินที่ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งซึ่งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป [6] แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเหมาะสม โดยมีความเชื่อว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีดุลยพินิจที่ดีเชื่อถือได้ ซึ่งสอบถามประเด็นในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ข้อดี ข้อที่ควรปรับปรุงพัฒนา ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้ได้จริง ลักษณะข้อคำถามในการประเมินรูปแบบเป็นคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษา บทบาท พฤติกรรมและคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เก็บรวบรวมได้แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์คืนจำนวน 134 ฉบับ จาก 158 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.81

2. การประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เก็บรวบรวมได้แบบประเมินฉบับสมบูรณ์คืนมาทั้งหมด 129 ชุด จาก 155 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.23

โดยได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หาค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์บทบาท พฤติกรรมและคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

1.1 ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับบทบาทผู้นำเรียงตามลำดับ คือ บทบาทในการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ (\bar{X} = 3.21, S.D.=1.59) บทบาทในการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม (\bar{X} = 3.09, S.D.=1.18) บทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ (\bar{X} = 2.99, S.D.=1.28) บทบาทในการบริหารจัดการ (\bar{X} = 2.97, S.D.=1.19) และอันดับสุดท้ายคือบทบาทในการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน (\bar{X} = 2.75, S.D.=1.71)

1.2 ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับพฤติกรรมผู้นำ จำแนกตามบทบาทในแต่ละด้านสรุปได้ ดังนี้

1) ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตามบทบาทในการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อันดับแรก คือ สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดนโยบาย เป้าหมายและกระบวนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญ (\bar{X} = 3.32, S.D. =1.30) รองลงมาคือ กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้และมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (\bar{X} =3.16, S.D. =1.36) และอันดับสุดท้ายคือ นำอุดมศึกษาสู่สากลแบบมีความสัมพันธ์กับนานาชาติเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และการนำมาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ (\bar{X} =2.63, S.D. =1.75)

2) ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตามบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ การกำหนดนโยบายและกำกับดูแลคุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพให้มีความสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (\bar{X} =3.25, S.D. =1.64) รองลงมาคือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกสถาบัน เท่าทันกับการส่งเสริม สนับสนุนและกำหนดให้คณาจารย์มีการพัฒนาการเรียน การสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันทุกสาขาวิชาชีพ (\bar{X} =3.07, S.D. =1.31) และอันดับสุดท้ายคือ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้สู่การเป็นนานาชาติ (\bar{X} =2.73, S.D. =1.73)

3) ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตามบทบาทในการบริหารจัดการของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นอันดับแรก คือ บริหารงานเชิงกลยุทธ์โดยจัดโครงสร้างและวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงานและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน (\bar{X} =3.26, S.D. =1.37)รองลงมาคือ บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร (\bar{X} =3.06, S.D. =1.47)และอันดับสุดท้าย ริเริ่มบุกเบิกงานใหม่ๆ เพื่อความสำเร็จของสถาบัน (\bar{X} =2.75, S.D. =1.48)

4) ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตามบทบาทในการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบันของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อันดับแรก คือ ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อเป็นภาพลักษณ์ขององค์กร (\bar{X} =3.20, S.D. =1.44) รองลงมาคือ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความฉลาดทางอารมณ์ และเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ (\bar{X} =3.15, S.D. =1.28) และอันดับสุดท้ายคือ ส่งเสริมและเป็นผู้กำหนดแนวทางการประชาสัมพันธ์สถาบันในรูปแบบต่างๆ ให้เป็นที่รู้จัก (\bar{X} =2.75, S.D. =1.57)

5) ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตามบทบาทในการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อันดับแรก คือ นำหลักธรรมาภิบาล

และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารสถาบัน (\bar{X} =3.24, S.D. =1.63) รองลงมาคือ กำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณของสถาบันได้ชัดเจน นำไปปฏิบัติได้ (\bar{X} =3.14, S.D. =1.41) และอันอับสุดท้ายคือ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามจรรยาบรรณและวินัยอย่างเคร่งครัด (\bar{X} =2.78, S.D. =1.32)

1.3 ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับพฤติกรรมในแต่ละบทบาท 30 คุณลักษณะ จำแนกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 20 คุณลักษณะ มีคุณลักษณะร่วมที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ อันดับแรก คือ มีความรับผิดชอบสูง (\bar{X} =4.88, S.D. =.33) รองลงมาคือ มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ (\bar{X} = 4.75, S.D. =.55) และมีความมุ่งมั่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน (\bar{X} =4.74, S.D. =.53) ตามลำดับ

2) ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ 15 คุณลักษณะ มีคุณลักษณะร่วมที่สำคัญเป็น 3 อันดับแรก คือ มีความรับผิดชอบสูง (\bar{X} =4.78, S.D. =.50) รองลงมาคือ มีการพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ (\bar{X} =4.72, S.D. =.47) และมีความฉลาดรอบรู้มีสติปัญญาและแก้ไขปัญหาได้ดี (\bar{X} =4.70, S.D. =.52) ตามลำดับ

3) ด้านการบริหารจัดการ 22 คุณลักษณะ มีคุณลักษณะร่วมที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ มีความรับผิดชอบสูง (\bar{X} =4.88, S.D. =.33) รองลงมาคือ มีศิลปะและทักษะในการบริหาร (\bar{X} =4.84, S.D. =.37) และมีความสามารถในการตัดสินใจได้รวดเร็วถูกต้อง (\bar{X} =4.83, S.D. =.38)ตามลำดับ

4) ด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน 9 คุณลักษณะ มีคุณลักษณะร่วมที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ มีเป้าหมายในการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรและให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ (\bar{X} =4.72, S.D. =.47) รองลงมาคือ มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ (\bar{X} =4.70, S.D. =.56)และเข้าร่วมกิจกรรมและได้รับการยอมรับจากสังคม (\bar{X} =4.66, S.D. =.55)ตามลำดับ

5) ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 8 คุณลักษณะ มีคุณลักษณะร่วมที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ (\bar{X} =4.93, S.D. =.29) รองลงมาคือ ซื่อสัตย์ยุติธรรม เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (\bar{X} =4.83, S.D. =.50)และสามารถกำหนดนโยบายและแนวทางคุณธรรมจริยธรรมในสถาบัน (\bar{X} =4.80, S.D. =.42)ตามลำดับ

2. การเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นได้และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ และ 5 ขั้นตอน คือ

ส่วนที่ 1 แนวคิดกำกับรูปแบบ เป็นคำอธิบายรายละเอียดการดำเนินการพัฒนาของรูปแบบในภาพรวม

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ต้องพัฒนา สอดคล้องตามพฤติกรรมในแต่ละบทบาท รวม 30 คุณลักษณะ จำแนกเป็นคุณลักษณะผู้นำที่ต้องพัฒนา 5 ด้าน คือ ด้านการผู้นำและวิสัยทัศน์ ด้านวิชาการและวิชาชีพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน และด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน เนื้อหาการพัฒนา วิธีการและกิจกรรมการพัฒนา และผลที่ต้องการซึ่งขั้นตอนการพัฒนามี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. การเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้บริหารสตรีที่มีความประสงค์จะเข้ารับการพัฒนา โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนาจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มสตรีที่มีศักยภาพจะขึ้นเป็นผู้บริหาร 2) การเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มสตรีที่อยู่ระหว่างการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร

ขั้นตอนที่ 2. การประเมินก่อนการพัฒนา เป็นการประเมินคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีก่อนการพัฒนาโดยใช้แบบทดสอบและให้ผู้รับการพัฒนาประเมินตนเอง (Self Assessment) พร้อมให้ผู้รับการพัฒนาระบุหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน ความสนใจในการเข้ารับการพัฒนา คุณลักษณะภาวะผู้นำในด้านต่างๆ และแผนการพัฒนาคู่ตนเองในอนาคต

ขั้นตอนที่ 3. การพัฒนา การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรี เป็นขั้นตอนของการดำเนินการเพื่อให้ผู้ที่จะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาได้รับการพัฒนาตามรูปแบบที่สร้างขึ้น เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติตามหลักการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีที่พึงประสงค์ทั้ง 30 คุณลักษณะตามที่ได้จากการศึกษาวิจัย รวมทั้งการฝึกปฏิบัติแบบบูรณาการเพื่อให้การพัฒนาบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีการกำหนดวิธีการพัฒนาเป็น 2 ส่วนคือ 1) การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีด้านที่เป็นภาคบังคับ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระคือ การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการฝึกปฏิบัติการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีแบบบูรณาการ และ 2) การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีด้านที่ให้เลือกตามความสนใจ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ คือ การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีด้านผู้นำและวิสัยทัศน์ การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีด้านวิชาการและวิชาชีพ การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีด้านการบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน

ขั้นตอนที่ 4. การประเมินหลังการพัฒนา เป็นการประเมินในเชิงความรู้ความเข้าใจหลักการแนวคิดการพัฒนาและการประเมินคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีตามด้านที่รับการพัฒนา ประเมินโดยใช้แบบทดสอบและให้ผู้รับการพัฒนาประเมินตนเอง โดยวัดคุณลักษณะภาวะผู้นำหลังการพัฒนา การตรวจสอบมุมมองที่เปลี่ยนไปของผู้บริหารสตรีร่วมกับการสังเกตพฤติกรรม เช่น การมีส่วนร่วม การแสดงออกความคิดเห็น และพฤติกรรมที่เห็นได้ชัด การแต่งกาย บุคลิกภาพ สุขภาพกายและจิต ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผลและการนำไปใช้ เป็นการติดตามผลการพัฒนาและการนำไปใช้เมื่อเสร็จสิ้นการพัฒนา 3-6 เดือนเมื่อกลับไปปฏิบัติหน้าที่เรียบร้อยแล้ว โดยติดตามผลจากสภาพที่เป็นจริงการนำความรู้และทักษะไปใช้ ปัญหาอุปสรรคที่ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประสบในการบริหาร วิธีแก้ไข

ส่วนที่ 4 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ เป็นคำอธิบายแนวทางการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้การนำรูปแบบไปใช้มีคุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

1. การศึกษาบทบาท พฤติกรรมและคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

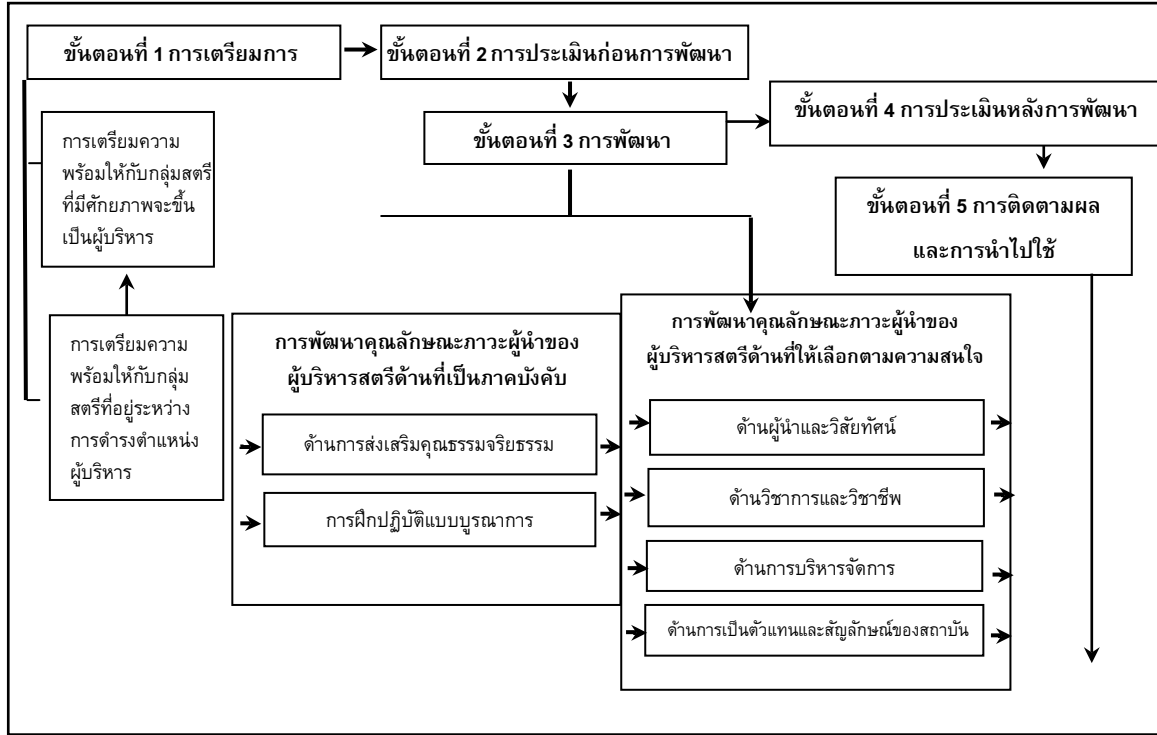
ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับบทบาทผู้นำเรียงตามลำดับ คือ บทบาทในการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ บทบาทในการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม บทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ บทบาทในการบริหารจัดการ และอันดับสุดท้ายคือบทบาทในการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน

ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตามบทบาทที่มีความสำคัญอันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดใน 5 ด้าน จำแนกเป็น 1) ด้านการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คือ สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดนโยบาย เป้าหมายและกระบวนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ 2) ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คือ การกำหนดนโยบายและกำกับดูแลคุณภาพของ การจัดการศึกษาเพื่อรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพให้มีความสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ 3) ด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คือ บริหารงานเชิงกลยุทธ์โดยจัดโครงสร้างและวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงานและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน 4) ด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบันของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คือ ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อเป็นภาพลักษณ์ขององค์กร และ 5) ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คือ นำหลัก ธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารสถาบัน

ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับพฤติกรรมในแต่ละบทบาทรวม 30 คุณลักษณะ จำแนกเป็น 5 ด้านคือ ด้านการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 20 คุณลักษณะ ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ 15 คุณลักษณะ ด้านการบริหารจัดการ 22 คุณลักษณะ ด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน 9 คุณลักษณะ และด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 8 คุณลักษณะ

2. การเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นได้ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ และ 5 ขั้นตอน คือ **ส่วนที่ 1** แนวคิดกำกับรูปแบบ **ส่วนที่ 2** คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ต้องพัฒนา **ส่วนที่ 3** กระบวนการพัฒนา คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมการ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 การเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มสตรีที่มีศักยภาพจะขึ้นเป็นผู้บริหาร และกลุ่มที่ 2 การเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มสตรีที่อยู่ระหว่างการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร 2) การประเมินก่อนการพัฒนา 3) การพัฒนา แบ่งเป็น ด้านที่เป็นภาคบังคับ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระคือ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการฝึกปฏิบัติแบบบูรณาการ และด้านที่ให้เลือกรตามความสนใจ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 4 ด้าน คือ ด้านผู้นำและวิสัยทัศน์ ด้านวิชาการและวิชาชีพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเป็นตัวแทนและสัญลักษณ์ของสถาบัน 4) การประเมินหลังการพัฒนา และ 5) การติดตามผลและการนำไปใช้ และ **ส่วนที่ 4** แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบดังแสดงในภาพ

รูปแบบในกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

อภิปรายผล

1. การศึกษาบทบาท พฤติกรรมและคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

1.1 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐพบว่าผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับบทบาทด้านการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาและบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคปัจจุบันเนื่องจากผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเป็นที่ยอมรับในการเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์และเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม และจะต้องมีคุณสมบัติตามความต้องการของแต่ละมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด [7] ที่กล่าวว่า ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้มีวิสัยทัศน์ร่วมกันและพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดแก่บุคลากรในองค์กร เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการพัฒนาองค์กร และสอดคล้องกับแนวคิด [8] ที่เน้นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำในการชักจูงให้บุคลากรทุกคนในองค์กร เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้วยการมองภาพอนาคตที่ดีและดีกว่าที่เป็นอยู่ ตลอดจนสามารถชักจูงและโน้มน้าวให้ทุกคนในองค์กรก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ร่วมกันได้ด้วยการสร้างค่านิยม ความสนใจ ความหวัง ความฝันและพลังสู่อุทิศร่วมกันเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ทุกคนในองค์กร

1.2 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ความสำคัญกับพฤติกรรมด้านการเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เป็นอันดับแรกเกี่ยวกับการสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดนโยบาย เป้าหมายและกระบวนการ ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารควรมีพฤติกรรมในการสร้างวิสัยทัศน์ซึ่งเป็นภาพฝันที่เป็นไปได้ และเป็นภาพในอนาคตที่องค์กรและปฏิบัติปรารถนา การสร้างวิสัยทัศน์เป็นกลยุทธ์อันดับแรกของผู้บริหารที่จะทำให้ทุกคนมองเห็น โดยทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีเป้าหมายหลักร่วมกัน มองเห็นแนวทางความเป็นไปได้และมีความท้าทาย ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุ่มเทความสามารถเพื่อช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ ผู้นำต้องสามารถสร้างบารมีให้ผู้

ตามนับถือเชื่อฟังและคล้อยตาม [9] และสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า หากผู้ใต้บังคับบัญชา มีความชื่นชมผู้นำมากเท่าใดก็จะเลียนแบบผู้นำทั้งพฤติกรรม ทักษะคิดและค่านิยม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรได้รวมทั้งผู้นำจะเป็นผู้ผลักดันให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและองค์กรมีความสามารถสูงขึ้นและการพัฒนาโดยการสร้างวิสัยทัศน์ในการกำหนดเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรร่วมกัน มีการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดความเข้าใจยอมรับอันจะนำไปสู่การปฏิบัติและการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม[11]

1.3 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทั้ง 5 ด้าน พบว่ามีคุณลักษณะร่วม 30 คุณลักษณะ โดยมีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับพฤติกรรมตามบทบาทด้านต่างๆ ของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีความสำคัญในอันดับต้น 5 คุณลักษณะ คือ มีความรับผิดชอบสูง มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และมีความมุ่งมั่นและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยจะเห็นได้ว่าการบริหารงานในปัจจุบันสังคมภายในและภายนอกสถาบันอุดมศึกษาคาดหวังให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะเกี่ยวกับความรับผิดชอบและเห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด [12] เกี่ยวกับผู้นำในองค์การสมัยใหม่ที่กล่าวเกี่ยวกับผู้นำว่า 1. มีความรู้ความสามารถทั้งจากการสั่งสอนมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ และกล้าทรงสิ่งนั้นให้สอดคล้องเหมาะสมกับองค์การ 2. มองการณ์ไกล สามารถคาดการณ์ปัญหาหรือเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบและหาทางป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา 3. มีความรับผิดชอบ 4. มีความกระตือรือร้น ผู้นำจะต้องมุ่งมั่นเอาจริงเอาจังในการทำงาน แสวงหาหรือใฝ่หาวิธีการทำงานที่ทำให้รู้สึกสนุกในการทำงาน หาวิธีการทำงานจากผู้ที่ประสบความสำเร็จ ตลอด จนความทะเยอทะยานเพื่อความก้าวหน้าขององค์การและตนเอง 5. กล้าตัดสินใจ นับเป็นประการที่มีความสำคัญมากสำหรับผู้นำ การกล้าที่จะตัดสินใจก็แสดงถึงการเป็นคนที่มีความกล้าเสี่ยงอยู่ในตัวเอง 6. มีมนุษยสัมพันธ์สูง โดยมีข้อสังเกตว่าคนที่ตำแหน่งยิ่งสูงจะยิ่งอ่อนน้อม สุภาพ พุดจาดี เข้ากับใครก็ได้ และที่สำคัญมีความสามารถในการรวมคนให้ทำงานร่วมกันได้ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ และประสานงานกัน 7. มีคุณธรรม ผู้นำจะต้องรู้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งในการดำเนินชีวิต เพราะสิ่งที่ผู้นำปฏิบัติหรือแสดงออกคือภาพลักษณ์ขององค์การด้วย

2. การเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2.1 จากรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่นำเสนอ พบว่า เป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเรียนรู้ถึงข้อที่ควรได้รับการพัฒนาและสร้างเสริมให้ดีขึ้นด้วยตนเองและสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสตรีที่เข้ารับการพัฒนาเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ ผู้วิจัยได้สร้างและเสนอรูปแบบประกอบด้วย 5 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนได้จัดลำดับความสำคัญจากแนวคิดไปสู่การปฏิบัติที่เน้นความต่อเนื่อง ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ การประเมินก่อนการพัฒนา การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การประเมินหลังการพัฒนา และการติดตามผลและการนำไปใช้ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาผู้บริหารของ The Trainer's Library [13] ซึ่งเสนอกรอบแนวคิดในการสร้างแบบจำลองการพัฒนาผู้บริหาร มีกระบวนการเตรียมการ การประเมินก่อนดำเนินการ การพัฒนา การประเมินหลังการดำเนินการและการวิเคราะห์การดำเนินการ

2.2 เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เตรียมพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาโดยมีเนื้อหาการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีที่เน้นความทันสมัยที่สอดคล้องกับโลกยุคปัจจุบันและกระแส ความเป็นสากลที่สถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญอยู่[14] ซึ่งภารกิจประการที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือ การนำอุดมศึกษาสู่

สากลและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีความสัมพันธ์กับนานาชาติมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจากนานาชาติสู่คลังสมองแห่งความรู้ การพัฒนาภาวะผู้นำและทักษะการจัดการให้แก่ผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการพัฒนาและวิธีการได้มาซึ่งผู้บริหารระดับสูงในสถาบันอุดมศึกษาของไทยและต่างประเทศ

2.3 เป็นรูปแบบที่มีการยืดหยุ่น สามารถดัดแปลงวิธีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ความต้องการและภารกิจที่สอดคล้องและได้รับมอบหมายของสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละบุคคล กล่าวคือรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความยืดหยุ่นสามารถดัดแปลงเพื่อการพัฒนาบุคคลตามความแตกต่างของบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาที่ผสมผสานจากประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาและรูปแบบต่างๆ ของการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด [15] ที่เสนอวิธีการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำด้วยการสนับสนุน (Support) ให้ผู้รับการพัฒนาได้รับประสบการณ์และมีการฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสม

2.4 เป็นรูปแบบที่ช่วยให้ผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้มีโอกาสได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกันและการเปิดโลกทัศน์ศึกษาดูงาน ซึ่งต้องใช้วิธีการและกิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลายมิใช่เพียงแต่ใช้วิธีการฝึกอบรมอย่างเดียว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารและทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งในรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีที่ได้ออกแบบไว้จะมีลักษณะมีวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับสถานการณ์ในการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงมีความชำนาญในวิชาการและวิชาชีพที่ชัดเจน มีลักษณะเฉพาะการใช้วิธีการพัฒนาที่หลากหลายจะมีผลต่อการเพิ่มพูน ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการบริหารงานและวิชาการซึ่งแนวคิดในการพัฒนาด้วยวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิด [15] ที่กล่าวว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านกระบวนการของการพัฒนา มีองค์ประกอบสำคัญคือ ความหลากหลายของประสบการณ์ในการพัฒนาและความสามารถในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ประสบการณ์ในการพัฒนาจะช่วยให้บุคคลขยายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และในทำนองเดียวกันเมื่อมีการขยายการเรียนรู้ประสบการณ์ในการพัฒนาก็จะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะเดียวกันภายใต้บริบทที่แวดล้อมองค์การย่อมมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาด้วยไม่ว่าจะเป็นยุทธศาสตร์ขององค์การวัฒนธรรม ระบบหรือกระบวนการต่างๆ ย่อมมีส่วนร่วมในการกำหนดการพัฒนาภาวะผู้นำ

2.5 เป็นรูปแบบที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายแต่ไม่ซับซ้อนจนเกินไปเหมาะสมกับสตรีที่มีศักยภาพที่จะขึ้นเป็นผู้บริหารและผู้บริหารสตรีที่อยู่ระหว่างการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร เนื่องจากผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐต้องมีภาระหน้าที่ รับผิดชอบมากมายทั้งการสอน การวิจัย การบริหารวิชาการ และการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งในรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่นำเสนอจะเน้นเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Taught) และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) รวมทั้งการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริง สอดคล้องกับแนวคิด [16] ที่กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่ฝึกฝนอบรมให้เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ ดังเช่นผู้นำที่สำเร็จการอบรมจากสถาบันพัฒนาผู้บริหารหรือผู้นำที่ผ่านการอบรมในสาขาวิชาเฉพาะ มีความรู้ในทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- [1] พวงเพชร สุรัตน์กุล. 2525. งานวิจัย เรื่อง บทบาทของสตรีด้านสังคมและเศรษฐกิจในสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2525). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [2] สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2553. โครงการสำรวจร้อยละของประชาชนที่มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับความเสมอภาคและบทบาทหญิงชาย (Online). <http://gender.go.th/>, 1 กุมภาพันธ์ 2555 .
- [3] โชติมา แก้วทอง. 2550. โอกาสการก้าวสู่การเป็นผู้บริหารสตรีบนบริหารระดับปัจเจกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและองค์กร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [4] นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. 2552. ความสำเร็จของอาชีพของผู้บริหารสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาคศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [5] Madaus, G.F., Scriven, M. S., and Stufflebeam, D. L. 1983. Evaluation models viewpoints on educational and human services evaluation. 8th ed. Boston :Kluwer-nijhoff Publishing.
- [6] Eisner, E. 1976. Educational connoisseurship and criticism : Their form and functions in education evaluation. Journal of Aesthetic Education.
- [7] ละออ เอื้อจิตตระกูล. 2550. ลักษณะผู้นำของอธิการบดีในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [8] Kouzes, J.M., and Posner, B.Z. 1997. The Leadership Practices Inventory: Facilitator's guide. San Francisco: Jossey-Bass/Peiffer.
- [9] Barker, D. J. P. 1992. Fetal and infant origins of adult disease. London: British Medical Journal.
- [10] Yukl, Gary A. 1998. Leadership; Decision making, Organization. 4th ed. New York: Prentice Hall.
- [11] Bass, Bernard M. & Avolio, Bruce J. 1994. Improving Organization Effectiveness through Transformation Leadership. Thousand Oaks: SAGE.
- [12] ดนัย เทียนพุดดิ. 2534. มุมมองที่ทำทายนักบริหารกรุงเทพมหานครสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [13] วิเชียร ชิวพิมาย. 2539. การนำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [14] มานิต บุญประเสริฐ และคณะ. 2549. รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำในระดับอุดมศึกษา. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- [15] McCauly, C.D. 1998. Developmental experiences in managerial work : A literature review. North Carolina : Center for Creative Leadership.
- [16] เอกชัย กีสุขพันธ์. 2538. การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตร วิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

DEVELOPMENT OF STRENGTHEN PROFESSIONAL ETHICS FOR PROFESSIONAL DIPLOMA STUDENT POTLYTECHNIC COLLEGE

พระมหาฐิติวัฒน์ จิรวาทโต(นพศร)¹, สุธาสิณี บุญญาพิทักษ์², สุเทพ สันติวารานนท์³,

PramahaThitiwat Jirawatto(Noppasorn)¹, Sutasinee Phunyapitak², Suthep Suntiwaranont³,

¹นิสิตการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน มหาวิทยาลัยทักษิณ

²ประธานภาควิชาการประเมินผลและวิจัย และอาจารย์ประจำภาควิชาการประเมินผลและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาการประเมินผลและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง หาประสิทธิภาพและประสิทธิผลหลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจริยธรรมวิชาชีพที่จะเสริม สร้างให้แก่นักศึกษา โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สอบถามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบททางวิชาชีพ และการประชุมสนทนา กลุ่ม(Focus group) ร่วมกับคณะกรรมการผู้เกี่ยวข้องของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ขั้นที่ 2) สร้างและ ประเมินประสิทธิภาพหลักสูตร โดยนำข้อมูลจริยธรรมวิชาชีพจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดโครงสร้างหลักสูตรแล้ว ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นประเมินหาประสิทธิภาพหลักสูตร (E_1 ; E_2) จากการทดลองใช้นำร่องกับ นักศึกษาจำนวน 40 คน ขั้นตอนที่ 3) ประเมินประสิทธิผลหลักสูตรจากการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา จำนวน 40 คน ใช้แบบแผนกึ่งทดลอง 1 กลุ่ม ทดสอบก่อนและหลัง (One - group pretest - posttest design) เก็บรวบรวมข้อมูลจริยธรรมวิชาชีพด้วยแบบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรม แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมก่อนและ ะ หลังใช้หลักสูตร และแบบประเมินพฤติกรรมตามหลักจริยธรรมระหว่างอบรม ผลวิจัยพบว่า

1. จริยธรรมวิชาชีพที่สำคัญ ได้นำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรสำหรับเสริมสร้างให้แก่ศึกษา คือ ด้านความมีระเบียบวินัยและความขยันอดทน

2. หลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ มี 6 องค์ประกอบ คือ สภาพปัญหาและความจำเป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและ ประเมินผล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่ามีคุณภาพ เหมาะสมระดับดีมาก และพบว่าประสิทธิภาพของหลักสูตร ใน องค์ประกอบของทัศนคติเชิงจริยธรรมมี 86.94/90.23 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/ 80 และพบว่าประสิทธิภาพ ของหลักสูตร ในองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเชิงจริยธรรมมี 92.69/90.56 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/ 80

3. ประสิทธิผลหลักสูตร พบว่า หลังใช้หลักสูตรนักศึกษามีจริยธรรมวิชาชีพในองค์ประกอบของทัศนคติ เชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพฤติกรรมปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในระหว่างอบรมผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม

คำสำคัญ:หลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ

Abstract

The object of this research is to find effectiveness and result of course which Strengthen Professional Ethice for Professional Diploma students, Surattthani Polytechinc College. There are three steps of rescarch 1) Study and analyse basic data of Professional Ethice in order to strengthen for the students. By studying and search from document about the idea of related theory, question from the group of data givers that concern with context of Professional. And Focus group with the committee who take part in the College 2) Build and evaluate the effectiveness of course by bringing the data of Professional Ethic from the first steps to from course structure. Then examine the quality by the experts. Later evaluate to find the effectiveness of course, (E1/E2) From trying to use with the forty pilot students. 3) Evaluate the effectiveness of course from trying to use with the forty sample group of students, by using a group of scmi trial, One-group pretest – posttest design. College data of Professional Ethic with measuring ethics attitude, ethics behavior before and after using course and the from of evaluate behavior that behave according to ethics principle during training. Find that

1. The important Professional Ethic was taken to form the course to strengthen the students about discipline, diligence and patience.

2. The course of strengthen Professional Ethics has 6 factors :_they are problem state and neccssity,the goal of course, content of course, making training activities, training media and evaluation. The experts decided that has very good quality and found that the effectiveness of course about the factors of ethics attitude is 86.94/90.23 higher than standard scale that is 80/80. And found that the effectiveness about ethics behavior is 92.69/90.56 higher than standard scale that is 80/80

3. Professional Ethics about the factors of ethics attitude and ethics behavior higher than before using training course meaningfully as statistics at .01 and have behavior of practice according to ethics during training in the excellent level.

Keyword: Strengthen Professional Ethics

บทนำ

สถานการณ์ในปัจจุบันกำลังประสบกับปัญหาทางสังคม เนื่องจากคนในชาติห่างเหินจากศีลธรรมคนที่มี การศึกษาแทนที่จะเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม กลับมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ในท่ามกลางสภาวะ การแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงไปของโลกในยุคปัจจุบัน [1] จึงเป็นเหตุให้กระแสสังคม ไทยในยุคปัจจุบันนี้ให้ ความสำคัญในเรื่อง ของ “จริยธรรม” อย่างมากและเรียกร้องให้มีอยู่ในการดำเนินกิจกรรมทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับองค์กรและระดับประเทศ ซึ่งแต่ละระดับมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน [2]

การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ให้สามารถดำรงชีวิตและสามารถ ประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาจึงต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข [3]

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการจัดการส่งเสริมการอาชีวศึกษาและ ฝึกอบรมฝีมือเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี โดยจัด

การศึกษาวิชาชีพให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาตินำความรู้อันเป็นสากลในทางทฤษฎีและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดมาตรฐานวิชาชีพ มีความรู้ทักษะ เกิดประสบการณ์รวมทั้งจริยธรรมวิชาชีพ [4] การจัดการอาชีวศึกษาจึงเป็นการผลิตและพัฒนากำลังคนในสายวิชาชีพที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี อยู่ตลอดเวลาจึงต้องมีการจัดสรรโอกาสในด้านการศึกษา เพื่ออาชีพให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ให้บุคคลมีความรู้ ทักษะวิชาชีพพื้นฐาน และวิชาชีพเฉพาะทางที่ได้คุณภาพมาตรฐาน มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพเพื่อการทำงานอย่างมีความสุข [4] มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์[3]

วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีเป็นสถาบันการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อตอบสนองการผลิตกำลังคนระดับของช่างฝีมือ (ปวช.) ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานได้ดำเนินตามนโยบายของกรมอาชีวศึกษาและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบคู่ขนาน คือด้านองค์ความรู้และประสบการณ์ทางทักษะวิชาชีพและเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพตามแผนของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา [5] และเมื่อพบนโยบายของวิทยาลัยฯก็ตระหนักถึงความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ

จากการศึกษาโครงสร้างหลักสูตรของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีปรากฏว่านโยบาย การจัดการศึกษาแบบคู่ขนาน กับการปฏิบัติตามนโยบายยังไม่สอดคล้องกันเท่าที่ควรจะเป็น เพราะเหตุว่าวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมเป็นวิชาเดียวที่วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีใช้เพื่อเป็นตัวบ่งชี้จริยธรรมวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ คณะกรรมการสถานศึกษาพร้อมด้วยคณะกรรมการและคณาจารย์ผู้ทำหลักสูตรและแผนการสอนของวิทยาลัยฯ มีความเห็นตรงกันว่าวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมที่เปิดสอนแก่นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ในทุกสาขาวิชาชีพเฉพาะภาคเรียนแรกนั้นไม่เพียงพอที่จะบ่งชี้จริยธรรมวิชาชีพในตัวของนักศึกษาวิชาชีพได้ เพราะพิจารณาจากการที่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ที่วิทยาลัยฯส่งเข้าฝึกปฏิบัติวิชาชีพในสถานประกอบการ และระยะเวลาของการจัดการศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรมที่ไม่ต่อเนื่องจึงเป็นปัญหาการยิ่งเป็นไปได้อย่างที่นักศึกษาจะมีทัศนคติและมีพฤติกรรมเชิงบวกต่อจริยธรรมวิชาชีพจนสามารถที่จะนำวิชาที่เกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรมที่วิทยาลัยเปิดสอนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสมและเท่าทันเหตุการณ์เฉพาะหน้า

การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมวิชาชีพ ที่มีความเหมาะสมและจำเป็นกับความต้องการของทางวิทยาลัยและสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมและเสริมสร้างให้แก่ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ก่อนการออกไปฝึกปฏิบัติวิชาชีพในสถานประกอบการ โดยเน้นกระบวนการศึกษาที่สามารถเสริมสร้างให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมปฏิบัติตามจริยธรรม จึงเป็นแนวทางประการสำคัญที่จะเสริมสร้างให้นักศึกษามีภูมิต้านทานทางด้านจริยธรรม และสามารถประยุกต์จริยธรรมวิชาชีพไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทางด้านจริยธรรมวิชาชีพควบคู่กับความรู้ประสบการณ์ทางทักษะวิชาชีพ สามารถตอบเจตจำนงของตลาดวิชาชีพได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพ หลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประชากรคือนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยสารพัดช่าง สุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานำร่องคือ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ที่เป็นพุทธศาสนิกชนและกำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 40 คนประกอบด้วย นักศึกษาแผนกประเภทวิชาไฟฟ้ากำลัง จำนวน 10 คน นักศึกษาแผนกประเภทวิชาช่างยนต์ จำนวน 10 คน นักศึกษาแผนกประเภทวิชา คอมพิวเตอร์ธุรกิจจำนวน 10 คน และนักศึกษาแผนกประเภทวิชาช่างยนต์ (ระบบทวิภาคี) 10 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และกลุ่มตัวอย่างในการทดลองคือ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ที่เป็นพุทธศาสนิกชน และกำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 40 คน ประกอบด้วย นักศึกษาแผนกประเภทวิชาไฟฟ้ากำลัง จำนวน 10 คน นักศึกษาแผนกประเภทวิชาช่างยนต์ จำนวน 10 คน นักศึกษาแผนกประเภทวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจจำนวน 10 คน และ นักศึกษาแผนกประเภทวิชาช่างยนต์ (ระบบทวิภาคี) 10 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้และการหาคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ฉบับ ประกอบด้วย

1. แบบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรมมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ(Rating Scale)หาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดในลักษณะความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60 ถึง 1.00 แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ไม่ใช่ กลุ่มศึกษานำร่องและคุณลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มนำร่อง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทุกข้อนำผลจากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก คัดเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 30 ข้อ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .95

2. แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม มีลักษณะเป็นแบบสมมุติสถานการณ์เชิงพฤติกรรม 4 ตัวเลือกโดยสร้างขึ้นตามเกณฑ์ระดับจริยธรรมตามแนวคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย 4 ระดับ หาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดในลักษณะความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60 ถึง 1.00 แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ไม่ใช่ กลุ่มศึกษานำร่องและคุณลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มนำร่อง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทุกข้อนำผลจากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก คัดเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 30 ข้อ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .96

3. แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตามจริยธรรมมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นเพื่อประเมินพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตามจริยธรรมของนักศึกษาที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาปฏิบัติในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ของหลักสูตร ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินนั้นได้ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมวิชาชีพ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับจริยธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษาและอาชีวะธรรม แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ภาคสนาม โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานจริยธรรมวิชาชีพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดย การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ที่มีความเข้าใจและชำนาญในด้านจริยธรรม และการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าของสถานประกอบการในเครือข่ายอาชีวะกลุ่มลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ และผู้ปกครองโดยวิธีการสอบถาม

1.3 ประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) ร่วมกับคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี สรุปรายวิชาที่ที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาเสริมสร้างให้แก่นักศึกษา เพื่อให้ตรงกับบริบทสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของวิทยาลัย

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโดยดำเนินการสังเคราะห์สาระของบริบทของจริยธรรมวิชาชีพได้สรุปเป็นจริยธรรมที่เหมาะสม สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่าง โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรฝึกอบรมให้ครอบคลุม 3 องค์ประกอบคือ 1) ทศนคติเชิงจริยธรรม 2) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม และ 3) พฤติกรรมการปฏิบัติตามจริยธรรม โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 รูปแบบมาใช้ร่วมกันได้แก่ 1) สอนแบบแก้ปัญหา (Problem-Solving Method) 2) สอนโดยใช้เกม (Game) 3) การระดมพลังสมอง หรือการระดมความคิด (Brainstorming) และ 4) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยเลือกรูปแบบ กลุ่มร่วมมือแข่งขัน (Team -Game - Tournaments : TGT)

2. การสร้างและประเมินประสิทธิภาพหลักสูตร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การสร้างโดยกำหนดโครงสร้างหลักสูตรฯ 6 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระ 4) การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม 6) การวัดและประเมินผล จากนั้นผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฯ

2.2 ประเมินประสิทธิภาพหลักสูตร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพกลุ่มนำร่อง จำนวน 40 คน แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำผลมาหาประสิทธิภาพหลักสูตร (E_1 ; E_2)

3. การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test (t-test dependent samples)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมวิชาชีพที่เหมาะสมที่จะเสริมสร้าง แก่นักศึกษา

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

1.1 ผลจากวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ การศึกษาค้นคว้าจากตำราวิชาการ เอกสารงานวิชาการ ตำราทางหลักศาสนา เอกสารงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง หลักสูตรการจัดการเรียนรู้อาชีพศึกษา และหลักสูตรหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นจริยธรรมวิชาชีพ ของหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ได้สรุปจริยธรรมวิชาชีพที่จะนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ดังนี้ 1) ความมีระเบียบวินัยเรียบร้อย 2) ความขยันอดทน 3) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 4) มีความซื่อสัตย์สุจริต 5) มีความเสียสละรักการบริการ 6) มีความร่วมใจสามัคคี

1.2 ผลจากการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ภาคสนามโดยการสอบถามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบททางวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) ผู้ที่มีความเข้าใจและชำนาญในด้านจริยธรรมจำนวน 10 คน 2) ตัวแทนเจ้าของสถานประกอบการในกลุ่มเครือข่ายของทางวิทยาลัยฯที่ทางวิทยาลัยฯจะต้องส่งนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงาน จำนวน 15 คน 3) ลูกค้า ผู้ใช้บริการ จำนวน 30 คน 4) กลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองของนักศึกษา จำนวน 30 คน ได้ข้อสรุปของจริยธรรมวิชาชีพในความคาดหวังและความต้องการของผู้ให้ข้อมูลได้ว่า จริยธรรมที่ควรเสริมสร้างให้กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ คือ 1) ความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ 2) ความขยันอดทนและความพากเพียร 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความกตัญญูรู้คุณ 5) ความรักในวิชาชีพ 6) ความจริงใจใฝ่บริการ

1.3 ผลจากการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) กับคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรของทางวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี 2) รองผู้อำนวยการ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 ท่าน 3) ตัวแทนฝ่ายวิชาการวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 ท่าน 4) ตัวแทนคณะครูผู้สอนจากแต่ละสาขาวิชาช่างที่เปิดสอน จำนวน 4 ท่าน (ไม่นับรวมผู้วิจัย) ได้ข้อสรุปของจริยธรรมวิชาชีพที่ทางวิทยาลัยฯได้เสนอให้เป็นประเด็นจริยธรรมที่ควรเสริมสร้างให้กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ และเพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานของจริยธรรมวิชาชีพของทางวิทยาลัยฯ สรุปประเด็นได้ดังนี้ 1) ความมีระเบียบวินัย 2) ความขยันอดทน 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความสามัคคีสรุปผลจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั้ง 3 กระบวนการ คือ การศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับจริยธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบททางวิชาชีพ และการประชุมสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการร่างหลักสูตรของทางวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี สรุปรูปเป็นจริยธรรมที่มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นและความเหมาะสมของจริยธรรมที่ควรเสริมสร้างให้นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี โดยการพิจารณาคัดเลือกจริยธรรมวิชาชีพที่จะนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตร ผู้วิจัยพิจารณาจาก 4 องค์ประกอบคือ 1) พิจารณาจากจริยธรรมพื้นฐานที่ควรปลูกฝังแก่เยาวชนโดยได้สังเคราะห์จากเอกสาร ตำราทางวิชาการ เอกสารงานวิจัยที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรม รวมทั้งตำราทางหลักศาสนา และจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง 2) พิจารณาจากสภาพปัญหาและความต้องการของทางวิทยาลัยฯโดยวิทยาลัยฯได้ประเมินนักศึกษาของตนเองแล้วจัดลำดับจริยธรรมที่ควรเสริมสร้าง ก่อนและหลัง 3) พิจารณาจากความถี่ของความคาดหวังและความต้องการจากบริบทแวดล้อมทางวิชาชีพที่ผู้วิจัยได้ออกศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและ 4) พิจารณาระยะเวลาของหลักสูตรกับระยะเวลาที่เหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร ได้ข้อสรุป

จริยธรรมวิชาชีพ ที่จะนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีไว้ คือ 1) ความมีระเบียบวินัย และ 2) ความขยันอดทน

2. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพ หลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

2.1 ผลการสร้างหลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี มีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ 1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและการประเมินผล

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร ฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้อง ระหว่าง .80 - 1.00 ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผลการปรับปรุงผู้วิจัยได้เพิ่มเติมเนื้อหาให้เห็นสภาพปัญหาและความจำเป็นในการจัดทำหลักสูตรให้ชัดเจนมากขึ้น เพิ่มเติมรายละเอียดของกิจกรรมเพื่อให้เกิดความชัดเจนและความเข้าใจตรงกัน ปรับปรุงวิธีการวัดให้มีความชัดเจนและวัดได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ สำหรับเอกสารประกอบหลักสูตรได้ปรับปรุงสาระสำคัญของแผนการฝึกอบรมในบางหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้ให้กระชับมากขึ้น และปรับระยะเวลาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมปรับปรุงข้อคำถามในแบบทดสอบประจำหน่วย ปรับปรุงข้อคำถามปลายเปิดให้มีความชัดเจนขึ้น

2.3 ผลการหาประสิทธิภาพหลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี พบว่า ผลแบบทดสอบประจำหน่วยการฝึกอบรม จริยธรรมวิชาชีพด้านความมีระเบียบวินัย และความขยันอดทน ในองค์ประกอบของทัศนคติเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.55 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.50 คิดเป็นร้อยละ 86.94 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าประเมินหลังการฝึกอบรมพบว่า จริยธรรมวิชาชีพด้านความมีระเบียบวินัย และความขยันอดทน ในองค์ประกอบของทัศนคติเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 135.35 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.12 คิดเป็นร้อยละ 90.23 ดังนั้นประสิทธิภาพหลักสูตรฯ ในองค์ประกอบของทัศนคติเชิงจริยธรรม เท่ากับ 86.94/90.23

และพบว่าผลแบบทดสอบประจำหน่วยการฝึกอบรม จริยธรรมวิชาชีพด้านความมีระเบียบวินัย และความขยันอดทน ในองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 418.98 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.72 คิดเป็นร้อยละ 92.69 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าประเมินหลังการฝึกอบรมพบว่า จริยธรรมวิชาชีพด้านความมีระเบียบวินัย และความขยันอดทน ในองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 108.68 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54 คิดเป็นร้อยละ 90.56 ดังนั้นประสิทธิภาพหลักสูตรฯ ในองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เท่ากับ 92.69/90.56

3. ผลการหาประสิทธิผล หลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

ผลการทดลองใช้หลักสูตรนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพดังนี้

3.1 องค์ประกอบของทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 71.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.34 คิดเป็นร้อยละ 95.33

3.2 องค์ประกอบของทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความขยันอดทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 70.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.68 คิดเป็นร้อยละ 93.33

3.3 องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 57.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.38 คิดเป็นร้อยละ 95.62

3.4 องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 56.9 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.84 คิดเป็นร้อยละ 94.83

สรุปว่า จริยธรรมวิชาชีพหลังการฝึกอบรมโดยภาพรวมนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 114.28 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.69 ค่าคะแนนร้อยละเท่ากับ 95.23

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินจริยธรรมวิชาชีพก่อนและหลังการฝึกอบรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี พบว่า นักศึกษาประกาศนียบัตร วิชาชีพวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี มีจริยธรรมวิชาชีพหลังอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลของการประเมินพฤติกรรมตามปฏิบัติตามจริยธรรมของนักศึกษาด้วยแบบประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติตามจริยธรรม พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมปฏิบัติตามจริยธรรม ด้านความมีระเบียบวินัยผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม โดยคิดเป็นร้อยละ 90.93 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ และพบว่าพฤติกรรมปฏิบัติตามจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม โดยคิดเป็นร้อยละ 92.84 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

สรุปโดยภาพรวมนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี มีพฤติกรรมปฏิบัติตามจริยธรรมโดยภาพรวม ผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม โดยคิดเป็นร้อยละ 91.85 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

1. ผลจริยธรรมวิชาชีพ ที่จะนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีไว้ คือ 1) ความมีระเบียบวินัย และ 2) ความซื่อสัตย์
2. ประสิทธิภาพหลักสูตรฯ ในองค์ประกอบของทัศนคติเชิงจริยธรรม เท่ากับ 86.94/90.23 และ ประสิทธิภาพหลักสูตรฯ ในองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เท่ากับ 92.69/90.56
3. ประสิทธิภาพของหลักสูตรพบว่า จริยธรรมวิชาชีพหลังอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมปฏิบัติตามจริยธรรมโดยภาพรวม ผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 91.85

อภิปรายผล

1. การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมวิชาชีพที่เหมาะสมที่จะเสริมสร้าง ให้แก่นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ การเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ภาคสนาม การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) กับคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรของทางวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ สรุปจริยธรรมวิชาชีพ เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สอดคล้องกับพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนโดยใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมและเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม [6] พบว่า นักเรียนที่ใช้โปรแกรมการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนโดยใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม และเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีผลสัมฤทธิ์ความรับผิดชอบด้านการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยพัฒนางานกิจกรรมนักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์[7]

โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินกิจการนักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนและค่านิยมอันประเสริฐ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมของครู แบบสังเกต พฤติกรรมผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบหลายมิติ พบว่า หลังการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนและค่านิยมที่พึงประสงค์ [8] พบว่า ควรให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ได้เข้ารับการฝึกอบรมในการศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมเป็นรายกรณี ได้สำรวจและนำเสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ได้ฝึกทำวิจัย ฝึกการเป็นที่ปรึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรม และได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ เด็กและเยาวชนตลอดทั้งวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมต่างๆ สามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

จากการดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นจริยธรรมวิชาชีพ ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั้ง 3 สรุปจริยธรรมวิชาชีพเป็น 2 เรื่องคือ ความมีระเบียบวินัย และความขยันอดทน นำจริยธรรมไปพัฒนาเป็นหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพให้แก่นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ ใน 3 องค์ประกอบ คือ ทศนคติเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมปฏิบัติตามจริยธรรม

2. การสร้างและหาประสิทธิภาพ หลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

จากการดำเนินการสร้างหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตรและการฝึกอบรมพบว่า หลักสูตรควรมี องค์ประกอบได้แก่ 1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและการประเมินผล สอดคล้องกับพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องต้นแบบชาวพุทธ [9] พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมชาวพุทธเรื่องต้นแบบชาวพุทธ ประกอบด้วยโครงสร้างดังนี้

1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวทางจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 4) สื่อการฝึกอบรม 5) การวัดและประเมินผล 6) เกณฑ์การผ่านหลักสูตรฝึกอบรม การทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ความรู้เกี่ยวกับต้นแบบชาวพุทธของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า เจตคติโดยภาพรวมของนักเรียนที่มีผลต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

จากผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องโครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้อง อยู่ในระดับ 0.8 – 1.00

จากผลการศึกษานำร่องพบว่า ประสิทธิภาพหลักสูตรฯในองค์ประกอบของทศนคติเชิงจริยธรรม เท่ากับ 86.94/90.23 และประสิทธิภาพหลักสูตรฯในองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เท่ากับ 92.69/90.56

3. การหาประสิทธิผลหลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี

จากผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินก่อน และหลังหลักสูตรเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี พบว่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินผลหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และพฤติกรรมปฏิบัติตามจริยธรรมโดยภาพรวม ผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 91.85

เอกสารอ้างอิง

- [1] สุธาสินี แม้นญาติ. (2554). โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (การบริหารการศึกษา).
ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย.
- [2] ยูวียง ศรีบุญเรือง. (2550). บทเรียนรู้การสร้างองค์กรที่มีจริยธรรม. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2553, จาก
http://www.genednetwork.or.th/pdf_ewen12/yuwayung.pdf.
- [3] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (2546) / สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- [4] สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. แผนยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาการ
อาชีวศึกษา. (2551-2553). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เอสวี กราฟฟิค แอนด์พริ้นต์.
- [5] แผนปฏิบัติการวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีประจำปีงบประมาณ. (2554).
- [6] อุบลรัตน์ ชวีวงศ์. (2544). การพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนโดยใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมและ
เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนิคมวิทยา จังหวัด
ระยอง. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- [7] สิริรัตน์ เฟิงบุญ. (2546). การพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและ
ค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองยาว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- [8] คมเพชร ฉัตรศุกกุล. (2547). ทฤษฎีการให้คำปรึกษา กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- [9] พระมหากิตติคุณ ภูมิฮวดกุล. (2550). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ต้นแบบชาวพุทธ สำหรับ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

การพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาบนฐานของวิธีการที่เป็นเลิศ

Development of Educational Information System based on the Best Practices

ณัฐวิรัชดา เลิศพงศ์รุจิกร¹, กฤษมันต์ วัฒนานรงค์²

Nutwichida Lertpongrujikorn¹, Krismant Whattananarong²

¹นักศึกษาปริญญาเอก สาขาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา ภาควิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

²รองศาสตราจารย์ภาควิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์ วิธีการที่เป็นเลิศ ของการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษา 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาบนฐานของวิธีการที่เป็นเลิศ 3) พัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษา และ 4) ประเมินระบบสารสนเทศทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้พัฒนาระบบสารสนเทศจาก 10 องค์กร อาจารย์และนิสิตชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ประจำปีการศึกษา 2556 จำนวนรวมทั้งหมด 30 คน เป็นผู้ใช้ระบบและประเมินระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่แบบกลุ่มเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศโดยผู้วิจัยด้วยวิธีการที่เป็นเลิศ และกระบวนการ System Development Life Cycle (SDLC) นั้นประกอบด้วย 10 ขั้นตอน โดย 4 ขั้นตอนสำคัญสำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศตามวิธีการที่เป็นเลิศ ได้แก่ ขั้นตอนการพัฒนาระบบ/เขียนโปรแกรมได้รับการให้ความสำคัญร้อยละ 20.28 ขั้นตอนกำหนดขอบเขตและวางแผนการดำเนินงานได้รับการให้ความสำคัญร้อยละ 14.59 ขั้นตอนการติดตั้งและโอนย้ายข้อมูลได้รับการให้ความสำคัญร้อยละ 11.93 ขั้นตอนการออกแบบระบบได้รับการให้ความสำคัญร้อยละ 10.37 คณะผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินระบบที่พัฒนาขึ้นดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญยอมรับระบบนี้ว่าเป็นระบบที่มีฟังก์ชันการทำงานครบถ้วนตามข้อกำหนดของระบบ การพัฒนาระบบอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนด และค่าใช้จ่ายในการพัฒนาระบบไม่เกินงบประมาณที่ตั้งไว้ และผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นจากผู้ใช้งานอยู่ในระดับ “มาก” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบสารสนเทศ, วิธีการที่เป็นเลิศ

Abstract

The purposes of this study were: 1) to analyze and synthesize the best practices of educational information system development, 2) to develop a model of educational information system development based on the best practices, 3) to develop an educational information system, and 4) to evaluate the developed system. The samples used for data gathering on the best practices were the information system developers of 10 organizations. There were 30 samples in which they were users of the developed system comprised of school teachers and the fifth-year students, Faculty of Education,

Kasetsart University, academic year 2013. They were used for evaluation the developed system. Data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, a one-group t-test statistic, and content analysis. Results of the study showed that the developed model was designed by the researcher comprised of 10 steps with accordance of the best practices and the System Development Life Cycle (SDLC). The four important steps used for information system development accordance of the best practices were as the follows. The step of software coding/programming was rated at 20.28 percent. The step of defining the scope of work and system development planning was rated at 14.59 percent. The step of software installation and data transfer was rated at 11.93 percent. The step of system design was rated at 10.37 percent. The panel of experts evaluated this system development as follows. This buy-in system development was met the system requirements, finished in time, and finished under the budget. The efficiency of the developed system were rated by the users at a "much" level with the significant level of .05.

Keywords: Development of Information System, Best Practices

บทนำ

การมีระบบสารสนเทศที่ดี เปรียบเสมือนการมีกลไกในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ที่จะช่วยตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ขององค์กรได้ [1] องค์กรส่วนมากมีการนำระบบสารสนเทศมาช่วยในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเป็นเครื่องมือในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน [2] และด้วยแรงผลักดันต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่มีต่อองค์กรหรือสถาบันการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสภาวะการแข่งขันระหว่างสถาบัน ความต้องการให้บริการที่ดีแก่บุคลากร นิสิตนักศึกษา การปรับองค์กรให้เป็นแหล่งองค์ความรู้ทางการศึกษา องค์กรจึงต้องปรับกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงานขององค์กร ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานภายในและปรับกระบวนการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันเครื่องมือและโครงสร้างพื้นฐานได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความพร้อมรองรับให้บริการ จึงส่งผลให้ระบบสารสนเทศจึงมีความสำคัญติดตามมาอย่างขาดไม่ได้ โดยเฉพาะระบบสารสนเทศทางด้านการศึกษา ซึ่งจะนำมาใช้รองรับการสนับสนุนงานในสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพัฒนาสารสนเทศ หรือการผลิตซอฟต์แวร์เป็นกระบวนการทางความสามารถของสติปัญญาที่ต้องการวิธีการทางวิศวกรรม จิตนาการและความฉลาด [3] ดังนั้นจึงพบว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศใช้ว่าจะดำเนินการได้ประสบความสำเร็จทุก ๆ โครงการ Perks [4] ระบุว่า โครงการทางด้านการพัฒนาซอฟต์แวร์ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จล้มเหลว เหตุเพราะใช้เงินเกินงบประมาณ ทำงานล่าช้ากว่าที่กำหนด หรือ ทำงานไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และมีโครงการอีกเกินกว่า 30% ที่มีลักษณะที่ใช้งานจริงไม่ได้ (So poorly executed) ทำให้โครงการต้องถูกยกเลิกก่อนที่จะเสร็จสมบูรณ์ และจากบทความเรื่อง "The Curious Case of the CHAOS Report 2009" [5] เขียนโดย Jorge Dominguez และจากเอกสาร SHAOS Manifesto 2013 [6] โดย The Sandish Group ได้นำเสนอผลการรวบรวมสารสนเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรมด้านการพัฒนาโครงการสารสนเทศ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการดำเนินโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศ ตั้งแต่ปี 2006 – 2012

ผลการดำเนินโครงการ	ปีที่ดำเนินการ			
	2006	2008	2010	2012
สำเร็จ (Successful)	35%	32%	37%	39%
ท้าทาย (Challenged)	46%	44%	42%	43%
ล้มเหลว (Failed)	19%	24%	21%	18%

จากตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานของโครงการออกเป็น 3 ระดับด้วยกันคือ 1) โครงการที่ประสบความสำเร็จ หมายถึง โครงการนั้นเสร็จตามเวลาที่กำหนด มีการดำเนินการอยู่ในงบประมาณที่วางไว้ และการทำงานของระบบนั้นตรงตามต้องการของผู้ใช้ 2) โครงการที่มีความท้าทาย คือ โครงการที่เสร็จเกินกำหนดเวลา มีการดำเนินการเกินงบประมาณที่วางไว้ และหรือมีลักษณะการทำงานที่ตรงตามต้องการของลูกค้าน้อยกว่าที่กำหนด และ 3) โครงการที่ประสบความสำเร็จล้มเหลว คือ โครงการที่มีการยกเลิกก่อนที่จะดำเนินการจนสำเร็จ หรือโครงการที่ติดตั้งระบบงานเรียบร้อยแล้วแต่ลูกค้าไม่มีการใช้งานเลย โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าโครงการด้านการพัฒนาระบบในขณะนี้ (ปี 2012) สูงขึ้นเพียง 2% เท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ ในขณะที่โครงการกลุ่มที่มีความท้าทายมีอัตราใกล้เคียงของเดิม และโครงการที่แล้วเสร็จเกินเวลา หรือ เกินงบประมาณ หรือโครงการที่ยกเลิกก่อนกำหนด รวมทั้งโครงการที่ใช้ปฏิบัติการใช้งาน มีอัตราที่ลดลง จากข้อมูลจะเห็นว่าหากกลุ่มท้าทายได้รับการพัฒนาหรือผลักดันไปสู่โครงการกลุ่มประสบความสำเร็จ ก็จะทำให้โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมีอัตราที่สูงขึ้น และจากบทความใน Info System Journal [7] เรื่อง Learning Failure in Information Systems Development ของ Kalle Lyytinen และ Daniel Robey ยังกล่าวย้ำอีกว่า ถึงแม้วิธีการพัฒนาระบบสารสนเทศได้มีการปรับรูปแบบโดยมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ วิธีการของวงจร การพัฒนา ปรับสู่วิธีการที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาใช้ระยะเวลาที่สั้นลง แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความเสี่ยงสูงที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จล้มเหลวอยู่อีก ปัญหาของโครงการที่ถูกละทิ้งกาสนใจ ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกินกำหนด จากที่กล่าว มาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาระบบไปสู่ความสำเร็จ นอกเหนือจากการมีเครื่องมือที่ทันสมัยแล้ว นักพัฒนาระบบฯ ยังคงต้องการประสบการณ์จากผู้ทำงานทั้ง ประสบการณ์ด้านความล้มเหลว การแก้ไขปัญหา การผ่านภาวะวิกฤติของโครงการ และการประสบความสำเร็จของโครงการ สิ่งเหล่านี้คือองค์ความรู้ ที่มีอยู่ในโครงการ ตัวผู้บริหารโครงการ และทีมพัฒนาในโครงการ

“Best Practices หรือ วิธีการที่เป็นเลิศ” เป็นวิธีการ ขั้นตอน หรือกระบวนการทำงาน ที่เคยดำเนินการมาแล้ว แล้วพบว่า เป็นวิธีการที่ดี ที่สามารถทำให้งานไปสู่ความสำเร็จได้ นอกจาก นี้ยังเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง สามารถแก้ปัญหาที่ประสบมาแล้วให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นเลิศได้ และสามารถเป็นแบบอย่างหรือเป็นแนวทางแก้ปัญหาให้กับคนอื่น ๆ ที่จะต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกันได้ [8] ดังนั้นในแง่ของการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษา ก็เช่นเดียวกัน ในการดำเนินการพัฒนาระบบก็ยังคงต้องการองค์ความรู้หรือ ประสบการณ์ตรงจากองค์กรหรือกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาระบบสารสนเทศ ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศ จะสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับทรัพยากร เงินทุน และทีมงานที่มีคุณภาพแล้ว ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งนั่นก็คือ ประสบการณ์ของผู้ที่เคยทำงานด้านนี้มาก่อน ดังนั้นการศึกษารวบรวมประสบการณ์จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มาเป็น “Best Practices หรือ วิธีการที่เป็นเลิศ” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศดำเนินการอยู่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาและงบประมาณที่กำหนด รวมทั้งงานตรงตามความต้องการของผู้ใช้

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกพัฒนาระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นระบบต้นแบบเพื่อศึกษาวิจัยถึงกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาดังกล่าวเป็นต้นแบบของวิธีการเป็นเลิศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ วิธีการที่เป็นเลิศ ของการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษา
2. สร้างรูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาดังกล่าวเป็นต้นแบบของวิธีการที่เป็นเลิศ
3. พัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษา
4. ประเมินระบบสารสนเทศทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลการประเมินระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นด้านความสามารถและฟังก์ชันการทำงานจากผู้ใช้งานระดับ "มาก"
2. ผลการประเมินระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นด้านความพึงพอใจการใช้งานของระบบจากผู้ใช้งาน อยู่ในระดับ "มาก"

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 หาวิธีการที่เป็นเลิศ โดยมี 3 ขั้นตอนย่อยดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลวิธีการที่เป็นเลิศและการพัฒนาระบบสารสนเทศ จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดสนทนากลุ่ม การสร้างข้อคำถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

1.2 จัดสนทนากลุ่ม โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการโครงการ วางแผนโครงการ ควบคุมดูแล วิเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ จำนวน 3-12 องค์กร มาร่วมนำเสนอความคิดเห็น ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศ รวมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วม ทำแบบสอบถามถึงประเด็นสำคัญของกระบวนการพัฒนาระบบแต่ละขั้นที่ส่งผลต่อระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการพัฒนาระบบสารสนเทศขององค์กร

1.3 รวบรวมประเด็นข้อคิดเห็น ประสบการณ์ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญของการสนทนากลุ่ม และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรายบุคคล รวมทั้งรวบรวมแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาดังกล่าวเป็นต้นแบบ

2. ขั้นตอนที่ 2 สร้าง “รูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาดังกล่าวเป็นต้นแบบของวิธีการที่เป็นเลิศ” มีการตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาจำนวน 5 คน

3. ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาระบบสารสนเทศตามรูปแบบที่ผู้วิจัยออกแบบ โดยระบบสารสนเทศที่ผู้วิจัยเลือกที่จะพัฒนาคือ “ระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการฝึกสอนของนิสิตชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยขั้นตอนย่อยมีดังต่อไปนี้

3.1 พัฒนาระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฯ ตามรูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศต้นแบบของวิธีการที่เป็นเลิศที่ผู้วิจัยออกแบบและรูปแบบฯ นั้นได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญแล้วพร้อมจัดทำเอกสารประกอบการดำเนินการพัฒนาระบบควบคู่ไปด้วย

3.2 ในระหว่างการพัฒนาาระบบสารสนเทศนี้ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ คน เข้ามาตรวจสอบและยืนยันระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สร้างขึ้นตลอดกระบวนการพัฒนาว่าเป็นไปตามรูปแบบฯ ที่ผู้วิจัยออกแบบไว้หรือไม่อย่างไร ลงในแบบประเมินกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.3 เมื่อพัฒนาระบบเสร็จ ให้มีนิสิตชั้นปีที่ 5 หรือนิสิตฝึกสอน ประจำปีการศึกษา 2556 จำนวน 10 คน เข้าใช้งานระบบเพื่อทดสอบความถูกต้องของระบบ

3.4 ติดตั้งระบบสารสนเทศที่พัฒนาเสร็จลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เซิร์ฟเวอร์ที่ผู้วิจัยกำหนด

3.5 อบรมผู้ใช้งานซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนให้เข้าใจและสามารถเข้าใช้งานระบบได้

3.6 ให้ผู้ใช้งานทดลองโปรแกรมและใช้งานระบบ จากนั้นให้ทำแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานระบบ ซึ่งผู้วิจัยจัดทำเป็นเอกสารแบบประเมิน และทำเป็นแบบประเมินออนไลน์บนเว็บไซต์

4. ขั้นตอนที่ 4 ประเมินระบบสารสนเทศ (ระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4.1 ประเมินผลการพัฒนาระบบสารสนเทศใน 3 ด้าน คือ ด้านผลงาน (ได้ผลงานตรงตามที่กำหนด) ด้านระยะเวลา (ดำเนินการสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด) และด้านค่าใช้จ่าย (ใช้งบประมาณอยู่ภายในงบที่กำหนด) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

4.2 ประเมินระบบในส่วนของการใช้งาน 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านความครบถ้วนของฟังก์ชันการทำงานของระบบ ด้านความเหมาะสมของการออกแบบส่วนต่อประสานกับผู้ใช้งาน และด้านความพึงพอใจที่มีต่อการทำงานของระบบ โดยผู้ใช้งานจำนวน 30 คน

5. เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ที่ผู้วิจัยใช้ในการประเมิน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน

การให้คะแนน	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
5	4.50 – 5.00	มากที่สุด
4	3.50 – 4.49	มาก
3	2.50 – 3.49	ปานกลาง
2	1.50 – 2.49	น้อย
1	1.00 – 1.49	น้อยที่สุด

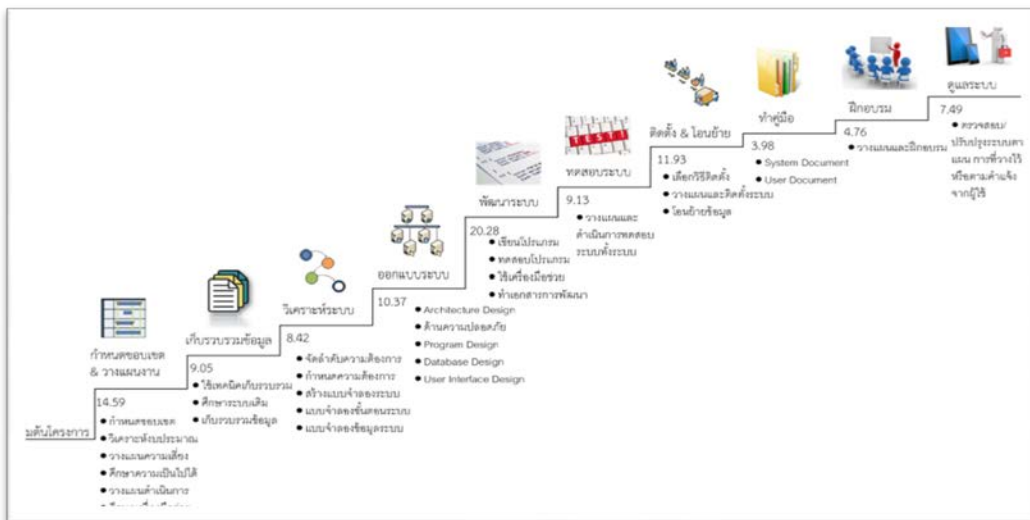
ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิธีการที่เป็นเลิศ

จากการจัดสนทนา การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม ทำให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศนั้นนักพัฒนาระบบสารสนเทศควรใช้เวลาและความสำคัญในขั้นของการพัฒนาระบบหรือเขียนโปรแกรม ขั้นการกำหนดขอบเขตและการวางแผนการดำเนินงาน ขั้นการติดตั้งระบบและการโอนย้ายข้อมูลจากระบบเก่าสู่ระบบใหม่ ขั้นการออกแบบระบบ ขั้นการทดสอบระบบทั้งระบบก่อนนำไปใช้งานจริง ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล / วิเคราะห์ข้อมูล ขั้นการวิเคราะห์ระบบ ขั้นการดูแลระบบเพื่อให้สามารถใช้งานได้เป็นปกติต่อไป การฝึกอบรมผู้ใช้งานให้สามารถใช้งานระบบได้อย่างเข้าใจและไม่ติดขัด และขั้นการจัดทำเอกสารคู่มือต่าง ๆ ตามลำดับ โดยในแต่ละช่วงของการพัฒนาระบบ สารสนเทศนั้นผู้เชี่ยวชาญก็ได้ให้แนวปฏิบัติของวิธีการที่เป็นเลิศที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบได้จริงอีกด้วย

2. รูปแบบของการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษานำของวิธีการที่เป็นเลิศ

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งจากเอกสารและผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจึงได้รูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาด้วยวิธีการที่เป็นเลิศและกระบวนการ System Development Life Cycle (SDLC) นั้นประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

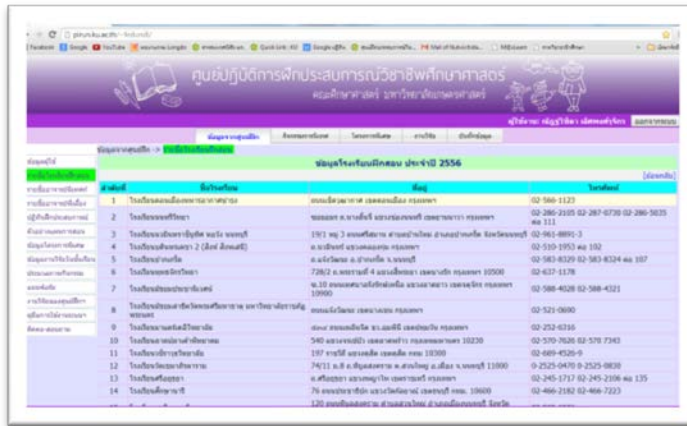
ภาพที่ 1 รูปแบบของการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษานำของวิธีการที่เป็นเลิศ

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าแต่ละขั้นของการพัฒนาระบบ (ขั้นบันได) มีความชันที่ต่างกัน ซึ่งระดับความชันนั้นหมายถึงน้ำหนักในการให้ความสำคัญในแต่ละขั้นของการพัฒนาระบบสารสนเทศ ขั้นไหนที่มีความชันมาก ผู้พัฒนาระบบสารสนเทศต้องให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ โดยทั้ง 10 ขั้นมีลำดับความสำคัญเป็นร้อยละ ดังนี้ 1) ขั้นการกำหนดขอบเขตและการวางแผนการดำเนินงานร้อยละ 14.59 2) ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล(ร้อยละ 9.05) 3) ขั้นการวิเคราะห์ระบบ (ร้อยละ 8.42) 4) ขั้นการออกแบบระบบ (ร้อยละ 10.37) 5) ขั้นการพัฒนา/เขียนโปรแกรม (ร้อยละ 20.28) 6) ขั้นการทดสอบระบบทั้งระบบก่อนนำไปใช้งานจริง (ร้อยละ 9.13) 7) ขั้นการติดตั้งและโอนย้ายระบบ (ร้อยละ 11.93) 8) ขั้นการจัดทำคู่มือ(ร้อยละ 3.98) 9) ขั้นการฝึกอบรมการใช้งานระบบ (ร้อยละ 4.76) และ 10) ขั้นการดูแลระบบให้ทำงานต่อไปได้อย่างเป็นปกติ (ร้อยละ 7.49)

สรุปได้ว่า 4 ขั้นตอนแรกของการพัฒนาระบบสารสนเทศนั้น ผู้พัฒนาระบบสารสนเทศต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบ/เขียนโปรแกรมมากที่สุด รองลงมาคือ การกำหนดขอบเขตและการวางแผนการดำเนินการติดตั้งและโอนย้ายระบบ และการออกแบบระบบ ตามลำดับ

3. ผลการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษานำของวิธีการที่เป็นเลิศ

ระบบสารสนเทศทางการศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกนำมาพัฒนาคือ “ระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการออกฝึกสอนของนิสิตชั้นปีที่ ๖ คณะศึกษาศาสตร์ โดยในการออกแบบและพัฒนา ผู้วิจัยยึดกระบวนการพัฒนาตามรูปแบบฯ ที่ผู้วิจัยออกแบบพัฒนาจำนวน 9 ขั้น โดยในขั้นที่ 10 การดูแลรักษาระบบ ผู้วิจัยไม่นำมาใช้ในการพัฒนาระบบในครั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาของการศึกษาวิจัย) ซึ่งตัวอย่างหน้าจอของระบบที่พัฒนาแล้วเสร็จ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 หน้าจอระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

สำหรับผลการประเมินกระบวนการพัฒนาระบบระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฯ ว่าสอดคล้องหรือไม่เป็นไปตามรูปแบบที่ผู้วิจัยออกแบบไว้หรือไม่ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า กระบวนการพัฒนาระบบสอดคล้องหรือเป็นไปตามรูปแบบฯ โดยผลการประเมินด้านรายการกระบวนการย่อยซึ่งขึ้น และผลการประเมินกระบวนการพัฒนาระบบโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับ"มากที่สุด"

4. ผลการประเมินคุณภาพของ "ระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์" ที่พัฒนาขึ้น

4.1 ผลการประเมินคุณภาพของระบบสารสนเทศที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งแยกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความต้องการส่วนงานของระบบ 2) ด้านความถูกต้องในการทำงานของระบบ 3) ด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งานระบบ 4) ด้านความรวดเร็วในการทำงานของระบบ และ 5) ด้านการรักษาความปลอดภัย ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศในองค์กร จำนวน 5 คน ผลการประเมินดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพของระบบสารสนเทศที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความต้องการส่วนงานของระบบ	4.93	.15	มากที่สุด
2. ด้านความถูกต้องในการทำงานของระบบ	4.93	.15	มากที่สุด
3. ด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งานระบบ	4.83	.20	มากที่สุด
4. ด้านความรวดเร็วในการทำงานของระบบ	4.93	.15	มากที่สุด
5. ด้านการรักษาความปลอดภัย	4.73	.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพของระบบสารสนเทศที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทั้ง 5 ด้าน โดยทุกด้านได้รับผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

4.2 ผลการประเมินความสำเร็จของการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษานานฐานของวิธีการที่เป็นเลิศผลการประเมินความสำเร็จของการพัฒนาระบบสารสนเทศฯ ด้านระยะเวลาและค่าใช้จ่ายที่ใช้ใน

การพัฒนากระบวนการอยู่ภายในกรอบที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศในองค์กรจำนวน 5 คน ผลการประเมินดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความสำเร็จของการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านระยะเวลาและค่าใช้จ่าย

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เมื่อเทียบกับเอกสารแผนการพัฒนา "ระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู" ที่ผู้วิจัยออกแบบ พบว่าระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาระบบทั้งหมดอยู่ภายในกำหนดเวลาที่วางแผนไว้	4.80	.45	มากที่สุด
2. เมื่อเปรียบเทียบกับแผนการใช้จ่ายในการพัฒนาระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผู้วิจัยกำหนด พบว่าไม่เกินงบประมาณที่ตั้งไว้	4.80	.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านระยะเวลาและค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการพัฒนาระบบฯ เมื่อเทียบกับกรอบที่ตั้งไว้ พบว่าไม่เกินตามที่กำหนด โดยมีผลการประเมิน อยู่ในระดับ "มากที่สุด"

4.3 ผลการประเมินด้านความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานระบบจากผู้ใช้งาน ผลการประเมินด้านความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานระบบจากผู้ใช้งาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถและฟังก์ชันการทำงานของระบบ 2) ด้านการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ และ 3) ด้านความพึงพอใจต่อการทำงานและการให้บริการของระบบ ประเมินโดยผู้ใช้งานจำนวน 30 คน ผลการประเมินดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานระบบจากผู้ใช้งาน จำนวน 30 คน

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านความสามารถและฟังก์ชันการทำงานของระบบ	4.40	.61	มาก
2. ด้านการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้	4.44	.66	มาก
3. ด้านความพึงพอใจต่อการทำงานและการให้บริการของระบบ	4.38	.71	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจจากผู้ใช้งาน ที่มีต่อการใช้งานระบบทั้งด้าน อยู่ในระดับ "มาก"

5. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย การทดสอบสมมติฐานการวิจัยในงานวิจัยนี้ใช้สถิติ การทดสอบที่ (t-test) ทดสอบค่าเฉลี่ยประชากรกลุ่มเดียว [10] โดยมีค่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 4.49 ผลการทดสอบเป็นดังตารางที่

6

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ประสิทธิภาพของระบบฯ ที่พัฒนาขึ้น	\bar{X}	S.D.	df	t
1. ด้านความสามารถและฟังก์ชันการทำงานของระบบฯ	4.40	.61	29	-0.808
2. ด้านความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบฯ	4.40	.58	29	-8.850

$p > .05$, $df = 29$, $t = 2.045$

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยด้านความสามารถและฟังก์ชันการทำงานของระบบฯ และด้านความพึงพอใจการใช้งานระบบฯ ไม่แตกต่างจากค่าเกณฑ์ 4.9 ที่ตั้งไว้โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นด้านความสามารถและฟังก์ชันการทำงานของระบบฯ และด้านความพึงพอใจต่อการใช้งานของระบบจากผู้ใช้งาน อยู่ในเกณฑ์ระดับ "มาก" ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

- รูปแบบการพัฒนากระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศโดยผู้วิจัยด้วยวิธีการที่เป็นเลิศ และกระบวนการ System Development Life Cycle (SDLC) นั้นประกอบด้วย 10 ขั้นตอน โดย 4 ขั้นตอนสำคัญสำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศตามวิธีการที่เป็นเลิศ ได้แก่ ขั้นตอนการพัฒนาระบบ/เขียนโปรแกรมได้รับการให้ความสำคัญร้อยละ 20.28 ขั้นตอนกำหนดขอบเขตและวางแผนการดำเนินงานได้รับการให้ความสำคัญร้อยละ 14.59 ขั้นตอนการติดตั้งและโอนย้ายข้อมูลได้รับการให้ความสำคัญร้อยละ 11.93 ขั้นตอนการออกแบบระบบได้รับการให้ความสำคัญร้อยละ 10.37
- ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินระบบที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญยอมรับระบบนี้ว่าเป็นระบบที่มีฟังก์ชันการทำงานครบถ้วนตามข้อกำหนดของระบบ การพัฒนาระบบอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนด และค่าใช้จ่ายในการพัฒนาระบบไม่เกินงบประมาณที่ตั้งไว้
- ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นจากผู้ใช้งานอยู่ในระดับ "มาก" อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

- ผลการประเมินความสำเร็จของการพัฒนาระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น จากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศ จำนวน 5 คน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด" เนื่องมาจากในกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศตามรูปแบบฯ ได้ยึดเอาวิธีการเป็นเลิศจากบุคคลที่อยู่ในวงการพัฒนาระบบสารสนเทศในองค์กรมาเป็นองค์ความรู้ในการสร้างรูปแบบฯ และองค์ประกอบของรูปแบบฯ โดยมีเป้าหมายคือมุ่งหวังให้งานประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นไปตามคำจำกัดความเกี่ยวกับวิธีการที่เป็นเลิศที่กล่าวไว้ว่า Best Practice คือวิธีการปฏิบัติที่ดีเลิศ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง สามารถแก้ปัญหาที่ประสบมาแล้วให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นเลิศได้ และสามารถเป็นแบบอย่างหรือเป็นแนวทางแก้ปัญหาให้กับคนอื่น ๆ ที่จะต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกันได้ [8] และวิธีการที่เป็นเลิศยังเป็นวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็น ระบบบริหารเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด ดังนั้น Best Practice จึงไม่ใช่เป็นแค่เพียงวิธีการทำงานที่ดีแต่เป็นการทำงานที่ดีกว่าหรือดีที่สุด ซึ่งมีทั้งการทำงานในเชิงระบบบริหาร และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ทำให้ผลงานนั้นบรรลุเป้าหมายสูงสุด [9]

2. วิธีการที่เป็นเลิศในด้านของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญนั้น มีบางข้อสอดคล้องกับ โอภาส [11] ที่กล่าวถึงหลักในการค้นหาความต้องการที่ดี 4 ข้อ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Drew [12] ที่กล่าวว่า ข้อมูลความต้องการของระบบต้องเห็นพ้องร่วมกันระหว่างลูกค้า/ผู้ใช้กับทีมพัฒนาระบบ การเข้ามามีส่วนร่วมของลูกค้า/ผู้ใช้งานต้องอยู่ในระดับที่สูง และผู้ใช้ต้องใช้เวลาอย่างเพียงพอต่อการให้ข้อมูลแก่ทีมพัฒนาระบบ

3. วิธีการที่เป็นเลิศในด้านของการวางแผนการดำเนินงานจากผู้เชี่ยวชาญนั้น มีบางข้อสอดคล้องกับกิตติและพินิตา [1] ที่กล่าวถึงการวางแผนโครงการว่ามีกิจกรรมในประเด็นที่สอดคล้องดังต่อไปนี้ 1) กำหนดขอบเขตของโครงการ (Project Scope) เป็นการระบุถึงขอบเขตของโครงการพัฒนาระบบ และสรุปรายละเอียดของโครงการ 2) ประมาณการและวางแผนการใช้ทรัพยากร (Resource Planning) แสดงรายละเอียดประมาณการและความต้องการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในแต่ละกิจกรรม 3) แบ่งย่อยกิจกรรมในการพัฒนาระบบ (Work Breakdown Structure: WBS) นำงานหลักของแต่ละขั้นตอนมาแบ่งเป็นกิจกรรมย่อย เรียงลำดับกิจกรรม และแสดงรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมตามความเหมาะสม 4) จัดตารางงานจากกิจกรรมที่ได้แบ่งแยกและจัดเรียงไว้แล้ว ให้นำมากำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม โดยระบุวันที่เริ่มดำเนินกิจกรรมและวันสิ้นสุดกิจกรรม 5) วางแผนการติดต่อสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องในระหว่างการพัฒนา (Communication Planning) ทำการวางแผนการดำเนินการติดต่อประสานงาน ระหว่างทีมพัฒนาระบบกับผู้ใช้ระบบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ 6) ระบุและประเมินความเสี่ยง (Risk) ระบุถึงแหล่งที่มาที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงในการลงทุนดำเนินโครงการ พร้อมทั้งประเมินระดับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

4. ผลการประเมินรูปแบบและกระบวนการในการพัฒนาระบบจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับ "มากที่สุด" เนื่องจากในการออกแบบรูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศและกระบวนการต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบฯ ยึดวิธีการที่เป็นเลิศจากผู้เชี่ยวชาญมาออกแบบรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการพัฒนาระบบสารสนเทศของณัฐพันธ์ [13] ซึ่งได้ระบุถึงหลักเกณฑ์ในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อให้ได้ระบบที่มีความถูกต้องและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ระบบมากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากร งบประมาณ และระยะเวลา และสอดคล้องกับศรีไพรและเกษภาพร [2] ได้ระบุถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ประสบความสำเร็จ 5 ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร 2) การกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 3) ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของทีมพัฒนาระบบ 4) การเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม และ 5) การบริหารโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มีอีกหลายประเด็นที่นอกเหนือหรือแตกต่างออกไป โดยเฉพาะเทคนิควิธีในการพัฒนาระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การศึกษาวิธีการที่เป็นเลิศก่อนในเรื่องใด ๆ ก็ตาม ย่อมดีกว่าการดำเนินงานโดยไม่ศึกษา เพราะสามารถมั่นใจได้ว่างานชิ้นนั้นจะประสบความสำเร็จแน่นอน เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยระยะเวลาที่รวดเร็วหรืออยู่ในแผนระยะเวลาที่กำหนด

1.2 เนื่องจากระบบที่พัฒนาในเฟสนี้เน้นที่กิจกรรมการฝึกสอน และการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยในชั้นเรียน งานโครงการพิเศษของนิสิต งานวิจัยของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น แต่ก็ยังมีงานอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ อีก เช่น ระบบการตัดเกรด ระบบการเงิน ระบบการติดต่อประสานกับทางโรงเรียน ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นเฟสถัดไปได้

1.3 ระบบที่พัฒนาหลัก ๆ นี้เน้นการใช้งานที่เครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ และเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เนื่องจากการบันทึกข้อมูลจะสะดวกมากถ้าใช้คีย์บอร์ด แต่ด้วยเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น อาจต้องสร้างระบบในลักษณะนี้ให้สามารถทำงานได้กับอุปกรณ์อื่น ๆ ด้วย เช่น iPad Tablet เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการเก็บข้อมูลวิธีการที่เป็นเลิศในครั้งนี้ตั้งเป้าหมายไว้ที่องค์กรขนาดกลางและเล็ก ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาเข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่มาจากองค์กรขนาดดังกล่าว ซึ่งทำให้ข้อมูลวิธีการเป็นเลิศจากประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญที่ได้นี้จึงเหมาะที่จะใช้กับ การพัฒนาระบบสารสนเทศขององค์กรขนาดไม่ใหญ่มาก ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษากับองค์กรขนาดใหญ่บ้าง เพื่อศึกษาผลความแตกต่างของวิธีการที่เป็นเลิศที่จะได้รับ

2.2 ด้วยคำจำกัดความของ วิธีการที่เป็นเลิศนั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาด้วย เวลาผ่านไป เทคโนโลยีก็เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นวิธีการเป็นเลิศของการพัฒนาระบบสารสนเทศก็อาจเปลี่ยนไปด้วย ดังนั้นจึงควรศึกษาวิจัยหา วิธีการเป็นเลิศ อีกครั้งในเวลาที่เหมาะสมต่อไป

2.3 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เน้นวิธีการที่เป็นเลิศโดยยึดแนว SDLC เป็นหลัก และศึกษาในขอบเขตที่กำหนด ดังนั้นหากมีการพัฒนาระบบสารสนเทศในรูปแบบอื่น เช่น Spiral Model, RUP หรือ Allgie Model อาจต้องมีการศึกษาวิธีการที่เป็นเลิศซ้ำอีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- [1] กิตติ ภัทต์วิวัฒน์กุล และพนิดา พานิชกุล. (2551). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ (Systems Analysis and Design)*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: เคทีพี คอมพ์ คอนซัลท์.
- [2] ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. (2549). *ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้ (Information Systems and Knowledge Management Technology)*. กรุงเทพฯ: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- [3] Kurdi, Supama. (1997). *Software development process and strategies used to expedite software development*. M.A. Carleton University, Canada.
- [4] Perks, Mike. (2006). *Best practices for software development projects*. Retrieved November 9, 2010, from http://www.ibm.com/developerworks/websphere/library/techarticles/0306_perks/perks2.html
- [5] Dominguez, Jorge. (2009). *The Curious Case of the CHAOS Report 2009*. Retrieved November 9, 2010, from: <http://www.projectsmart.co.uk/the-curious-case-of-the-chaos-report-2009.html>
- [6] The Sandish Group. (2013). *SHAOS Manifesto 2013*. Retrieved January 9, 2014, from: <http://www.versionone.com/assets/img/files/CHAOSManifesto2013.pdf>
- [7] Lyytinen, Kalle and Robey, Daniel. (1999). Learning failure in information systems development. *Info system Journal*. 1999(9):85-101.
- [8] วจิรา เดชารัตน์. (2553). *กระบวนการจัดทำ "Best Practice"*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2553, จาก <http://cddweb.cdd.go.th/morchorchor/file/km/BestPractice01.pdf>
- [9] สมพร เพชรสงค์. (2553). *Best Practice*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2553, จาก http://www.km.pbn1.org/download/1277824247_best_practice.pdf
- [10] กานดา พูนลาภทวี. (2539). *สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: หจก.สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

- [11] โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2548). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ (System Analysis and Design)*. กรุงเทพฯ: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- [12] Drew, James and Procaccino. (2002). *Quantitative models for early prediction of software development success: A practitioner's perspective*. Dissertation, Drexel University, U.S.A.
- [13] ญัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2551). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศ (Information Systems Analysis and Design)*. กรุงเทพฯ: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด(มหาชน).

อิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน และ แรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

INFLUENCES OF ADMINISTRATOR'S LEADERSHIP STYLES, PERSONAL TRAITS, JOB CHARACTERISTIC AND WORK MOTIVATION ON RAJABHAT UNIVERSITY INSTRUCTORS GOAL

พรทิพย์ คำชาย¹, สุดารัตน์ สารสว่าง²
Pornthip Khamchai¹, Sudarat Sarnswang²

¹นิสิตศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน แรงจูงใจในการทำงานและเป้าหมายในการทำงาน 2) ศึกษาอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงานและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการวิจัยเชิง ปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวม 12 แห่ง จำนวน 534 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุนอธิบายแบบภาวะผู้นำได้สูงสุด การมุ่งอนาคตและการรับรู้ความสามารถของตนเองอธิบายลักษณะส่วนบุคคลได้สูงสุด อาจารย์มีอิสระในการตัดสินใจในการทำงานสูงกว่าลักษณะงานด้านอื่น มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงสุดและมีความพึงพอใจในการทำงานเป็น นเป้าหมายสำคัญ 2) ตัวแบบอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน และแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square =119.92, df=100, p=0.08523, RMSEA= 0.019, CFI= 1.00, GFI=0.98, AGFI=0.96) โดยแรงจูงใจในการทำงานเป็นตัวแปรต้นกลางโดยสมบูรณ์

คำสำคัญ: แบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร, ลักษณะส่วนบุคคล, ลักษณะของงาน, แรงจูงใจในการทำงาน, เป้าหมายในการทำงานอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

The purposes of this research were to study 1) level of administrator's leadership styles, personal traits, job characteristic, work motivation and work goals. 2) Influences of administrator's leadership styles, personal traits, job characteristic and Work Motivation on Rajabhat University Instructors Goal. This research was a quantitative research and the data collection was done using a questionnaire. The sample of 534 instructors was randomly drawn from 12 Rajabhat Universities. The data were analyzed through descriptive statistics, correlation coefficient analysis, and Structural Equation Modeling.

The findings revealed as follows. 1) The supportive leadership style was the best explanation among the leadership styles; future orientation and self-efficacy were the best explanation of personal traits; instructor autonomy was higher than the other job characteristics; need for affiliation and need for power were the highest; and Job satisfaction was an important goal. 2) The model of influences of administrator's leadership styles, personal traits, job characteristic and work motivation on Rajabhat university instructors goal was supported by the empirical data (Chi-square =119.92, df=100, p=0.08523, RMSEA= 0.019, CFI= 1.00, GFI=0.98, AGFI=0.96); and the work motivation was completed mediation variable.

Keyword: Administrator's Leadership Styles, Personal Traits, Job Characteristic, Work Motivation, Rajabhat University Instructors Goal

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมิพัฒนาการมาจากโรงเรียนฝึกหัดครูที่มุ่งเน้นเฉพาะการผลิตครู เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม เป็นแหล่งผลิตกำลังคนเพื่อพัฒนาสังคมและท้องถิ่น ผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 40 แห่งมีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยเกิดใหม่ การก้าวสู่การเป็นมหาวิทยาลัยพร้อมๆ กับพันธกิจที่สำคัญและยิ่งใหญ่ ดังวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 และเป็นทิศทางของสังคมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นที่มีคุณภาพ การขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยบรรลุเป้าหมายนั้น บุคคลที่เป็นตัวจักรสำคัญคือ อาจารย์และผลการปฏิบัติงานของ อาจารย์ [1] ซึ่งเป็นที่มาของประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุดของมหาวิทยาลัย [2] จากผลการสำรวจภาพรวมของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดย สมศ. พบว่า มีปัญหาด้านคุณภาพของอาจารย์ผู้สอน และมีปัญหาด้านการมีผลงานการวิจัยของอาจารย์ที่น้อยกว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วไป [3] นอกจากนี้ “..มหาวิทยาลัยราชภัฏยังถูกจัดเป็นมหาวิทยาลัยชั้นสามกล่าวคือ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีผู้นิยม เลือกลงเรียนเป็นลำดับถัดจากมหาวิทยาลัยเอกชน..” [4] ทั้งๆ ที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ

ปัจจุบันในวงการศึกษามีแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้นทั้งแนวคิดทางการสอน แนวคิดทางการประเมินผล แนวคิดทางการบริหาร แนวคิดทางการพัฒนาบุคลากรถึงขนาดที่มีแนวคิดรูปลักษณะของสังคมใหม่ แนวคิดใหม่ทางการบริหารที่เกี่ยวกับการบริหารในสังคมแห่งความรู้ (knowledge society) คือ การกระจายอำนาจ แบบของผู้นำ การจัดการความรู้และการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่บุคลากร เป็นต้น เป้าหมายของสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบคำถามเรื่องของการเพิ่มศักยภาพทั้งขององค์กรและบุคคลในองค์กร [5] เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของบุคคลในองค์กรและขององค์กร การ เฮาส์ [6] ให้ทัศนะว่า ความรับผิดชอบของผู้นำคือ การสร้างแรงจูงใจให้กับ

ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายขององค์กรและ เฮาส์ ได้เสนอกรอบมโนทัศน์เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการทำงานของบุคคลประกอบด้วย 3 ส่วน คือ แบบภาวะผู้นำ ผู้ตามและ สถานการณ์และรางวัลที่ตรงกับความต้องการหรือเป้าหมายของผู้ตาม [7]

เป้าหมาย เป็นสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อขับเคลื่อนการกระทำใดๆ ให้ไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายยังเป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนหรือกระตุ้นการกระทำของบุคคล ทั้งมีส่วนลดข้อขัดแย้ง ลดความสับสนว่าบุคคลจะไปทางไหนและช่วยชี้บอกทางที่บุคคลต้องการจะเป็น [8] มีงานวิจัยพบว่า พนักงานที่มีเป้าหมายในการทำงานจะมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น [9]

แบบภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม โดยผู้นำใช้ความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อผู้ตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน [10] แบบภาวะผู้นำเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ โดยถือเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร [11] รวมทั้ง เป็นตัวทำนายประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ โดยแบบภาวะผู้นำในองค์กรคือ ปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างหรือลดความน่าสนใจและความมุ่งมั่นของบุคคลในองค์กร [12] มีงานวิจัยพบว่า แบบภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของพนักงานและการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา [10]

ลักษณะส่วนบุคคล เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพหรือความสำเร็จที่สำคัญ บทบาทของผู้ตามได้รับการยอมรับว่ามี ความสำคัญ [13] มีงานวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของบุคคล [14]

ลักษณะของงาน หมายถึง การออกแบบงาน ซึ่งการออกแบบงานที่เหมาะสม หรือลักษณะงานที่ดีจะเป็นเสมือนแรงจูงใจภายใน (internal motivation) ในการทำงานของบุคคลที่จะทำให้บุคคลรู้สึกอยากทำงานและผลงานที่ดีจะเป็นเสมือนรางวัลที่ให้กับตนเอง [15] มีงานวิจัยพบว่า ลักษณะของงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงานของบุคคล [16-17]

แรงจูงใจเป็นความตั้งใจของความพยายามของบุคคลในระดับสูง เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กร ภายใต้เงื่อนไขของความสามารถที่พยายามให้เกิดความพอใจ ตามความต้องการของแต่ละบุคคล [18] และแรงจูงใจเป็นกระบวนการ เป็นพลังงาน เป็นตัวชี้แนะและคำจูงพฤติกรรมและประสิทธิภาพการทำงานของบุคคล [19] มีงานวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์รวมถึงมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงาน [20]

จากเหตุผลและการประมวลผลความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง อิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงานและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน แรงจูงใจในการทำงานและเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงานและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ประชากรคืออาจารย์ประจำที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 40 แห่ง จำนวน 11,455 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย สุ่มมาจากประชากรอาจารย์ประจำที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 12 แห่ง จำนวน 720 คน ด้วยการแบบสุ่มหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling)

เครื่องมือที่ใช้และการหาคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 10 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 - ตอนที่ 10 แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน แรงจูงใจในการทำงานและเป้าหมายในการทำงาน หาคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในลักษณะความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60 ถึง 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรในการวิจัยแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 แห่ง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .81 ถึง 98

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากอา จารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 12 แห่ง จำนวน 720 คน ทางไปรษณีย์และติดตามทางถามทางโทรศัพท์ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนจำนวน 534 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 74.17 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยโดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis) วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation) วิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis: EFA) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA) และวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคล แรงจูงใจในการทำงานและเป้าหมายการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการศึกษาพบว่า

1.1 แบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า แบบภาวะผู้นำทั้ง 4 แบบ เป็นองค์ประกอบของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยที่แบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุนมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) สูงสุด รองลงมาคือ แบบภาวะผู้นำแบบเน้นความสำเร็จ แบบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม แบบภาวะผู้นำแบบสั่งการ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.39, 0.38, 0.35 และ 0.20 ตามลำดับ

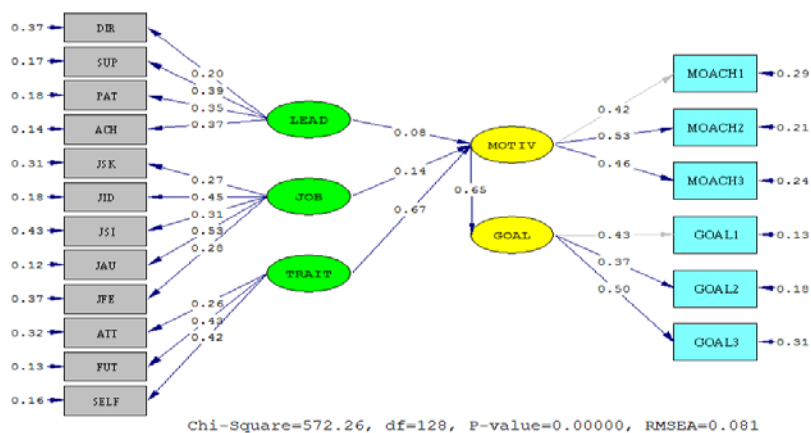
1.2 ลักษณะของงาน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของงานทั้ง 5 ด้าน เป็นองค์ประกอบของลักษณะของงาน โดยที่ความมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) สูงสุด รองลงมาคือ ความหลากหลายของทักษะ ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับงาน ความสำคัญของงาน และ เอกลักษณะของงาน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.38, 0.37, 0.37, 0.36, และ 0.30 ตามลำดับ

1.3 ลักษณะส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคล ทั้ง 3 ด้าน เป็นองค์ประกอบของลักษณะส่วนบุคคล โดยที่การรับรู้ความสามารถของตนเอง ลักษณะมุ่งอนาคต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) สูงสุด รองลงมาคือ เจตคติต่อวิชาชีพครู โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.43, 0.43 และ 0.25 ตามลำดับ

1.4 แรงจูงใจในการทำงานของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการทำงาน ทั้ง 3 ด้านเป็นองค์ประกอบของแรงจูงใจในการทำงานของอาจารย์ โดยที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และแรงจูงใจใฝ่อำนาจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) สูงสุด รองลงมาคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.38, 0.38 และ 0.33 ตามลำดับ

1.5 เป้าหมายในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายในการทำงาน ทั้ง 3 ด้าน เป็นองค์ประกอบของเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์ โดยที่ความพึงพอใจในการทำงานมีค่าน้ำหนัก (factor loading) สูงสุด รองลงมาคือ ความต้องการได้รับการยอมรับและความคาดหวังในการทำงานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.46, 0.42 และ 0.34 ตามลำดับ

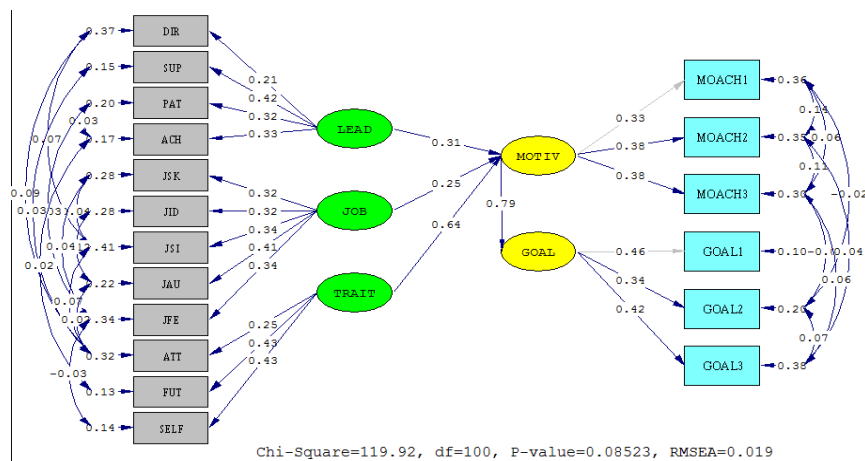
2. ผลการศึกษาอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการศึกษาก่อนปรับโมเดล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคลและ แรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงาน ก่อนการปรับโมเดลให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ก่อนการปรับ)

จากภาพที่ 1 ก่อนการปรับโมเดลแสดงให้เห็นตัวแบบอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคล และแรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลต่อเป้าหมายในการทำงาน โดยมีค่าสถิติไม่เป็นไปตามเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลไม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการศึกษาอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการศึกษาลงปรับโมเดล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคลและ แรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงาน หลังการปรับโมเดลให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (หลังการปรับ)

จากภาพที่ 2 หลังการปรับโมเดลแสดงให้เห็นตัวแบบอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคล และแรงจูงใจในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อเป้าหมายในการทำงาน โดย ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 119.92 ค่า $df = 100$ ไม่มีนัยสำคัญ ($p=0.08523$) ค่า χ^2/df ไม่เกิน 2 ค่า RMSEA= 0.019 สอดคล้องกับดัชนีการปรับโมเดลแสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

โดยสรุป ผลการศึกษาอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงาน ลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ลักษณะส่วนบุคคล (TRAIT) แบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร (LEAD) และ ลักษณะของงาน (JOB) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยส่งอิทธิพลผ่านแรงจูงใจในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.50, 0.24, และ 0.20 ตามลำดับ ทุกตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล เป็นตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์สูงที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

1. ผลการศึกษาระดับของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน แรงจูงใจในการทำงาน และ เป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า แบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุนอธิบายแบบภาวะผู้นำได้สูงสุด ลักษณะมุ่งอนาคต และการรับรู้ความสามารถของตนเองอธิบายลักษณะส่วนบุคคลได้สูงสุด อาจารย์มีอิสระในการตัดสินใจในการทำงานสูงกว่าลักษณะงานด้านอื่น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงสุด และมีความพึงพอใจในการทำงานเป็นเป้าหมายสำคัญ

2. ผลการศึกษอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน และแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน และแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square =119.92, $df=100$, $p=0.08523$, RMSEA= 0.019, CFI= 1.00, GFI=0.98, AGFI=0.96) โดยแรงจูงใจในการทำงานเป็นตัวแปรคั่นกลางโดยสมบูรณ์ (complete mediation)

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า แบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุนอธิบายแบบภาวะผู้นำได้สูงสุด ลักษณะมุ่งอนาคตหรือการมุ่งอนาคตและการรับรู้ความสามารถของตนเองอธิบายลักษณะส่วนบุคคลได้สูงสุด ค ความมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานอธิบายลักษณะของงานสูงกว่าด้านอื่น แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์และแรงจูงใจใฝ่อำนาจอธิบายแรงจูงใจในการทำงานได้สูงสุดและ ความพึงพอใจในการทำงานอธิบายเป้าหมายในการทำงานได้สูงสุด ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องแนวคิดของ แมคคอกนิกและอีเจ้น [14] ที่ให้ทัศนะว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานแบ่งเป็นปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านสถานการณ์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล โดยทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ทำให้บุคคลทำงานอย่างเต็มความสามารถและศักยภาพของตน ผลงานที่ออกมาจะมีคุณภาพและ อาจเป็นเพราะ ตัวแปรทุกตัวเป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การบริหาร ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพ และ ผลการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย

1.1 แบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า แบบภาวะผู้นำทั้ง 4 แบบเป็นองค์ประกอบของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยที่แบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุนเป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) สูงสุดสอดคล้องกับแนวคิดของ เฮอร์เชย์และคณะ [21] ที่กล่าวว่า คงไม่มีผู้นำคนใดที่จะประสบความสำเร็จกับแบบของพฤติกรรมของตนเองแบบใดแบบหนึ่งเพียงแบบเดียว ขณะเดียวกันแบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุน เป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออกในลักษณะที่ห่วงใย คอยให้คำแนะนำกับผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน การให้การสนับสนุนทั่วไป การพยายามชี้แนะ ให้คำแนะนำ เคารพในความคิดและความต้องการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม และแสดงความห่วงใยในความเป็นอยู่ที่ดีของกับผู้ใต้บังคับบัญชา [6] โดยแบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุนถือว่าเป็นแบบภาวะผู้นำที่ผู้นำที่มีประสิทธิภาพหรือผู้บริหารควรสร้างแบบภาวะผู้นำแบบนี้ขึ้นในตนเองรวมถึงในวงการการศึกษา [22]

1.2 ลักษณะของงาน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของงาน ทั้ง 5 ด้าน เป็นองค์ประกอบของลักษณะของงาน โดยที่ความมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) สูงสุดหรือความมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานอธิบายลักษณะของงานได้สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ แอสแมนและโอล์ดแฮม [15] ที่กล่าวว่า การจัดลักษณะงานให้มีรูปแบบที่ดี จะเป็นเสมือนแรงจูงใจในการทำงาน ที่จะทำให้อุทิศความรู้สึกอยากทำงาน เกิดความสุขในการทำงาน โดยแรงจูงใจเกิดจากการรับรู้ผลการปฏิบัติงานที่ทำไปซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะของงาน 5 ด้าน คือ ความหลากหลายของทักษะ ความสำคัญของงาน เอกลักษณะของงาน ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน และ ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับงาน ซึ่งความมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานเป็นลักษณะของงานที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเป็นอิสระในการใช้วิจารณญาณของตนเอง สามารถที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเองในการดำเนินงาน และ การกำหนดเวลาในการทำงาน บุคคลจะเพิ่มความรู้สึกของความรับผิดชอบต่อผลของงานที่เกิดขึ้น และ ความมีอิสระในการทำงาน (autonomy) จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความรับผิดชอบที่มีต่องาน หากผู้ปฏิบัติงานสามารถมีโอกาสควบคุมการทำงานได้ด้วยตนเองมากขึ้นเท่าใด เขาผู้นั้นก็จะยิ่งรู้สึกมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำมากขึ้นเท่านั้น [15]

1.3 ลักษณะส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลทั้ง 3 ด้าน เป็นองค์ประกอบของลักษณะส่วนบุคคล โดยการรับรู้ความสามารถของตนเอง และลักษณะมุ่งอนาคตหรือการมุ่งอนาคต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) สูงสุด กล่าวคือ การรับรู้ความสามารถของตนเองและลักษณะมุ่งอนาคตอธิบายลักษณะส่วนบุคคลของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏได้สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ อีเวนเซอร์วิช [23] ที่เชื่อว่าประสิทธิภาพการทำงานของแต่ละบุคคลเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในตัวบุคคล และแนวคิดของวิลลาสลักษณะ ชัววลลี [24] ที่กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นความเชื่อของบุคคลว่า ตนมีความสามารถที่จะจัดระบบและกระทำเพื่อให้บรรลุผลตามที่กำหนดได้และ สอดคล้องกับแนวคิดของ แบน นูตรา (1996) [25] ที่กล่าวว่า สิ่งที

กำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออกขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของตนเองในสภาวะการณั้และบุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะมองสถานการณ์ที่เกิด ขึ้นว่าเป็นโอกาสที่จะจูงใจตนเอง มีสภาวะอารมณ์ที่ดีและพร้อมที่จะเลือกกิจกรรมที่ทำหายเพื่อให้ตนเองไปสู่เป้าหมาย ส่วนลักษณะมุ่งอนาคตหรือการมุ่งอนาคต เน อร์มี [26] กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะส่วนบุคคลที่แสดงออกในเป้าหมาย แผน และ กลยุทธ์ต่างๆ ของบุคคลนั้น ซึ่งในฐานะอาจารย์ที่สอนในระดับมหาวิทยาลัยจะต้องเป็นผู้ที่สามารถคิด วิเคราะห์ห้มองการณ์ไกล รู้จักอดได้ รอได้ในทุกสถานการณ์ สามารถที่จะวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อเป้าหมายในอนาคต

1.4 แรงจูงใจในการทำงานของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการทำงานทั้ง 3 ด้าน เป็นองค์ประกอบของแรงจูงใจในการทำงาน โดยมีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์และแรงจูงใจใฝ่อำนาจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) สูงสุด กล่าวคือ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์และแรงจูงใจใฝ่อำนาจ อธิบายแรงจูงใจในการทำงานของอาจารย์ได้สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ แมคคลีแลนด์ [27] ที่เห็นว่า ทุกคนมีแรงจูงใจในตัวเองและโดยทั่วไป การจูงใจผู้ปฏิบัติงานจะเป็นผลจากความต้องการสำคัญสามประการคือ ความต้องการบรรลุตามมาตรฐานของเป้าหมายในการทำงานที่กำหนดหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความปรารถนาการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ปรารถนาความรักและมิตรไมตรีกับผู้อื่นหรือแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์และความปรารถนาที่จะมีอิทธิพลหรือสามารถควบคุมผู้อื่นหรือแรงจูงใจใฝ่อำนาจ

1.5 เป้าหมายในการทำงานของอาจารย์ ผลการวิจัย พบว่า เป้าหมายในการทำงานทั้ง 3 ด้าน เป็นองค์ประกอบของเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์ โดยที่ความพึงพอใจในการทำงาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) สูงสุด แสดงว่า อาจารย์บ่งชี้ว่าความพึงพอใจในการทำงานเป็นเป้าหมายที่สำคัญ ที่อาจารย์มุ่งหวังจะได้รับมากที่สุด อธิบายได้ว่า ความพึงพอใจในการทำงาน ความต้องการได้รับการยอมรับและความคาดหวังในการทำงาน ทุกตัวแปรเป็นสิ่งอาจารย์มุ่งหวังและเป็นสิ่งสำคัญเป็นสิ่งที่ช่วยในการขับเคลื่อนหรือกระตุ้นการทำงาน ลดความสับสนและให้ทิศทางที่ชัดเจนในสิ่งที่ต้องการ [8] สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีวิถีทาง-เป้าหมายของเฮาส์ ที่กำหนดว่า เป้าหมายหรือเป้าประสงค์ของผู้ตามคือ ความพึงพอใจในการทำงาน รางวัล ผลประโยชน์ ที่จะทำให้เกิดความพยายามเพิ่มสูงขึ้นผ่านแรงจูงใจในการทำงาน [7]

2. ผลการศึกษาอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงาน และแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะส่วนบุคคล (TRAIT) แบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร (LEAD) และ ลักษณะของงาน (JOB) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยส่งอิทธิพลผ่านแรงจูงใจในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.50, 0.24, และ 0.20 ตามลำดับ ทุกตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล เป็น ตัวแปรเหตุ ที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์สูงที่สุด ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

จากผลการวิจัยที่พบว่า ลักษณะส่วนบุคคล (TRAIT) แบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร (LEAD) และลักษณะของงาน (JOB) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อเป้าหมายในการทำงานของ อาจารย์โดยส่งผ่านแรงจูงใจในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.50 0.24, และ 0.20 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัวแปร ผลการ วิจัยชี้ให้เห็นว่า การบรรลุเป้าหมายการทำงานของอาจารย์ได้รับอิทธิพลจากแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคลของอาจารย์ และลักษณะของงาน โดยทุกตัวแปรมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีการขับเคลื่อนผ่านแรงจูงใจในการทำงานของอาจารย์ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับกรอบมโนทัศน์ทฤษฎีวิถีทาง-เป้าหมายของเฮาส์ [28] ที่กำหนดว่า การบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคล และ ขององค์การเป็นผลมาจาก แบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะบุคคล และ ลักษณะของงาน โดยการบรรลุผลจะเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อมีการขับเคลื่อนผ่านแรงจูงใจในการทำงาน และ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริรัตน์ ทองมีศรี และคณะ [29] ที่ศึกษาปัจจัยด้าน

คุณลักษณะผู้บริหาร ลักษณะงานของครูและแรงจูงใจในการทำงานของครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารและลักษณะงานของครูส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพในการปฏิบัติของครู ผ่านแรงจูงใจในการทำงานของครู และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมจิตร สงสาร [2] ที่ศึกษาการพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานที่มีประสิทธิผลของครู ผลการวิจัยพบว่า การสร้างภาวะผู้นำส่งผลทางอ้อมต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานที่มีประสิทธิผลของครูผ่านการสร้างแรงจูงใจในการทำงานโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.49 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

โดยสรุป การศึกษาอิทธิพลของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของงานและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏครั้งนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนด โดยพบว่า เป้าหมายในการทำงานของอาจารย์ได้รับอิทธิพลจาก ลักษณะส่วนบุคคล แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารและลักษณะของงานโดยส่งอิทธิพลผ่านแรงจูงใจในการทำงาน กล่าวคือ การที่อาจารย์มีความพึงพอใจในการทำงานเกิดความต้องการการยอมรับและเกิดความคาดหวังในงานขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนบุคคล แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารและลักษณะของงานเป็นสำคัญ โดยมีแรงจูงใจในการทำงานเป็นตัวเชื่อมหรือเป็นตัวแปรคั่นกลางโดยสมบูรณ์ (complete mediation) ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับกรอบมโนทัศน์ทฤษฎีวิถีทาง-เป้าหมายของเฮาส์ ที่กำหนดว่า การบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและขององค์การเป็นผลมาจากแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะของงาน โดยการบรรลุผลจะเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อมีการขับเคลื่อนผ่านแรงจูงใจในการทำงาน ขณะเดียวกันการวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวทำนายเป้าหมายในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ คุณลักษณะส่วนบุคคลของอาจารย์ ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง ลักษณะมุ่งอนาคต และเจตคติต่อวิชาชีพครู ดังนั้น อาจารย์จะสามารถบรรลุเป้าหมายการทำงานอย่างมีทิศทาง สามารถเห็นผลสำเร็จได้มหาวิทยาลัยราชภัฏควรมีกระบวนการหรือกลไกการดำเนินการ การพัฒนา ส่งเสริม เสริมสร้างเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของอาจารย์ แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารและลักษณะของงานของอาจารย์โดยผ่านแรงจูงใจในการทำงานของอาจารย์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะลักษณะส่วนบุคคลของอาจารย์มหาวิทยาลัยควรมีกำหนดเป็นคุณสมบัติของการเข้าเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ และลักษณะของงานของอาจารย์ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงขอบข่ายของงานของอาจารย์ โดยให้สอดคล้องกับการนำเสนอเป็นผลงานเพื่อขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- [1] วีรวรรณ สุทิน. (2551). *อิทธิพลของจิตลักษณะ และ สถานการณ์ในการทำงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของอาจารย์สาขาวิศวกรรมศาสตร์*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [2] สมจิตร สงสาร. (2552). *การพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานที่มีประสิทธิผลของครู* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- [3] สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2551). *สมศ. เผยผลสำรวจภาพรวม ม.ราชภัฏ คุณภาพแย่ ถูกทิ้งห่างจาก มหาลัยอื่นหลายร้อยเท่า* สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2552, จาก <http://sesshoumaruthai.spaces.live.com/blog/cns!FFB2506483123B8!359.entry>,
- [4] วิษณุ บุญมาร์ตน์. (2552). *คุณภาพราชภัฏอยู่ที่ไหน*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2552, จาก <http://news.giggog.com/education/cat7/news219/>,

- [5] สุตารัตน์ สารสว่าง. (2549). การบริหารในสังคมแห่งความรู้. *ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์* ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2549.
- [6] House, R. J. (1971). *A path-goal theory of leadership effectiveness*. *Administrative Science Quarterly*, vol. 16 (1971). pp. 321–338.
- [7] พิพัฒน์ นนทนาครณ์. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ: LIFE Model*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำธุรกิจเพื่อสังคม.
- [8] Hoy, Anita. W and Hoy, Wayne. K. (2006). *Instructional Leadership: A learning-centered guide*. Boston: MA. Allyn and Bacon.
- [9] วัฒนามาต ปั่นแต่ง. (2550). *ผลของการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการกำหนดเป้าหมายที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในโรงงานผลิตการเกงยีนส์แห่งหนึ่ง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [10] Malik, H. S. (2013). Relationship between Leader Behaviors and Employees' Job Satisfaction: A Path-Goal Approach. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*. 2013, Vol. 7 (1), 209-222
- [11] Maqsood, S. Bilal, H., Nazir, S., and Bai, R. (2013). *Manager's Leadership Styles and Employee's Job Satisfaction*. *Human and Social Science Research*. Vol. 1, No. 2 (2013), 139-144
- [12] Obiwuru, Timothy C., Okwu, Andy T and Akpa, Victoria O. (2011). *Impact of Leadership Style on Organizational Performance: A Case Study of Nigerian Banks*. *Australian Journal of Business and Management Research*. Vol.1,100-111.
- [13] สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2544). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎี และ ปฏิบัติ = Leadership: Theory and Practice*. เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- [14] McCormic, J. E. and Ilgen, D. (1985). *Industrial and Organization Psychology*. 3th ed Englewood Cliffs. Prentice-Hall.
- [15] Hackman, J. R. and Oldham, G. R. (1980). *Work redesign*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- [16] กฤษณา อังจิตร์ไพศาล. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ ปัจจัยลักษณะงานกับความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 12*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- [17] สมปอง ชารีศรี. (2541). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะงานกับความผูกพันต่อองค์การของอาจารย์ในวิทยาลัยเกษตร และ เทคโนโลยีกลุ่มภาคตะวันออกเฉียง และ ภาคกลางบางส่วน*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- [18] Robbins, S. P. (1996). *Organizational Behavior: Concepts, Controversies, Applications*. 7th ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- [19] Luthans. (1998). *Organizational Behavior*. 8th ed. Boston: Irwin McGraw-Hill.
- [20] Maharjan, S. (2012). *Association between Work Motivation and Job Satisfaction of College Teachers*. *Administrative and Management Review* Vol. 24, No. 2, August 2012.
- [21] Hersey, P. and Blanchard, K. H. and Johnson, D. E. (1996). *Management of Organization Behavior*. (7th.ed) Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall.

- [22] พันธุ์เทพ ใจคำ. (2547). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, สถาบันราชภัฏเลย.*
- [23] Ivancevich, J. M, Donnelly Tr, J. H. & Gobson, J. L. (1988). *Organizations: Behavior structure Process.* 6th Ed. 3th Ed USA: BPI IRWIN.
- [24] วิลาสลักษณ์ ชวัลลี. (2542). *การรับรู้ความสามารถของตน. สารานุกรมศึกษาศาสตร์. ฉบับรวมเล่ม เฉพาะเรื่อง อันดับที่ 5 จิตวิทยา และ จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- [25] Bandura, A. (1996). *Self-efficacy in Changing Societies.* New York: Cambridge University Press.
- [26] Nurmi, J. E. (1991). *How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning, Developmental Review, 11, 1-59*
- [27] McClelland, David C. (1978). *Human Motivation.* New York: Cambridge University.
- [28] Northouse, P. G. (2001). *Leadership: Theory and Practice.* (2nded.) California: Sage Publications, Inc.
- [29] สิริรัตน์ ทองมีศรี และสนั่น ประจงจิตร. (2556). *ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร ลักษณะงานของครู และแรงจูงใจในการทำงานของครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน. วารสารปัญญาวิวัฒน์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2556.*

**การบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2**

**THE MANAGEMENT OF ADMINISTRATION OF LARGE GENERAL BOY-
SCOUT ACTIVITY IN OPPORTUNITY EXTENCEC SCHOOLS OF THE
NONGKHAI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2**

ภัทรชัย ธรรมคุณชัย¹, วรวรรณ อุบลเลิศ², สุทัศน์ แก้วคำ³

Phattarachai Thammakunchai¹, Worawan Ubonlert², Sutat Kaewkam³

¹นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2 ใน 4 ด้าน คือ ด้านลูกเสือ ด้านผู้บริหาร ด้านผู้กำกับลูกเสือ และด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ 2. เปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง เพศ วุฒิทางลูกเสือ 3. ศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 18 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ผู้ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนแต่ละแห่ง ประกอบด้วยผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการลูกเสือ จำนวน 18 คน ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หรือรองผู้กำกับกลุ่มลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ จำนวน 18 คน และผู้กำกับกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หรือรองผู้กำกับกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ จำนวน 18 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน รวมทั้งสิ้น จำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และ การทดสอบค่า F

ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2 มีการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา จำนวน 4 องค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) เมื่อเป็นรายด้านพบว่าการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง เพศ และวุฒิทางลูกเสือของ ผู้บังคับบัญชา ลูกเสือเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส พบว่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ

3. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 1) ด้านลูกเสือ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎลูกเสือ การ แต่งเครื่องแบบลูกเสืออาจมีเครื่องแต่งกายไม่ครบตามกำหนดเนื่องจากผู้ปกครองฐานะไม่ดี และควรมีการนิเทศติดตามการเรียนกิจกรรมลูกเสือ 2) ด้านผู้บริหาร สนับสนุนกิจกรรมลูกเสือเต็มที่ สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเป็นผู้กำกับลูกเสือ และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับลูกเสือ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 3) ด้านผู้กำกับลูกเสือ เอาใจใส่ต่อการจัดกิจกรรมลูกเสือเต็มที่ เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 4) การจัดการกิจกรรมด้านลูกเสือเน้นจัดเป็นประจำทุกวันพุธ จัดอย่างต่อเนื่องตามหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ

4. ผลการสัมฤทธิ์ การบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า 1) ด้านลูกเสือ ลูกเสือส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในการได้เข้าร่วมกิจกรรม 2) ด้านผู้บริหาร ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมลูกเสือเป็นอย่างยิ่ง การจัดโครงการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าอบรมในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผู้บริหารของโรงเรียนได้ผ่านการอบรมลูกเสือขึ้นความรู้ชั้นสูงทุกคน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนั้นได้ตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมลูกเสือ และได้กำหนดลงในแผนปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมลูกเสือได้เป็นอย่างดี 3) ด้านผู้กำกับลูกเสือ ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือและผู้กำกับกองลูกเสือ ได้ผ่านการอบรมลูกเสือขึ้นความรู้ชั้นสูงทุกคน มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ในส่วนของงานธุรการ งานเอกสาร ระเบียบการเงินการบัญชีก็มีผู้รับผิดชอบอย่างเป็นสัดส่วน แต่ยังมีบางส่วนที่ยังผ่านการอบรมในระดับความรู้เบื้องต้น ซึ่งโรงเรียนก็ต้องให้เข้ารับการอบรมใน โอกาสต่อไป 4) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ในระดับการวางแผนงาน การจัดการเรียนการสอนนั้นทางโรงเรียนได้วางแผนในแต่ละปีการศึกษาไว้เป็นอย่างดี แต่อาจจะมีส่วน ในการจัดกิจกรรมลูกเสือนั้นอาจจะมีกิจกรรมอื่นมาสอดแทรก ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาการสอนซ่อมเสริมทางด้านวิชาการมา สอนในชั่วโมงลูกเสือ การอบรมนักเรียนที่เข้มงวดมาใช้อบรมในชั่วโมงลูกเสือ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนนั้นดีขึ้น จึงอาจจะทำให้กระบวนการทางลูกเสือที่กำหนด หรือวางแผนไว้นั้นไม่เป็นไปตามกระบวนการลูกเสือและอาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลูกเสือ

คำสำคัญ: การบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objective of this study to 1. Study the management of administration of large general Boy - scout activity in opportunity extended schools of the Nongkhai Primary Education Service Area Office 2. in four aspects is the Boy-scout, the executive, directing the Boy - scout and the second Boy-scout activities. 2. Comparison management of administration of Large general Boy-scout activity in opportunity extended schools of the Nongkhai Primary Education Service Area Office 2 that classification by position, gender of Boy-scout. 3. Study suggested a management of administration of large general Boy-scout activity in opportunity extended schools of the Nongkhai Primary Education Service Area Office 2.

The samples used in this study consists of the opportunity extended schools of the Nongkhai Primary Education Service Area Office 2. in the school year 2555 about 18 schools were selected by purposive sampling that are respondents in each school by comprised of a Boy-scout or school deputy scouts were 18 people directed, The Boy- scout or deputy superintendent in the Boy-scouts were 18 people and directing Boy-scout or deputy Superintendent division Boy-scouts about 18 people by sampling a total of 54 people. Units were used to collect data was a five level scale with a confidence to .95 were used for data analysis including frequency, percentage, average, standard deviation, T-test and F-test.

The research findings were as follows :

1. In the opportunity extended schools of the Nongkhai Primary Education Service Area Office 2 have a management of admistration of large general Boy-Scout activity in opportunity extended schools criterion evaluates the quality of Boy-scouting in school about 4 elements were at the level ($\bar{x} = 4.11$) When it was found that the manatement of administration of large general Boy-scout By overall is very reasonable on all sides.

2. The comparison a management of administration of large Boy-scout activity in opportunity extended schools of the Nongkhai Primary Education Service Area Office 2 by gender and position of supervisors Boy scout on the management of administration of large Boy-scout in opportunity extended schools were not statistically different.

3. Comments and suggestions : 1) The Boy-scouts have to discipline follow the Boy scout law. In the Boy scout uniform apparel may not fully defined because the parents did as well and including the supervision of learning activities scouts. 2) The executive have to support the Boy- scouts encourage teachers to be trained as a scout and participants about the Boy-scouts at least 1 time per year. 3) Directing the Boy-scout attention to the scouting activities and participants to develop self is always. 4) The activities of the Boy-scouts is organized every wednesday and continuously along the course regularly.

4. In the interviews administration the Boy - scout in schools education expansion criteria to quality of scouting in schools of the Nongkhai Primary Education Service Area Office 2 showed that 1) In the Boy-scout mostly follow The rules of Boy-scout are interested in attending the school were held and the students feel proud to have participated 2) The executive have to focus on scouting activities as well in the program provides teachers and educational personnel have attended all levels continuously. As well as the management of the school have trained Boy - scouts the advanded Knowledge to everyone. The school administrators were aware of the importance of Boy-scout activities and set down in the action plan for support Boy-scout activities as well as. 3) The director of Boy-scout group have to trained the Boy-scout advanced Knowledge everyone, have a better understanding of the activities of the course. In the documents, financial records, accounting admin is responsible for a portion but there are some who are trained in basic knowledge 4) In the Boy-scout activity in level planning the teacher and learning the school has planned each per year as well. But there may be some in Boy-scouting activities that may have other events intervened. Whether it is taking remedial

academic instruction to teach the Boy-scout, training students to the rigorous training hours Boy-scout. It provides achievement and behaviors of their students better it may be that a given process in the Boy scout or planned it does not follow the Boy-scouting process and may not meet the objectives of Boy-scouting.

Keyword: Management of administration of large general Boy - scout activity , Opportunity extended schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข [1]

ชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข เป็นวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย ประหยัด มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รักประเทศ รักชาติ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข [2]

ความมุ่งหมายของการลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนในวัยช่วงอายุ 14-18 ปี ทั้งในทางกาย สติปัญญา จิตใจ ศิลธรรม และสังคม ให้มีความสามารถช่วยตนเองได้ ป้องกันตนเองให้พ้นจากโรคและภัยอันตรายต่างๆ สามารถพัฒนาตนเองได้ รู้จักวางแผนพัฒนาชีวิต มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมตามกฎของลูกเสือ เน้นรู้จักช่วยเหลือสิ่งแวดล้อม ชุมชน ชาติบ้านเมือง และสังคมโลก มีจิตสำนึกสาธารณะ ยึดถือประโยชน์ของชาติบ้านเมืองเหนือประโยชน์ของตนและพวกพ้อง ได้เรียนรู้วิชาการตามความสนใจ ความถนัดและพัฒนาสู่ระดับสูง เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและการประกอบวิชาชีพในภายหลัง [3] กิจกรรมลูกเสือเน้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงกับมาตรฐาน การประเมินคุณภาพภายนอกแล้ว ทั้งในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต รวมทั้งมาตรฐานด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการ

เรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ [4] ขณะเดียวกันผลการวิเคราะห์คุณภาพนักเรียนในการจัดทำแผนกลยุทธ์ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย [5] พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ นักเรียนยังขาดคุณลักษณะบางประการ เช่นความมีระเบียบวินัย ความสามารถในการแก้ปัญหาทักษะในการร่วมทำงานกับผู้อื่น ความเสียสละและการบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ ความซื่อสัตย์สุจริตและความสามัคคี เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะที่กล่าวมานั้น วิชาลูกเสือจะสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ดี จึงปรากฏว่าได้กำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวิชากิจกรรมลูกเสือทุกระดับชั้นและผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่ต้นนั้น จะสอดคล้องกับการบริหารกิจกรรมลูกเสือ ตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ งานลูกเสือในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ด้านลูกเสือ ด้านผู้บริหาร ด้านผู้กำกับลูกเสือ และด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ

ผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบด้านการเรียนการสอน และร่วมบริหารจัดการงานกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ได้มองเห็นว่ากิจกรรมลูกเสือมีความสำคัญมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่ฝึกประสบการณ์ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะ สามารถประยุกต์ ปรับปรุงตน ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ใน 4 ด้าน คือ ด้านลูกเสือ ด้านผู้บริหาร ด้านผู้กำกับลูกเสือ และด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ
2. เพื่อเปรียบเทียบ การบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง เพศ วุฒิทางลูกเสือ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในวิจัยครั้งนี้ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 18 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 54 คน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 18 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 54 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้และการหาคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นเอง โดยการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่เป็นแบบสอบถาม 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามซึ่งสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างแบบสอบถามให้ตอบตามรายการและข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของ Likert ได้กำหนดค่าไว้เป็น 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อขอ

ข้อเสนอแนะแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา หากคุณภาพโดย นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอประธานและคณะกรรมการที่ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยง (Validity) ของแบบสอบถามเพื่อปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มทดลองที่เป็นผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน นำผลการใช้มาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.98 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขออนุญาตนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือราชการจากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำหนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พร้อมแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอรับแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ด้วยตนเอง ขอหนังสือราชการจากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำหนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พร้อมแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอรับแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ แบบสอบถามตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม นำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอออกมาในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย แบบสอบถามตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 แล้วนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป หาค่าความถี่ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเฉลี่ยของคะแนน ของการตอบของแต่ละข้อคำถามและเป็นรายด้านโดยกำหนดเกณฑ์ของการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของแต่ละข้อและแต่ละด้าน เปรียบเทียบ การบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เปรียบเทียบ การบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตาม เพศ โดยการวิเคราะห์การแจกแจงแบบที่ (Independent – Samples T Test) เปรียบเทียบ การบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตาม วุฒิทางลูกเสือ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) สำหรับข้อมูลที่ได้จากตอนที่ 3 และแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์และเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ ด้านลูกเสือ ด้านผู้บริหาร ด้านผู้กำกับลูกเสือ และด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจาก 1) ผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน 2) ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หรือรองผู้กำกับกลุ่มลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ 3) ผู้กำกับกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หรือรองผู้กำกับกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ปรากฏรายละเอียดตามตาราง รางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษารายอำเภอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2

ผู้ตอบ อำเภอ	ผู้อำนวยการ โรงเรียน		ผู้กำกับกลุ่มฯ/รอง ผู้กำกับกลุ่ม		ผู้กำกับกองฯ/รอง ผู้กำกับกอง		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
โพธิ์พิสัย	8	100	8	100	8	100	24	100
เผ้าไร่	6	100	6	100	6	100	18	100
รัตนวาปี	4	100	4	100	4	100	12	100
รวม	18	100	18	100	18	100	54	100

จากตารางที่ 1 พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยแยกเป็นอำเภอโพธิ์พิสัย จำนวน 24 คน อำเภอเผ้าไร่ จำนวน 18 คน อำเภอรัตนวาปี จำนวน 12 คน

2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ

1) ด้านลูกเสือ 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านผู้กำกับลูกเสือ 4) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ โดยนำเสนอในลักษณะสภาพการดำเนินงานโดยรวมและรายด้าน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ด้านลูกเสือ	4.16	.50	เหมาะสมมาก
2	ด้านผู้บริหารโรงเรียน	4.15	.55	เหมาะสมมาก
3	ด้านผู้กำกับลูกเสือ	4.05	.60	เหมาะสมมาก
4	ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ	4.09	.56	เหมาะสมมาก
โดยรวม		4.11	.49	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 2 พบว่าการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา จำนวน 4 องค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1)ด้านลูกเสือ 2)ด้านผู้บริหารโรงเรียน 3)ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ และ 4) ด้านผู้กำกับลูกเสือ

3. ผลการศึกษาการบริหารเกี่ยวกับการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษาในแต่ละด้าน ผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษาด้านผู้บริหาร

ข้อที่	การบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสฯ ด้านผู้บริหาร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	มีอุดมการณ์และมีวิสัยทัศน์ทางลูกเสือ	4.18	.72	เหมาะสมมาก
2.	เข้ารับการอบรมเพื่อให้มีคุณวุฒิและเพิ่มทักษะทางลูกเสือ	4.14	.78	เหมาะสมมาก
3.	เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาเพื่อพัฒนากิจการลูกเสือ	4.01	.85	เหมาะสมมาก
4.	กำหนดให้มีวิสัยทัศน์พันธกิจยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาระบบบริหาร	4.09	.83	เหมาะสมมาก
5.	ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรลูกเสือและฝึกติดตามประเมินฯ กิจการลูกเสือ	4.14	.71	เหมาะสมมาก
6.	ส่งเสริมการจัดมวลกิจกรรมลูกเสือ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมลูกเสือ	4.29	.71	เหมาะสมมาก
7.	มีส่วนร่วมในการบริการชุมชน อนุรักษ์ธรรมชาติ พัฒนาสิ่งแวดล้อม	4.22	.69	เหมาะสมมาก
8.	ส่งเสริมให้มีการนำทรัพยากรของชุมชนมาพัฒนากิจการลูกเสือโรงเรียน	4.16	.72	เหมาะสมมาก
9.	มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฯ	4.11	.94	เหมาะสมมาก
โดยรวม		4.15	.55	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3 พบว่าการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา ด้านผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากทุกด้าน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

จากการวิจัยการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา 4 องค์ประกอบสรุปได้ ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ประจำปีการศึกษา 2555 จำนวนทั้งสิ้น 18 โรงเรียน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 3 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการลูกเสือหรือรองผู้อำนวยการกองลูกเสือ 2) ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือหรือรองผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ และ 3) ผู้กำกับกองลูกเสือหรือรองผู้กำกับกองลูกเสือ รวมเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน

2. ผลการศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2

2.1 โรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมหนองคาย เขต 2 มีการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา จำนวน 4 องค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) เมื่อเป็นรายด้านพบว่าการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากทุกด้าน

2.2 การเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งทางลูกเสือในโรงเรียนขยายโอกาสเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส พบว่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ

2.3 การเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตามเพศผู้บังคับบัญชาลูกเสือเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส พบว่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ

2.4 การเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือของ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส พบว่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ

2.5 สรุปผลการศึกษา จากการให้ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม 1) ด้านลูกเสือ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎลูกเสือ การแต่งเครื่องแบบลูกเสือ อาจมีเครื่องแต่งกายไม่ครบตามกำหนดเนื่องจากผู้ปกครองฐานะไม่ดี และควรมีการนิเทศติดตามการเรียนกิจกรรม ลูกเสือ 2) ด้านผู้บริหาร (ผู้อำนวยการกองลูกเสือโรงเรียน) สนับสนุนกิจกรรมลูกเสือเต็มที่ สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเป็นผู้กำกับลูกเสือ และผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียนต้องการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับลูกเสือ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 3) ด้านผู้กำกับลูกเสือ เอาใจ ใส่ต่อการจัดกิจกรรมลูกเสือเต็มที่ แม้จะขาดวัสดุ อุปกรณ์การฝึกไม่เพียงพอ ผู้กำกับลูกเสือทุกคนเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 4) การจัดกิจกรรมด้านลูกเสือนั้นจัดเป็นประจำทุกวันพุธ จัดอย่างต่อเนื่องตามหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ

3. ผลการสัมภาษณ์ การบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า 1) ด้านลูกเสือ ลูกเสือส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น เป็นต้นว่าโครงการลูกเสืออาสาสมัครจราจร ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนและผู้ปกครองที่ใช้รถใช้ถนน บริเวณหน้าโรงเรียนตอนก่อนเข้าเรียนและตอนหลังเลิกเรียน หรือไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นในวัด งานบุญประจำปี งานบุญทอดผ้าป่า เป็นต้น ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในการได้เข้าร่วมกิจกรรม แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ทางโรงเรียนก็จะหาทางปรับปรุงและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่อไป 2) ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมลูกเสือเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน การจัดโครงการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าอบรมในทุกระดับ อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผู้บริหารของโรงเรียนได้ผ่านการอบรมลูกเสือขั้นความรู้ชั้นสูงทุกคน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนั้นได้ตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมลูกเสือ และได้กำหนดลงในแผนปฏิบัตินโยบาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมลูกเสือได้เป็นอย่างดี 3) ด้านผู้กำกับลูกเสือ ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือและผู้กำกับกองลูกเสือ ได้ผ่านการอบรมลูกเสือขั้นความรู้ชั้นสูงทุกคน มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ในส่วนของงานธุรการ งานเอกสาร ระเบียบการเงินการบัญชีก็มีผู้รับผิดชอบอย่างเป็นสัดส่วน แต่ยังมีบางส่วนที่ยังผ่านการอบรมในระดับความรู้เบื้องต้น ซึ่งโรงเรียนก็ต้องให้เข้ารับการอบรมในโอกาสต่อไป 4) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ในระดับการวางแผนงาน การจัดการเรียนการสอนนั้นทางโรงเรียนได้วางแผนในแต่ละปีการศึกษาไว้เป็นอย่างดีแต่อาจจะมีบ้าง ในการจัดกิจกรรมลูกเสือนั้นอาจจะมีกิจกรรมอื่นมาสอดแทรก ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาการสอนซ่อมเสริมทางด้านวิชาการมาสอนในชั่วโมงลูกเสือ การอบรมนักเรียนที่เข้มงวดมาใช้อบรมในชั่วโมงลูกเสือ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนนั้นดีขึ้น จึงอาจจะทำให้กระบวนการทางลูกเสือที่กำหนด ด หรือวางแผนไว้นั้นไม่เป็นไปตามกระบวนการลูกเสือและอาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลูกเสือ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต .2 ตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ งานลูกเสือในสถานศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารกิจกรรม ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมหนองคายเขต 2 ตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา จำนวน 4 องค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการบริหารลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดา สุขผุย [6] ได้ศึกษากระบวนการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่าครูที่รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่พบว่าครูที่รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งทางลูกเสือในโรงเรียนพบว่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดา สุขผุย [6] ได้ศึกษากระบวนการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่าครูที่รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือสามัญ

- [6] ศักดา สุขผุย. (2551). กระบวนการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. ค.ม.(การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. เลย.
- [7] ปุณณนุช แสนสิงห์. (2552). การศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ตามทัศนะของผู้บังคับบัญชาลูกเสือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี.
- [8] ชาญกิจ พฤษากิจ. (2547). การศึกษาปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ตามทัศนะของผู้บังคับบัญชาลูกเสือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี. จันทบุรี.

รายละเอียดการเตรียมบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ วารสารบริหารการศึกษา มศว

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับตีพิมพ์ลงวารสารได้แก่ 1) นิพนธ์ต้นฉบับที่เป็นบทความวิจัย 2) นิพนธ์ปริทัศน์ 3) บทความวิชาการ 4) บทวิจารณ์เชิงวิชาการ โดยให้พิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ เอ 4 (พิมพ์หน้าเดียว) จำนวนไม่เกิน 12 หน้า

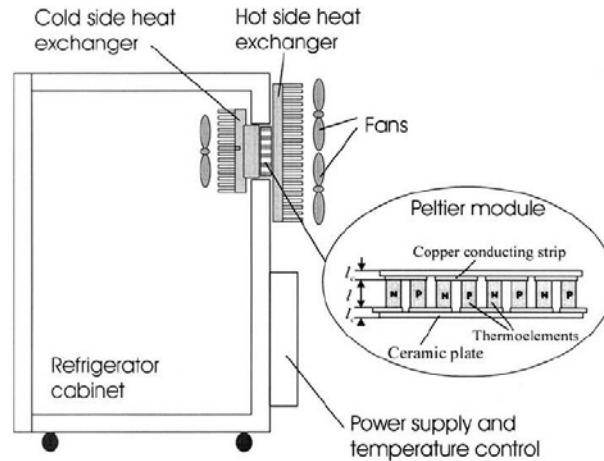
ส่วนประกอบของบทความวิจัย ประกอบด้วย บทคัดย่อ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผล และเอกสารอ้างอิง

หมายเหตุ : ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ตีพิมพ์บทความเป็นภาษาต่างประเทศ ต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยด้วย

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับบทความ

- ขนาดกระดาษ เอ 4
- กรอบของข้อความ ในแต่ละหน้าให้มีขอบเขตดังนี้ จากขอบบนของกระดาษ 1.25 นิ้ว ขอบล่าง 1.0 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1.0 นิ้ว
- ระยะห่างระหว่างบรรทัด หนึ่งช่วงบรรทัดของเครื่องคอมพิวเตอร์
- ตัวอักษร ใช้บราววัลเลีย นิว (Browallia New) และพิมพ์ตามที่กำหนดดังนี้
 - ชื่อเรื่อง (Title)
 - ภาษาไทย ขนาด 18 point, กำหนดขีดซ้าย, ตัวหนา
 - ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่) ขนาด 18 point, กำหนดขีดซ้าย, ตัวหนา
 - ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)
 - ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย – อังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย
 - ที่อยู่ผู้เขียน ภาษาไทย – อังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย
 - บทคัดย่อ
 - ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ข้อความบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point, กำหนดขีดขอบ, ตัวธรรมดา
 - ข้อความบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดขีดขอบ, ตัวธรรมดา
 - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
 - คำสำคัญ (Keyword) ให้พิมพ์ต่อจากส่วนของบทคัดย่อ (Abstract) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 4-5 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทย หรือ ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point
 - รายละเอียดบทความ
 - หัวข้อใหญ่ ขนาด 16 point, กำหนดขีดซ้าย, ตัวหนา
 - หัวข้อรอง ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย, ตัวหนา
 - ตัวอักษร ขนาด 14 point, กำหนดขีดขอบ, ตัวธรรมดา
 - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว

- คำศัพท์ ให้ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน
 - ภาพและตาราง กรณีมีภาพและตารางประกอบ ชื่อภาพให้ระบุคำว่า ภาพที่ ไว้ได้ภาพประกอบ และจัดข้อความบรรยายภาพให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ชื่อตารางให้ระบุคำว่า ตารางที่ พร้อมทั้งข้อความบรรยายตาราง หัวตารางให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ และได้ภาพประกอบหรือตารางให้บอกแหล่งที่มา โดยพิมพ์ห่างจากชื่อภาพประกอบหรือเส้นค้นใต้ตาราง 1 บรรทัด (ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point, ตัวปกติ)
- ตัวอย่าง ภาพประกอบที่นำมาอ้างและการบอกแหล่งอ้างอิง

ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างของตู้เย็นด้วยเทอร์โมอิเล็กทริก

ที่มา: Min, G.; & Rowe, D.M. (2006). Experimental evaluation of prototype thermoelectric domestic refrigerators. *Applied Energy*. 83: 133-152.

ตัวอย่าง ตารางที่นำมาอ้างและการบอกแหล่งอ้างอิง

ตารางที่ 1 แสดงคุณสมบัติของการกันแดดของอุปกรณ์ในห้องสมุด

รูปแบบอุปกรณ์กันแดด	ค่า Transmitted Radiation Impact	หมายเหตุ
1. อุปกรณ์กันแดดติดตั้งภายในอาคาร : มู่ลี่สีเงิน (Inside Venetian Blind Reflective Aluminum)	0.45	ติดตั้งเรียบร้อยแล้ว
2. อุปกรณ์กันแดดติดตั้งภายนอกอาคาร : แบบเกล็ด (Outside Venetian Blind)	0.15	ดำเนินการติดตั้งในงานวิจัย

ที่มา: Olgyay Victor. (1992). *Design with Climate: Bioclimatic Approach to Architectural Regionalism*. New York: Van Nostrand Reinhold. 61-81.

- กิตติกรรมประกาศ ให้ประกาศเฉพาะการได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
- การพิมพ์อ้างอิงที่แทรกในเนื้อหาของบทความ

1) ใช้การอ้างอิงระบบลำดับหมายเลข โดยระบุลำดับหมายเลขอ้างอิงท้ายข้อความหรือชื่อบุคคลที่นำมาอ้างอิง ให้เริ่มจากหมายเลข 1,2,3 ไปตามลำดับที่อ้างอิงก่อน-หลัง โดยใช้เลขอารบิกอยู่ในวงเล็บใหญ่ เช่น มีค่า OTTV ไม่เกิน 50 วัตต์ต่อตารางเมตร [1] ออกตามความในพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535 [2]

2) ทุกครั้งที่มีการอ้างอิงซ้ำจะต้องใช้หมายเลขเดิมในการอ้างอิง

3) การอ้างอิงแทรกในตารางหรือในคำอธิบายตารางให้ใช้หมายเลขที่สอดคล้องกับที่ได้อ้างอิงมาก่อนแล้วในเนื้อเรื่อง

4) การอ้างอิงจากเอกสารมากกว่า 1 ฉบับ ถ้ามีการอ้างอิงต่อเนื่องกันจะใช้เครื่องหมายยัติภังค์ (hyphen หรือ -) เชื่อมระหว่างฉบับแรกถึงฉบับสุดท้าย เช่น [1-5] แต่ถ้าอ้างอิงเอกสารที่มีลำดับไม่ต่อเนื่องกัน จะใช้เครื่องหมายจุลภาค (comma หรือ ,) เช่น [4,8,12]

- การพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

1) เอกสารอ้างอิงทุกฉบับจะต้องมีการอ้างอิงหรือกล่าวถึงในบทความ

2) ต้องพิมพ์เรียงลำดับการอ้างอิงตามหมายเลขที่กำหนดไว้ภายในวงเล็บใหญ่ที่ได้อ้างอิงถึงในบทความ โดยไม่ต้องแยกภาษาและประเภทของเอกสารอ้างอิง

3) หมายเลขลำดับการอ้างอิงให้พิมพ์ชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ถ้ารายละเอียดของเอกสารอ้างอิงมีความยาวมากกว่าหนึ่งบรรทัด ให้พิมพ์ต่อบรรทัดถัดไปโดยย่อหน้า (โดยเว้นระยะ 7 ช่วงตัวอักษร หรือเริ่มพิมพ์ช่วงตัวอักษรที่ 8

การจัดพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความจะแตกต่างกันตามชนิดของเอกสารที่นำมาอ้างอิง ให้จัดพิมพ์ตามข้อแนะนำ ดังนี้

1. อ้างอิงจากหนังสือ ใช้รูปแบบดังนี้

ชื่อผู้แต่ง //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง //ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) //เมืองที่พิมพ์ //สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

[1] ไพจิตร ยิ่งศิริวัฒน์. (2541). *เนื้อดินเซรามิกส์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

[2] Kotler Philip; & Gary Armstrong. (2003). *Principles of Marketing*. 9th Ed. Boston: McGraw-Hill.

2. อ้างอิงจากวารสาร ใช้รูปแบบดังนี้

ชื่อ/ชื่อสกุลผู้เขียนบทความ //(ปี,วัน/เดือน) //ชื่อบทความ //ชื่อวารสาร //ปีที่(ฉบับที่) :/หน้าที่อ้าง

ตัวอย่าง

[3] ชัยรัตน์ นิรันดร์รัตน์. (2553, มกราคม-มิถุนายน). นอนกรน..การหายใจติดขัดขณะหลับ. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 2(3): 1-13.

[4] Doran, Kirk. (1996, January). Unified Disparity: Theory and Practice of Union Listing. *Computer in Libraries*. 16(1): 39-42.

3. อ้างอิงจากเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ/หนังสือรวมบทความวิชาการ ใช้รูปแบบดังนี้
 ชื่อผู้เขียน //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อบทความหรือชื่อตอน //ใน //ชื่อหนังสือ //ชื่อบรรณาธิการหรือชื่อผู้รวบรวม
 (ถ้ามี) //หน้าที่ตีพิมพ์บทความหรือต่อนั้น //ครั้งที่พิมพ์ //สถานที่พิมพ์ //ชื่อสำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

[5] แม้นมาส ชวลิต, คุณหญิง. (2526). การก้าวเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของห้องสมุด. ใน *เอกสารการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ก้าวแรกของการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ของห้องสมุด*. หน้า 1-7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

[6] Tichner, Fred J. (1981). Apprenticeship and Employee Training. In *The New Encyclopedia Britannica, Macropedia, V.1*. pp. 1018-1023. Chicago: Encyclopedia Britannica.

4. อ้างอิงจากปริญญาโทหรือวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ ใช้รูปแบบดังนี้
 ชื่อผู้แต่ง //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง //ชื่อปริญญา (สาขาหรือวิชาเอก) //เมืองที่พิมพ์/หน่วยงาน //ถ่ายเอกสาร.

ตัวอย่าง

[7] สิริสุมาลัย ชนะมา. (2548). *การพัฒนารูปแบบการเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

[8] Patamaporn Yenbamrung. (1992). *The Emerging Electronic University: A Study of Student Cost-Effectiveness*. Dissertation, Ph.D. (Library and Information Science). Austin: Graduate school The University of Texas at Austin. Photocopied.

5. อ้างอิงจากแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ ใช้รูปแบบดังนี้

ข้อมูลจากหนังสือออนไลน์

ผู้แต่ง //(ปีที่พิมพ์หรือปีที่สืบค้น) //ชื่อเรื่อง //สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์ //สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี (หรือ Retrieved/เดือน/วัน/ปี), จาก(from) //ชื่อเว็บไซต์

ตัวอย่าง

[9] ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). *กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2544, จาก http://www.qa.mua.go.th/Thai/seminar_document.htm

[10] Davies, J. Eric; Wisdom, Stella; & Creaser, Claire. (2000). *Out of Sight but Not Out of Mind: Visually Impaired People's Perspectives of Library and Information Services*. Loughborough: LISU. Retrieved September 20, 2003, from www.lboro.ac.uk/departments/dils/lisu/public.html

ข้อมูลที่เบ็ดเสร็จบทความจากวารสารออนไลน์

ผู้แต่ง //(ปีที่พิมพ์, วันเดือนของวารสารหรือปีที่สืบค้น) //ชื่อบทความ //ชื่อวารสาร //ปีที่(ฉบับที่): หน้า(ถ้ามี) //สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี (หรือ Retrieved/เดือน/วัน/ปี), จาก(from) //ชื่อเว็บไซต์

ตัวอย่าง

[11] พิษณุ กล้าการนา. (2545, พฤษภาคม-มิถุนายน). เตรียมรับมือกับภาวะโลกร้อน. *หมอออนไลน์*. 11(6). สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2546, จาก <http://moph.go.th/ops/doctor/backreport.htm>

[12] Bearman, David. (2000, December). Intellectual Property Conservancies. *D-Lib Magazine*. 6(12). Retrieved June 30, 2002, from <http://www.dlib.org/dlib/december/bearman/12bearman.html>

ตัวอย่างแบบฟอร์มบทความวิจัย

การพัฒนาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จในการจัดการความรู้ของโรงเรียนในพื้นที่
(ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่) (18)

THE DEVELOPMENT OF CAUSAL STRUCTURAL RELATIONSHIP OF FACTORS AFFECTED TO SUCCESS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN LAB SCHOOLS

(ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่) (18)

บุญจันทร์ สีสันต์¹, จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์², วิชัย วงษ์ใหญ่³, ราชนันท์ บุญธิมา⁴

Boonchan Sisan¹, Jaruan Ploydoungrat², Wichai Wongyai³, Rachan Boontima⁴

¹นิสิตการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²อาจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³รองศาสตราจารย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴อาจารย์ สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

	บทคัดย่อ (16)	
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
คำสำคัญ: (14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด.....
	Abstract (16)	
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
Keyword: (14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
บทนำ/Introduction (16)		
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
วัตถุประสงค์ของการวิจัย/Aims (16)		
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย/Materials and methods (16)		
(14).....		
ผลการวิจัย/Results (16)		
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
สรุปและอภิปรายผล/Conclusions and Discussion (16)		
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
กิตติกรรมประกาศ/Acknowledgements (16)		
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
เอกสารอ้างอิง/References (16)		
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด

ตัวอย่างแบบฟอร์มบทความวิชาการ

ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ในสถานศึกษา (18)

Strategic knowledge management in schools

(ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่) (18)

จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์¹, (14)

Jaruwan Ployduangrat, (14)

¹ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (14)

¹Department of Educational Administration Faculty of Education Srinakharinwirot University (14)

บทคัดย่อ (16)	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
(14).....		
คำสำคัญ: (14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด.....
Abstract (16)		
(14).....	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
Keyword: (14).....		
	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
บทนำ/Introduction (16)		
(14).....		
เนื้อเรื่อง ทฤษฎี (ในส่วนนี้ควรสรุปเป็นกรอบทฤษฎีให้ได้) (16)	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
(14).....		
การปฏิบัติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (16)		
(14).....		
การนำไปใช้/การบูรณาการ/แนวคิด/บทวิเคราะห์ (16)	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
(14).....		
สรุปและอภิปราย /ข้อเสนอแนะของผู้เขียนเชิงวิชาการ (16)	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
(14).....		
กิตติกรรมประกาศ/Acknowledgements (16)	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
(14).....		
เอกสารอ้างอิง/References (16)	}	เว้นห่างลงไป 1 บรรทัด
(14).....		